ПРОЕКТ

Община Ябланица

План за интегрирано развитие на община Ябланица

Март 2021 г.
Съюз за възстановяване и развитие

Съдържание

Речник на съкращенията 4

Въведение 7

I. ТЕРИТОРИЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЯБЛАНИЦА 10

1. Характеристика и профил на Община Ябланица 10

1.1. Обща характеристика на общината 10

1.2. Географски особености и природни ресурси 15

1.2.1. Баланс на територията 15

1.2.2. Релеф 16

1.2.3. Климат 18

1.2.4. Хидрология 20

1.2.5. Почви 21

1.2.6. Полезни изкопаеми 22

1.3. Историческа свързаност с други територии 23

2. Състояние на местната икономика 26

2.1. Структура на местната икономика 26

2.2. Търговия и услуги 31

2.3. Туризъм 32

2.4. Селско стопанство 35

2.5. Горско стопанство 43

2.6. Инвестиционна политика 46

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси 47

3.1. Демографска характеристика 47

3.1.1. Население 47

3.1.2. Заетост и равнище на безработица 58

3.2. Образователна, културна и социална инфраструктура 63

3.2.1. Образование и образователна инфраструктура 63

3.2.2. Образователното равнище на представителите на ромската общност 72

3.2.3. Културна инфраструктура и културно наследство 76

3.2.4. Социална инфраструктура и социални дейности 79
3.2.5. Здравни заведения и здравно обслужване 83
3.2.6. Спортна база 84
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията 85
4.1. Баланс на територията 85
4.2. Транспортната инфраструктура и пътната мрежа 86
4.3. ВиК мрежа и пречистването на отпадъчните води 88
4.4. Енергийни мрежи и системи 98
4.5. Съобщителни и комуникационни мрежи 101
5. Екологично състояние и рискове 102
5.1. Екология, екологична инфраструктура и биоразнообразие 102
5.1.1. Въздух 102
5.1.2. Води и водни басейни 105
5.1.3. Биоразнообразие 108
5.2. Управление на битовите отпадъци 110
6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването му 113
7. Анализ на културно-историческото и природното наследство 125
8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор 129
9. Описание на елементите на културното наследство в населените места 132
10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината 134
11. Изводи и препоръки 139
12. Препоръчителни мерки при изработването на ПИРО 145
13. SWOT-анализ 149
II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЯБЛАНИЦА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г. 164
Част III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ 181
Част IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЗИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ – ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 195

Част V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ 207
Част VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ 212
Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕБИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО 218
VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ.32 ОТ ЗРР 222
IX. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА, СЪГЛАСУВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО 269
Раздел X. ОБЩИНСКА ПРОГРМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА 275
Източници на информация: 292
Приложения: 293
Приложение № 1. Програма за реализация на ПИРО 293
Приложение № 1А Индикативен списък на важни за общината проекти 345
Приложение № 2 Индикативна финансова таблица 357
Приложение № 3 Матрица на индикаторите 358
Приложение № 4 Анализ на средата на ромската общност 375
Приложение 5 Проблеми на ромската общност 389
Приложение 6 Резултати от проведената анкета и генерираните предложения във фокус групите 396

Речник на съкращенията

АМ	Автомагистрала
БВП	Брутен вътрешен продукт
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГИС	Географска информационна система
ДГТ	Държавни горски територии
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕИП	Европейското икономическо пространство
ЕНСНКИСОС	Единната национална система за наблюдение, контрол и информация за състоянието на околната среда
ЗДДС	Закон за данък добавена стойност
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗРР	Закон за регионално развитие
ЗУО	Закона за управление на отпадъците
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ИТИ	Интегрираните териториални инвестиции
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
ИСУН	Информационна система за управление и

	наблюдение
КАВ	Качеството на атмосферния въздух
МСП	Малки и средни предприятия
НПР БГ2030	Национална програма за развитие България 2030
НООО	Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОГТ	Общински горски територии
ОПОС	Оперативна програма Околна среда
ОПР	Общински план за развитие
ОПИК	Оперативна програма Иновации и конкурентоспособност
ОПРЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПИРО	План за интегрирано развитие на общината
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПЧП	Публично-частно партньорство
ПО	Програма образование
ПОС	Програма Околна среда
ПРР	Програма Развитие на регионите
ПРЧР	Програма Развитие на човешките ресурси
ПХОМП	Програма Храни и основно материално подпомагане

РОР	Регламент за общоприложими разпоредби
РПР	Регионален план за развитие
СМР	Строително-монтажни работи
СКФ	Структурни и Кохезионен фонд
СЗР	Северозападен район
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТИЦ	Туристически информационен център
ФПЧ	Фини прахови частици

Въведение

Регионалната политика обхваща всички части на ЕС и се простира на всички нива - от общоевропейското и националното до регионите и местните общности в Европа. Тя е част от политиката на сближаване на ЕС - стратегията на Европейския съюз за насърчаване и подкрепа на цялостното хармонично развитие на неговите държави членки и региони. Политиката се осъществява от националните и регионалните органи в партньорство с Европейската комисия.

Съгласно Програмната стратегия: „Основната цел на политиката за регионално развитие в България е да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия“.

Необходимо е посредством инструментите на регионалната политика да се преодоляват или да се смекчават най-острите проблеми, които оказват негативно влияние върху стандартите на живот и социално-икономическия растеж. В условията на догонващ икономически растеж, регионалните различия ще останат значителни и през следващите години, но политиката за регионално развитие следва да въздейства върху изостаналостта и дори обезлюдяването на определени региони, като за целта се използват различни инструменти.

На този етап при развитието на регионите в България все още се разчита на силните урбанистични центрове – големите и средните градове. По този начин остават подценени потенциалите на селските територии, на селското стопанство и на малките населени места. Автоматичното разделяне на градски и селски общини, без да се отчита тяхното разположение, близостта им до големите градове и наличието на съвременна инфраструктура и услуги, вместо да се прилага аналогична полицентрична мрежа и на по-ниските териториални нива е риск за стабилността в развитието на малките общини.

ПИРО е онзи инструмент, който ще обезпечи по най-добрия начин интегрирания подход на местно ниво за подобряване на местното и на регионалното развитие в неговата цялост.

Планът за интегрирано развитие 2021-2027 г./ПИРО/ на Община Ябланица е част от системата стратегически документи, които интегрират регионалното и пространственото развитие. ПИРО осигурява визията, целите, приоритетите и решенията за постигане на

по-висок жизнен стандарт на жителите на община Ябланица и се стреми да създава оптималните условия за устойчивото й развитие.

В анализа са определени актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общината и населените й места, които се отчитат при планирането на инвестиционните програми и финансовите инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

ПИРО се изработва за цялата територия на Община Ябланица, като се цели определяне и изпълнение на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на местния потенциал за развитие.

Необходимостта от засилване на политиките, базирани на местните специфики, които да съответстват на местните нужди и специфичните потенциали на всяка община и на нейната територия, се основава също така и на опита от последните два програмни периода и отчетените резултати.

ПИРО се разработва съгласно Закона за регионалното развитие и Методическите указания, утвърдени от Министъра на регионалното развитие и в съответствие със стратегически документи на регионално, национално и европейско ниво. Документите за регионално развитие са обвързани и координирани по между си.

ПИРО се разработва, за да се осигури по-добро развитие на местните икономически потенциали, като се създаде привлекателна среда за живот с възможности за достъп до адекватно жилищно настаняване, качествени и достъпни здравни, образователни и социални услуги, забавления, спорт, работа и отдих, за да се повиши стандартът на живот и да се подпомогне процеса на справяне с проблемите, свързани с демографските дисбаланси в една малка община като Ябланица, както и със сериозните последствия от кризата, предизвикана от разпространението на COVID-19. Всичко това е залегнало в основата на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021-2027.

Обхват на ПИРО 2021-2027 г. – Той се планира да се реализира в рамките на средносрочния 7 годишен период, представя цялостната стратегия и визия за развитие на община Ябланица и рамкира взаимодействието й с други населени места и общини.

Пространственият обхват включва: общинския център и всички населени места на община Ябланица.

Тематичен обхват: Представя интегрираният подход на развитие, който координира различните публични политики и интегрира различните секторни дейности, като: промишленост и селско стопанство, инфраструктура, енергийна ефективност, екология, социални и здравни дейности, култура и образование.

Посредством разработването на ПИРО 2021-2027 г. община Ябланица цели:

- Да се дефинират приоритетите и решенията за тяхното постигане с цел да се осигури по-висок жизнен стандарт на местното население;
- Да се създадат оптимални условия за развитие на общината, чрез познаване и използване на местните ресурси, прилагайки интегрирания подход;
- Да се обединят усилията и ресурсите с други общини за преодоляване на регионалните различия и диспропорции;
- Да се осигури необходимата координация и интегриране на всички политики и планови ресурси - собствени и от европейската кохезионна политика;
- Да се осигури съответствие на планираните дейности с действащата нормативна рамка и европейските, националните и стратегическите документи.

I. ТЕРИТОРИЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЯБЛАНИЦА

1. Характеристика и профил на Община Ябланица

1.1. Обща характеристика на общината

Община Ябланица се намира в Северна България, в област Ловеч. Тя е разположена в нейната западна част и се явява гранична община на Софийска област и област Враца.

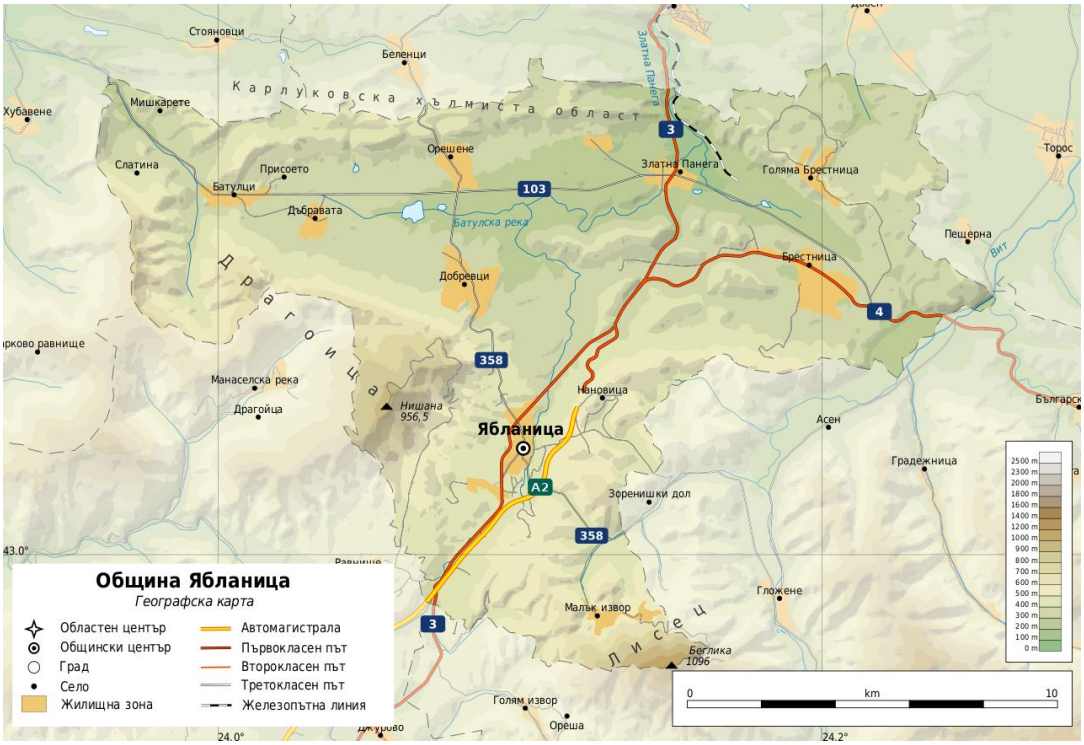

Граничните ѝ общини са следните: на север община Ябланица граничи с община Луковит, на югоизток с община Тетевен, на югозапад с община Правец и на запад с община Роман.

С площта си от 203,994 km^2 общината заема 7-о, предпоследно място сред 8-те общини на област Ловеч, което съставлява 4,94% от територията на областта.

Транспортната свързаност между общините в Област Ловеч е много добра, въпреки някои проблеми свързани с осигуряването на обществения транспорт между населените места на община Ябланица, който се дължи на обезлюдяването на селата и намалелия пътникопоток.

Административният център на общината е град Ябланица, който отстои на 85 км от столицата, на 72 км от областния център Ловеч, на 80 км от Плевен, на 220 км от Русе, на 150 км от Свищов и на 360 км от морската столица Варна.

В непосредствена близост до града преминава автомагистрала „Хемус", която свързва София - Варна и Русе. Близостта на града с АМ „Хемус" обуславя отличните транспортни връзки с цялата страна. Особено значение за местната икономика и за жителите на общината имат транспортните връзки с: Ловеч, Тетевен, Ботевград, София, Варна, Плевен, Русе, както и други населени места на България. На територията има и ж.п. гара в Златна Панега, която се намира на линията Червен бряг-Златна Панега (на 9 км северно). Трасето е с дължина 3 км.

През общината преминават частично 6 пътя от Републиканската пътна мрежа на България с обща дължина 79,7 km:

- участък от 7,2 km от автомагистрала Хемус (от km 71,3 до km 78,5);
- участък от 21,3 km от Републикански път I-3 (от km 149,8 до km 171,1);

- началният участък от 9,6 km от Републикански път I-4 (от km 0 до km 9,6);
- последният участък от 23,7 km от Републикански път III-103 (от km 35,7 до km 59,4);
- последният участък от 14,4 km от Републикански път III-358 (от km 75 до km 89,4);
- последният участък от 3,5 km от Републикански път III-3008 (от km 11 до km 14,5).

Преобладаващият релеф на общината е ниско планински и хълмист. Територията ѝ изцяло попада в пределите на Западния Предбалкан.

Части от две ниски планини и една хълмиста област попадат на територията на община Ябланица. Южната част се заема от северните разклонения на планината Лисец, най-източната орографска единица на Западния Предбалкан. На запад и югозапад се простират североизточните части на планината Драгоица. Нейният най-висок връх Нишана (956,5 m) се извисява на 3 km по права линия на запад от град Ябланица.

Останалата северна и североизточна част от територията на общината е заета от южните дялове на така наречената Карлуковска хълмиста област. В нея северно от село Златна Панега, в коритото на река Златна Панега се намира минималната кота на община Ябланица от 177 м н.в.

Най-голяма река в община Ябланица е река Златна Панега (десен приток на Искър), която води началото си източно от едноименното село от големия карстов извор Глава Панега. Неин основен приток е Източна Батулска река. Крайните западни и южни части се отводняват от малки и къси реки, десни притоци на река Малки Искър (десен приток на Искър). Най-голяма от тях е Западна Батулска река.

Крайният югоизточен ъгъл на общината, землището на село Малък извор принадлежи към водосборния басейн на река Вит, като тук протича горното течение на нейния ляв приток река Зоренишки дол.

Територията на общината е с изцяло изградени телефонни, интернет и радио комуникационни връзки.

Мобилните оператори имат изградени базови станции на територията на общината, което осигурява добро покритие на територията.

Изградена е водопреносна мрежа, която осигурява водоснабдяването на всички населени места на общината, осигуряващо нормалното захранване на системата.

Канализационната мрежа е изградена на 90% в гр.Ябланица, а в останалите населени места се използват преди всичко септични ями и попивни кладенци. В гр.Ябланица е изградена и ПСОВ, която до голяма степен осигурява условия за опазване на околната среда.

Към 31 декември 2019 г. населението на област Ловеч е 122 546 души, което представлява 1.8% от населението на България и нарежда областта на 19 място. В сравнение с 2014 г. населението на областта е намаляло с 10 967 души (8.2 %), което може да се проследи от данните в следващата таблица.

Таблица № 1: Население на Област Ловеч

2014	2015	2016	2017	2018	2019
133 513	131 493	129 222	126 961	124 873	122 546

Източник: НСИ

Общината има 9 населени места с общо население 5 607 жители (НСИ към 31.12.2019)[1]

Таблица № 2 Списък на населените места в община Ябланица, население и площ на землищата им					
Населено място	Население (2019 г.)	Площ на землището km²	Населено място	Население (2019 г.)	Площ на землището km²
Батулци	142	29,937	Златна Панега	780	15,054
Брестница	986	25,282	Малък извор	216	13,708
Голяма Брестница	138	19,202	Орешене	322	13,484
Добревци	458	22,551	Ябланица	2 516	57,842
Дъбравата	49	6,934	**ОБЩО**	**5 607**	**203,994**

В икономическо отношение Община Ябланица се развива през годините като промишлено-селскостопански район със следните отрасли:

- сектор индустрия: циментопроизводство; добив на инертни материали (наличие на глина, варовик, мрамор и други и тяхната преработка: фасадни плочи, бетонни изделия, бордюри, строителни материали, предмети за бита и др.); дървообработване; металообработка и сладкарска промишленост.

[1] Данните са на НСИ

- сектор аграрен: зърнопроизводство и технически култури; овощни насаждения и животновъдство;
- сектор търговия и услуги: магазини; заведения за бързо обслужване; кафенета; транспортни услуги; къщи за гости др.

Поради влошените демографски показатели, както и последствията от икономическата криза и последвалата я рецесия възникват доста икономически проблеми, които община Ябланица е принудена да решава текущо.

Циментопроизводството се развива добре, но голяма част от структуроопределящите в миналото предприятия са закрити. Една част от новосъздадените стопански единици не са устойчиви и конкурентоспособни, трудно се утвърждават на пазара, а някои от тях дори фалират. По тази причина броя на работните места намалява, а това води до влошаване на доходите и качеството на живот на гражданите. През последните години безвъзвратно са изчезнали и традиционните за района занаяти като: грънчарство, каменоделство, дърводелство, шивачество и др.

Висок ръст бележи растениевъдството с акцент върху зърнените и техническите култури, като: пшеница, царевица, овес, ечемик, слънчоглед и др.

Традиционното в миналото овощарство (отглеждане на малини, сливи и др.) бележи също намаляване дори изчезване, както е случая с малините, а на места обновяването им е символично.

На този етап сектор животновъдство се намира в сериозна криза. Броят на отглежданите животни през последните 10 години е намалял няколкократно. Има единични опити за отглеждане на нетрадиционни за района животински видове като щрауси, но това са единични случаи.

Сравнително добре са представени в общинската икономика отглеждането на риба и рибопроизводството в някои от водоемите. Развитието на пчеларството и производството на пчелни продукти е малко по-добре застъпено.

Търговската мрежа е сравнително широко развита, но липсва разнообразието на видовете стоки предлагани в магазинната мрежа на големите градове. Преобладават голям брой хранителни магазини, магазини за дрехи, ресторанти и кафенета за сметка на магазини предлагащи стоки за дома, за офиса и тяхното поддържане.

През последните години се изградиха голям брой къщи за гости, но те все още не са утвърдени трайно на туристическия пазар, а някои от тях все още работят в сивия сектор.

Услугите, които са предлагат на територията на общината също са ограничени. Развити са основно фризьорството, автоуслугите и сервизното обслужване, а услугите изискващи по-висока квалификация и прилагането на нови технологии отсъстват.

Основните предизвикателства, пред които е изправена местната икономика през следващия програмен период са свързани както с преодоляване на негативните ефекти от глобалната икономическа и финансова криза, възникнали както в резултат на пандемията от COVID 19, така и с преодоляването на натрупаните социални дефицити и постигането на по-висока конкурентоспособност на местната икономика.

Основните предизвикателства пред възможностите за устойчив растеж са свързани със съществени структурни проблеми като обезлюдяването, застаряването на работната сила, приспособяването на образованието и професионалното обучение към изискванията на пазара на труда (по специално уменията, свързани с новите технологии), доизграждането и развитието на инфраструктурата, балансираното развитие на периферните населени места и центъра на общината и ефективното функциониране на публичните служби в услуга на гражданите и бизнеса.

Общинското ръководство ясно осъзнава тези предизвикателства и недвусмислено ги адресира към общинския План за интегрирано развитие на общината/ПИРО/2021-2027 г., чрез формулираните в него политики и мерки. Въпреки ограниченията свързани с устойчивото финансиране на дейностите, ефективното изпълнение на ПИРО 2021-2027 г. ще гарантира постигането на заложените цели. Местните политики са насочени към генериране на дългосрочен икономически растеж на местно и регионално ниво, както и към осигуряването на ефективно действие на защитните механизми на публичния сектор по отношение на социалното включване и борбата с бедността и социалното изключване.

1.2. Географски особености и природни ресурси

1.2.1. Баланс на територията

Общата площ на територията на община Ябланица е 204 999 дка, което представлява 4.9% от територията на Ловешка област. Най-голяма площ заемат земеделските територии общо - 123 811 дка (60,7% от територията на общината). Горските територии заемат площ от 63 714 дка или 31,2% от територията на общината, урбанизираните

територии са 8 537 дка, а водните площи заемат 1 290 дка. На площ от 4 131 дка се добиват полезни изкопаеми, а транспорта и инфраструктурата заемат - 2 511 дка.

1.2.2. Релеф

Наличието на силно хълмистият терен на територията се отразява върху развитието на селищата и селското стопанство. Стопански използваните земи са разположени на по-ниските места и на заобиколните възвишения, там, където ерозията е по-слаба. Надморската височина варира от 177 м (с.Златна Панега), 400 м (гр. Ябланица) до 957 м (планина Драгоица).

По-значителни възвишения са: Драгоица, Ябланското бърдо и Лисец. На югоизток Ябланското бърдо образува три разклонения, разделени едно от друго с почти успоредни, безотточни карстови понижения при махалите „Гераня", "Нановица" и "Върпей". Карстът в този район е един от най-типичните в нашата страна. По повърхността му има множество овали, валози, пещери и пропасти. Най-голяма е пропастта "Бездънния пчелин" /40 х 25 м/. Този карстов релеф не благоприятства растениевъдството поради невъзможността за задържане на вода на повърхността.

От север се издига Драгоица, чиито склонове са облечени от варовик. На северозапад се издига Батулската антиклинала с посока запад – изток. Изградена е от титонски варовици и неокомски мергели по периферията. В югозападна посока се оформя синклинално понижение, по което минава автомагистрала „Хемус". След това започва Гложенската антиклинала, от северното бедро на която се издига Лисец. Теренът е изграден от малмски варовици.

Основно значение за общината има издигащата се в западна посока планина Драгоица, която се издига във вътрешната структурна ивица на Западния Предбалкан, т.н. Ботевградски Предбалкан. На север склоновете на рида се спускат стръмно към Батулска река (западна, десен приток на Искър) и Батулска река (източна, ляв приток на Панега), които отделят рида от Карлуковската хълмиста област.

На изток и югоизток със стръмни, на места отвесни склонове Драгоица се спуска към град Ябланица, в района на който чрез ниска седловина (456м) се свързва с рида Лисец. На запад и юг, където склоновете на рида са в по-голямата си част отвесни, рида Драгоица достига до долината на река Малки Искър, която го отделя от ридовете Гола глава (на запад) и Лакавица (на юг).

Рида Драгоица има почти правоъгълна форма, като от запад на изток дължината му е около 16 км, а ширината му от север на юг варира от 8 до 14 км. Максималната височина е връх Нишана (956.5м), издигащ се в източната част на рида, на 3.3 км по права линия западно от град Ябланица. Северните, западните и южните части на Драгоица се отводняват от десните притоци на река Малки Искър, а североизточните — от Батулска река (източна) и нейните десни притоци.

Билото на рида е широко и плоско, изградено от долнокредни (титонски) варовици, моделирани в Драгойнинската синклинала. По-голямата част от рида е заета от редки церово-горунови гори и пасища. Тук-там има и обработваеми земи.

В източната част на планината има стръмни склонове, сред които се намира скалният венец „Зъба" или още познат като „Големия зъб". В основата му минава път, който свързва града с билото и с махалите Драгоица и Манаселска река. На билото се намира ретранслаторна станция, телевизионна кула, Еко селището „Звездобройна", вили и други обекти.

Северна граница на района са южните окарстени склонове на сравнително ниско възвишение, започващо източно от с. Добревци и продължаващо в посока към с.Брестница. Североизточната граница стига до махала Липово.

Западната граница на района следва билната част на най-източния дял на планината и след това пътя, идващ от града. В подножието на планината в посока запад-изток са разположени: махала Горно Шумнене, махала Шумнене, махала Цоловци и местността „Ратица".

Планината Драгоица е характерна със защитената си местност "Гарванче" и местността "Окапците", известна с интересния си ландшафт, биоразнообразие и студените си извори.

1.2.3. Климат

Климатът в община Ябланица е умерено-континентален, припланиски. Климатичните условия се отличават с голямото разнообразие и бързи промени в стойностите на отделните метеорологични елементи поради преобладаването на силно пресечен терен.

Климатът на този район е силно повлиян от издигащата се от юг Стара планина. Зимата тук е студена, като най-ниските температури се случват не в най-високите части на общината, а в котловинните места. През изследвания период 2005-2019 г. в района са достигнати минимални температури под -22 ° С в отделни години. Средните максимални зимни температури, обаче, са по-високи от тези в Дунавската равнина, поради наблюдаваните фьонови процеси. Лятото е топло със средни температури от 22 – 23 °C в по-ниските части и около 17 °C в местата с надморска височина над 600-700 метра. През изследвания период 2005-2019 г. абсолютните максимални температури в района са достигали и стойности над 41 °C в отделни години. Като цяло се наблюдава нарастване на температурите в района, а средната многогодишна температура за периода е 12.1 °C. През всички години от периода се

наблюдава положително отклонение на температурите спрямо климатичната норма, като на средногодишна база тези отклонения варират от +0.3 °C до +1.8°C[2].

Валежите се характеризират със летен максимум (през периода май-юли) и зимен минимум (ноември-февруари), като валежите през студеното полугодие са с около 35-40% по-малки от тези през топлото полугодие. Годишната сума на валежите за общината е средно около 700-1000 mm (l/m²). Не се наблюдава значително изменение в годишните суми на валежите през периода 2005-2019 г. спрямо климатичните норми. Годишните максимални 24-часови валежни суми са регистрирани главно в периода юни-октомври, като най-голямото измерено количество е 103 mm (l/m²) през юни 2018 г.[3]

През зимата около 60-70% от валежите са от сняг. Средният годишен брой дни със снежна покривка е 30-40 дни за по-ниските части и 60-80 дни за по-високите части от общината. Средната сезонна максимална продължителност на снежната покривка в ниските части на общината е около 10-12 дни, като през периода 2005-2019 г. са наблюдавани 3 зими с устойчива снежна покривка (снежна покривка, измерена в 30 и повече последователни дни). Максималното задържане на снежната покривка е 51 дни през 2012 г. Тенденцията е към намаление на броя дни със снежна покривка и намаление на максималната височина на снежната покривка, както и към съкращаване на периодите на задържане на снежната покривка.

Таблица№3: Основни показатели определящи климата

Станция/Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Температура на въздуха, °C	0.8	2.9	7.3	12.5	16.7	20.1	22.2	22.4	18.0	12.4	7.6	2.7	12.1
Минимална температура на въздуха, °C	-3.9	-1.9	1.9	6 1	10.5	13.7	15.2	14.7	11.0	6.0	2.5	-1.9	6.2
Максимална температура на въздуха, °C	5.3	8.1	13.2	19.0	23.3	27.2	29.7	30.4	25.3	18.7	12.9	7.1	18.4
Сума на валежите, mm (l/m²)	46	43	51	59	97	103	97	50	61	63	37	48	754
Атмосферното налягане, hPa	981.1	979.8	978.0	977.8	977.3	977.9	977.7	978.7	980.4	982.7	981.7	982.9	979.7
Относителната влажност на въздуха, %	84	83	82	79	79	77	76	76	80	82	83	85	80
Брой дни със снежна покривка	14	10	4	0	0	0	0	0	0	0	2	7	36
Брой дни с мъгла	4	4	3	2	2	0	0	0	1	4	7	5	33
Брой дни със силен вятър	2	1	2	1	0	1	1	0	1	1	1	1	11

Източник:Национален институт по метеорология и хидрология - БАН

[2] Национален институт по метрология и хидрология - БАН
[3] Пак там

Средните месечни многогодишни стойности на максимална, минимална и средна температура на въздуха в °C, сума на валежите в mm (l/m²), атмосферно налягане в hPa, относителна влажност на възуха в %, брой дни с мъгла, брой дни със снежна покривка и брой дни със силен вятър за периода 2005 – 2019 г. за района на Ябланица могат да се видят от информацията посочена в следващата таблица.

Средногодишният брой дни със силен вятър в община Ябланица е около 10-15 дни годишно, като често е свързан с фьонови обстановки. За периода 2005-2019 г. регистрираните дни със силен вятър в района на Ябланица варират от 7 до 22 дни годишно. Средногодишният брой дни с мъгла през периода 2005-2019 г. варира от 15 до 65 дни, като над 90% от дните с мъгла са регистрирани през студеното полугодие.

1.2.4. Хидрология

Карстовият релеф заема значителна част от територията на общината и оказва влияние върху повърхностния отток на водите. Земеделските площи, разположени върху карстов терен, имат непостоянен режим на овлажнение в почвения слой. Селищата в карстовите райони имат затруднения при изграждането на водоснабдителната мрежа поради липсата на повърхностни водоизточници с относително постоянен дебит. Карстовите форми и особено наличието на много пещери са предпоставка за развитието на познавателния и екстремния туризъм.

Карстовият характер на района не позволява образуването на повърхностнотечащи води. Падналите дъждовни води проникват дълбоко в почвата.

Както подземните, така и повърхностните води са изцяло зависими от климатичните фактори и измененията в състоянието им и режима следва изцяло тяхната промяна.

Заетите водни площи са в размер на 2 417 дка. С най-голямо стопанско значение е извор “Глава Панега”. Водните запаси на този извор имат голям икономически ефект не само за община Ябланица, а и за съседните общини, включени във водоснабдителната група “Златна Панега“.

Река Златна Панега извира направо от дълбоките недра на земята, което е карало местното население да вярва, че тя е подводна река, която тече под земята и се провира между карстовите скали, но излиза на повърхността едва при Глава Панега.

Температурата на водата варира от 11,5° до 15°, като най-ниска е през м. февруари, а най-висока е през м. юни. Водите на реката не замръзват и не пресъхват. През хилядолетията тази река е осигурявала основно поминъка на местното население.

В знак на преклонение и благодарност към Божествената река местното население е правило и продължава да прави до днес курбан на Спасовден[4].

Единствената малка рекичка, която тече през град Ябланица и влива водите си в р.Златна Панега е р. Ябланска (Калник). Нейните малки притоци – Дълбошки дол, Леска, Късата долчина – носят минимални количества вода и това я прави неизползваема за стопански нужди. Рекичката се влива в яз. Ябланица („Гаргулица") с площ около 1.5 ха. Той е разположен в северната периферия на града. Около устието на р. Калник в язовира има оформени папурови масиви, които продължават и на места покрай брега в тънка ивица. През топлите дни браговете на язовира са заети от риболовци.

От западните склонове на Драгоица към р. Манаселска протичат също такива малки притоци.

Извън територията на община Ябланица от изток тече река Вит, а от запад р. Малък Искър. Поради окарстения релеф към р. Вит няма притоци. От периферните части на Ябланското землище към р. Малък Искър се спускат малки притоци, които също нямат стопанско значение.

На територията на общината има 8 язовира с общ обем от 3 030 000 куб.м. и заемащи площ от 570 дка. Това са: "Витина

лъка"– с.Добревци; "Боаза"–с.Брестница; "Гаврил"– с.Батулци; "Голяма Брестница" – с.Голяма Брестница; "Реджовица" - с.Добревци; "Долно езеро" – с.Златна Панега; "Гаргулица"– микроязовир гр.Ябланица; "Пишурата микроязовир" – гр.Ябланица.

"Нановско блато" е интересен природен феномен. Представлява карстово образувание с водна площ от около 20 дка. Намира се в близост до "Бездънния пчелин".

1.2.5. Почви

Почвите в общината са сравнително разнообразни. За старопланинската част са характерни типични кафяви горски и планинско-ливадни почви. По долините на реките

[4] Било през 1867 г. (Спасовден), когато водите на извор Глава Панега изчезват и реката пресъхва за 8 часа. Този факт описва Атанас Иширков през 1900 г. Според него се е отворила нова голяма галерия, която според изчисленията на академик Ивана Буреш, била с размери: дължина 500 м и ширина 25 м. За да се запълни цялото това пространство били необходими 8 часа, след което реката потекла отново.

са разпространени алувиално-ливадни почви. Почти всички почвени типове в по-ниските части на общината са плодородни и са подходящи за отглеждането на различни земеделски култури.

1.2.6. Полезни изкопаеми

Почти еднообразният геоложки строеж е дал отражение върху наличието на полезни изкопаеми. Областта е богата на глини, които се намират югозападно от гр. Ябланица.

Съществуват залежи на мрамор и скали, способстващи производството на цимент. 1774 декара от територията на общината е заета от кариери и рудници за добиване на природни подземни богатства. В следващата таблица е представен списък на концесиите за добив на подземни богатства.

Таблица №4: Списък на концесиите за добив на подземни богатства в община Ябланица[5]

Концесионер	Находище	Група подземно богатство	Вид на подзем-ното богатство	Срок на кон-цеси-ята	Дата на подпис-ване на конце-сионния договор	Дата на влизане в сила на концесион-ния договор	Решение на Министерски /Общински съвет №
"Златна Панега Цимент" АД, с. Златна Панега	Златна Панега, у-к "Изток"	Строителни материали	Варовици и мергели	35 г.	12.02.2013 г.	18.02.2013 г.	545/29.06.2012 г.
"Биоминера" ООД, гр. Ябланица	Нановица	Скално-облицо-въчни материали	Варовици	25 г.	28.08.2007 г.	23.04.1999 г.	543/13.08.2007 г.
"Биоминера" ООД, гр. Ябланица	Ябланица	Скално-облицо-въчни материали	Варовици	25 г.	16.08.2007 г.	23.04.1999 г.	508/27.07.2007 г.
"Проект Строй 1" ЕООД, гр. Плевен	Гложене - Нановица	Строителни материали	Варовици	35 г.	27.01.2005 г.	17.01.1997 г.	982/13.12.2004 г.

Мергелите, с които е покрито Ябланското бърдо са източник за развитието на циментовата промишленост край циментовия завод "Златна Панега" АД. На около 3 км от Ябланица и в м. Нановица са открити богати залежи от качествен бял варовик, който има голямо стопанско значение. Географското положение на община Ябланица предполага и възможност за добив на подземни богатства. Наличието на варовикови скали в района на с. Малък Извор предопределя и възможността за производство на негасена вар.

[5] https://www me.government.bg/bg/themes/koncesii-za-dobiv-735-406.html

1.3. Историческа свързаност с други територии

Макар Ябланица да е основана сравнително късно, през XVIII век тя осъществява стопанска и културна свързаност със съседните си територии от самото си създаване до днес. Тази историческа свързаност се базира главно на съществуващите през вековете активни търговски взаимоотношения между населените места, осъществявани на основата на изградените пътни връзки. Дълго са личали следите на стария римски път "Улпия – Сердика", който е свързвал Ловеч със София. Друг път, вероятно през римското владичество е вървял високо по билото в посока към крепостта Чертиград. За това още с нейното създаване Ябланица играе ролята на оживен пътен възел, което се определя от стратегически важното място, което тя заема.

Особено предпочитаните места, в които са отсядали търговците са хановете в Ябланица и Правец. Основна роля за развитие на населеното място в годините преди и след Освобождението има Чорбаджи Марко, който е крупен търговец и ханджия в Ябланица. Важен дял в икономиката на селото по време на османското владичество заемала търговията с добитък, която била в ръцете на фамилията Марковци. Марко Минчев е закупувал от Ябланския край предимно биволи, които откарвал за продаване в Цариград.

Около 1850 г. той отворил търговски дюкян-бакалница. В своята книга „Миналото" Стоян Заимов описва по живописен начин дюкяна и безбройните стоки, вносно и местно производство, които са наредени по полиците и долапите. Резюмирано на съвременен език, магазинът на Марко Минчев е бил универсален, защото в него е имало хранителни стоки, манифактурни стоки, железария[6]. Това привличало интереса на пътниците и те често отсядали в хана и пазарували от дюкяна.

Особен разцвет Ябланица започва да придобива след активизирането на строежа на пътищата и населените места по трасето на пътя Русе – София.

Значението на Ябланица като стратегическо търговско място за преминаващите се увеличава особено след 1865 г. До този момент в региона важно икономическо значение е имало Етрополе, както и другото старо селище в региона - Тетевен. Етрополските първенци поддържат дълбоки търговски традиции и връзки, както със страните отвъд р.Дунав, така и с най-големите пазари на Османската империя. Те правят всичко

[6] Динов, Димитър Ив. Ябланица – минало и настояще. С., ОФ, 1989 и Заимов, Стоян. Миналото. С., БЗНС, 1983.

възможно, за да отклонят прокарването на важния път и настаняването на редовни турски войски, както и черкези в града[7], но усилията им остават напразни.

Софийският управител Фехим паша съобщава, че именно реформите са причина през котловината в близост до София да се прокара важен път, който да съединява Русе и София. Ново стратегическо място по трасето на изграждащия се път придобива Орхание /Ботевград/, който е разположен на главния път и е обявен за каза (община). В него влизат стари нахийски и казалийски центрове, още от времето на първото преброяване на населението в Османската империя от 1831г. На територията на новосъздадената каза, влизат две самостоятелни нахии (селища), Етрополе и Тетевен, както и селата – Голям Извор, Малък Извор, Брусен Лопян, Абланица, Добревци, Шумнене, Видраре, Осиковица, Калугерово, Своде, Правец, Лъжене, Скравена, Врачеш, Новачене, Литаково, Липница, Краево, Радотина, Рашково, Боженица, Курново, Караш и Хубавене, макар и някъде да се споменават 28 и даже трийсетина села. Орханийската каза се развива като икономически център, който се отразява крайно благоприятно за създаването и надграждане на търговски и културен живот на територията.[8]

От 1881 г. Орхание се превръща в център на един от най-големите седмични пазари за едър и дребен добитък в Северна България. Около него се оформя целия стопански живот и на останалите населени места от периферията.

Друга линия на обвързаност на съседните територии е изградената и ръководена от Васил Левски мрежа от комитети. Те са били свързани по между си, както в Тетевенско, така и в Троянско, в Ловчанско, Етрополско, Орханийско и в Правец. Голямо значение са имали комитетите в Тетевен и Голям извор. На територията на Ябланица, това са комитетите в Ябланица и в с.Батулци. За съжаление една част от местите комитети са замесени в обира на Арабаконак, което намалява тяхното значение. „Обявявайки комитета в Голям извор за окръжен център и не давайки на Димитър Общи пълномощно с нов печат, Васил Левски фактически го е отстранил от пълномощническата му дейност. Общи от своя страна е станал самостоятелен организатор, признаващ единствено върховенството на ЦК във Влашко и председателя Любен Каравелов. Съобразявал се е и с ръководството на Тетевенския комитет“.[9]

[7] http://balkanec.bg/152-godini-gradsko-nachalo-38084.html
[8] http://balkanec.bg/152-godini-gradsko-nachalo-38084.html
[9] https://www forumnauka.bg/topic/18007-obirt-na-turskata-hazna-v-prohoda-arabakonak/

Според Иван Унджиев статута на Ловчанския комитет през втората половина на 1872 г. е: „В действителност след общото събрание в Букурещ Ловешкият комитет – това трябва да се подчертае – изгубва онова значение, което има по-рано. Централният комитет формално и фактически е в Букурещ, а комитетът в Ловеч остава един вид административно седалище на организацията, докато най-сетне Апостолът го провъзгласява за окръжен център." Разбира се, това не пречи членовете на другите комитети да са продължили да търсят за съвет дейците от Ловеч, но последната дума е имал Васил Левски.[10]

От представената информация става ясно, че до освобождението свързаността на Ябланица по различни линии е главно с близките селища: Етрополе, Тетевен, Орхание, Правец и със София.

След освобождението и особено през първите години на XIX век са предприети поредица от дейности водещи до благоустрояването и хигиенизирането на населеното място, но и до неговото оформяне като културен и образователен център в региона. Изградени са площада и НЧ „Наука 1901", прокарана е главната улица, като част от основния път Русе-София. Към откритото през 1870 г. училище, е отворен гимназиален клон през 1938 г. През 1944/1945 г. е построена новата гимназиална сграда, като за патрон на училището е избран Васил Левски. Открива се и старопиталище, започва производството на прочутата ябланска халва.

Активният стопански и културен живот продължава и през следващите години на миналия век. Близостта със столицата и преминаването през населеното място на основната пътна артерия, създава добра възможност за развитие на търговията. Посредством изградения далекопровод се осигурява електрификацията на близките села и махали. Населените места и особено общинския център се разрастват, тъй като много от жителите на махалите се заселват в селата, където има повече възможности за работа и поминък. Създават се не само наложилите се през социализма ТКЗС, но и други кооперации, които подпомагат развитието на търговията и услугите на територията главно на Ябланица и населените места около нея.

През този период общината започва да се свързва предимно с населените места намиращи се в Област Ловеч /бившия Ловешки окръг/, тъй като административно-стопанския център на областта се явява град Ловеч. Област Ловеч включва 143 населени

[10] https://www.forumnauka.bg/topic/18007-obirt-na-turskata-hazna-v-prohoda-arabakonak/

места в осем общини - Априлци, Летница, Ловеч, Луковит, Тетевен, Троян, Угърчин и Ябланица. Връзките между тези населени места освен административна е преди всичко търговска и културна, като много силно е развит спортния обмен и състезателната дейност. Тук традиционно се практикува волейбол и футбол.

През 1969 година град Ябланица официално е обявена за град. Откриват се нови предприятия като: „Детски свят“, АД, „Металик“ АД, „Минералсувенир“, Циментов Завод – Златна Панега. Има и някои частни работилници създадени по Постановление 56. Почти всички големи предприятия са част от по-големи производствени обединения, което осигурява и тяхната икономическа свързаност. Стопанските връзки се осъществяват предимно с градовете Ботевград и София.

След 1989 г. предприятията се приватизират и се създават нови фирми, които са обвързани със съседните територии главно посредством търговията, услугите и производството на стоки, а през последните години и чрез туризма.

2. Състояние на местната икономика

Икономическият облик на община Ябланица през последните години започна да се променя, като визията за растеж и развитие на ръководството на общината извежда на преден план просперирането на общината и нейното устойчиво развитие, което може да се постигне чрез осигуряването на условия за динамичен икономически растеж, модернизиране на инфраструктурата, повишаването на трудовата заетост и прилагането на съвременни технологии. Местната власт счита, че устойчивото развитие на общината, ще се осъществи на основата на ефективното използване на местните ресурси, запазвайки богатото културно, историческо и природно наследство, чрез осигуряване на съвременни услуги с високо качество и ефективност.

2.1. Структура на местната икономика

Циментопроизводството в община Ябланица е структуроопределящия за общината сектор. "Златна Панега цимент" АД е и най-големия инвеститор на територията. Освен това са налични и няколко малки предприятия, които разнообразяват структурата на местната икономика, това са строителни и производствени фирми, както и цехове за производство на халва. Тези малки предприятия са с ограничени възможности за инвестиции и разширяване на бизнеса.

Най-голяма е групата на предприемачите, която развива собствен бизнес. В групата най-често се ангажират членовете на собственото семейство. Значително по-рядко възниква необходимостта от допълнително наемане от един до десет човека, според конкретните производствени нужди. Това са микропредприятията, които се поддържат главно от търговците, занимаващи се с търговия и услуги, хранително-вкусова, транспортна и строителна дейност. При тях често липсват необходимите ресурси за по-големи инвестиции и/или за разширяване на пазарите. Въпреки проблемите с които се сблъскват, те осигуряват издръжката на не малък брой работни места.

Като цяло на територията на общината се констатира ниска конкурентоспособност на създадените нови фирми след приватизацията, защото те не разполагат с голям финансов ресурс. За отчетния период голяма част от фирмите не са успели да се установят трайно на българския и главно на международния пазар, да увеличат печалбите си и да станат устойчиви, за да могат да посрещнат новите икономически трудности. Още преди пандемията липсват благоприятни условия за кредитиране на МСП и затова те срещаха, а сега още по-осезателно продължават да срещат големи проблеми с финансовото си оцеляване. Икономически показатели за 2019 и 2020 г. липсват, но може да се предположи, че след края на пандемията драстично ще се влоши икономическата среда на местно равнище. Въпреки предвидените мерки за подкрепа на МСП, местният бизнес поради слабата си конкурентост трудно би оцелял в тази голяма международна рецесия. Очакват се фалити на фирми, минимизиране на производството и услугите и големи загуби за всички сектори. Изключение прави "Титан" АД - с.Златна Панега, който има ресурсен потенциал за сравнително по-бързо справяне с кризата и разширяване на дейностите и собствения капацитет. Ето защо местното ръководство трябва да предприеме стъпки за подкрепа на предприемачите и подобряване на бизнес средата на територията като цяло.

Европейската комисия предложи широкообхватни мерки за мобилизиране на всички ресурси в бюджета на ЕС в защита на човешкия живот и препитанието на хората. Потърсиха се възможности за смекчаване на рисковете от безработица при извънредно положение, която допринася за запазване на работните места и подкрепа на семействата. Очаква се България да получи 15 милиарда евро за справяне с последиците от икономическата криза, породена от пандемията от коронавируса. Всичко това трябва да се съобрази и да се планират мерки ПИРО, които ефективно да използват всички възможни европейски средства в подкрепа на бизнеса.

Направените по-надолу обобщения са резултат от представените в следващите две таблици икономически показатели и анализа на икономическата обстановка на национално и международно равнище.

Таблица №5: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за 2015 г. по групи предприятия според заетите в тях лица в община Ябланица

Групи предприятия според заетите в тях лица	Пред-при-ятия	Произ-ведена продук-ция	При-ходи от дей-ността	Нетни при-ходи от про-дажби	Разходи за дейност-та	Печалба	Загу-ба	Зае-ти ли-ца	На-ети ли-ца[2]	Разходи за възнаг-раждения	ДМА
	Брой	Хиляди левове						Брой		Хиляди левове	
Общо	**192**	**115 495**	**130 242**	**120 323**	**118 903**	**11 170**	**723**	**971**	**830**	**8 530**	**..**
Микро до 9 заети	170	..	..	..	..	2 481	..	337	..	..	7 148
Малки от 10 до 49	..	21 946	24 886	23 808	20 665	..	..	..	406	2 526	..
Средни от 50 до 249	..	..	..	..	..	..	-	..	..	..	..
Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Източник НСИ

В горната таблица са посочени данните за микро и малките предприятия, а данните за "Титан" АД - с.Златна Панега не са включени, поради конфиденциалността на персоналната информация. "Титан" АД е голямо предприятие с 270 заети лица в него.

В този случай микропредприятията създадени и работещи на територията при старта на отчетния период /2014 г./ са 170, а малките предприятия са 21. През 2018 г. микропредприятията са се увеличили с още 8.

От представените данни става ясно, че през отчетния период общинската икономика се е развивала противоречиво и неустойчиво, без ясна тенденция на нейното развитие. Така например произведената продукция се е увеличила от 115 495 на 153 128 хиляди лева. Нетните приходи от продажбите са нараснали от 120 323 на 169 000 хиляди лева. Заетите лица от 971 са се увеличили на 1063. Тези данни говорят за икономически подем и активизиране дейността на основните местни фирми. Следващите данни обаче показват нивото на ниски печалби и занижени инвестиции. Печалбата според статистическата информация от 11 170 хиляди лева е паднала на 7 514 хиляди лева. Загубите са се увеличили от 723 на 876 хил.лева. Намалели са и ДМА от 7 148 на 5 395 хиляди лева, което показва сравнително слаба инвестиционна политика и ниска конкурентоспособност на малкия и среден бизнес.

Като се отчете и факта, че предизвиканата от пандемията през тази година икономическа криза допълнително е усложнила икономическата обстановка, може да се прогнозират особено ниски икономически показатели през следващите 3-4 години. Регистрираната ниска конкурентоспособност на МСП на територията през изминалия период, който се характеризираше със сравнително добра икономическа среда на национално и международно равнище, засилва опасенията ни от появата на една продължителна негативна тенденция на местното икономическо развитие.

Таблица №6: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за 2018 г. по групи предприятия според заетите в тях лица в община Ябланица

Групи предприятия според заетите в тях лица	Предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица	Разходи за възнаграждения	ДМА
	Брой	Хиляди левове						Брой		Хиляди левове	
Общо	**200**	**153 128**	**74 548**	**169 000**	**167 110**	**7 514**	**876**	**1 063**	**912**	**12 527**	**..**
Микро до 9 заети	178	..	..	57 721	57 180	..	344	..	..	..	..
Малки от 10 до 49	..	18 394	21 564	..	..	2 556	..	421	413	3 477	5 395
Средни от 50 до 249	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Големи над 250	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

Източник НСИ

Най-голямото предприятие в общината, както вече споменахме е "Титан" АД - с.Златна Панега, който е основен производител на клинкер и цимент, реализиращи се на българския и европейския пазар. Групата „Титан" е основана през 1902 г. в Атина, Гърция и е най-големия производител на цимент в Югоизточна Европа с производствени мощности почти във всички страни в този регион като: Гърция, България, Северна Македония, Сърбия, Албания. Освен това извършва и операции в Турция, Египет, САЩ и Бразилия. От 1912 г. е листвана на Атинската фондова борса и има годишен капацитет от 27 млн. тона цимент и бетон. Има терминали и експортира за различни страни – Франция, Белгия и т. н. За групата работят близо 5 500 души по целия свят[11].

През 2004 г. „Златна Панега Цимент" АД става собственост на Групата Титан Цимент. От тогава до днес са вложени в завода повече от 120 млн. евро. Допълнително са инвестирани още над 10 млн. евро в екологични проекти за намаляване и проследяване

[11] https://www.capital.bg/specialni_izdaniia/kapital_gradove/2018/12/27/3360733_cimentov_zavod_s_alternativni_idei/

на вредните емисии, пречистване и управление на водите в завода, съоръжение за третиране на отпадъчни води. Целта е да се въведат безотпадни технологии, да се създадат водопречиствателни станции и да се подобри състоянието на околната среда.

В Златна Панега компанията предлага директна заетост на работещите в нея 270 души, но два пъти повече се наемат от техните подизпълнители, които работят в кариерата, в логистиката, предоставят инженерингови услуги и т.н. Повечето от наетите са от съседни на Златна Панега населени места.

Ръстът на потреблението на цимент през 2018 и 2019 г. спрямо предходните години на пазара в България се е повишил с повече от 10%, което прави предприятието доста успешно. Разбира се, че негативен отпечатък ще окаже и върху него пандемията от COVID 19 през тази година, но подготвените от фирмата проекти за повишаване на енергийната ефективност, които чакат своето финансиране до 2022 г. се очаква, че ще намалят отрицателния ефект на икономическата криза.

Други по-важни фирми работещи на територията на общината са:

- **Лъсков" ЕООД** - производство и търговия с варов и бетонов разтвор.
- **„Арена"ЕООД, с.Брестница –** фирмата е представител на известни марки произвеждащи бои, лепила, лакове и др., а основната й дейност е търговия със строителни материали.
- **„Пасати" ЕООД**, с.Брестница е специализирана в производството на велосипеди. Фирмата разполага със собствена линия за наплитане и центроване на велосипедни джанти – едностенни и двустенни. Велосипедите, произведени от фирмата са включени в сребърната серия на SHIMANO за надеждност на велосипеда. Предлагат се велосипеди за всички възрасти: детски, юношески, градски и планински.
- **„Медикет Цех" ЕООД** - гр.Ябланица е със седалище гр.Етрополе и произвежда пластмасови изделия.
- **„Сигнализация" ООД** произвежда пътни знаци.

Към момента затихващи функции имат:

- **„Седимент приват"АД** - гр.Ябланица, който има за основна дейност добива и преработката на скално-облицовъчни материали и вторична преработка на

дотрошени фракции. Фирмата разполага с пет собствени кариери в Ловешка област и собствен преработвателен завод. Освен добива и преработката на скални материали фирмата се е специализирала и в изграждането и поддържането на инсталации за добив и преработка на инертни материали (добив и преработка на мраморизиран варовик, червен пясъчник, нерудни, кариерни материали, минерални суровини др.).

- **“Речно 2002” ООД - с.Златна Панега** е специализирано предприятие в производството на резервни части за нестандартно оборудване на машини и съоръжения в строителството по заявка и чертеж на клиента.

Специализирани в производството на халви и локуми на територията на община Ябланица са следните предприятия:

- **”Венеца” ООД -** с.Добревци;
- **ЕТ ”Богати” -** с.Добревци;
- **„Еурео” ЕООД** – с.Брестница;
- **ЕТ ”Пет плюс”** – гр.Ябланица;
- **„Вививан 1” ООД -** гр.Ябланица.

2.2.Търговия и услуги

Общинската търговска мрежа е добре развита, както в административния център - гр.Ябланица, така и в населените места на територията на общината. Съществува голям брой хранителни магазини, магазини за дрехи, магазини за строителни материали, за стоки за бита, ресторанти, кафенета и др. Слабо са застъпени или изцяло липсват магазините осигуряващи мебели, бяла и черна техника и други стоки за бита. Ограничен е и броя на предлаганите услуги. В момента са осигурени единствено услуги за: ремонт на ел. уреди, фризьорски и козметични услуги, автомобилно поддържане, автомивки и др. Липсват услуги свързани с поддържането на новите технологии като: телефонна, компютърна техника и друга електронна техника, които са от съществено значение за комфорта на гражданите, за развитие на услугите и иновациите в общината.

Търговията се осъществява предимно от едноличните търговци и се явява основен доходоизточник на най-голямата част от местните предприемачи. Особен ръст се

отбелязва основно при потреблението на храни, напитки и тютюневи изделия, които са се увеличили няколко пъти през последните години.

На територията на общината е развита и мрежа от финансово – кредитни институции – в административния център на общината са отворени два клона на банкови институции – Банка „ДСК” АД и „Централна кооперативна банка” АД.

Представители на застрахователни компании са: ЗАД „Алианц България”, ЗК „Уника” АД и „Лев Инс” АД.

Предоставят се и счетоводни услуги, като по-известна е „Счетоводна къща – РС” ЕООД. Липсват нотариални и адвокатски услуги, като някои от нотариалните услуги се извършват от общината.

2.3.Туризъм

Природните забележителности намиращи се на територията на общината предполагат развитието на туризма и туристическите услуги. Местни туристически атракции са:

- Планината “Драгоица”;
- Пещерата “Съева дупка”, намираща се в с.Брестница, чиито годишен туристически поток е около 100 000 души /в това число и голям брой чужденци/;
- Гложенския манастир “Св.Георги” и други интересни обекти;
- Фермата "Сините Щрауси", която е основана през 2001 в с. Брестница. Фермата е разположена в непосредствена близост до пещерата "Съева дупка" на 5 км от гр.Ябланица в квартала „Кочи кичер”;
- Прочутата ябланска халва, локуми и други сладкарски деликатеси могат да се намерят и опитат, като се посетят халваджийските цехове "Вивиан 1" ООД и "Пет плюс" ООД, намиращи се в началото на квартал Шумака, малко преди квартал Шумнене или "Богати 09" ООД и "Венеца" ООД, намиращи се в с. Добревци.

На територията на общината се намират още: най-големия карстов извор на Балканския полуостров “Глава Панега”, разположен в землището на с.Златна Панега; Защитената местност “Драгоица”; Местността “Окапците”, известна с интересния си ландшафт, биоразнообразието и студените си извори; “Бездънния пчелин”, Пещерата “Сврацилица”, Пещерата “Пеща” и др.

Новоизградените през последните години къщи за гости и туристически комплекси за отдих и почивка, създават условия за релакс в близка до природата среда и развлечения. Това са:

- **„Одаята - Дядовите къщи”**, представлява комплекс от къщи за гости, които се намират в село Голяма Брестница. Те са типични селски къщи от миналия век с характерна за региона архитектура и мебели. Къщите предоставят възможност за почивка в спокойна обстановка през всички сезони.
- **Вилно селище Мировец**, Малък извор, разполага с леглова база от 16 места. То се състои от 8 еднотипни бунгала, Към селището работи гостилница, която предлага ястия и напитки.

В с.Добревци са построени 3 броя къщи за гости, които предлагат своите услуги от началото на 2014 г., това са:

- **Вила Del Sole,** която разполага с ресторант и плувен басейн;
- **Вила Марта** е за 16 човека. Вилата е подходяща, както за краткосрочно, така и за дългосрочно настаняване.
- **Вила „Дрийм“**, към нея има фитнес и градина. Капацитетът й е за 14 човека.

- **Къща за гости Дъбравата** се намира, извън село Дъбравата в живописна местност (махала Нишовци). Къщата е построена в автентичен стил, който е съчетан с всички необходими съвременни удобства. Предлага 30 места за настаняване.

Частично е изградена туристическата инфраструктура, има маркировка, указателни табели и места за отдих, но не е организирано информационно обслужване на гостите на общината, не са обучени екскурзоводи (водачи), не са разработени нови атракции, които да привличат устойчиво вниманието на туристите на територията, като ги мотивират да останат по-дълго, като се възползват от осигурените им туристически услуги. Достъпът до по-големите туристически забележителности е частично изграден, най-добре е обезпечен достъпа на туристите до пещерата „Съевата дупка” и Гложенския манатир.

През 2013 г. бе разработен Маркетингов план за развитие на туризма, разработени и презентирани бяха и различни рекламни материали, както и Рекламна концепция за развитието на туризма. За отбелязване е, че все още липсва координирано обслужване на маршрутите, както и целенасочено провеждане на рекламните кампании, популяризиращи туристическите обекти.

През периода представители на общината взеха участие в националната туристическа борса „Интер Експо център“ - гр.София през 2016 г., което бе инициатива по проекта „Магията на Панега”. Това беше съвместно участие с община Червен бряг и община Луковит. Общият продукт интегрира в едно цяло уникалните природни карстови образувания по долината на река Панега с културно-историческото наследство в региона, и разнообразните възможности за алтернативен, приключенски и спелеоложки туризъм.

Открит бе и Посетителски туристически център, но той не успя да заработи устойчиво като информационен логистичен и информационен туристически обект обслужващ гостите на общината. Необходи са допълнителни инициативи за подпомагане на туризма, които да осигурят устойчивост и мултипликция на регистрираните инициативи в областта на туризма.

Положителна стъпка в посока активизиране на туристическите услуги на територията е предприела община Ябланица за възстановяване управлението и поддържането на „Съева дупка“ от предоставения до момента обект на БТС, който лишава населението от местни приходи. Пещерата е най-големия туристически обект на територията с огромен брой посетители и нейното ефективно управление, ще е от голямо значение за местната общност. Това заключение е в резултат и на организираната подписка, която подкрепя масово идеята за стопанисването на пещерата от местното управление.

Съществуващите природни дадености, наличието на различни водоеми, традициите в сладкарската промишленост и местните културни традиции, в т.ч. и занаятите не се използват в достатъчна степен за разработване на нови атракции, които да привличат вниманието и интереса на туристите.

Препоръки: За да се разработят необходимите услуги, да се проведе активна маркетингова и рекламна кампания е необходимо да се обединят и координират усилията на неправителствените организации, общината, местните фирми и земеделските производители. Секторът туризъм е една от най-добрите възможности за прилагане на публично-частните партньорства и за увеличаване на добавената стойност към местните продукти. Тяхното ефикасно използване ще гарантира и добри резултати в областта на туризма.

2.4.Селско стопанство

Селското стопанство в община Ябланица е една от областите, в които в последните две-три десетилетия бяха извършени изключително дълбоки промени - в поземлените отношения, в структурата, в размера и производствената ориентация на стопанствата и в техните доходи. Тези промени се дължат както на проведената през 90-те години на миналия век аграрна реформа, така и на неговото присъединяване към европейската аграрна общност, респективно прилагането на мерките и механизмите на Общата селскостопанска политика на ЕС.

Аграрният сектор (включващ икономическите дейности селско стопанство, горско стопанство и рибно стопанство) е третият по значение сектор в националната икономика. Неговият принос в създадената брутна добавена стойност непрекъснато намалява. Въпреки това, като се вземе предвид неговата роля за изхранването на населението, за създаването на допълнителна заетост, респективно за осигуряване на допълнителен доход, за ограничаване на обезлюдяването и запустяването на територията и за устойчивото развитие на околната среда, то тогава значението му за функционирането на община Ябланица и качеството на живот на нейното население, придобива важни стратегически измерения.

Таблица №7: Основни данни за селското стопанство в община Ябланица

	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Обработваема земеделска земя в общината дка	118609	1180609	118609	118609	117636
Брой регистрирани земеделски стопани	98	102	126	98	104
Брой кооперации	0	0	0	0	0
% на напояваните площи на територията на общината.	Няма напоявани площи	Няма Напоявани площи	Няма Напоявани площи	Няма Напоявани площи	Няма Напоявани площи

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

От данните представени в горната таблица става ясно, че количеството на обработваемата земеделска земя в общината е намаляла от 118 609 на 117 636 дка. В същото време регистрираните земеделски стопанства са се увеличили от 98 на 104 през 2019 г., като през 2017 г те са били – 126. Няма регистрирани кооперации на територията. Няма и напоявани площи, което е обезпокояващо, въпреки наличните 8 язовира на територията, чиято основна функция е напояване. Унищожаването на поливната техника през миналия програмен период и липсата на нова поливна инфраструктура се отразява неблагоприятно върху добивите на селскостопанска продукция и разнообразяването на монокултурното производство.

Разширяване обема на селското стопанство е важна крачка за увеличаване на заетостта на местното население и за подобряване на качеството му на живот. Проблемът е високата и нарастваща концентрация в сферата на търговията и липсата на конкурентна среда в сферата на изкупуването от страна на преработвателните и търговците. Това са фактори, които потискат доходите в отрасъла като цяло. При съществуващата вертикална структура селскостопанските производители са отделени от преработватели и търговци и имат неравностойна пазарна сила. На територията не е затворен и кръга производство на селскостопанска продукция-преработка.

Друг проблем в селското стопанство е големия процент наета земя под аренда, който е резултат от засиления интерес към земеделието и търсенето на земя, освен това тази тенденция се допълва и от доста обременените правни отношения в собствеността на земята дължаща се главно на големия брой наследници. Голяма част от нивите практически не могат да бъдат търгувани и това налага наемането на земята вместо тяхното изкупуване. В Западна Европа картината е съвсем друга, там фермерите работят предимно собствена земя и много малко наета.

Какъв е баланса на земеделската земя може да се проследи в следващата таблица.

Таблица №8: Баланс на земеделската земя в дка
/ниви; ливади и пасища,трайни насаждения; лозя/

Община	Селскостопански фонд /дка/						Година
	Общо /по баланс/	Сума 4+5+6+7	Ниви	Ливади и пасища	Трайни насаждения /овощни /		
	/дка/	/дка/	/дка/	/дка/	/дка/	/дка/	
1	2	3	4	5	6	7	8
Ябланица	118609	109841	61338	42565	5832	106	2015
	118609	109841	61338	42565	5832	106	2016
	118609	109841	61338	42565	5832	106	2017
	118609	109841	61338	42565	5832	106	2018
	117636	108541	61143	41425	5867	106	2019

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр Ловеч

От представената информация става ясно, че нивите са преобладаващи, но не са малко и ливадите и пасищата намиращи се на територията на общината. Наличието на голям процент на естествени ливади и пасища в района на община Ябланица благоприятства развитието на животновъдния сектор (говедовъдство, овцевъдство и козевъдство). Поради ниските изкупни цени на животинската продукция при тези видове животни се наблюдава устойчиво намаляване на техния брой. Намаляването броя на животните показва и едно неефективно използване на наличните природни ресурси, още повече, че този сектор е традиционен за региона.

Местоположението, почвите и климата на общината са добри предпоставки и за развитието на трайните насаждения - сливови, лозови и ягодоплодни. По икономически причини и поради неблагоприятната конюнктура на пазара те не се поддържат в добро земеделско състояние.

Растениевъдство

През последното десетилетие в общината се отглеждат основно зърнени култури: пшеница, царевица и овес. В края на периода устойчиво се проявява интерес и към техническите култури - слънчоглед, рапица и етерично-маслени култури.

Данни за растениевъдството за последните 5 стопански години, включително видовете отглеждани култури (вкл. трайни насаждения), продукция и добиви могат да бъдат проследени в следващата таблица:

Таблица №9: Данни за растениевъдството за последните 5 стопански години

	2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017		2017/2018		2018/2019	
Отглеж-дана култура	Площ ,дка	% от зем. земя	Площ ,дка	% от зем. Земя	Площ ,дка	% от зем. земя	Площ ,дка	% от зем. земя	Площ ,дка	% от зем. земя	Площ ,дка	% от зем. земя	Площ ,дка	% от зем. земя
Мека пшеница	12461	10.5	14050	11.84	14050	11.84	6780	5.72	11500	9.69	9500	8.07	11720	9.96
Ечемик	500	0.42	280	0.24	280	0.24	1985	1,67	0	0	0	0	0	0
Царевица	3250	2.74	3100	2.61	3100	2.61	6840	5,77	5585	4.71	3800	3.23	7270	6.18
Слънчо-глед	8119	6.84	1010	0.85	1010	0.85	11070	9,33	9755	8.22	11433	8.72	7940	6.75
Рапица	1640	1.38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Овес	10.68	0.9	785	0.66	785	0.66	1120	0.9	0	0	0	0	0	0
Люцерна	903	0.76	903	0.76	903	0.76	903	0,76	1130	0.95	975	0.80	980	0.83
Малини	47	0.04	47	0.04	47	0.04	47	0,04	88	0.07	0	0	0	0
Сливи	1327	0.12	1328.6	1.12	1328.6	1.12	1328,6	1,12	1338.6	1.13	1338.6	1.13	1338	1.13
Ябълки	0	0	102	0.01	102	0.01	102	0,01	104	0.087	104	0.09	104	0.09
Орехи	0	0	18.6	0.01	18.6	0.01	18,6	0,01	47.6	1.04	47.6	0.04	41	0.03
Ливади и пасища	42573	3.,9	42573	35.89	42573	35.89	42566	35.89	42451	35.79	42451	35.8	41425	35.2
Грах	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	130	0,01
Соя	0	0	0	0	0	0	260	0,02	0	0	0	0	0	0

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

От представените данни става ясно, че основния дял в растениевъдството запазва пшеницата, която е следвана от слънчогледа и царевицата. Пшеница се отглежда предимно в Ябланица, Орешене, Голяма Брестница и Брестница. Слънчогледът преобладава в: Добревци, Ябланица и Орешене.

Сегашната интензификация в зърнопроизводителните райони у нас неминуемо води до повторно отглеждане на зимните житни (пшеница и ечемик). От направените изследвания за влиянието на обработката на почвата върху отглеждането на пшеницата като монокултура и в сеитбообръщение се устновява, че прилагането на различни начини по обработката на почвата не могат да елиминират неблагоприятните последици на монокултурата и добивът от нея е неколкократно по-нисък в сравнение с добива в сеитбообръщение[12].

Видовете култури, които трябва да се включват в сеитбообръщението и процента им на участие в него, са в зависимост от концентрацията и специализацията на земеделието.

За отбелязване е, че малиновите насаждения, които са традиционни за общината също изчезват през последните години. Изчезват още рапицата и овеса. Грахът, орехите, ябълките и сливите имат символично присъствие на територията, въпреки, че сливите също са традиционни за региона трайни насаждения.

Представените данни в следващата таблица показват, че среднят добив от декар особено при пшеницата се е повишил осезателно, въпреки че все още не може да се постигне средния добив от декар /598 кг./, който е характерен за други региони на страната. Такава положителна тенденция се регистрира и при ечемика и при сливите. Добивът е получен в резултат на доброто техническо оборудване на земеделските производители обработващи земята, от новите сортове, от полаганите грижи и от подобрената структура на почвите.

Таблица №10: Добиви

Култура	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Кг/дка	Кг/дка	Кг/дка	Кг/дка	Кг/дка	Кг/дка	Кг/дка
Пшеница	363	304	351	305	350	380	456
Ечемик	400	450	1985	500			
Царевица	500	586	283	470	500	800	450
Слънчоглед	200	208	160	171	180	200	160
Рапица	238						
Овес	250	150	210	250			
Люцерна							
Малини	64						
Сливи	50			220			
Грах							27
Соя				142			

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

[12] https://www.bgfermer.bg/Article/5863096

През последните години царевицата започна да се връща на едно по-приоритетно място на територията. Предпоставките за това са много, но най-важните от тях са технологичният парк, с който разполагат местните земеделци, ефикасните препарати за растителна защита и не на последно място – високодобивните хибриди, които чуждите компании предлагат като качествени семена. За съжаление данните за добивите за царевицата са противоречиви, което може да се проследи от следващата таблица.

През отчетния период една част от земеделската земя бе окрупнена. По-големите масиви оскъпяват земята, но позволяват по-ефективната й обработка и съответно намаляват разходите за производство. Новите изменения в Закона за собствеността и ползването на земеделските земи улесни окрупняването на имотите на собствениците на земеделски земи, а от там се подобриха и условията за обработка на земята, отдаването й под аренда, подобряването на качествата и съответно на стойността на земята.

Утвърдените собственици на земя и арендаторите разполагат с голям брой съвременна селскостопанска техника, която повишава добивите и намалява броя на заетите със селскостопанска дейност.

Списъкът с по-големите земеделски производители намиращи се на територията на общината е следния:

- БМП ГРУП ЕООД - 7900 дка;
- Агромеханизация ЕООД - 7500 дка;
- Иван Петков Георгиев - 5600 дка;
- Агрогруп Луковит ООД - 2320 дка;
- Георги Петров Дачев - 1660 дка;
- Николай Петров Цанов - 1853 дка;
- Мариян Петров Дачев - 1000 дка;
- Маргарита Александровна Дачева - 1000 дка;
- Ирина Василева Дачева - 1000 дка;
- ЕТ "Ингилиз" - Петя Иванова - 1000 дка.

В община Ябланица досега няма регистрирани сдружения за напояване. Изградени напоителни съоръжения е имало в землищата на с.Батулци, с.Добревци и с.Брестница, които не са поддържани и са изцяло разрушени.

Наличието на осем язовира за напояване, които са собственост на община Ябланица благоприятства изграждането на такава инфраструктура. За изграждането й обаче ще бъдат необходими значителни инвестиции и решаването на много големи нормативни и логистични проблеми.

Животновъдство

Наличието на пасища и ливади в общината, както и планинския и полупланинския климат са благоприятна среда за отглеждане на животни, които са традиционен поминък за местното население. За съжаление през последните 20 години животните са силно намалели. Резкият спад се дължи на поредица от причини, които са характерни, както за съседните общини, така и за страната като цяло.

Част от животновъдите са ползватели на пасища, мери и ливади. Ето и техния списък:

- Галин Василев Илиев - 900 дка;
- Тихомир Петков Георгиев - 785 дка;
- Цветелина Веселинова Василева - 390 дка;
- Лазар Иванов Нейков - 600 дка;
- Росица Симеонова Василева - 530 дка.

За разглеждания период някои видове животни са намалели, а други са се увеличили. Спад се регистрира при козите през 2017 - 2019 г., който е в размер на – (-1 412). Броят на говедата се увеличава от 461 през 2014 г. на 607 през 2019 г. Броят на овцете намалява с (- 593), но като цяло се запазва на едно ниво през последните години. Свинете са почти на изчезване. Броят им стига максимално до 80 през 2017 година. Бум се регистрира при птиците, които се увеличават от 930 през 2014 г. на 16 300 през 2019 г. Особено драстично е намалението при пчелните семейства, които са намалявали доста и през предишния програмен период, което прави тенденцията обезпокоително негативна, въпреки отличните природни и климатични условия.

Всички посочени данни показват, че въпреки благоприятните условия на територията, въпреки дългогодишните традиции, животновъдството не се развива приоритетно и не постига като цяло добри резултати. Избиването на някои видове животни поради

различни заболявания през последните години, допълнително възпрепятства развитието на животновъдството на територията.

Увеличеният брой на селскостопанските животни, за които земеделските стопани ще получават по-висока субсидия през тази година може би в известна степен ще подобрят средата за отглеждане на крави и овце. Досега допълнителни помощи се взимаха за първите 30 крави или 100 овце, като завишението бе в размер на 10%. Направените промени увеличават броя на животните на 50 крави и 200 овце, като най-малките от тях получат добавка от 25% върху основната субсидия.

През петгодишния период броят на отглежданите животни по видове на територията на община Ябланица може да се проследи по-подробно в следващата таблица:

Таблица №11: Брой селскостопанските животни в община Ябланица по видове

Говеда	в т. ч. крави	Биволи	в т. ч. биволици	Овце	в т.ч. овце майки	Кози	в т.ч. кози майки	Свине	в т.ч. свине майки	Птици	Пчелни семейства	Година
461	332	29	18	3759	2016	2436	993	29	9	930	1264	2015
552	307	29	18	3193	2821	1894	1803	48	5	6069	2442	2016
499	349	26	18	3615	3124	1219	1075	80	22	4400	177	2017
478	337	26	18	3770	3434	1208	1083	68	11	16500	350	2018
607	286	24	17	3166	2792	1024	894	53	5	16300	350	2019

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

Посочената по-горе разнопосочност в броя на животните, поражда недоверие и несигурност от страна на животновъдите и изисква адекватна намеса за преодоляване на негативните тенденции от страна главно на държавата. Освен стандартните форми на подпомагане, които трябва да се запазят, трябва да се потърсят и възможности за облекчение или целенасочено подпомагане за отглеждането на овце и кози в планинските региони. Заради благоприятните местни условия, на животновъдите им се налага да поддържат съоръжения и за летен и зимен престой. Това води до повече инвестиции и разходи. Без адекватно подпомагане, тези видове животни са заплашени от пълно изчезване. Същевременно животновъдството подпомага задържането на работна ръка в периферните населени места на общината.

Все още е голям броя на стопаните, които отглеждат малък брой животни за задоволяване на личните и семейните си нужди. Броят на тези фермери непрекъснато намалява през последните няколко години за сметка на появилите се по-големи животновъдни стопанства, които отглеждат различен брой животни. Ето някои от по-големите ферми на територията на общината:

- Лазар Иванов Нейков - 47 бр. говеда; 348 бр. овце; 121 кози;
- Цветелина Веселинова Василева – 28 говеда; 256 овце; 54 кози;
- Галин Василев Илиев – 62 бр. говеда;
- „НИК-Л“ ЕООД – 42 бр. говеда; 72 бр. овце; 94 кози;
- Тихомир Петков Георгиев – 187 бр. кози и 25 бр. овце;
- Радослав Симеонов Ичев – 213 бр. овце; 60 бр. кози;
- Сандо Методиев Иванов – 95 бр. овце и 12 кози;
- Йото Мариянов Йотов – 53 кози;
- Николай Иванов Ненчев – 27 бр. говеда; 64 бр. овце;
- Алина Дамянова Михайлова – 54 бр. говеда; 27 бр.овце;
- Михаил Петров Михайлов – 23 бр. говеда;
- Георги Русев Симеонов – 95 бр. овце;
- Момчил Симеонов Ичев – 70 бр. овце и 10 бр. кози;
- Любомир Атанасов Стефанов – 79 бр. овце и 11 бр. кози;
- Росица Симеонова Василева – 369 бр. овце;
- Людмил Косев Тодоров – 69 овце и 13 кози;
- Александър Георгиев Андреев – 100 бр. пчелни семейства;
- Светломир Александров Божков – 40 бр. пчелни семейства.

От данните в следващата таблица става ясно, че за периода 2017-2019 г. е договорирана по различните мерки финансирани от ПРСР обща сума в размер на 1 705 421,91 лв., а са изплатени само – 68 173,88 лв. Договорираните суми показват една сравнително добра проектна активност от страна на местните бенефициенти по мерките 4.1, 6.3 и 7.2 от ПРСР, но изплатените суми са доста малко, което говори за едно сериозно забавяне на възстановяването на изразходваните суми, което е притеснително за бенефициентите.

Таблица №12: Договорирани и изплатени суми по мерките от ПРСР за периода от 2017 до 2019 г.

Мярка	2017		2019		Общо	
	Брой	Договорена сума	Брой	Договорена сума	Брой	Договорена сума
М4.1	3	929 135,01 лв.			3	929 135,01 лв.
М6.3	1	29 337,00 лв.			1	29 337,00 лв.
М7.2			1	746 949,90 лв.	1	746 949,90 лв.
ОБЩО:	4	958 472,01 лв.	1	746 949,90 лв.	5	1 705 421,91 лв.
Мярка	**2017**		**2019**		**Общо**	
	Брой	Изплатена сума	Брой	Изплатена сума	Брой	Изплатена сума
6.3	1	19 558,00 лв.	1	9 779,00 лв.	2	29 337,00 лв.
19.1	1	38 836,88 лв.			1	38 836,88 лв.

Източник: Държавен фонд „Земеделие“

Мерките 19.1 и 19.3 са договорирани и изплатени също в този срок, но не са отразени в посочените суми. Не са посочени и сумите договорирани по мярка 19.4 "Текущи разходи и популяризиране на стратегия за Водено от общностите местно развитие". Следователно липсва информация за подмерките на мярка 19 "Водено от общностите местно развитие" на МИГ Ябланица-Правец, които се изпълняват през този програмен период. Предстои изпълнението и на м.19.2. "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие", която значително ще увеличи местната проектна активност. МИГ Ябланица-Правец допринася за засилване на проектната активност на територията и за увеличаване на местния капацитет.

2.5.Горско стопанство

Горите с естествен произход са 97% от всички гори в общината. Горите са „пазител“ на водата и основен източник на кислород в района. Горските масиви са главен фактор в поддържането на микроклимата, при който живеят множество редки животни. Преобладава широколистната растителност: цер, благун, космат дъб, бук, келяв габър, леска и друга храстовидна растителност, която е характерна за Предбалкана.

Таблица №13: Горски територии. Баланс по видове собственост

Код	Вид собственост	Брой имоти	%	Площ дка	%
1	държавна частна	841	15,54	29011,570	49,88
2	частна	4496	83,06	25381,376	43,64
4	общинска частна	20	0,37	2223,704	3,82
6	смесена	3	0,06	16,805	0,03
7	на юридически лица	41	0,76	529,517	0,91
9	държавна публична	10	0,18	498,763	0,86
10	общинска публична	2	0,04	501,943	0,86

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

Както се вижда от горната таблица горският фонд заема общо 58 163,678 дка и се разпределя по видове собственост така:

- държавен горски фонд – 29 011,570 дка (49,88%);
- частна – 25 381,376 дка (43,64%);
- общинска частна – 2 223,704 дка (3,82%);
- смесена 16,805 дка (0,03%);
- на юридически лица – 529,517 дка (0,91%);
- държавна публична – 498,763 дка (0,86%);
- общинска публична - 501,943 дка (0,86%).

От посочените данни става ясно, че най-голям е дела на държавната горска собственост, следвана от общинската собственост, която е общо – 4,68%, което на практика е доста нисък относителен дял. В този случай общината трудно ще може да се ангажира с развитието на горското стопанство и горскостопанските дейности на територията. По-вероятно е да се координира и развива една обща политика, която да се реализира съвместно с държавните регионални структури.

Горите на територията на община Ябланица, попадат в района на дейност на Югозападно държавно предприятие /ЮЗДП ТП/ -ДГС - Тетевен, с обхват на Регионална дирекция по горите - Ловеч.

Горите са разположени на площ от 6 782 ха[13] – залесени са 6 423 ха в т.ч. По собственост те се разпределят така:

- ДГТ (държавни горски територии) са 3 141- ха, залесена – 2 837 ха - 46% ;
- ОГТ (общински горски територии) са 876 ха, залесена - 874 - 13%;
- Горите на частни физически лица са - 2720 ха, залесената площ е - 2667 ха - 40%;
- Гори на частните юридически лица са - 45 ха, залесена - 45 ха - 1 %.

Средната възраст на гората е 50 години, Средната пълнота - 0,7 1, Средният бонитет – 4, Средният запас на 1 ха е - 82 м3, Средният годишен прираст - 2,5 м3 на 1 ха.

Преобладаващите видове гори и видове горска растителност на територията на община Ябланица се разпределят както следва: Иглолистни - 350 ха - 5 %; Широколистни високостъблени - 513 ха - 8 %; Издънкови за превръщане - 2171 ха - 34% и Нискостъблени - 3419 ха - 53 %.

Преобладаващите дървесни видове по площ, запас и % от залесената площ са:

- Иглолистни - залесена площ - 350 ха, запас -100 011 м3 в.т.
  - Бял бор - 110 ха, 30086 м3-2%;
  - Черен бор - 240 ха, 69925 м2 - 4%.
- Широколистни - залесена площ 6073 ха, запас - 429 426 м3 в т.ч.
  - Бук - 445 ха, 99135 м3 - 7 %;
  - Дъбове (зимен дъб, благун, космат дъб, летен дъб, червен дъб) - 1249 ха, 86799 -19 %;
  - Цер - 871 ха, 78565 м3 - 13%;
  - Габър - 424 ха, 66065 м3 - 7 %;

[13] Източник: РДГ - Ловеч

- Акация - 314 ха, 14211 мЗ - 5%;
- Липа - 78 ха, 12260 мЗ - 1 %;
- Келяв габър - 2434 ха, 56708 мЗ - 38%;

- Други широколистни (ясен, явор, бреза, бряст, трепетлика, топола, дива череша, орех, брекина и др.) - 258 ха, 15653 мЗ - 4%.Разпределението на горите със стопанско и специално предназначение е:
  - Обща площ - 6782 ха, залесена 6423 ха;
  - Гори със стопански функции - 5849 ха, залесена 5573 ха;
  - Иглолистни гори - 352 ха, залесена - 268 ха;
  - Широколистни - 5497 ха, залесена - 5305 ха, мЗ, общ запас - 426968 мЗ.
- Гори със специални функции:

- Общо гори със специални функции са - 933 ха, залесена - 850 ха, иглолистни 99 ха, залесена 82 ха, широколистни - 834 ха, залесена 768 ха; общ запас 102194 мЗ;
- Защитни - 187 ха, залесена 157 ха, иглолистни - 30 ха, залесена - 24 ха; широколистни 157 ха, залесена 133 ха; общ запас - запас 15978 ха;
- Рекреационни - 11 ха, залесена 11 ха, иглолистни 10 ха, залесена 10 ха; широколистни - 1 ха залесена - 1 ха, общ запас 3135 мЗ;
- Защитени природни територии - 122 ха, залесена 119 ха, иглолистни - 6 ха, залесена 6 ха, широколистни - 116 ха, залесена 113 ха, общ запас 22346 мЗ;
- Други защитни - 613 ха, иглолистни - 53 ха, залесена 42 ха, широколистни — 560 ха, залесена 531 ха; общ запас 60735 мЗ;
- В това число, защитени зони по „Натура 2000" - 667 ха, залесена 615 ха. Иглолистни 55 ха, залесена 44 ха, широколистни 612 ха, залесена - 571 ха; общ запас 71175 мЗ[14].

Няма данни за озеленени площи в регулация, тъй като инвентаризацията касае горските територии извън регулация. Няма залесявания през последните 7 години.

Защитените зони и местности на територията на общината са с обща площ 122 ха и включват:

- Природна забележителност „Златна Панега" площ 1,2 ха;
- Природна забележителност „Съева дупка" - площ 20,8 ха;

[14] Забележка: Площите по „Натура-2000" са в това число, тъй като части от тях се препокриват с други гори със специални функции.

- Защитена местност „Драгоица" - площ 100 ха.

Защитените зони по „Натура 2000" са 667 ха, в тях влизат голяма част от горите със специални функции. Това са части от защитена зона „Васильовска планина", BG0002109, защитена зона „Български извор" BG0001036 и защитена зона „Карлуково" BG0001014.

В периода 2021 - 2022 година предстои инвентаризация на горските територии за района на дейност на ДГС - Тетевен, което включва и горските територии на община Ябланица.

Препоръка: За да се осигури по-голяма устойчивост на развитието на горите и горското стопанство е необходимо през следващия програмен период община Ябланица да разработи горскостопански план, съгласно чл. 13 от Закона за горите за горските територии държавна и общинска собственост.

2.6. Инвестиционна политика

Община Ябланица има сравнително добри условия за инвестиции. Тук на настоящите и бъдещите инвеститори могат да се предложат следните ключови възможности за организиране и развитие на успешен бизнес:

- Наличие на неусвоени територии, подходящи за индустриални зони, с добър потенциал за развитие;
- Наличие на кариери, които са предпоставка за изработване на разнообразни строителни и декоративни материали;
- Наличие на свободен поземлен ресурс – общинска собственост и държавен фонд с висока инвестиционна привлекателност;
- Наличие на пасища и ливади, които са благоприятни за развитие на животновъдството;
- Изграждане на различни производствени и складови площи, като същевременно се използват по-ниски разходи за наеми и труд;
- Използване на природо-климатичните и почвено-биологичните ресурси на територията за засилване развитието на аграрния сектор;
- Затваряне на цикъла „селскостопански суровини – преработвателна промишленост” за производство на храни и напитки;
- Използване и възможности за партниране с фирми, предлагащи туристически услуги, маркетинг и реклама в туризма;

- Развитие на алтернативни форми на туризъм – селски, еко-туризъм, приключенски, културен, религиозен и устойчив туризъм;
- Изграждане на публично-частни партньорства в областта на инфраструктурата, услугите и социалните дейности.

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

3.1. Демографска характеристика

3.1.1. Население

Развитието на демографските процеси и тяхната динамика водят до сериозни изменения в структурата на населението в община Ябланица през последните десетилетия.

Динамиката на демографските промени оказват силно влияние върху икономическата, образователната, здравната и социалната система на общината. Човешкият ресурс не само намалява, поради ниската раждаемост, отрицателния естествен прираст и миграцията на населението, но и тенденцията за застаряване на населението и обезлюдяване на селата става устойчива. Влошава се и качеството на човешкия ресурс, тъй като хората със средно и висше образование поради различни причини намаляват.

За периода 2014 - 2019 г. населението на община Ябланица намалява от 6 017 души през 2014 г. на 5 607 души през 2019 г., като за анализирания период намалението е от 410 човека, което прави – 6,8%. Като се добави и намалението от - 15,3%, регистрирано през предишния планов период, става ясно, че през последните четиринадесет години намалението на населението е значително.

Таблица №14: Население по населени места

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо
Ябланица	6017	5971	5902	5786	5727	5607
с. Батулци	162	145	142	135	132	142
с. Брестница	997	994	990	997	1002	986
с. Голяма Брестница	145	159	156	153	144	138
с. Добревци	493	520	501	477	473	458
с. Дъбравата	68	63	62	60	54	49
с. Златна Панега	831	822	808	804	783	780
с. Малък извор	233	244	233	223	224	216
с. Орешене	332	336	329	350	349	322
гр. Ябланица	2756	2688	2681	2587	2566	2516

Източник НСИ

Процесът на намаляване е равномерен, той се осъществява постепенно, без регистриране на пикове или спадове. За периода 2014-2019 г. населението на община Ябланица намалява средно с 1,13% на година. Средногодишният абсолютен прираст е отрицателен и показва, че населението в общината намалява средно с 68 души.

Най-бързо намалява населението на град Ябланица, следвано от с.Златна Панега и с.Добревци.

Поради регистрираната тенденция за намаляване на населението намалява и гъстотата на населението на територията. Общината е разположена на площ от 204 кв.км. През 2014 г. гъстотата на населението на общината е – 29,5, а през 2019 г. то пада до – 27,4. В същото време гъстотата на населението в област Ловеч е съответно – 32,3 и 29,65. От посочените данни става ясно, че общината е с по-малка гъстота на населението в сравнение с гъстотата на населението в Ловешка област. Наблюдаваното намаление на гъстотата на населението е резултат от демографските процеси като механично и естествено движение на населението, както и от процеса на урбанизация. По отношение на гъстотата на населението се извеждат тенденции на обезлюдяване за територията, което се превръща в устойчив процес през последните няколко години.

Структура на населението по възраст, пол и населени места

В община Ябланица има общо 9 населени места, от които 8 са села. Преобладаващият дял от населението живее в селата - 55 %, а останалото население (45%) живее в гр.Ябланица. През 2014 г. това съотношение е било 54,19% към 45,81%, а през 2019 г. съответно 55,11% към 44,89%. Това може да се проследи в следващите две таблици от които е видно, че населението в селата намалява по-бавно.

Таблица №15: Структура на населението по пол през 2014 г.

Общо			В градовете			В селата		
Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
6017	3018	2999	2756	1391	1365	3261	1627	1634

Източник НСИ

Таблица №16: Структура на населението по пол през 2019 г.

Общо			В градовете			В селата		
Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
5607	2815	2792	2516	1261	1255	3091	1554	1537

Източник НСИ

През изследвания период населението на град Ябланица намалява от 2 756 души през 2014 г. до 2 516 души през 2019 г., като намалението е с 240 души или с 9,5%.

Населението на селата от общината също намалява, от 3 261 души през 2014 г. то достига до 3 091 души през 2019 г. За анализирания период населението на селата намалява с 170 души, или с 5,5%. И от тези данни се потвърждава тенденцията, че в град Ябланица населението намалява по-бързо.

Възрастовата структура разкрива трудовите и възпроизводствените възможности на местното население. Според трудовите си възможности населението се дели[15] на:

- *подтрудоспособно* – през 2014 г. в общината тази цифра е 1 302 човека и 1 174 ч. през 2019 г.
- *трудоспособно* – 3 211 през 2014 г. и 3 101 през 2019 г.
- *надтрудоспособно* - 1 504 през 2014 г. и 1 332 през 2019 г.

В долната таблица може да се проследи динамиката на населението в трите групи по години.

Таблица №17: Население под, във и над трудоспособна възраст

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ябланица	***Общо***	***6092***	***6017***	***5971***	***5902***	***5786***	***5727***	***5607***
	Под трудоспособна възраст	1318	1302	1276	1254	1218	1203	1174
	В трудоспособна възраст	3265	3211	3202	3185	3161	3144	3101
	Над трудоспособна възраст	1509	1504	1493	1463	1407	1380	1332

Източник НСИ

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). От съотношението между трите възрастови групи зависи контингента на работната сила. За община Ябланица, както и за областта, е налице процес на демографско остаряване, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и по-голям дял на населението на 63 и повече години.

[15] Трудоспособна възраст през 2014: жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца.
Трудоспособна възраст през 2015: жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца
Трудоспособна възраст през 2016: жени от 16 до 60 години и 10 месеца и мъже от 16 до 63 години и 10 месеца.
Трудоспособна възраст през 2017: жени от 16 до 61 години и мъже от 16 до 64 години.
Трудоспособна възраст през 2018: жени от 16 до 61 години и 2 месеца и мъже от 16 до 64 години и 1 месец.
Трудоспособна възраст през 2019: жени от 16 до 61 години и 4 месеца и мъже от 16 до 64 години и 2 месец.

През последните шест години 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 и 2019 г. населението в подтрудоспособна възраст намалява от 1 302 през 2014 на 1 174 през 2019 г. Населението в трудоспособна възраст намалява от 3 211 през 2014 г. на 3 101 през 2019г. Населението в надтрудоспособна възраст също намалява от 1 504 през 2014 г. на 1 332 през 2019 г. Прави впечатление, че в община Ябланица процесът на намаляване на населението е пропорционален и в трите групи. Макар през миналия програмен период процесът на остаряване на населението да не е бил така силно изразен, както в област Ловеч, през отчетния период той се засилва. Регистрира се тенденция към увеличаване и доминиране на населението във високите възрастови групи.

Статистическите данни показват, че се запазва тенденцията към намаляване на населението във възрастовата група от 0 до 9 г., главно поради ниската раждаемост. Така например през 2016 г. то е 746, а през 2019 е – 705. Същата тенденция е налице и за възрастовите групи от 10 до 19 г. и от 20 до 29 г. С нарастване на възрастта е налице увеличаване на населението, като най-много лица са регистрирани във възрастовата група от 40 до 49 г., 50 до 59 г. и над 70 г.

Таблица №18: Разпределение на населението по възраст

2019																	
Общо	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80+
5607	339	366	392	395	266	337	344	309	323	334	371	345	288	325	315	244	314

Източник: НСИ

Населението под 20 г. в община Ябланица е 1 492 души или 26,6% от цялото население през 2019 г., а населението над 60 г. е 1 486 души, което представлява 26,5% от населението на общината.

От горната таблица се вижда, че относителният дял на двете групи е почти еднакъв, което говори за едно сравнително задоволително обновяване на населението дължащо се най-вече на по-голямата раждаемост регистрирана сред представителите на голямата ромска група, която живее на територията. За съжаление групата млади хора, която осигурява демографското заместване не се отличава с добър образователен и квалификационен статус, което влошава качеството на работната сила в общината като цяло.

Населението в селата е почти равномерно разпределено между отделните възрастови групи. Този факт задължително трябва да се има предвид, когато се разработват дългосрочни планове за развитие, тъй като те трябва да бъдат съобразени с наличните

човешки ресурси, а същевременно и да допринесат за повишаване на заетостта, като особено внимание трябва да се отдели на възможностите за професионална реализация на младите хора в общината.

Структурата на **населението по пол** за община Ябланица е сходна със структурата на областта и страната. За периода 2014-2019 г. съотношението мъже – жени е следното: през 2014 г. мъжете са 3 018 или 50,15% от цялото население, а жените – 2 999 или 49,85% , докато през 2019 г. мъжете са съответно – 2 815 /50,2%/, а жените – 2 792 /49,8/.

Мъжете са намалели с 203 човека, а жените с – 207, което показва, че броя на намалелите по полов признак е почти изравнен.
За разглеждания период не са настъпили съществени изменения в структурата на населението по полов признак.

Върху динамиката на населението най-голямо влияние оказва естественото движение на населението. През 2014 г. в община Ябланица са родени 76 деца, като 25 са в града и 51 в селата. През следващите години броят на родените деца е променлив, но през 2019 г, рязко намалява на - 58 деца, от които 18 са родените деца в града и 40 - в селата. Родените деца в област Ловеч през 2014 г. са 1 068, а през 2019 г. са родени 969 деца, което говори, че тази тенденция е характерна за цялата област, като най-бързо ражданията са намалели в община Ябланица и в община Тетевен /184 на 146/. Рязкото намаляване на ражданията в община Ябланица през 2019 г. говорят за влошена демографска среда, която особено се засилва през последните години.

Таблица №19: Естествено движение на населението на област Ловеч и община Ябланица за периода 2014-2019 г.

Година	Област Ловеч			Община Ябланица		
	родени	умрели	прираст	родени	умрели	прираст
2014	1068	2570	-1502	76	102	- 26
2015	1082	2542	- 1460	66	103	- 37
2016	964	2510	- 1546	67	111	- 44
2017	1009	2699	- 1690	82	136	- 54
2018	1028	2482	- 1454	76	105	- 29
2019	969	2582	- 1613	58	118	- 60

Източник: НСИ

Основната причина за отрицателния естествен прираст е понижената раждаемост през изследвания период, която е резултат от негативното влияние на редица социални, икономически, демографски и други фактори. Недостатъчната материална осигуреност

на семействата, изменението във фертилното поведение и психическата нагласа за малко деца, снижаването на жизнения стандарт, безработицата и други социално-икономически причини са сред факторите, довели до ниската раждаемост.

Увеличаващият се отрицателен естествен прираст, характеризиращ се с висока смъртност и ниска раждаемост, създават опасения от още по-голямо засилване на негативните тенденции през следващия програмен период, което ще доведе до по-бързо влошаване на демографската среда на територията на общината.

Коефициентът на раждаемост[16] за община Ябланица през 2019 г. е 10,3 живородени деца, а за област Ловеч, те са 7,3, което показва, че въпреки негативните демографски тенденции раждаемостта в общината е малко по-добра в сравнение с тази на областта.

Смъртността в община Ябланица е с по-високи стойности от раждаемостта. Тази тенденция се запазва през целия анализиран период. Коефициентът на смъртност за община Ябланица се е увеличил от 18,2% през 2014 г. на 21% през 2019 г. За област Ловеч за 2019 г. той е 19, 9%, което показва, че коефициента на смъртност в община Ябланица надвишава същия показател не само за областта, но и за страната, който е 15,5%.

Застаряването на населението е основната причина за увеличаването на смъртността, която от своя страна оказва влияние върху естествения прираст.

На фона на отрицателния естествен прираст, миграционните процеси са основният фактор, който позволява на част от общините да увеличават населението си. Миграцията в община Ябланица за съжаление е с обратен знак, тя е насочена предимно към захранването на няколко съседни по-големи града, като общината се превръща в „донор“ на население и работна ръка.

Разликата между заселените и изселените на дадена територия представлява механичния прираст (миграционни процеси) на дадена територия. В някои общини отрицателните тенденции в естествения прираст се компенсират от механичния прираст на населението, но случаят в община Ябланица не е такъв.

Миграционните движения на млади възрастови групи към урбанизираните райони довежда до влошаване на възрастово-половият му състав и застаряване. При анализа на

[16] Коефициентът за раждаемост е отношението между броя на живородените деца и средногодишното население през същата година. Изчислението е в промили и показва броя на живородените деца на 1000 души от населението.

статистически данни се разкриват тенденции на стесняване на естественото възпроизводство, което от своя страна се отразява негативно както на градското, така и на селското население.

Динамиката на миграционните процеси през последните години в Община Ябланица може да се проследи в следващата таблица.

Таблица №20: Механичен прираст

Година	Община Ябланица		
	заселени	изселени	Механичен прираст
2014	73	122	- 49
2015	147	156	- 9
2016	110	135	- 25
2017	131	193	- 62
2018	117	147	- 30
2019	120	180	- 60

Източник: НСИ

През последните 6 години в община Ябланица се наблюдава отрицателен механичен прираст. През 2014 г. в общината са се заселили 73 души, а са се изселили 122 души. През 2019 г. са се заселили 120, а са се изселили 180. Тенденцията на превес на изселванията над заселванията се запазва през целия период, като през 2015 г. отрицателния механичен прираст е най-слабо изразен /-9/, а най-висок е той през 2019 г. /-60/.

Склонни да мигрират са предимно хората в трудово активна възраст. В условията на криза и висока безработица, те търсят възможности за работа и препитание извън пределите на общината. Миграционните процеси освен до обезлюдяване на територията водят и до влошаване на възрастовата структура на населението, до понижаване на нейния образователен статус и като цяло оказват негативно влияние върху социално-икономическото развитие на общината.

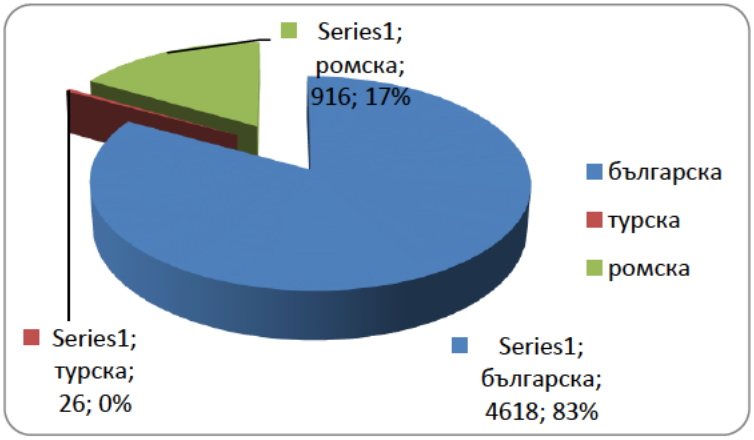
В община Ябланица преобладава българската **етническа общност**[17], на която се падат 83% от населението. Към нея по време на преброяването са се самоопределили 4 618 души. Ромската етническа група е втората по численост, като към нея са се самоопределили 916 души, или 17% от населението. Към турската етнически група са се самоопределили 26 души от населението. В област Ловеч преобладава населението от

[17] Данните са от преброяването, 01.02.2011 г.

българската етническа общност, като относителният му дял е 90,9%, на турската етническа група се падат 3,3%, а на ромската етническа група – 4,4%. От данните се вижда, че относителният дял на ромската етническа общност в община Ябланица е доста по-висок от този на Област Ловеч.

През последните години липсват нови данни за етническата принадлежност, но се предполага, че ромската етническа група е нараснала още по-осезателно. Каква е етническата структура ще може да се разбере от преброяването на населението през следващата година.

Фигура №1 Етническа структура на населението в община Ябланица към 01.02.2011г.

Източник: НСИ

Най-голямата етническа група в общината са ромите, които са част от групата на „дасикане рома“ (български роми) и от подгрупите, предимно на „калайджиите“ и в по-малка част на „цуцуманите“. Ромският език е запазен сред ромите живеещи в общината. Религиозната им принадлежност е християнската[18].

По експертни оценки на община Ябланица, ромите живеещи на територията на общината съставляват около 35% от населението на община Ябланица, което по данни на общинската администрация наброява 6094 човека. По оценки на Местната активна група на ромската общност (МАГ), броят на ромите живеещи на територията на общината е около 2800 – 3000 роми. Преобладаващата част живеят в град Ябланица и селата Брестница и Златна Панега.

Тъй като последните официални данни, дезагрегирани на етническа основа, са от преброяването на населението от 2011 г., Местната активна група на ромите в града

[18] Александра Райкова, експерт към Програма РОМАКТ, ръководител на проучването направено от Местната активна група на ромската общност (МАГ)

проведе през м. август 2020 г. количествено изследване в ромските махали в град Ябланица и село Брестница с цел идентифициране на основните проблеми и нужди на ромите в тези населени места. Изследването обхвана 80 ромски домакинства (60 от град Ябланица и 20 от с. Брестница), в които живеят общо 527 лица. Поради липсата на анкетирани домакинства от с. Златна Панега, където ситуацията на ромите се оценява като значително по-добра от представителите на Местната активна група на ромската общност, е възможно известно изкривяване на данните за цялостната ситуация на ромите в общината.

В периода август - октомври 2020 г. бяха проведени и серия качествени изследвания за ромите в общината:

- анализ на документи, статистически данни и данни от предходни изследвания;
- фокусирана групова дискусия с представители на Местната активна група на ромите;
- две експертни интервюта;
- наблюдения в кварталите в град Ябланица и с. Брестница.

По данни от количественото изследване, децата на възраст 0-18 години съставляват 47.8% от ромската общност (252 души от 527 изследвани лица) – много по-високи стойности от възрастовата структура на населението в общината и в страната. Младите хора от 18-29 години съставляват 19.5% от ромската общност (103 от 527 изследвани лица). **Или общо децата и младежите на възраст от 0-29 години съставляват 67.3% от ромската общност.** Този висок дял на децата и младежите може да се разглежда като положителен демографски капитал за община Ябланица. За да не се превърне в предизвикателство, тези деца, младежи и семействата им трябва да получат равен достъп до качествено образование и до здравните и социалните услуги на територията на общината, както и до по-добър шанс за трудова реализация и за подобряване на жилищните условия, в които живеят.

Наличието на такъв демографски капитал в община Ябланица налага **необходимост от двоен подход на интегриране в дългосрочното планиране на общината**. От една страна трансверсално планиране, таргетиращо ромите във всички стратегически цели и зони на въздействие на планиране на общината, а от друга страна на планиране на специфично насочени цели и мерки, целящи подобрение на ситуацията на ромската общност.

От българското население[19] на 7 и повече навършени години 12,1% са с висше образование, 45,6% са със средно образование, 27,3% са с основно образование и 13,9% са с начално образование. Българското население с начално и основно образование е във високите възрастови групи, най-вече над 70 години. Относителният дял на населението със средно образование от ромската етническа група е едва 4,1% (31 души), с основно образование са 26,4% (197 души) и с начално образование 56,6% (423 души).

Участието в пазара на труда на отделните етнически групи се различава и в значителна степен зависи от образователното им равнище. Коефициентът на заетост е най-висок за българската етническа група, а коефициентът на безработица е най-висок сред лицата от ромската етническа група.

В обобщение може да се каже, че 57,7% от българското население в община Ябланица е с високо образование – висше и средно. Образователната структура на ромската етническа група е крайно неблагоприятна. Като цяло образователната структура на населението на 7 и повече навършени години малко се подобрява в сравнение с предходните години и това се вижда от данните за 2011 г. Налице е тенденция към увеличаване броя и дела на населението с висше и средно образование, като намалява броят на лицата с основно и по-ниско образование. Липсата на актуална информация затруднява регистрирането на новите тенденции или задълбочаването на вече регистрираните.

През анализирания период броят на сключените бракове е променлив. Коефициентът на брачност се изменя от 1,2 брака на 1000 души до 3 като в последните две години той е намалял.

Таблица №21 на сключените бракове

2014	2015	2016	2017	2018	2019
7	11	12	17	8	11

Източник: НСИ

Таблица №22 с бракоразводите

2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	5	3	7	7	8

Източник: НСИ

[19] Данните са от преброяването, 01.02.2011 г.

Броят на регистрираните бракоразводи в община Ябланица за периода 2014-2019 г. е между 1 и 8 развода в отделните години. Коефициентът на бракоразводимост за периода 2014-2019 г. показва тенденция към нарастване.

Обобщени изводи:

- В община Ябланица преобладава селското население, което е 55 % от населението на общината, а в гр.Ябланица живее - 45 %.
- За разглеждания период населението на община Ябланица устойчиво намалява, като в град Ябланица то е по-бързо от колкото в селата.
- Най-голям относителен дял в град Ябланица и в общината има населението на възраст от 40 до 49 г.
- Относителният дял на населението на 60 и повече години надвишава относителния дял на населението до 29 г.
- Община Ябланица е една от общините, в които раждаемостта е доста близо до средното равнище за страната. За община Ябланица на 1000 души от населението се падат почти 10 живородени деца.
- Смъртността в община Ябланица е с по-високи стойности от раждаемостта. Тази тенденция се запазва през целия анализиран период. Коефициентът на смъртност в община Ябланица надвишава същия показател за страната и за областта.
- В Община Ябланица се наблюдава тенденция на отрицателен механичен прираст. В основата на нарастването на обема на миграцията са редица икономически и социални причини, и най-вече търсенето на работни места.
- Засилените миграционни процеси водят до влошаване на възрастовата и образователната структура на населението и оказват негативно влияние върху социално-икономическото развитие на общината.
- В община Ябланица най-многобройната етническа общност е българската, на която се падат 83 % от населението. Бързо се разраства ромската етническа група, което води до влошаване на образователния и квалификационния статус.
- Образователното равнище на населението от ромската етническа група е много ниско, като преобладаващата част от него е с начално и основно образование.

3.1.2. Заетост и равнище на безработица

Състоянието на трудовия пазар в община Ябланица през отчетния период е динамично и нестабилно, което се вижда от равнището на безработицата в общината посочено в следващата таблица като относителен дял по години:

Таблица №23: Равнище на безработица

2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
40,8	42,1	29,9	20,8	23,3	24,2	28,8

Източник: РСЗ

От посочените данни става ясно, че прекалено голямата безработица регистрирана през 2014 г. и 2015 г. намалява рязко през 2016 г. и 2017 г., след което започва бавно да се покачва през 2018 и 2019 г. Отчетените данни за 2020 г. се отнасят за първото тримесечие на годината. Очаква се през настоящата година поради епидемията от COVID 19, безработицата да се върне на старите нива или близки до тях, което ще се превърне в сериозен проблем за местния трудов пазар и за заетостта.

Сравнена със средното равнище на безработицата в област Ловеч за отчетния период става ясно, че в община Ябланица безработицата е значително по-висока, което е обезпокоително като тенденция.

Равнището на безработица (ср.год.)[20], за област Ловеч е 9.2**%,** с 3.6 процентни пункта над средното равнище за страната за 2019г. – **(**5.6%). Сравнено с предходната година (9.7%), равнището на безработица за Ловешка област е с 0.5 процентни пункта по-ниско. Равнището на безработица през 2018 г. достига 9,7%., а през 2017 г. тя е – 11,7%[21].

Най-ниска е безработицата в общините - Ловеч и Троян, а най-висока е в общините - Угърчин и Ябланица.

Регистрираната висока степен на безработица в община Ябланица се дължи на факта, че в общината има голяма група безработни /около 40%/, които са с начално и по-ниско образование. Освен това представителите на тази група формират и групата на дългосрочно безработните, като най-голямата група безработни са от ромската общност.

Според регистрираните лица в Бюрото по труда, Филиал Ябланица данните са следните:

[20] Данните са от пресконференции дадени от представител на РСЗ
[21] Данните са от пресконференции дадени от представител на РСЗ

Таблица №24: Справка с показатели за безработица в община Ябланица за периода 2014-2020г.

Структура на безработните	към 31.12. 2014г.	към 31.12. 2015г.	към 31.12. 2016г.	към 31.12. 2017г.	към 31.12. 2018г.	към 31.12. 2019г.	към 30.04, 2020г.
Регистрирани безработни	775	800	568	565	443	460	547
Структура по пол							
Жени	356	305	272	208	229	235	287
Мъже	419	415	296	277	214	225	260
Възрастова структура							
до 19 г.	8	16	8	6	4	10	10
20-24	67	62	45	37	32	22	33
25-29	93	97	77	70	51	39	42
30-34	106	113	93	87	80	67	69
35-39	115	112	69	78	56	64	76
40-44	90	90	78	78	62	71	77
45-49	86	97		65	52	55	/Ь
50-54	74	74	59	64	43	57	69
над 55г.	136	139	86	80	63	75	95
Образователна структура							
Висше	13	16	13	15	14	16	20
Средно	203	217	129	143	101	121	168
Основно	245	246	185	167	138	139	162
нач. и по-ниско образование	314	321	241	240	190	184	197
Продължително безработни	443	493	347	255	234	208	208

Източник: РСЗ

Сравнението на относителните дялове на групите на безработните, намиращи се в неравностойно положение на пазара на труда от област Ловеч и в община Ябланица през 2019 г. е посочен в следващата таблица.

Таблица №25: Структура на безработните

Структура н безработните	Област Ловеч в %	Община Ябланица в %
% на безработните младежи до 29 години от общия брой на безработните	14.1	15,43
% на безработните лица над 50 години	40.6	28,7
% на лицата без квалификация и специалност	55.6	70,2
% на лицата с основно и по-ниско образование	46.5	40
% на продължително безработните лица над 1 година	34.1	45,2
% на безработните лица с трайни увреждания	2	-

Източник: РСЗ

Съществен проблем на ромската общност в община Ябланица е липсата на заетост. По експертни оценки около 90% от ромите в община Ябланица са безработни. По данни от направеното количествено изследване едва 8.15% от ромите имат постоянна

трудова заетост, като 1.1% са наети на трудов договор, наети на граждански договор са 0.37%, а самонаети са - 3.79%.[22]

Причините за това са, че от една страна едва 5.5% от ромите са със средно образование, а другите са с основно и по-ниско или без образование. От друга страна на територията на общината липсват възможности за заетост.

Основен работодател за ромите на територията на община Ябланица се оказва самата община, която осигурява заетост на роми предимно чрез включване в социални програми и проекти, като: лични асистенти, домашни помощници и др. Вероятно това е една от нишите, в които общината може да продължи да осигурява заетост, тъй като демографската картина показва, че все по-голяма част от застаряващото население на общината ще има нужда от социални услуги, за предоставянето на които биха могли да бъдат обучени и хора с по-ниско образование.

Тъй като общината е географски и транспортно добре разположена и свързана с другите градове в областта и със столицата, голяма част от ромите (включително и жени) работят в строителния сектор в София, като общи и строителни работници. Част от тях работят с трудови договори, но по-голямата част са заети без никакъв договор. Тъй като голяма част от тях са без документи за професионална квалификация, провеждането на курсове за придобиване на квалификация като строителни работници за хора с ниска степен на образование, би породило интерес в ромите, които работят в тази сфера и би повишило възможностите им да работят при по-добри условия и с по-добро заплащане.

По експертни данни и наблюдения на МАГ, около 20 души са наети като работници в „Мебели Виденов“ в София, част от ромите работят в автотранспорта, в местни производствени цехове и в хранителната промишленост.

Част от ромите се занимават сезонно със събиране на билки и земеделска продукция.

Средното професионално училище в град Ябланица, предлага обучение в специалностите автомонтьор с придобиване на свидетелство за управление на МПС и специалист в хранителната промишленост и паралелките са запълнени предимно с младежи от ромски произход.

[22] Александра Райкова, експерт към Програма РОМАКТ, ръководител на проучването направено от Местната активна група на ромската общност (МАГ)

По наблюдения на МАГ голяма част от ромите в Ябланица са работили и/или в момента работят (временно/ сезонно) в по-развити европейски страни-членки на ЕС – Германия, Великобритания, Белгия, Холандия и др. Спестяванията от трудовата емиграция се инвестират в подобряване на жилищните условия, издръжката на останалите в страната членове, решаване на неотложни здравни проблеми на член от домакинството, повишаване на образователното равнище и дигиталните умения на децата и подрастващите.

Друг аспект, който представителите на МАГ отчитат е, че в местните управления на полицията, пожарната и институциите на местно ниво няма назначени роми. Според членовете на МАГ назначаването на представители на ромската общност в местните управления на полицията, пожарната, ДБТ и социалните служби, би улеснило комуникацията и достъпът до услуги на ромската общност.

Тези негативни показатели се дължат главно на факта, че трудовата заетост сред ромите в община Ябланица, както вече казахме по-горе е значително по-ниска от заетостта сред българския и турския етнос. Болшинството от намиращите временна и по-рядко постоянна заетост жители на ромските махали упражняват труд, който не изисква висока квалификация и затова те се ангажират основно в програмите за трудова заетост.

За част от тази група безработни от уязвимите групи на пазара на труда съществува риск да попаднат в социална изолация и бедност. За подпомагане на трудовата им интеграция се предоставят и редица услуги (социални, здравни, образователни и др.), от които тези лица се нуждаят, като се оказва съдействие за предоставянето им от страна на психолози, младежки и трудови медиатори, но до момента голяма част от проблемите на практика не са решени.

Негативна тенденция е въвличането на част от работоспособните роми в сивата и криминалната икономика. Ромите, които имат или придобиват някаква квалификация, се реализират най-вече в строителството и често търсят работа в по-големите градове или извън България.

Въпреки младостта си ромската работна сила няма потенциал и качества да покрие нарастващия дефицит на пазара на труда. Тази негативна тенденция се дължи на увеличаващия се дял на ромското население в по-ниските възрастови групи, което води до постепенното увеличаване на хората с нисък образователен ценз в групата на

трудоспособното население. Макар на този етап в общината процеса да не е силно изразен, той ще продължава да се задълбочава в бъдеще и ще създава все повече проблеми на пазара на труда, ако не се вземат спешни мерки.

Изводи и препоръки:

- Да се използват по-активно съществуващите програми за реализация на проекти подобряващи трудовата заетост и професионалната квалификация и преквалификация на безработните, като се обърне специално внимание на дългосрочно безработните;
- Да се създаде подкрепяща среда от страна на общинското ръководство, която не само да увеличи конкурентоспособността на местната икономика, но и да създаде нови работни места, за да се подобри качеството на живот и да се увеличи добавената стойност на местните продукти;
- Да се подобри качеството и се разнообразят услугите за бизнеса;
- Да се потърсят нови възможности за привличане на външни инвеститори на територията;
- Да се подобри комуникацията с банките, за да се осигури свободен достъп до кредитни линии за МСП;
- Да се реализират различни публично-частни партньорства между представителите на бизнеса, неправителствения сектор и общината за реализиране на интегрирани проекти и услуги особено в областта на социалната сфера и здравеопазването;
- Да се включат по-широк кръг предприемачи в разработването и реализирането на проекти, планиращи допълнителна трудова заетост;
- С цел да се осигури постоянна трудова заетост на безработните лица, да се осигурят условия за подобряване на професионалната подготовка, квалификацията и преквалификацията на уязвимите социални групи;
- Разработване на програма за социално и трудово включване на ромското малцинство с цел подобряване на квалификацията, намаляване на безработицата и увеличаване на трудовата им заетост.

3.2. Образователна, културна и социална инфраструктура

3.2.1. Образование и образователна инфраструктура

На територията на община Ябланица функционира едно средно общообразователно училище и три основни училища. Това са: СУ“Васил Левски” – гр. Ябланица; ОУ “Любен Каравелов” – с. Златна Панега; ОУ “Христо Ботев” – с. Брестница и ОУ “Васил Левски” – с. Орешене.

През 2019-2020 г. в СУ „В. Левски” – гр.Ябланица се обучават 492 ученици, разпределени в 23 паралелки. През 2014-2015 г. техният брой е бил 450 ученици, като броя на паралелките се е запазил същия. Докато в ОУ “Христо Ботев” – с.Брестница броя на учениците от 158 през 2014-2015 пада на 135 през 2019-2020 г., като учащите се, се разпределят в 7 паралелки. Намалява и броя на учениците в ОУ “Любен Каравелов” – с.Златна Панега. През миналата 2018-2019 г. учениците са – 103, разпределени в 9 паралелки от които едната група е подготвителна, докато през 2014-2015 г. те са били – 133 ученика. От посочените данни става ясно, че общият брой на учениците в общината през 2014-2015 е бил 741, докато през 2019-2020 г. той пада на 730, което показва тенденция на намаляване на учениците на територията като цяло. Причините за тази тенденция са: намалената раждаемост, отпадането от училище и увеличаващата се миграция сред местното население.

Разпределението на учениците по класове в СУ “Васил Левски” е посочено по-долу в таблицата.

Таблица №26 УЧАЩИ В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИ И СПЕЦИАЛНИ УЧИЛИЩА ПО ГРУПИ КЛАСОВЕ

(брой)

2013/2014					2014/2015					2015/2016					2016/2017					2017/2018					2018/2019				
I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас	I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас	I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас	I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас	I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас	I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас
372	X	300	X	87	372	X	343	X	83	374	X	358	X	75	375	X	355	X	50	357	281	X	30	X	364	272	X	15	X

Източник: НСИ

От посочените в горната таблица данни става ясно, че броят на децата в началните класове почти се е запазил непроменен за изминалите шест години. Броят обаче на завършилите средно образование е намалял. Тук основният проблем е броя на отпадналите деца от учебния процес.

В следващата таблица може да се проследи информацията за учащите се и напусналите в СУ "Васил Левски".

Таблица №27: Основни данни за СУ "Васил Левски"

		2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Брой учащи		448	450	440	430	493	490	492
Брой паралелки		23	23	23	23	24	23	23
Брой завършили основно образование		25	36	26	69 /VII и VIII кл. в една година/	40	45	41
Брой завършили средно образование		22	28	19	23	22	30	24
Напуснали образователната система	**Прогимназиален етап**	1	1	1	5	5	8	3
	Гимназиален етап	27	10	19	16	38	38	24

Източник: Община Ябланица

От посочените в горната таблица данни става ясно, че броя на учениците в най-голямото училище се увеличава, като се запазва и броя на паралелките. Увеличава се също така броя на завършилите основно образование, като най-голям е той през 2016/2017 г. – 69 човека.

Броят на завършилите средно образование през целия период е динамичен и нестабилен, но като цяло се запазват близки стойности.

Регистрира се тенденция на увеличаване броя на завършилите основно образование роми, което е в резултат от увеличаване броя на ромските деца в училищата. Така например в СУ „Васил Левски" през 2014-2015 завършилите основно образование са – 36, а през 2019-2020 г. те вече са - 41. В ОУ "Любен Каравелов" – с. Златна Панега през 2018-2019 г. завършилите основно образование ученици са – 10 на брой, докато завършилите през 2014-2015 са – 8. В ОУ "Христо Ботев" – с.Брестница през 2014-2015

година те са 11 ученика, като и през 2018-2019 г. техният брой е същия – 11. Като цяло обаче се запазва тенденцията на увеличаване броя на завършилите основно образование.

В СУ ”Васил Левски” гр. Ябланица съществуват две професионални паралелки с профил „Автотранспортна техника“ и „Ресторантьор - производство и обслужване в заведенията за хранене и развлечение“. Те разполагат с подходяща материална база и оборудване.

Напусналите основно образование в общината по учебни години се разпределят по начина показан в следващата таблица.

Таблица №28: Напусналите основно образование в община Ябланица

					(брой)
2013/2014	**2014/2015**	**2015/2016**	**2016/2017**	**2017/2018**	**2018/2019**
11	14	15	36	32	44

Източник: НСИ

Броят на напусналите ученици особено през 2017/2018 и 2018.2019 г. се увеличава драстично от 11 на 44 ученика, като най-голям е броя на напусналите в ОУ „Васил Левски“ - с.Орешене – 21 човека.

Тази тенденция е резултат от няколко причини: първо, от ниския социален статус предимно на ромското население; второ, от заминаването на някои семейства на работа в чужбина и трето, от ранните бракове сред ромското население.

Намаляването на броя на отпадналите от образователната система трябва да се превърне в една от най-важните задачи за педагогическия персонал, за общинското ръководство и за местните неправителствени организации. Като се вземат предвид демографските процеси и намаляващото образователно равнище в общината, както и големия брой на отпадналите от образователната система, то може да се прогнозира, че през следващите години тази тенденция ще се задълбочава, ако не се вземат необходимите мерки.

Числеността на педагогическия персонал за последните 6 години намалява.

Таблица №29: Разпределението на учителите в училищата

Учители	***СУ “В.Левски” гр.Ябланица***		***ОУ“Любен Каравелов” с.Зл. Панега***		***ОУ “Хр.Ботев” с.Брестница***		***ОУ“Васил Левски” с.Орешене***	
Учебна година	***2014/ 2015***	**2019/ 2020**	***2014/ 2015***	**2019/ 2020**	***2014/ 2015***	**2019/ 2020**	***2014/ 2015***	**2019/ 2020**
	41	30	12	13	11	14	8	15

Източник: Община Ябланица

В СУ “В.Левски” гр.Ябланица учителския персонал се разпределя така: през 2019-2020г. педагогическия персонал е 39 човека, от тях:

- 15 броя в начален етап /9 учители и 5 възпитатели, 1 логопед от които 4 са професионален бакалавър и 11 - магистър; 14 са жените, а мъжът е 1; един учител е на възраст от 45 до 49 г.; 10 броя са на възраст между 45-49 г., 2 броя са на възраст 50- 54 г. и 2 броя над 60 г./;
- 8 броя в прогимназиален етап /6 учители и 2 възпитатели, от тях 2 са професионален бакалавър и 6-ма магистър; 7 са жени и 1 е мъж ; 1 брой е на възраст 35-39 г., 2 броя на възраст 40-44г.; 2 броя на възраст 45-49 г., 2 броя между 50- 54 г и 1 брой над 60г./;
- 14 броя в гимназиален етап /13 учители и 1 директор, от тях 12 са магистър; 2 бакалавър; 12 жени и 2 мъже; 2 броя са на възраст 25-29 г., 4 броя са между 35-39 г.; 1 брой 40-44г.; 2 броя 45-49 г., 3 броя 50- 54 г. и 2 броя 50-59 г./.

От посочената информация става ясно, че учителският персонал в най-голямото училище на общината е с тенденция на застаряване, което ще се окаже проблем в следващите години. Ето защо общинското ръководство и училищното ръководство трябва да обърнат сериозно внимание на обновяването на педагогическия персонал и привличането на млади учителски кадри.

В другите училища броя на учителите се увеличава. Така например в ОУ “Христо Ботев” – с.Брестница той се е увеличил от 11 на 14 броя. Тук възрастта на педагогическия персонал е балансирана. В ОУ “Любен Каравелов” – с. Златна Панега – през 2019-2020 г. персоналът е 13, докато през 2014-2015 г. той е бил – 12. В ОУ “Васил Левски” – с.Орешене – през 2019-2020 г. преподавателите са 15, докато през 2014-2015 г. те са били – 8.

Трябва да се отбележи, че всички заети педагогически кадри притежават необходимото образование и квалификация. От този факт става ясно, че учебните заведения са кадрово обезпечени с правоспособни преподаватели по всички учебни предмети. Заетите в образователната система притежават необходимата педагогическа квалификация.

Демографските процеси и намалената раждаемост в последните 15-20 г. оказват влияние върху броя на образователните институции и тяхното териториално разположение. Учениците от периферните населени места се извозват с 4 автобуса, като се осигурява

транспорт за всички ученици. Транспортните услуги се допълват и от външни превозвачи.

От събраната и анализирана информация става ясно, че наличната училищна мрежа отговаря на съвременните изисквания в българското образование и задоволява потребностите от основно и средно образование, като осигурява възможности за ранно чуждоезиково обучение, компютърно обучение, профилирана и професионална подготовка.

Материалната база е на сравнително добро ниво. Така например общата застроената площ в СУ ”Васил Левски” гр. Ябланица е 703 кв.м., а незастроената - 12 135 кв.м. Училището разполага с 23 класни стаи, 4 компютърни кабинета, работилница по професионална подготовка, 2 спортни площадки, ученически стол, ученически бюфет и здравен кабинет. За спортна подготовка се използва и спортната зала стопанисвана от Община Ябланица. През настоящата учебна година ще бъде доизградена учебна работилница за паралелка „Автотранспортна техника“.

В ОУ „Л.Каравелов” - с.Златна Панега, застроената площ е – 700 кв.м., има 9 бр. класни стаи, една класна стая е пригодена за физкултурен салон, обзаведени са два компютърни кабинети, изградени са 4 бр. спортни площадки, както и две футболни игрища, баскетболно и волейболно игрище. Училището разполага и с ученически стол за 90 ученици.

ОУ “Христо Ботев” – с. Брестница разполага със застроена площ от 1 400 кв. м. двуетажна училищна сграда; 82 кв. м. санитарни помещения и 250 кв. м. сграда стол и работилница. Броят на класните стаи е седем, един е компютърния кабинет, една е читалнята и един е кабинета на педагогическия съветник. Има един физкултурен салон и четири спортни площадки, които не са в добро състояние.

В училищната сграда на ОУ „Васил Левски“ – с.Орешене има 11 класни стаи; 5 кабинети, 1 физкултурен салон и 1 спортна площадка. Състоянието на сградния фонд и материалната база са обновени и са в добро състояние.

Частично ремонтирано през периода е само ОУ "Христо Ботев" с.Брестница. Другите училища са ремонтирани в предходния период. Като цяло състоянието на сградния училищен фонд и материалната база са добри, те се ремонтират текущо и се намират в добро общо състояние. Някои от сградите се нуждаят от допълнителен частичен ремонт, като най-неотложен е ремонта на спортните площадки.

Училищата намиращи се на територията на общината през периода са работили по няколко различни програми, като са реализирали следните проекти:

- BG051PO001-4.2.05-0001 „Да направим училището привлекателно за младите хора“ – УСПЕХ по ОП РЧР;
- „Ефективно училищно лидерство за успеха на всяко дете“ по ЕРАЗЪМ + (като партньорско училище по програма „Заедно в час“;
- BG05M2OPO001-2.004-0001 „ТВОЯТ ЧАС по ОП НОИР;
- „Едно училище за всички“ – към Център за приобщаващо образование;
- BG05M2OPO001-2.011-0001 „ПОДКРЕПА ЗА УСПЕХ“ по ОП НОИР;
- BG05M2OPO001-2.012-0001 „Образование за утрешния ден“ по ОП НОИР;
- „Нашите пари“ – програма за финансова грамотност;
- „Грамотко“ – училищен проект, финансиран от Тръст за социална алтернатива за 1 уч. година, продължен с финансиране от училището;
- Проект BG051PO001-3.1.06-0001„Подобряване качеството на образованието в средищните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес”;
- Проект BG05M20P001-2.004 „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене (ТВОЯТ ЧАС) – фаза 1";
- Проект BG05M20P001-2.004 „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене (ТВОЯТ ЧАС) – фаза 2";
- НП „ИКТ в образованието“;
- НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“Модул „Подобряване на условията за лабораторна и експериментална работа по природни науки“;
- НП „ Развитие на системата на предучилищното образование“;
- НП „По-здрави деца“;
- Проект „Нов път за нови таланти в преподаването“ (A new way for new Talents in Teaching/NEWTT 2015-3741/001-001;
- Проект BG05M2OP001-3.005 - 0004 "Активно приобщаване в системата на предучилищното образование";
- Проект BG05M2OP001-2.011-0001 "Подкрепа за успех" **;**
- Проект BG05M2OP001-2.012-0001 "Образование за утрешния ден";
- ИКТ за два компютърни кабинета;
- ИКТ за WI-FI безжичен интернет в сградата на училището в Златна Панега;

- „С грижа за всеки ученик“ в начален и прогимназиален етап;
- „УСПЕХ“ и Подкрепа за успех;
- Подобряване материалната база по ФВС;
- Подобряване на материалната база по природни науки.

Изпълнявани в момента и/или са планирани да бъдат продължени и през следващите години са следните проекти:

- Проект BG05M2OPO001-2.011-0001 „ПОДКРЕПА ЗА УСПЕХ“ по ОП НОИР;
- Проект BG05M2OPO001-2.012-0001 „ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УТРЕШНИЯ ДЕН“ по ОП НОИР;
- Проект BG05M2OP001-3.005 - 0004 "Активно приобщаване в системата на предучилищното образование";
- Проект BG05M2OP001-2.011-0001 "Подкрепа за успех" **;**
- Проект BG05M2OP001-2.012-0001 "Образование за утрешния ден";
- АПСПО /Проект "Активно приобщаване в системата на предучилищното образование/
- Проект „Успяваме заедно“;
- Проект „Активно приобщаване към предучилищното образование“ и др.

От представената информация става ясно, че през последните години особено се е засилила проектната активност на училищата, което е един сравнително нов, но сериозен ресурс водещ до подобряване на материалната база и до разнообразяване на училищните дейности. Проектната активност изгражда човешки и институционален капацитет, привлича алтернативни източници на финансиране и разнообразява училищната и извънучилищната дейност, подобрява инфраструктурата и оборудването, възпитава и мотивира младите хора.

Благодарение на подобрената инфраструктура, извънучилищните занимания и професионалната квалификация на преподавателите са създадени добри условия за повишаване на професионалната и социалната интеграция на учениците.

Главната цел на образователният процес е да се обхване максимален брой от децата живеещи на територията на общината и да се намали броя на отпадналите от образователната система. Живеещата на територията ромска група, също изпраща децата си да се обучават в училищата. Сред представителите на тази етническа група се срещат доста проблеми свързани с нередовната посещаемост и с ранното отпадане от училище.

Освен това ромските деца срещат и затруднения с българския език и по-трудно се интегрират, затова е важно да се задълбочи политиката на приобщаване и осигуряване на равни условия за образование. Реализирането на голям брой проекти през отчетния период свързани с адаптацията и интеграцията на ромската общност, показват една добра организация на образователния процес и предприемането на конкретни мерки за решаването на този социален проблем. Подобни дейности трябва да продължат да се прилагат още по-активно и в бъдеще.

На територията на общината функционират 4 детски заведения: ЦДГ "Райна Княгиня", включваща филиалите в: гр. Ябланица; ЦДГ – с. Брестница; ЦДГ – с. Златна Панега и ЦДГ – с. Добревци. Капацитетът им е достатъчен за да задоволи потребностите на всички желаещи да ги посещават. Проблеми има в селата, в които няма детски градини. Посещаването на детски градини развива навици у децата, те са средство и за социална интеграция на ромите, за научаване на български език и за подобряване на комуникационните умения на децата.

Детските градини също разполагат с добре подготвен учителски персонал. През 2014 г. детските учители са били - 20, а децата 263, а през 2020 броят на детските учители е паднал на - 14, докато децата в детските градини почти са запазили общия си брой, като от 263 са станали – 268, въпреки че една от групите е закрита.

Наличният педагогически персонал в детските градини разпределен по възраст може да се проследи в следващата таблица.

Таблица №30: Разпределение на педагогическия персонал по възраст:

Възраст на персонала	Брой
до 25 години	1
от 25 до 30 години	2
от 30 до 35 години	2
от 35 до 40 години	1
от 40 до 45 години	4
от 45 до 50 години	2
над 50	2
Общо	**14**

Източник: Община Ябланица

От посочените данни става ясно, че педагогическият персонал е разпределен равномерно по възраст.

Таблица №31: Брой на децата и групите в детските градини

2013/201	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
263	280	229	236	269	275
12	12	12	12	11	11

Източник: НСИ

Броят на децата за 2019-2020 г. в детските градини по възраст се разпределят, както е показано в следващата таблица:

Таблица№32: Разпределение на децата по години

Населено място/групи	Брой деца	Години
Град Ябланица	**157**	
Яслена група	35	от 1 до 3
1 група	28	4 годишни
2 група	27	4-5 годишни
3 група	32	5-6 годишни
4 група	35	6-7 годишни
с.Брестинца	**52**	
Смесена група	15	2-4 годишни
Смесена група	11	5 годишни
Подготвителна	6	5 годишни
Подготвителна	20	6 годишни
с.Зл.Панега	**33**	
Смесена	26	2-4 годишни
	5	5 годишни
	2	6 годишни
с.Добревци	**26**	
	13	2-4 годишни
	8	5 годишни
	5	6 годишни
Общо	**268**	

Източник: Община Ябланица

По пол те се разпределят така: 160 момичета и 108 момчета. Нетният коефициент на записване на децата в детските градини е 95% от децата. Няма недостиг на деца, тъй като при капацитет 270 са заети 268 места.

От данните става ясно, че броят на децата е променлив, но като цяло запазва близки стойности. Най-нисък той е бил през 2015-2016 г.

3.2.2. Образователното равнище на представителите на ромската общност

По наблюдения на Местната активна група на ромската общност и данни на общинската администрация в сравнение с предишни периоди, през последните години **съществува тенденция за засилване на интереса на ромската общност към повишаване на образованието**[23].

Към настоящият момент, Местната активна група съобщава за 2 висшисти и 4 студенти от ромски произход в община Ябланица. От количественото изследване броят на установените роми със средно образование е 5.5% (29 души от 527), с основно са 8.9% (47 души от 527), 16.1% (85 души от 527) са завършили от 5 до 7 клас, 15.3% (81 души от 527) са с начално или по-ниско образование, а 6 % (32 души от 527) въобще не са посещавали училище.

В сравнение с други части на страната, броят на висшистите, студентите и срещистите сред ромите в община Ябланица е сравнително малък и дори незначителен . Но тъй като в минали години в общината са липсвали студенти роми, а броят на срещистите е бил по-малък от сегашния, промяната в последните години може да се счита за индикатор за **начало на формиране на положителната нагласа в общността за значението на образованието на ромските младежи, включително и за ромските момичета.**

На територията на общината се отчита и тенденция за повишаване на посещаемостта и задържане на децата в училище. Фактори (преди началото на пандемията), които допринасят за това са Междуинституционалният механизъм за обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и назначаването на образователни медиатори в училищата, които в настоящия момент са 4 на брой, назначени в четирите училища на територията на общината.

В град Ябланица няма практика на сегрегиране на паралелки по етнически признак. Класове изцяло съставени от ученици роми има в населени места, в които децата са изключително от ромски произход, както в с. Брестница, с. Добревци и с. Златна Панега.

Въпреки наличието на положителни тенденции в образователната сфера, количественото изследване, дава възможност да се идентифицират следните проблеми:

[23] Александра Райкова, експерт към Програма РОМАКТ, ръководител на проучването направено от Местната активна група на ромската общност (МАГ)

- **Все още има деца в училищна и предучилищна възраст, които не посещават редовно училище.** По данни от количественото изследване 11.8% (19 деца от изследваните общо 161 на възраст от 7 до 18 години) не посещават редовно училище; 28% (8 деца на възраст 5-6 години от общо 28) и 50% (12 деца на възраст 3-4 години от общо 24) не посещават редовно детска градина. Причините посочени за това при учениците са: често боледуване 1.8% , ранни съвместни съжителства 3.7%, бедност/липса на дрехи и обувки 4.34%. Причините посочени за това при децата в предучилищна възраст са: 36.5% от родителите са посочили, че предпочитат да си гледат децата в къщи и 3.8% са посочили - бедност/липса на дрехи и обувки;
- **Лоши жилищните условия, в които живеят голяма част от ромските деца са пречка за пълноценно участие в образователния процес:** малки и многолюдни жилища (среден брой на домакинство - 6.5 човека), (среден размер на жилищата – 38,6 кв.м. и 1.9 обитавани стаи), липса на самостоятелно пространство за училищна подготовка и почивка, липса на инфраструктура и достъп до електричество и течаща вода. В 85% от домакинствата няма детска стая, само 30% от децата спят в собствено легло, в останалите спят заедно с други деца, с родителите си или други роднини, а в 5% от домакинствата децата спят на пода с всички останали в една стая. В много от жилищата липсва течаща вода – 41.25 %, а 80% от домакинствата си осигуряват топла вода, като я затоплят на печка, в 45% от домакинствата ползват електричество от съседни къщи и нямат собствен електромер, а в 6.25% домакинства нямат електричество. В 77 % от домакинствата се пере на ръка, в корито. Външните тоалетни, липсата на канализация и изтичането на отпадни води на улицата, гъстата населеност на жилиата и недостатъчните условия за поддържане на добра хигиена (особено в условията на пандемия) увеличават риска от болести и заразяване с инфекции и на децата и на техните семейства. **Липсата на обособено място за спане, учене и почивка доказано води до по-ниски резултати в образованието на децата и до по-висок дял на заболеваемостта при тях**.
- **Недостатъчна ангажираност и участие на родителите в подпомагане на образователния процес**. В 87.5% (70 от 80) от домакинствата се посочва, че и двамата родители се грижат основно за децата от 0 до 18 години. В 35% от

домакинствата, освен двамата родители, бабата и дядото също се грижат за децата. В 5% от домакинствата основни грижи за децата се полагат от бабата и дядото в семейството. Това се случва в домакинства, в които родителите работят временно в чужбина.

Въпреки данните за висок процент на домакинства, в които се полагат грижи от страна и на двамата родителите и допълнително и от прародителите за децата в семейството, в 21.25% от домакинствата е посочено, че няма възрастен, който може да помага на децата да подготвят уроците и домашните си, поради ниското образователно ниво на членовете в домакинството.

Образователните институции все още отчитат недостатъчен интерес и участие на част от родителите в образователния процес. Едва в 50% от изследваните домакинства споделят, че поддържат редовен контакт с учителите на децата си. **Необходимо е провеждане на по-задълбочен анализ за идентифициране и преодоляване на пречки за по-интензивен контакт между образователните институции и родителите.** В количественото изследване проведено от МАГ причините за нередовния контакт с учителите, изтъкнати от родителите са: липсата на време - 13.75%, незнаене за какво да разговаря с учителя – 6.25%, липсата на интерес от страна на учителите към децата и родителите – 1.25%, поради притеснение да разговаря с учителя – 1.25%.

- **Ранното съвместно съжителство е друг проблем, поради който отпадат ученици от образователната система.** 3,7% (6 ученици са от 161 на възраст между 7-18 години) са отпаднали от образователната система поради ранно съвместно съжителство. В 26.5% от домакинствата е посочено, че в тяхното домакинство е имало ранно съвместно съжителство, въпреки, че в повечето участниците са навършили пълнолетие към момента. Ранните съвместни съжителства се отчитат като проблем и от Местната активна група на ромската общност и от институциите на територията на общината. Тъй като ранните съжителства са феномен, който съществува отдавна в ромската общност в община Ябланица е необходимо планиране на дългосрочни и систематични интервенции целящи промяна на нагласите сред всички възрастови групи в общността. Според Местната активна група и експертни оценки е необходимо от една страна да се засили междуинституционалното сътрудничество и интервенции с цел превенция, сигнализиране и интервенции

при такива случаи, а от друга страна да се въведе общностна работа с акцент върху работата със семействата, жените и младежите.

- **Наличие на функционална неграмотност сред учениците.** По данни от количественото изследване според родителите 23% от учениците завършили начална и по-висока степен на образование не могат да четат, пишат и смятат добре. По експертни оценки и според МАГ, причина за това е въвеждането на делегираните бюджети за образованието. Според МАГ и количественото изследване друга причина е недостатъчното внимание от страна на учителите към учениците, които седят на последните чинове в класните стаи (обикновено ромските деца). Внимание трябва да се обърне и на качеството на подготовката на уроците и домашните на учениците в занималнията, тъй като 22.5 % от изследваните (и приблизително половината от родителите на посещаващи занималня) са отговорили, че децата им не успяват да подготвят добре уроците и домашните си в занималнята.
- **Липсва социална и институционална инфраструктура, която да предлага социални услуги и общностна работа, неформално образование и дейности за свободното време на децата и младежите.** Генерално около ромските махали липсва социална и институционална инфраструктура, която може да се ползва за общностнна работа, да предлага възможности за дейности в свободното време, неформално образование и др. Около ромските махали липсват детски площадки, спортни площадки, еко кътове, дневни центрове, клубове и т.н. На територията на общината липсват НПО и младежки НПО, които да работят с общността и младежите в частност. В резултат, младежите се събират в свободното си време при подходящи климатични условия около сградата на Дирекция социално подпомагане в центъра на града, а голяма част от безработните роми прекарват свободното си време на площада на град Ябланица. В населените места също липсва социална инфраструктура, общностна/социална и младежка работа с общността.

Материално-техническата база в детските и учебните заведения, макар и на добро ниво не е в състояние напълно да задоволи потребностите за качествено, отговарящо на съвременните изисквания образование. Необходимо е още по-активното включване на

общината и на училищата в реализацията на проекти подобряващи материалната база и осъвременяващи учебния процес.

За образованието в община Ябланица могат да се направят следните **изводи**:

- Материалната база в общинските детски градини, училищата и обслужващите звена е в сравнително добро състояние, но се нуждае от непрекъснато осъвременяване, поради бързо променящите се IT системи и оборудване;
- Необходимо е да се подобри енергийната ефективност на всички училищни сгради и детски градини, като се използват различни финансиращи програми, с оглед намаляване на разходите за отопление;
- Детските и учебните заведения са кадрово обезпечени с правоспособни преподаватели по всички учебни предмети;
- Броят на обхванатите ромски деца се увеличава;
- Необходимо е да се разшири професионалното обучение на учениците, като се насочат към отрасли, които се развиват на територията на общината, за да се осигурят и условия за професионална реализация на местно ниво.

3.2.3. Културна инфраструктура и културно наследство

Културната дейност на територията на общината се осъществява главно от читалищната мрежа на Община Ябланица. Народните Читалища в общината са 8 на брой и се намират в различни населени места, които са описани подробно в следващата таблица.

Таблица №33: Списък на читалищата на територията на община Ябланица

Населено място	Читалище
гр.Ябланица	НЧ-ще"НАУКА 1901"
с.Добревци	НЧ-ще"Пробуда"-1926
с.Орешене	НЧ-ще "Борба"-1927
с.Батулци	НЧ-ще"Христо Ботев"-1928
с.Златна Панега	НЧ-ще "Христо Ботев"-1928
с.Брестница	НЧ-ще " Иван Данов 1903"
с.Голяма Брестница	НЧ-ще " Христо Ботев"-1912
с.Малък извор	НЧ-ще " Христо Ботев"-1929

Източник: Община Ябланица

Всички читалища разполагат със собствена материална база с изключение на читалището в с.Малък извор, която за съжаление трудно се поддържа с отпусканите ресурси. Сградите са предоставени за ползване и стопанисване от читалищните настоятелства, но те също нямат необходимия финансов капацитет. НЧиталище „Наука 1901“ – Ябланица, НЧиталище “Иван Данов 1903” – с.Брестница и НЧиталище ”Пробуда1926” – с.Добревци са ремонтирани и санирани. Всички читалища са снабдени с компютърна техника.

Модерно оборудвани и софтуерно обезпечени компютърни зали имат НЧиталище “Наука 1901” – гр. Ябланица и НЧиталище „Иван Данов“ – с.Брестница. Тези две читалища освен традиционната работа със самодейните колективи имат реализирани проекти и известен проектен опит. И в двете читалища са създадени условия за използване на Интернет от гражданите, а предоставят и други видове офис услуги, които подобряват качеството им на обслужване. Читалищата организират традиционните местни и национални празници и обичаи. Реализирани са проекти за снабдяване с нови книги към Министерството на културата от всички читалища.

Останалите читалищни настоятелства и читалищни секретари се ангажират основно в рамките на собствения си капацитет. Не се разработват и не се реализират нови проекти. Това свива техния потенциал, изолира ги от реализацията на по-големи културни събития и ги лишава от жизненоважни дейности, които могат да създадат устойчиви условия за развитието на читалищната дейност.

Читалищните библиотеки в общината разполагат със сравнително богат книжен фонд, който наброява – над 100 000 тома.

През последните години се регистрира отлив на читатели от читалищните библиотеки, което се дължи освен на липсата на достатъчно финансови средства за обновяване на книжния фонд и на активното навлизане на електронните издания и по-бързия достъп до тях. Виртуалната информация доминира в публичното пространство, особено сред младите хора и интереса към библиотечната литература намалява. Този факт изисква да се инициират нови услуги и да се развият нови читалищни дейности базирани на новите технологии.

Любителското творчество е представено от художествени колективи като: самодеен театрален състав, детски театрален състав, към читалище “НАУКА 1901”. НЧиталище

„Иван Данов 1903” освен с библиотека разполага още със самодеен колектив и с певческа група.

Обработен фолклор се реализира чрез един танцов състав при НЧиталище ”НАУКА 1901”-„Ябланска огърлица”. Опити за възстановяване на автентичния фолклор има в селата: Малък Извор, Златна Панега и Добревци, където традициите са все още запазени. Именно тук има неразработен фолклорен материал и съществуват скрити възможности за изява на групи за автентичен фолклор.

Съществено място в дейността на читалищата намират **християнските и националните празници.** По традиция се организират Национални балове, Коледни тържества, Коледуване по домовете, Бабин ден, Заговезни, Първа пролет и др. Представени са местните обичаи като: „Русалии“, „Еньов ден“ и др. Традиционните местни панаири се организират със съдействието на читалищата в партньорство с общината.

В традиционни изяви се превърнаха: „Фестивал и базар на народните обичаи и традиции” - гр.Ябланица, Фолклорния фестивал „Златна река” - с.Златна Панега, а от 2019г. стартира и Фолклорен фестивал „Песни и хора до пещера „Съева дупка” - с.Брестница.

На територията на гр.Ябланица като неправителствени организации работят Клуб “ДОКЛЕ е МЛАДОСТ” и Клуб “БУДИТЕЛ”, които обхващат една съществена част от населението в пенсионна възраст. Клуб “БУДИТЕЛ” беше съставен преди всичко от учители пенсионери, но той в последните години е със затихващи функции.

Читалищните настоятелства трябва да подпомогнат читалищните си екипи, за да се превърнат читалищата не само в място за културни и образователни събития, а и в място за социална комуникация особено на възрастите хора. Читалищата разполагат с база и с държавна подкрепа, така че те могат да се използват още по-ефективно за предлагане на нови услуги и нови инициативи, които да разнообразяват живота на местната общност и да подобрят нейния начин на живот.

Музейната сбирка към община Ябланица се намира в сградата на читалище „Наука 1901” гр.Ябланица. Тя разполага с над 2000 експоната, подредени по периодика, характеризираща историческото развитие на местния край – траки, римляни, славяни, османско владичество, войните, бит на местното население и др. Показани са репродукции на занаятите, развивали се на територията на града и общината: ковачество,

абаджийство, грънчарство, кожарство, халваджийство и др. Полезната площ общо е 90 кв.м.

Религиозни храмове На територията на община Ябланица има осем църковни храма, които са изградени през различен период от време. Църковни богослужения и ритуали се извършват само в църковния храм „Света Троица” в гр. Ябланица. Другите храмове в общината са:

- Храм „Свети Великомъченик Димитър” - с. Добревци;
- Храм „Рождество Богородично” - с. Брестница;
- Храм „Св. св. Козма и Дамян” - с. Орешене;
- Храм „Възнесение господне” - с. Златна Панега;
- Храм „Св. Николай Мириклийски” – с. Батулци;
- Храм „Св. св. Кирил и Методий” -с. Малък Извор;
- Храм „Св.Арахангел Михайл”- с.Голяма Брестница.

Запазването на културното наследство на територията на общината е важна грижа на общинското ръководство, тъй като това съхранение и опазване, неговото развитие и разпространение играе особена роля за подобряване качеството на живот на местното население и създава предпоставки за привличане на повече гости и туристи.

В съвременния свят в културната сфера се включват все повече нови технологии, дигитализират се музейни колекции, библиотеки, създават се виртуални галерии, усъвършенства се социокомуникативния процес на културното наследство, максимално се улеснява достъпа до културните ценности за обществото, което само по себе си води до по-голям интерес на общността към културното богатство. На тези новости трябва да се обърне по-сериозно внимание в бъдеще, за да се увеличи ефекта от въздействието на културното богатство.

3.2.4. Социална инфраструктура и социални дейности

В община Ябланица се предлагат редица социални услуги, като добри традиции има в осигуряването на домашен социален патронаж, капацитетът на който е 105 места, а ежедневно се обслужват 85 – 94 потребители в зависимост от сезона. Персоналът се състои от 6 човека. Патронажната грижа осигурява услуги, които се предоставят по домовете, свързани са с доставка на приготвена храна и закупуване на стоки от първа

необходимост със средства на ползвателите на услугата. Особено активно се работеше по време на извънредната ситуация възникнала в резултат на короновируса.

През периода се реализират различни проекти по които са осигурени услуги за самотните, възрастните и болните хора. Освен това са подпомагани и хората с увреждания и самотно живеещите хора, като им се осигуряват равни възможности за независим и достоен живот.

Само през последната година това са:

- Механизъм за личната помощ по реда на Закона за личната помощ - от 01.09.2019 г. към 31.05.2020 г. В него са включени 36 потребители и са назначени 36 лица като асистенти.
- Национална програма „Предоставяне на грижи в домашна среда" считано от 27.04.2020 г. е осигурена асистентска подкрепа на 7 лица и заетост на 4 човека.
- Целева програма „Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация - 2020" - през периода на действие на програмата на 170 потребители се осигурява топъл обяд.
- Проект „Подкрепа за сигурност - патронажна грижа за възрастни и хора с увреждания в община Ябланица" се обслужват 29 лица и е сформиран работен екип от 6 лица.

Социални оценки през периода са правени, както следва:

- През 2014 г. на 140 човека;
- През 2015 г. на 208 човека;
- През 2016 г. на 140 човека;
- През 2017 г. на 120 човека;
- През 2018 г. на 131 човека.
- През 2019 г. на 140 човека.

Изготвянето на индивидуална оценка на потребностите на хората с увреждания по смисъла на чл. 20, ал. 1 от Закона за хората с увреждания, включително оценката за потребността от предоставяне на социални услуги, лична помощ или друг вид подкрепа при условия и по ред, определени със закон са важни за предоставянето на съответните социални услуги в зависимост от регистрираните потребности. Тя стартира през 2019 г.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания са обслужени 266 лица през 2014 г., през 2015 г, те са вече 471 лица, докато през 2016 г. те намаляват до – 170, през 2017 г. са - 120 и през 2018 г. - 185 човека.

През отчетния период са подпомогнати значителен брой представители от различни уязвими групи, които са представени по години в следващата таблица.

Таблица №34: Брой обслужени представители на уязвимите социални групи

Нормативен акт	Основание	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Закон за военноинвалидите и военнопострадалите				1			
Закон за ветераните от войните на Република България				1	1		
Закон за интеграция на хората с увреждания		492	898	627	531	626	1298
Национална програма „Асистенти на хора с увреждания"	Личен асистент	1	1				
Закон за социалното подпомагане		888	1324	804	675	686	745
Закон за семейни помощи за деца		1024	1068	980	922	915	922

Източник: ДСП - Луковит

Прави впечатление, че по Закона за интеграция на хората с увреждания броя на подпомогнатите е нараснал значително, което показва една сериозна подкрепа на тази уязвима социална група.

По закона за семейните помощи броя на подпомогнатите малко намалява, а след това се запазва на едно и също равнище.

През отчетния период е осигуряван един личен асистент през 2014 г. и 2015 г. след което тази услуга не се предлага.

Осигуряването на винетки е било факт за 130 лица през 2014 г.; 152 са лицата през 2015 г.; 189 през 2016 г.; 208 през 2017 г.; 240 през 2018 г.; 268 през 2019 г. Данните показват, че от тази услуга се възползват все по-голям брой хора освидетелствани от ТЕЛК.

Откритият Дневен център за възрастни хора, който предоставяше различни услуги за възрастните хора като рехабилитация, трудотерапия и различни инициативи за свободното време, след приключването на проекта беше закрит, а проектните дейности - преустановени.

Административната сграда, където се помещават социалните звена осигурява чудесни условия за: Домашния патронаж, Бюрото по труда и изнесеното работно място на ДСП – Луковит.

Предлаганите социални услуги създават по-добра среда за хората от уязвимите социални групи, но въпреки това се налага разширяване на спектъра на предлаганите социални услуги, като например: да се разкрие Социална трапезария; изграждане на Център за обществена подкрепа; изграждане на Център за социална рехабилитация и интеграция и др.

Липсват услуги, които могат да се предлагат на територията като: Дневен център за хора с увреждания, Дневен център за работа с деца, Дневен център за хората в неравностойно положение и др. Разширяването на обхвата и качеството на социалните услуги би обезпечило социализацията на хората в неравностойно положение и би подпомогнало в голяма степен техните семейства.

В община Ябланица е разработена стратегия за развитието на социалните услуги 2016 – 2020 г., целта на която е създаване на условия за пълноценна реализация и подобрено качество на живот, чрез грижа и подкрепа за местните общности, групи и индивиди в риск, защото реализацията е право на всеки един човек и допринася за развитието на общностите.

В нея е залегнало целевото развитие на системата за социална защита от действащите структури, специализираните институции, предоставяните услуги в общността и грижите за лица и групи със специфични потребности и възможности. Тя цели подобряване условията на живот на населението, развитие на човешкия фактор и интегриране в обществото на групите намиращи се в социална изолация, както и на малцинствените групи.

За постигането на тези цели общинската стратегия предвижда развиването на модерна, ефективна система от социални услуги, която поставя в своя център ползвателя, отговаря на нуждите на общността, осигурява равен достъп и непрекъснато подобрява своето качество.

Основните насоки за бъдещото развитие на социалните услуги в общината се свеждат до:

- Осигуряване на устойчивост на постигнатите резултати и реализираните проекти;
- Разработване на механизми за ефективно управление на социалните услуги и повишаване качеството на предоставяните услуги;

- Ранно откриване на рискове сред деца и семейства в процеса на отглеждане, възпитание, образование и организация на свободното време на децата;
- Осигуряване на устойчивост на социалните услуги „домашен помощник” и „социален асистент” като алтернатива на институционализацията;
- Разширяване на партньорствата със здравните и лечебните заведения за предоставяне на медико-социални услуги.

Част от тях са изпълнени, но има какво още да се желае по отношение на качеството и разнообразието на социалните услуги на това бързо застаряващо население на територията.

3.2.5. Здравни заведения и здравно обслужване

На територията на община Ябланица здравното обслужване на населението се осъществява чрез предоставянето на извънболнична и доболнична медицинска помощ. Спешната медицинска помощ се осигурява от филиал на Центъра за Спешна медицинска помощ – област Ловеч. Болничната помощ се осигурява от многопрофилните болници за активно лечение в съседните общини – Ботевград, Етрополе, Тетевен, Луковит и Ловеч.

Първичната медицинска помощ в общината е организирана като система, включваща мрежата от лекарски практики, финансирани от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Лекарските и зъболекарските практики на територията на община Ябланица са 5 лекарски и 6 зъболекарски практики.

Здравната инфраструктурата в общината включва поликлиниката в гр.Ябланица, която предоставя кабинети и оборудване за наемане от общопрактикуващите лекари и стоматолозите, както и материалната база в другите населени места (бившите фелдшерски здравни пунктове, лекарските здравни служби), които днес се ползват от обособените лекарски практики в населените места на общината. Лекарски кабинети има във всички населени места, а стоматологични - в с. Брестница и в с. Златна Панега. На територията на общината функционира една аптека.

Извънболничната помощ разполага още със следното оборудване: ехограф и рентген. Липсва рехабилитационен център, физиотерапия и други здравни услуги, което затруднява гражданите при възникнала необходимост, тъй като трябва да се пътува до най-близката болница.

На територията на общината има много здравно неосигурени лица, което е сериозен проблем за здравната система. Почти липсва здравната профилактика, а информираността на населението е недостатъчна, особено сред ромското население.

Анализът на данните за здравеопазването в община Ябланица дава основание да се направят следните изводи:

- Основният проблем е недостигът на здравни кадри. Лекарският и зъболекарският състав се нуждаят от допълване с млади здравни кадри, които да обновят екипите и да гарантират здравното обслужване на населението през следващия планов период. Въпреки това на фона на регистрирания недостиг на здравни кадри в страната населението на общината на този етап е сравнително добре обезпечено с общопрактикуващи лекари, специалисти и лекари по дентална медицина;
- Здравните услуги за живеещите в града, са повече в сравнение с тези в някои села на общината. Населението на по-малките населени места е принудено да пътува до общинския център, за да си осигури прегледи, рецепти и закупуване на лекарства, което в условия на дефицит на вътрешнообщинския транспорт е проблем особено за възрастните хора;
- Липсващите услуги в областта на рехабилитацията и възстановяването затрудняват възстановителния процес на гражданите, в т.ч. на хората с увреждания и възрастните хора;
- Оборудваният Център за спешна медицинска помощ има капацитет да поема спешните случаи на територията на общината;
- Поради голямата натовареност на медицинските кадри е слаба здравната профилактика;
- Големият брой здравно неосигурените лица затруднява процеса на здравното обслужване на гражданите.

3.2.6. Спортна база

На територията на община Ябланица се развиват различни видове спорт и са създадени възможности за активна почивка и развлечения.

Ремонтираният спортен комплекс в града осигурява възможност за практикуване на спортовете: волейбол, футбол, баскетбол, тенис и параспорт за хората с увреждания. Той се използва активно за развитието на местния спорт. Комплексът включва зали на закрито, както и открити спортни съоръжения. Изградено е и мини футболно игрище с трибуни за 200 зрители.

На закрито освен залата за волейбол, има и зала за тенис на маса. Залата е с капацитет 50 места и е подходяща както за баскетбол и волейбол, така и за тренировки и състезания по тенис на маса. Модерно оборудваната фитнес зала предлага професионални съоръжения за физическа подготовка, оборудвани съблекални, бани и лекарски кабинет. В най-високата точка на планината Драгоица е подравнена площадка, която предоставя условия за развитие на делтапланеризъм.

Колоспортът набира скорост в своето развитие, освен туристическите маршрути, които предразполагат колотуризма, ежегодно по случай празника на града се организира коло-рали.

Стадион „Атанас" дава възможност за организиране на любителски футболни срещи и надбягвания с коне и каручки.

В местността „Прелог" любителите на високите скорости могат да се порадват на скоростната мото-писта.

Състезанията по ловна стрелба също са традиция и са неразделна част от проявите по повод празника на града.

Осемте микро язовира пък предоставят възможност за спортен риболов и водни атракции.

Затруднена е текущата поддръжка на спортните съоръжения.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

4.1. Баланс на територията

Балансът на земята по видове собственост към 2020 год. е както следва:

Таблица № 35: Вид територия по населени места

Код	Вид собственост	Брой	Брой %	Площ дка	Площ %
1	държавна частна	1	1,33	0,732	0,01
2	частна	26	34,67	85,504	0,92
4	общинска частна	6	8,00	35,201	0,38
6	смесена	24	32,00	8678,527	93,62
7	на юридически лица	13	17,33	462,667	4,99
8	стопанисван от общината	3	4,00	5,571	0,06
10	общинска публична	2	2,67	1,606	0,02

Източник: Областна служба „Земеделие" – гр.Ловеч

Водите, водните обекти и водностопанските системи и съоръжения на територията на страната могат да бъдат собственост на държавата, на общините, на физическите и юридическите лица. От представените данни става ясно, че смесената собственост е с

най-висок относителен дял в населените места, а държавната и общинската публична собственост - с най-малък. Съгласно Закона за водите пресните води на територията на Република България са национални стратегически ресурси, които могат и трябва да се използват ефективно. Каква е тяхната собственост може да се проследи от следващата таблица.

Таблица№ 36: Вид територия Водни площи

Код	Вид собственост	Брой	Брой %	Площ дка	Площ %
1	държавна частна	7	4,58	3,449	0,25
4	общинска частна	8	5,23	23,989	1,74
8	стопанисван от общината	2	1.31	4,707	0,34
9	държавна публична	79	51,63	799,265	58,07
10	общинска публична	57	37,25	544,885	39,59

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

Най-високият процент собственост на водните площи има държавната публична собственост, следвана от общинската публична, а с най-ниския процент е – държавната частна собственост и тази, която се стопанисва от общината.

Инфраструктурата и транспорта са предимно държавна публична собственост следвана от общинска публична, което произтича от нормативната уредба регламентираща собствеността върху транспортната инфраструктура. И в този контекст съвсем логично е нищожния относителен дял на частната собственост.

Таблица №37: Вид територия Транспорт

Код	Вид собственост	Брой	Брой %	Площ дка	Площ %
1	държавна частна	9	8,49	214,574	6,89
2	частна	1	0,94	0,800	0,03
4	общинска частна	3	2,83	5,140	0,16
7	на юридически лица	1	0,94	2,199	0,07
9	държавна публична	27	25,47	2208,421	70,87
10	общинска публична	60	56,60	655,026	21,02
13	изключителна държавна собственост	5	4,72	30,025	0,96

Източник: Областна служба „Земеделие“ – гр.Ловеч

4.2. Транспортната инфраструктура и пътната мрежа

Територията на община Ябланица е обхваната от доста добре развита пътна мрежа, която е в сравнително добро състояние и възлиза общо на 122.6 км., които включват:

- IV класни пътища – 49.60 км.;
- I класни пътища;

- I – 4 – София-Варна – 9 км. общо 25 км
- I – 3 – София- Русе – 16 км.

- III класни пътища;
  - III клас – 358 – Гложене – разклона с. Орешене – 15 км. общо 38 км.
  - III клас – 103–Бакъла–Златна Панега–Роман -23 км.

През общината преминава участък от автомагистрала "Хемус" както следва:

- от 63 км до 70 км – 7 км. общо 19,3 км.
- връзката "Прелог" – 3км
- новата отсечка от „Прелог" - до „Боаза" - 9,3 км.

Поддържането на уличната мрежа и нейното доизграждане от страна на Общинската администрация е особено важно условие за осигуряване комфорта на гражданите. Ремонтно-възстановителните работи включват: благоустрояване и подобряване инфраструктурата на улиците, чрез, полагане на асфалтови настилки, постигане на равна и плавна повърхност на улиците за максимален комфорт при пътуване, осигуряване на добро отводняване и безопасността на движението за всички участници в него. За целта Общинската администрация планира ежегодно дейностите по изграждането, ремонта и поддържането на общинските пътища и улици.

През изтеклия период са ремонтирани части от общинската улична мрежа, които могат да се видят в следващата таблица, предоставена от община Ябланица.

Таблица №38: Обновената улична мрежа в община Ябланица по капиталови разходи /полагане на асфалт/

Населено място	2015	2016	2017	2018	2019
Ябланица	1050м	920м	800м	760м	1270м
Брестница	710м	620м	690м	750м	835м
Голяма Брестница	270м	350м	200м	490м	400м
Златна Панега	570м	640м	520м	800м	426м
Орешене	400м	450м	350м	510м	625м
Добревци	700м	610м	710м	720м	650м
Батулци	370м	320м	380м	380м	410м
Дъбравата	210м	240м	235м	190м	240м
Малък извор	410м	400м	400м	410м	410м
Общо	**4690м**	**4550м**	**4285м**	**5010м**	**5266м**

Източник: Община Ябланица

От справката става ясно, че площта на ремонтираната улична мрежа непрекъснато се увеличава, макар това да не е скокообразно.

Обществениият превоз в общината се изпълнява от фирма ЕТ „ПЕТЯГОШ ТРАНСПОРТ” – Васил Георгиев, с. Петревене. Превоз на пътниците се осъществява и от транспортните фирми за автобусни превози:

- „Грация” – гр.Ловеч;
- „Нешев” – гр.Троян;
- „Валенсия” – гр.Тетевен;
- „Юнион Ивкони”-гр.София.

По АМ „Хемус“ преминават голям брой автобуси, които се движат между София и големите градове в Северна България. Те също могат да се използват от гражданите, но в този случай е необходимо да се осигури допълнителен транспорт, който да осигури предвижването на пътниците до Ябланица.

Вътрешнообщинският транспорт не е добре развит поради малкия пътникопоток, което затруднява жителите на по-малките села при пътуванията им до общинския център.

На територията на община Ябланица има изградена ж.п. връзка, която свързва с.Златна Панега („Титан” ЕАД) с Червен бряг и от там с големите административни и промишлени центрове. Участъкът се обслужва от магистрални локомотиви серия 06.00 на депо Мездра и маневрени серия 55.00. Със заповед на Министерски съвет пътническото движение по линията е преустановено през 2002 г., а от 2009 е закрита и гара Златна Панега. Цялата линия е преобразувана на „Маневрен район на гара Червен бряг“ със съответните индустриални железопътни клонове в Луковит и Златна Панега.

Добрата транспортна инфраструктура, наличието на пътна и ж.п. връзка, както и близостта до големите административни и икономически развити центрове, създават добри предпоставки за развитие на различни производствени дейности и мотивация от страна на потенциалните инвеститори към района в бъдеще.

4.3. ВиК мрежа и пречистването на отпадъчните води

Община Ябланица разполага с достатъчен наличен воден ресурс за битови и промишлени нужди. Водопреносната мрежа е изградена във всички населени места на общината, водоподаването е нормално и няма населени места с воден режим.

Водоснабдителната мрежа на общината се стопанисва и обслужва от експлоатационно дружество „В и К Ловеч” АД.

Водоснабдителната система на Община Ябланица включва водоснабдяването на гр.Ябланица и селата: Брестница, Голяма Брестница, Златна Панега, Орешене, Добревци, Дъбравата, Батулци и Малък Извор.

Общият брой на водоизточниците на територията на община Ябланица, експлоатирани от „В и **К"** АД гр. Ловеч е 22 бр. Те могат да бъдат проследени в следващата таблица.

Таблица №39: Списък на водоизточниците на територията на община Ябланица, експлоатирани от "ВиК" АД, гр. Ловеч към м. май 2020 г.

№	Наименование на водоизточника	Населено място	ЕКНМ	Населени места, които се водоснабдяват	Разрешен средно денонощен дебит	Разрешено годишно водно количество до:	Брой обслужвани жители към 31.12.2019 по данни
1.	КИ "Горното езеро" КИ "Долното езеро"	с.Зл Панега	31098	с.Златна Панега, с.Румянцево, с.Петревене, с.Тодоричене, гр Луковит, с.Радомирци, гр.Червен бряг	160.00	5 040 722	23 048
2.	КИ "Сух дол"1	с.Батулци	02909	с.Батулци	0.20	5 000	132
3.	КИ "Сух дол"2	с.Батулци	02909	с.Батулци	0.20	5 000	132
4.	КИ "Стублата"1	с.Батулци	02909	с.Батулци	0.20	5 000	132
5.	КИ "Стублата"2	с.Батулци	02909	с.Батулци	0.20	5 000	132
6.	КИ "Стублата"3	с.Батулци	02909	с.Батулци	0.10	2 000	132
7.	Д"Стублата"	с.Батулци	02909	с.Батулци	0.30	5 000	132
8.	КИ "Жидевица"	с.Голяма Брестница	15655	с.Гол. Брестница	0.50	15 768	144
9.	КИ "Синия вир"	с.Голяма Брестница	15655	с.Гол. Брестница	0.50	15 768	144
10.	КИ "Сухото езеро"	с.Добревци	21381	с.Добревци	1.00	30 000	54
11.	КИ "Пишура"	с.Добревци	21381	с.Добревци	0.60	18 000	54
12.	КИ "Клена"	с.Добревци	21381	с.Добревци	0.30	9 000	54
13.	КИ "Върбата"	с.Добревци	21381	с.Добревци	0.10	3154	54
14.	КИ "Драганина могила"	с.Зл Панега	31098	гр.Ябланица	2.00	10 000	783
15.	ТК"Езерото"	с. Малък Извор	46886	с.Малък Извор	1.20	5 000	224
16.	КИ "Езерото"	с. Малък Извор	46886	с.Малък Извор	2.00	10 000	224
17.	КИ "Каптажа"1	м.Мириове ц	48310	с.Малък Извор, м.Мириовец	0.02	600	224
18.	КИ "Каптажа"2	м.Мириове ц	48310	с.Малък Извор, м.Мириовец	0.02	600	224
19.	КИ "Богой"1	с.Орешене	53730	с.Орешене	0.50	5 000	349
20.	КИ "Богой"2	с.Орешене	53730	с.Орешене	0.50	5 000	349
21.	КИ "Голямата чешма"	с.Орешене	53730	с.Орешене	1.00	20 000	349
22.	КИ Прелог с ПС	гр.Ябланица	53730	гр.Ябланица	1.00	20 000	2 566

Източник: ВиК Ловеч

Хидроложката характеристика на самите водоизточници на територията на общината е благоприятна за поддържане на стабилен качествен състав на водите. Регистрират се

сезонни колебания, които са главно през март и април, когато е периода на обилното снеготопене и дъждовете. В резултат на това се появяват замърсявания предимно от твърди скални, дървесни и други физически замърсители.

Подземните води имат добри питейни качества и отговарят на санитарно-хигиенните изисквания като "Вода за пиене". Редки са случаите в които след замърсяване те не отговарят на изискванията.

В последните години общината водоснабди много махали, някои от по-важните обекти са: мах."Борьов дол", мах."Дървена кошара", мах."Голяма гора", мах." Горни Братевец " и др. След изграждането им същите са предадени за експлоатация на "ВиК" ООД – гр.Ловеч, Клон Ябланица.

Водоснабдителните мрежи в селищата са изградени в периода 1940 – 1960 г. от азбестоциментови и/или от стоманени тръби. Същите са вече амортизирани и предопределят големи загуби на вода, което налага последователната подмяна на вътрешните водопроводни мрежи в населените места с полиетиленови тръби.

Водоснабдяването на селищата от община Ябланица се осъществява от различни водоизточници, които могат да се видят по-подробно в следващата таблица.

Таблица №40: Водоснабдяване на населените места от различни водоизточници

Водоизточник	Дебит л/сек	Използван за водоснабдяване на селища
Извор "Златна Панега"	4500/1600	400 л/сек за група "Златна Панега "
Водоснабдителна група "Гложене"	150	62л/сек за община Ябланица
Извор "Езерото"	80 – 0,15	с. Малък Извор/сезонно/
Извор "Сини вир"	7 – 0,32	с. Голяма Брестница
Извор "Жидьовица"	3 – 0,3	с. Голяма Брестница
Извор "Пишурата"	2 – 0,27	с. Добревци
Извор "Сухото езеро"	0,15	--
Извор "Богой"	4 – 0,8	с. Орешене
Извор "Голямата чешма"	4 – 1,5	--
Извор "Мечовец"	0,6 – 0,18	с. Батулци
Извор "Сух дол"	0,25 – 0,22	--
Извор "Нишовци"	0,6 – 0,2	с. Дъбравата
Извор "Габрите"	0,65	Мах. "Драганина могила"

Източник: Община Ябланица

В обособената територия с оператор „ВиК" АД гр. Ловеч няма изградени пречиствателни станции за питейни води.

Общата дължина на довеждащите водопроводи е 62,8 км., разпределителната водопроводна мрежа е 115,5 км, общият брой на сградните водопроводни отклонения

е 3 724бр. Обществените потребители са 198 бр., а населението е 3 526 броя. По населени места те се разпределят така:

- **гр. Ябланица** - довеждащите водопроводи са с обща дължина 21,7 км. Те са изградени от: азбестоциментови тръби/АЦ/, стоманени тръби и тръби PEHD. Разпределителните водопроводи са с обща дължина 42,2 км., които са изградени от стоманени тръби, АЦ, чугунени и тръби PEHD. Потребителите са 1 390 бр. (95 бр. обществени и 1295 бр. население).
- **с. Батулци** - довеждащите водопроводи са с обща дължина 1,7 км., изградени от АЦ и стоманени тръби. Разпределителните водопроводи са с обща дължина 6,3 км., от които водопроводите са изградени от тръби АЦ и тръби PEHD. Потребителите са - 204 бр. (6 бр. обществени и 198 бр. население).
- **с. Брестница** - довеждащите водопроводи са с обща дължина 11,6 км., изградени от АЦ, стоманени и тръби PEHD. Разпределителните водопроводи са с обща дължина 19,6 км., като водопроводите са изградени от стоманени тръби, АЦ тръби и тръби PEHD. Потребителите са - 474 бр. (25 бр. обществени и 449 бр. население).
- **Голяма Брестница -** довеждащите водопроводи са с обща дължина 4,9 км., изградени са с АЦ тръби и стоманени тръби. Разпределителните водопроводи са с обща дължина 9,2 км., изградени са от АЦ тръби. Потребителите са - 299 бр. (7 бр. обществени и 292 бр. население).
- **с. Добревци** - довеждащите водопроводи са с обща дължина 1,4 км., изградени са от АЦ тръби, разпределителните водопроводи са с обща дължина 12,3 км., изградени са от АЦ и PEHD тръби. Потребителите са - 469 бр.(17 бр. обществени и 452 бр. население).
- **с. Дъбравата -** довеждащите водопроводи са с обща дължина 1,3 км., изградени са от АЦ тръби и стоманени тръби, разпределителните водопроводи са с обща дължина 1,6 км., изградени са от АЦ тръби и тръби PEHD. Потребителите са - 56 бр. (2 бр. обществени и 54 бр. население).
- **с. Златна Панега -** довеждащите водопроводи са с обща дължина 17,7 км., изградени са от стоманени тръби, разпределителните водопроводи са с обща дължина 8,8 км., изградени са с АЦ тръби и тръби PEHD. Потребителите са - 334 бр. (26 бр. обществени и 308 бр. население).

- **с. Малък Извор** - довеждащите водопроводи са с обща дължина 1,7 км., изградени са от АЦ тръби, стоманени тръби и тръби PEHD, разпределителните водопроводи са с обща дължина 8,4 км., изградени са от поцинковани и стоманени тръби. Потребителите са - 239 бр. (10 бр. обществени и 229 бр. население).
- **с. Орешене** - довеждащите водопроводи са с обща дължина 0,7 км., изградени са от АЦ и с PEHD тръби, разпределителните водопроводи са с обща дължина 7,2 км., изградени са от АЦ тръби. Потребителите са - 259 бр. (10 бр. обществени и 249 бр. население).

Нивото на покритие с водоснабдителни услуги на територията на община Ябланица е 100%. Във всички населени места има изградена водопроводна мрежа. Каква е дължината на водопроводната мрежа по населени места и какви са загубите на водата може да се види от следващата таблица.

Таблица №41: Дължина на водопроводната мрежа и загубите за 2019г.

ВС/ населено място	Количества вода на вход ВС	Фактурирани доставени водни количества и брой потребители		Дължина на водопроводната мрежа (довеждащи и разпределителни в-ди)	Реални загуби на вода	
		Фактурирани доставени водни количества	Брой потребители			
	м³/год.	м³/год.	брой	км	м³/год.	%
Общо за район Ябланица	544 857	257 519	4 287	178	113 724	20.87%
гр. Ябланица	269 817	115 042	1 717	64	53 126	19.69%
с. Батулци	13 521	8 091	224	8	4 258	31.49%
с. Брестница	55 256	23 757	488	31	9 238	16.72%
с. Голяма Брестница	8 750	5 699	306	14	2 297	26.26%
с. Добревци	22 208	13 754	487	14	6 571	29.59%
с. Дъбравата	2 480	1 425	80	3	814	32.82%
с. Златна Панега	136 787	70 148	472	26	29 239	21.38%
с. Малък извор	19 308	9 275	256	10	3 242	16.79%
с. Орешене	16 730	10 328	257	8	4 939	29.52%
			ВСИЧКО:	356		

Източник: ВиК Ловеч

От данните става ясно, че загубите са най-големи в селата: Дъбравата, Батулци, Добревци и Орешене, което показва, че там са най-амортизираните водопроводни тръби и подмяната им е най-наложителна. Амортизираният водопровод налага непрекъснатото отстраняване на авариите и извършването на ремонтни дейности. Какъв е техния обем за последните две години може да се проследи от следващата таблица.

Източникът на информацията представена в следващите две таблици е ВиК Ловеч.

Таблица №42: Отстранени аварии и извършени ремонти през 2019г. и 2018г.

Година	Довеждащи водопроводи	Разпределителни водопроводи	СВО	ПС	Запушвания по канализационната мрежа	Структурно разрушаване на канала
2019	7	150	109	18	2	2
2018	11	150	98	33	2	0

За намаляване на загубите е необходимо цялостна подмяна на водопроводите, а не само поетапна подмяна на част от водопреносната мрежа, която се реализира в: Ябланица, Добревци, Брестница, Орешене, Дъбравата и Батулци. Количеството направени инвестиции във ВиК мрежата през периода са в размер на – 2, 6 милиона лева.

Общият брой на водоемите (резервоарите) са описани в следващата таблица.

Таблица №43: Списък на водоемите на територията на община Ябланица - май 2020 г.

№	Местонахождение	Черпателни		Облекчителни		Напорни вкопани		Неизползвани	
		Брой	Обем	Брой	Обем	Брой	Обем	Брой	Обем
1	Батулци, Мечовец					1	50		
2	Батулци, Сух дол	1	20			1	45	1	25
3	Батулци, от МГ Зл.Панега					1	500		
4	Брестница ВЗ	1	120	1	50	1	120		
5	Голяма Брестница	1	20			1	100		
6	Добревци, Сухото езеро					1	160		
7	Добревци, Клена					1	50		
8	Драганина могила, Стублата	1	10			1	100		
9	Дъбравата					1	100		
10	Златна Панега			1	10	1	500		
11	Малък извор	1	25			1	50		
12	Малък извор, мах. Мирьовец					1	25		
13	Орешене	1	10			1	160		
14	Ябланица, от МГ Видрите 1и2		800	1	10				
15	Ябланица, Баба Тоша ВЗ					1	160		
16	Ябланица, Баба Тоша НЗ					1	500		
17	Ябланица, мах. Горно Шумнене	1	10	1	5	1	50		
18	Ябланица, мах. Борьов дол					1	25		
19	Ябланица, мах. Горни Боатевец	1	10			1	25		
20	Ябланица, мах. Деветте дола			1	5	1	25		
21	Ябланица, мах. Стоянковци			1	5				
22	Ябланица, при ПС Шумнене 1	1	20						
23	Ябланица, мах. Брайковци					1	100		
24	Ябланица, мах. Чуката					1	100		
25	Ябланица, Прелог	1	10			1	45		
26	Ябланица, мах. Камен дол							1	10
27	Ябланица, мах. Еленишки дол							1	100
28	Ябланица, Глухарска							1	10
29	Ябланица, Гераня от ПС "Ko3VDa"	1	10			1	75		
30	Ябланица, Нановица	1	10			1	50		
	ОБЩО:	**14**	**1 075**	**6**	**85**	**24**	**3115**	**4**	**145**

Източник: ВиК Ловеч

Общият брой на помпените станции на територията на община Ябланица е 15 на брой. Те са разположени в следните населени места:

- Батулци, Сух дол;
- Брестница;
- Голяма Брестница, Жидевица;
- Малък извор;
- Малък извор БПС "Езерото";
- Орешене – „Голямата чешма";
- Зл. Панега, Драганина могила;
- Ябланица, I подем от Видрите;
- Ябланица, II подем от Видрите;
- Ябланица, Братевец;
- Ябланица - Горно Шумнене
- Ябланица - Шумнене-1-ви под.;
- Ябланица – Шумнене - 2-ри под.
- Ябланица, Прелог;
- Ябланица, мах. Нановица;
- Ябланица, мах. Козура;
- Ябланица, ПХУ Габровица.

През 2019 г. „ВиК" АД гр. Ловеч не е предвиждало в инвестиционната си програма рехабилитация на съоръжения от водоснабдителната система на община Ябланица. Извършени са инвестиции единствено в присъединяването на нови потребители.

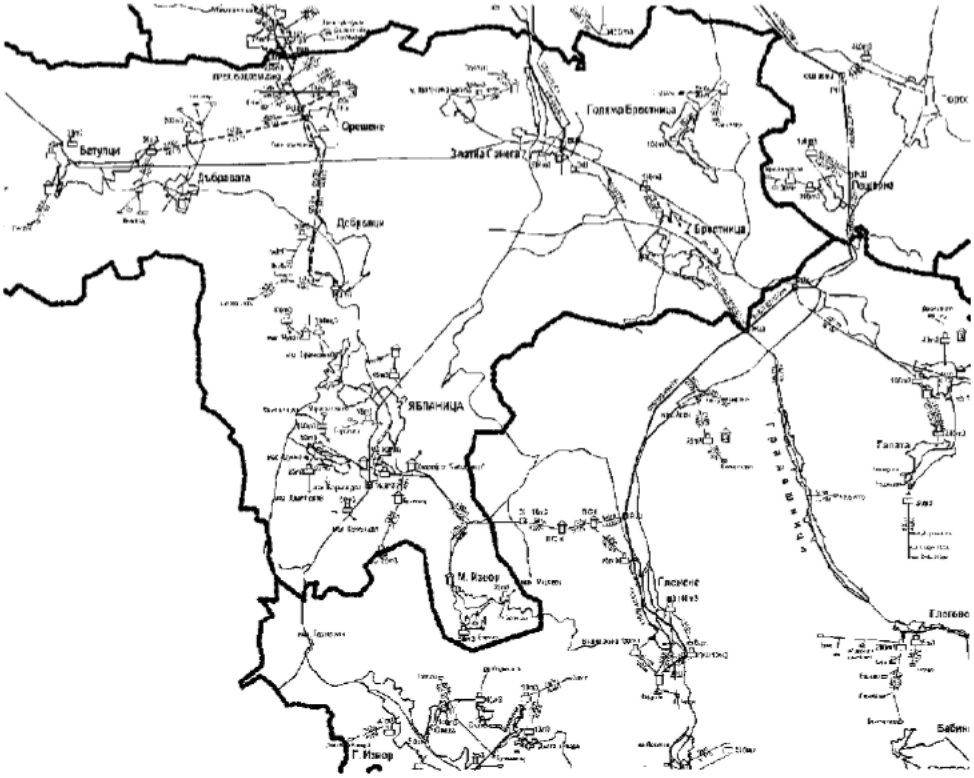
„ВиК" АД гр. Ловеч не експлоатира язовири за питейно-битово водоснабдяване.

От 01.09.2016г. Община Ябланица предоставя на „ВиК" АД гр. Ловеч за стопанисване, поддържане и експлоатация изградените канализационни клонове по ОП „Околна среда 2007- 2013 год." и ПСОВ гр. Ябланица.

Канализационната мрежа в гр. Ябланица е изградена на 90 %. Съществуващата канализационна мрежа в централната градска част е строена по стопански начин през миналия век. Положените тръби са бетонови с диаметри Ø 200мм; Ø 300мм; Ø 500мм; Ø 1000мм. Общата дължина на съществуващата мрежа е около 8 200 м.

Изпълнени са четири главни колектора — Главен клон I, Подколектор 1, Подколектор 2 и Главен клон II, които отвеждат отпадъчните води в новоизградената ПСОВ гр.Ябланица. Тръбите, от които са изпълнени са от гофриран полиетилен с обща дължина 3 695,64 м, с диаметри 03ОО – 1 155,68 м, 0400 – 1 171,63 м, 0500 - 749,79 м и 06ОО - 618,54 м.

ВиК мрежата, намираща се на територията на община Ябланица може да бъде видяна на следващата карта, която показва най-важните инфраструктурни обекти, обезпечаващи ВиК услугите.

Ползвателите на видовете ВиК услуги можете да проследите от следващата таблица:

Таблица №44: Ползватели на ВиК услугите:

Населено място	Брой потребители ползващи услугата водоснабдяване	Брой потребители ползващи услугата отвеждане	Брой потребители ползващи услугата пречистване
	брой	брой	брой
Общо за район Ябланица	4 287	855	855
гр. Ябланица	1 717	855	855
с. Батулци	224	0	0
с. Брестница	488	0	0
с. Голяма Брестница	306	0	0
с. Добревци	487	0	0
с. Дъбравата	80	0	0
с. Златна Панега	472	0	0
с. Малък извор	256	0	0
с. Орешене	257	0	0

Източник: „ВиК“ АД - Ловеч

„ВиК" АД гр. Ловеч предоставя услугата „Отвеждане на отпадъчни води" единствено в гр.Ябланица, затова в горната таблица се вижда, че от услугата отвеждане и пречистване на отпадните води се възползват само жителите на град Ябланица, където е изградена в голяма степен канализационната мрежа. В останалите населени места липсват такива възможности.

„ВиК" АД гр. Ловеч не експлоатира канализационни помпени станции (КПС) на територията на община Ябланица.

Пречиствателната станция за отпадни води с довеждащ колектор в гр.Ябланица (ПСОП) стартира дейността си през 2014 г. Изграденият колектор е обединил съществуващата канализационна мрежа в гр.Ябланица, която е с дължина 3 695,64 м. ПСОП е част от проект финансиран от Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“ /ОПОС/, който е на стойност 9,5 млн. лв.

Пречиствателната станция за отпадъчни води в гр. Ябланица е разположена в землището на гр. Ябланица, УПИ 1-065, кв.116, местност „Циганski бряг". Тя е изградена от обединение „СТРОЙ ЕКО ЯБЛАНИЦА" и е въведена в експлоатация през 2014 год. На 31 08. 2016 г. станцията е предадена за експлоатация от община Ябланица на „ВиК" АД гр. Ловеч.

Технологичната схема на ПСОВ гр. Ябланица включва механично, биологично пречистване с допълнително пречистване от азот и стъпало за отстраняване на фосфор.

Механичното пречистване се състои от 1 бр. чакълоуловител с грайфер с ръчно управление, 2 бр. груби решетки с механично и ръчно почистване и 1 бр. комбинирано съоръжение за фино механично пречистване.

Биологичното пречистване се осъществява от 2 бр. комбинирани биологични реактора биобасейн-вторичен утаител.

За отстраняване на фосфора се използва коагулант FeC13. Стъпалото се състои от 1 бр. измервателен уред, отчитащ съдържанието на фосфати в отпадъчните води на изход биобасейни, 1бр. RTC (Real Time Control), 1 бр. резервоар за FeC13 и 1 бр. дозираща помпа.

Капацитетът на станцията е 5 000 ЕЖ.

Основните оразмерителни параметри на вход ПСОВ гр. Ябланица са:

- Средноденонощен дебит при сухо време, Qср-д. = 31,5 m^3/h = 756 m^3/d;
- Биологична потребност на кислород, БПК5 = 555,56 mg/1 = 300 kg/d;
- Химична потребност от кислород, ХПК = 1111,12 mg/1 = 600 kg/d;
- Неразтворени вещества, НВ = 648,1 mg/1 = 350 kg/d;
- Общ азот, Ntot =101,85 mg/1 = 55 kg/d;
- Общ фосфор, Ptot = 16,67 mg/1 = 9 kg/d.

Основните параметри на изход ПСОВ гр. Ябланица са:

- Биологична потребност на кислород, БПК5 = 25 mg/1;
- Химична потребност от кислород, ХПК =125 mg/1;
- Неразтворени вещества, НВ = 35 mg/1;
- Общ азот, Ntot =15 mg/1;
- Общ фосфор, Ptot = 2 mg/1.

Утайките от пречистването на отпадъчни води в ПСОВ гр. Ябланица се получават в резултат на биологичното пречистване на отпадъчните води. След отделянето им от технологичния процес те се подлагат на кондициониране, което включва:

- Стабилизиране и уплътняване в аеробен стабилизатор;
- Обезводняване с помощта на центробежна центрофуга;
- Хигиенизиране на утайката с негасена вар

Произведените от ПСОВ гр. Ябланица утайки се депонират на Регионално депо за неопасни отпадъци гр. Луковит.

Заустването на отпадъчните води от ПСОВ гр. Ябланица се извършва в р. Ябланска, съгласно Решение № 2062/22.03.2017г. за продължаване срока на действие на Разрешително № 13140065/07.07.2008г., изменено с Решение № 776/11.06.2012г. и Решение № 868/28.09.2012г., изменено и продължено с Решение № 1564/12.02.2015г., за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води.

През периода са отпуснати средства от МРРБ[24] за ремонта на стената на хидротехническо съоръжение на "Долно Езеро", чрез което се подава питейна вода на градовете: Луковит, Ябланица, Червен бряг, и прилежащите села от водоснабдителна група "Златна Панега". Възложена е и поръчката "Реконструкция на Водоснабдителна група "Черни Вит - Луковит", първи етап. До края на 2020 година предстои изготвянето на регистър на всички активи, след това ще се направи ревизия и приоритетно следва да бъдат ремонтирани и рехабилитирани най-застрашените участъци.

Състоянието на съществуващата канализационна мрежа може да се оцени като незадоволително, с необходимост от пълната й реконструкция. Освен реконструкцията на съществуващата канализация и привеждането и в съответствие с изискванията на нормативната база в град Ябланица, е необходимо и изграждането на канализационни мрежи в останалите населени места от общината.

На този етап в област Ловеч няма консолидиран ВиК оператор, а това означава, че през този програмен период тя не може да се възползва от европейски средства за ремонта на водопроводната и канализационната мрежа. Единственият начин за ремонти на водопроводната мрежа е да се търси национално финансиране.

4.4. Енергийни мрежи и системи

Електроразпределителната мрежа, захранваща територията на община Ябланица се осъществява от 57 трафопоста, собственост на „ЧЕЗ Разпределение България" АД и 26 трафопоста, които не са собственост на разпределителното дружество, с обща инсталирана мощност от 16MW[25].

Община Ябланица се захранва от две подстанции:

- подстанция „Тетевен" с инсталирана мощност 41MW и захранва електропроводи - 20kV „Зореница" и 20kV „Голям Извор" и
- подстанция „Златна Панега" с инсталирана мощност 65MW, захранваща електропроводи - 20kV „Петревене", 20kV „Брестница", 20kV „Нановица", 20kV „Добревци", 20kV „Върбака", 20kV „Голяма Гора" и 20kV „Ябланица".

На територията на община Ябланица има 3 възлови станции - „Република", „Ратица" и „Габровица".

[24] http://www.bta.bg/bg/c/BO/id/2133919
[25] Източник на информация: „ЧЕЗ Разпределение България" АД

Електроразпределителната мрежа средно и ниско напрежение е в добро техническо и експлоатационно състояние.

Консумираната електрическа енергия в обектите на територията на община Ябланица се осъществява от средства за търговско измерване, собственост на оператора на електроразпределителната мрежа, данните за изразходвана енергия се подават към търговските участници съгласно Правилата за търговия с електрическа енергия.

В представената по-долу таблица се предоставя информация за пренесеното количество електрическа енергия до различните клиенти на електроразпределителното дружество на територията на община Ябланица, включително и за произведената електрическа енергия от възобновяемите енергийни източници на територията на общината.

Таблица №45: Потребители и пренесена ел. енергия

Тип потребител	2017 г.	2018 г.	2019 г.
	MWh	MWh	MWh
Стопански потребители	8 822	9 191	9 326
Битови потребители	7 212	7 340	7 548
Общо пренесена ел.енергия	16 034	16 531	16 874

Източник: „ЧЕЗ Разпределение България" АД

В следващата таблица може да се проследи как се разпределят стопанските и битовите потребители по населени места и по години.

Таблица №46: Стопански и битови потребители по населени места

		Брой места на потребление							
Тип	**Наименование на населеното място**	**2013г.**	**2014г.**	**2015г.**	**2016 г.**	**2017 г.**	**2018 г.**	**2019 г.**	**01.05. 2020 г.**
Стопански	гр.Ябланица, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	145	148	153	182	166	173	178	177
	с.Брестница, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	36	37	39	44	42	41	42	41
	с.Златна Панега, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	30	33	36	29	27	23	28	29
	с.Малък извор, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	20	20	21	25	25	25	27	27
	с.Добревци, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	20	22	23	23	24	26	26	24
	с.Орешене, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	9	10	10	21	19	22	23	21
	с.Голяма Брестница, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	15	16	17	18	17	21	22	19
	с.Батулци, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	7	7	7	13	13	14	16	16
	с.Дъбравата, Общ.Ябланица, Обл.Ловеч	2	3	3	7	7	8	8	8
Стопански общо		**284**	**296**	**309**	**362**	**340**	**353**	**370**	**362**

		Брой места на потребление							
Наименование на населеното място		**2013г.**	**2014г.**	**2015г.**	**2016 г.**	**2017 г.**	**2018 г.**	**2019 г.**	**01.05. 2020 г.**
Битови	гр.Ябланица, Общ.Ябланица	1835	1851	1872	1781	1791	1801	1804	1803
	с.Добревци, Общ.Ябланица	477	485	487	480	482	482	482	482
	с.Златна Панега, Общ.Ябланица	445	446	452	457	459	461	463	464
	с.Брестница, Общ.Ябланица	456	457	461	423	424	424	425	425
	с.Батулци, Общ.Ябланица	309	314	317	271	271	271	274	274
	с.Малък извор, Общ.Ябланица	269	277	278	260	262	262	261	261
	с.Голяма Брестница, Общ.Ябланица	286	289	289	241	241	241	241	241
	с.Орешене, Общ.Ябланица	249	252	257	235	235	235	236	236
	с.Дъбравата, Общ.Ябланица	127	129	128	113	113	112	113	113
Битови общо		**4453**	**4500**	**4541**	**4261**	**4278**	**4289**	**4299**	**4299**
Общо стопански и битови		**4737**	**4796**	**4850**	**4623**	**4618**	**4642**	**4669**	**4661**

Източник: ЧЕЗ

От представените данни става ясно, че стопанските потребители увеличават своето потребление, което е добър показател за съживяване на местната икономика. Битовите потребители регистрират леко покачване, което също е измерител за известно забавяне на процеса на обезлюдяване на територията, тъй като леко е повишена и консумацията. Като цяло не може да се регистрира някаква сериозна промяна в потреблението на електроенергия, тъй като стойностите почти се запазват.

Изградени са няколко генератори използващи възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), но като цяло липсват сериозни инвестиции в това направление. През последните години са реализирани следните дейности:

- Във всички населени места на общината осветлението е подменено с енергоспестяващи крушки, които са общо 1 400 на брой;
- Електрическата мрежа се доизгражда текущо в крайните квартали и в останалите населени места, според конкретните нужди;
- Уличното осветление се поддържа текущо от две външни фирми, които се грижат за подмяна на авариралите съоръжения.

С финансовото подпомагане на Програмата за развитието на селските райони през миналия програмен период са изградени 3 фотоволтаични централи – с.Добревци, с.Орешене и с.Златна Панега.

Инвестиционната програма на електроразпределителното дружество за изграждане на нови уредби за разпределение на електрическа енергия и поддържане на съществуващите енергийни обекти се изготвя и приема за всяка календарна година. В

Община Ябланица за 2020 г. е предвидено да се извърши: реконструкция и модернизация на възлови станции и трансформаторни постове; изнасяне на средствата за търговско измерване до или на границата на собственост и присъединявания на обекти на клиенти по вече сключени договори за присъединяването им към разпределителната мрежа.

4.5. Съобщителни и комуникационни мрежи

В община Ябланица е постигната цялостна телефонизация на населените места и са осигурени добри комуникационни връзки (мобилно покритие, цифрова телефонна линия, приемане на радио и телевизионни сигнали и др.). В община Ябланица е изградена цифрова телефонна централа, обхващаща населените места на общината. По този начин се обезпечава добро качество на телефонната връзка за всички жители на общината имащи стационарни телефони.

Двата мобилни оператора: А1 и Telenor имат изградени базови станции на територията на общината. След изграждане на допълнителна клетка и трите мобилни оператори: А1, Telenor и VIVACOM имат цялостно покритие на всички населени места.

През периода Държавната агенция "Електронно управление" /ДАЕУ/по проект „Развитие на високоскоростен широколентов достъп в България посредством изграждането на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена ИКТ инфраструктура" е изградила кабелната линия с направление Ловеч - Тетевен - Ябланица. Оптичната кабелна линия /ОКЛ/ се състои от 2 бр. защитни HDPE тръби ф40 положени в изкоп, в едната от които е изтеглен оптичен кабел е разположена в обхвата на път III-358 (Ябланица - Тетевен) и достига сградите на Община Ябланица и „Български пощи" ЕАД. От сградата на „Български пощи" ЕАД в гр. Ябланица са изградени линии от разпределителната мрежа до СУ „Васил Левски", ЦСМП, РПУ, Читалище „Наука 1901“, Бюро по труда и РСПБЗНС.[26]

Изградената Оптична кабелна линия ОКЛ показва, че Държавната агенция е изградила в голяма степен Единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) която свързва държавната и общинската администрация и обслужва нуждите на националната сигурност на територията.

С оглед бъдещото включване на всички държавни структури към ЕЕСМ е целесъобразно при разработването на Плана за интегрирано развитие на Община

[26] Данните са получени от ДАЕУ

Ябланица да се предвидят за изграждане на електронни съобщителни мрежи и съоръжения за свързаност към ЕЕСМ и на разположените на територията на общината администрации и на други държавни органи и техните структури.

Доставчици на Интернет обслужване са: „Атлантис" ООД, гр.Ботевград, „ЕТА", гр.Червен бряг, ЕТ „Щилиян Петров", гр.Правец и трите мобилни оператора. Всички села на общината имат интернет достъп.

Осигурена е и кабелна телевизия за всички домакинства желаещи да ползват услугата.

5. Екологично състояние и рискове

5.1. Екология, екологична инфраструктура и биоразнообразие

Активност в областта на опазването на околната среда на територията на община Ябланица регистрира „Златна Панега Цимент" АД. Фирмата е разработила Програма за повишаване на екологичната ангажираност на учениците в местните училища, която включва сезонни занимания по мониторинг на качеството на водата, биомониторинг, орнитологични наблюдения; събиране на семена от характерни за региона растителни видове с цел възстановяване на естествените хабитати; почистване на отпадъците около р.Златна Панега; Поддържане на мини системата за сметосъбиране по поречието на р.Златна Панега; Зарибяване на р.Златна Панега с балканска пъстърва; Сътрудничество с БАН по образователни проекти и др.

Освен това фирмата има цялостна програма за внедряване на нови технологии за използване на алтернативни горива и намаляване на вредните емисии във въздуха.

5.1.1. Въздух

Качеството на атмосферния въздух е от особено значение за здравето на местното население. Неговият състав се определя от съотношението на естествените съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Замърсители като фини прахови частици (ФПЧ), озон, серен диоксид, азотни оксиди, амоняк, неметанови летливи органични съединения създават най-сериозните проблеми за човешкото здраве и са главната причина за влошаване състоянието на екосистемите.

Основен замърсител на територията на община Ябланица е битовото отопление през зимния сезон, който в комбинация с въздействието на сектор транспорт влошава качеството на въздуха.

Делът на транспорта в крайното потребление на горива и енергия нараства от 21,5% до 30,3% през периода за страната. Основен консуматор е автомобилният транспорт, който потребява за 92,2% от общо употребеното количество енергия в сектора. Автомобилният транспорт е източник на значителни количества на вредни вещества в атмосферния въздух и емисии на парникови газове и за община Ябланица.

Община Ябланица е част от Северен/Дунавски район за оценка и управление на КАВ (РОУКАВ), за който в рамките на Област Ловеч нормите за КАВ (пределно допустимите концентрации) или горните оценъчни прагове (представляващи процент от съответната норма) за периода 2015 - 2019 г. са превишени единствено на територията на гр. Ловеч и гр.Троян, по един основен показател за КАВ - фини прахови частици (ФПЧ)[27].

Състоянието на качеството на атмосферния въздух (КАВ) се оценява чрез анализ на получените от пунктовете за мониторинг данни и сравнение на измерените концентрации за контролираните замърсители с нормите на КАВ, установени с нормативни актове (национални и на ЕС). На територията, контролирана от РИОСВ – Плевен (области Плевен и Ловеч), са разположени 3 стационарни автоматични станции за мониторинг на качеството на атмосферния въздух (КАВ):

- Автоматична станция Плевен (градски фонов/транспортно ориентиран пункт);
- Автоматична станция Никопол (градски фонов пункт);
- Автоматична станция Ловеч (градски фонов/транспортно ориентиран пункт).

Всички станции са оборудвани със стандартен набор метеорологични показатели (СНМП), в това число: посока и скорост на вятъра, температура, налягане и сила на слънчевото греене, но замърсеността на въздуха в община Ябланица не се следи, освен с Мобилната автоматична станция с която разполага лабораторията в Плевен и която може да се използва при възникнал проблем.

Замърсяването на въздуха има нестационарен характер и когато го има, то често е свързано с общите замърсявания на атмосферата и се променя в зависимост от сезоните или в денонощен аспект. Съгласно Атлас “Околна среда на Република България“ районът на община Ябланица не е сред проблемните въздушни басейни на страната.

Според становището на РИОСВ – Плевен „Община Ябланица не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове, поради което на

[27] Становище на РИОСВ - Плевен

територията на града няма разположен постоянен стационарен пункт за мониторинг на показателите за КАВ“.

На инвентаризация на емисиите на територията на община Ябланица от РИОСВ – гр.Плевен подлежи единствено предприятието - “Титан“ ЕАД, с. Златна Панега. Периодично се вземат проби от емисионни източници, каквито са димоотводите, изследват се и другите показатели на въздуха.

До този момент на територията на община Ябланица няма предприятия с наложени санкции за замърсяване на атмосферния въздух.

Във връзка с прилагането на Наредба № 6 за реда и начина на провеждане на измервания на емисиите на вредни вещества от неподвижни източници, в това число собствени непрекъснати измервания, /във връзка със спазване на емисионните норми по Наредба № 2/ са проведени собствени периодични измервания от акредитирана лаборатория в предприятието - “Титан“ ЕАД, с. Златна Панега.

Циментов завод "Титан" ЕАД[28] е не само най-голямата фирма в общината, но и най-голямата опасност от промишлено замърсяване, ако не се предприемат конкретни мерки в тази насока от страна на собствениците. Ето какви мерки са предприели те през периода:

- През 2017г. приблизително равен дял в разходите, свързани с опазване на околната среда, имат разходите за управление на околната среда (44.1%) и за инвестиции в екологично оборудване (43.9%). В първата група са включени всички разходи за поддръжка на пречиствателните съоръжения, поддържане чистотата на промишлената площадка, разходи за екологичен мониторинг, вкл. такива за калибриране на устройствата за непрекъснат мониторинг на емисиите, разходи за екологични проучвания, одити и т.н. По отношение на инвестициите, през 2017г. преобладават тези, които целят повишаване на количеството на използваните алтернативни горива, поддържане на ниските нива на емисиите на прах и нови анализатори за автоматичен мониторинг на емисиите в атмосферата.
- Емисиите на серен диоксид през 2017 г. намаляват с 66% спрямо 2016 г., емисиите на азотни оксиди намаляват с 12%, а емисиите на въглероден оксид с 27%.

[28] https://www.integratedreport2017.titan.bg/tir_2017_bg.pdf

Препоръчително е община Ябланица да разработи програма за контрол на онези сектори, които имат принос към замърсяването: като се предвиди комплексния характер на замърсяването - има се предвид замърсяване от битово отопление, транспорт, регионално фоново ниво, неорганизирани източници (депа, кариери и др.), промишленост и енергетика.

5.1.2. Води и водни басейни

Заетите водни площи са в размер на 2 417 дка. С най–голямо стопанско значение е извор "Глава Панега". Водните запаси на този извор имат голям икономически ефект не само за община Ябланица, но и за съседните общини, включени във водоснабдителната група "Златна Панега".

Река Златна Панега извира направо от дълбоките недра на земята, което е карало местното население да вярва, че тя е подводна река, която тече под земята и се провира между карстовите скали, но излиза на повърхността едва при Глава Панега[29].

На територията на общината има 8 микроязовира в различни населени места заемащи площ от 570 дка. Съответните язовири са зарибени и способстват за развитието на риболова.

Текущо общината и наемателите полагат грижи за микроязовирите и прилежащата им територия, като почистват района в радиус от 500 м около язовирната стена. Поддържат се язовирните стени и изпускателните кранове, следи се нивото на язовирите при увеличено снеготопене или проливни дъждове. През периода са били отдавани под наем 3 язовира, но в момента под наем е отдаден само един.

Карстовият характер на района не позволява образуването на повърхностнотечащи води. Падналите дъждовни води проникват дълбоко в почвата. Единствената малка рекичка, която тече през самото селище Ябланица и влива водите си в р. Златна Панега е р.Ябланска (Калник). Нейните малки притоци – Дълбошки дол, Леска, Късата долчина – носят минимални количества вода и това я прави неизползваема за стопански нужди. Рекичката се влива в яз.Ябланица („Гаргулица") с площ около 1.5 ха. Той е разположен в северната периферия на града.

[29] В книгата си „Златна Панега – божествената река", авторът Николай Цанкарски посочва, че специалистите смятат, че около 73% от водите на р. Вит отиват в извора на Глава Панега, а другите 27% са от валежите и снеготопенето в карстовия район.

От западните склонове на Драгоица към р. Манаселска протичат също такива малки притоци.

Безопасността на хората се осигурява чрез почистване на речните корита намиращи се в регулация и осигуряване на тяхната проводимост. Създадени са условия за екологична експлоатация и опазване на изворите и водните басейни от промишлени и други замърсявания, но през периода специални рехабилитационни мерки не са предприемани.
На територията на община Ябланица са разположени 8 язовира, общинска собственост, които се стопанисват от община Ябланица, чието предназначение е главно за напояване, а по-рядко и за риболов. Тези язовири могат да се използват и за създаването на различни атракции, които да привличат туристите на територията. За сега този местен ресурс не се използва ефективно. Техният списък, местоположение и захранване може да се проследи от следващата таблица.

Таблица № 47: Язовири на територията на община Ябланица

Населено място	Язовир	Поречие	Река
с.Голяма Брестница	Голяма Брестница	Искър	Дере
с.Добревци	Реджовица	Искър	Ябланска
с.Добревци с.Орешене	Витина лъка	Искър	Добревска
с.Батулци	Гаврил	Искър	Дере
с.Брестница	Боаза	Вит	Дере
гр.Ябланица	Нановско блато	Искър	Дере
гр.Ябланица	Пишурата	Искър	Дере
гр.Ябланица	Гургулица	Искър	Ябланска

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“

Към момента има издадено само едно разрешително за ползване на язовир „Витина лъка“ с цел ползването му за рибовъдство, както и отглеждането на други аквакултури. Характеристиките на водите за питейни нужди и напояване, отдих и туризъм са от компетенциите на общината съгласно Закона за водите. Разрешително за водовземане и ползване на воден обект по Закона за водите се осъществява от кмета на общината, но за момента няма издадени такива. За отбелязване е, че това е един неизползван природен ресурс, който може да се използва по-ефективно от страна на местното ръководство.

"Нановското блато" е интересен природен феномен. Представлява карстово образувание с водна площ от около 20 дка. Намира се в близост до "Бездънния пчелин".

На територията на общината освен повърхностните се определят и подземните водни тела, които са разположени в рамките на Басейнова дирекция „Дунавски район“. По отношение на водните тела се прилагат Планове за управление на речните басейни описващи процедурите по мониторинга и контрола на дейностите в тях. В следващата таблица могат да се проследят подземните водни тела[30] попадащи на територията на община Ябланица, съгласно План за управление на речните басейни 2016-2021 г.

Таблица №48: Подземни водни тела

Код на водното тяло	Име на водното тяло
BG1G0000QAL018 слой 1	Порови води на кватернера на р.Вит
BG1G0000K2S037 слой 4	Карстови води на Предбалкана
BG1G0000TJK045 слой 5	Карстови води на Централния Балкан

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“

Основните източници замърсяващи водите са:

- ***Промишленост:***

Отпадъчните води от промишлеността преминават през локални пречиствателни съоръжения, след което се заустват в долове и реки с изключение на гр.Ябланица, където е изградена ПСОВ.

- ***Транспорт:***

Наличието на ПСОВ, почиства отмитите от дъждовната вода масла и други замърсители от уличната мрежа, които попадат в реките и водоемите. Проблем е автомобилния поток в останалите населени места и преди всичко в село Златна Панега. Продължаването на АМ „Хемус“ значително намали замърсяването от автомобилите в с.Брестница.

- ***Строителство:***

Строителството в общината не е съществен източник за замърсяването на водите.

- ***Комунално-битови дейности:***

Комунално-битовите дейности са основна причина за замърсяването на водите в общината. След изграждане на ПСОВ в гр.Ябланица екологичната среда е значително

[30] Повече информация по темата може да бъде намерена на www:vd-dunav.org

подобрена. За съжаление във всички останали населени места не могат да са изградят ПСОВ, тъй като няма изградена канализационна мрежа.

- ***Животновъдство:***

Животновъдството е съществен замърсител на водите във всички населени места на общината.

За качествата на водните ресурси следи Единната национална система за наблюдение, контрол и информация за състоянието на околната среда (ЕНСНКИСОС).

Състоянието на питейните води и водоизточниците на общината се контролират системно от РИОКОЗ.

Всяка година от 2013 г., като част от инициативите по проект „Да осиновим река Златна Панега“ на „Златна Панега Цимент“ АД, се провежда акция за почистване на реката. Тя обединява усилията на все повече доброволци за по-чиста природа и по-добър облик на региона. Част от включващите се, са служители на завода в с. Златна Панега.

5.1.3. Биоразнообразие

Природата на общината е съхранена чиста, със запазено разнообразие на флората и фауната, с редки и защитени животински и растителни видове. Територията попада в предпланинския флористичен пояс. В него преобладават смесената средноевропейска широколистна гора и растителност. Срещат се дъб (бегун, зимен дъб и цер), бук, габър, келяв габър, акация, шестил, мъждрян, офика, сребролистна липа, златен дъжд, тис, червена калина и др.

Районът се характеризира с наличие на над 600 вида растения, на ендемити, много билки и гъби, което дава потенциал за развитие на характерна стопанска дейност. Защитени растителни видове са: жълта тинтява и петниста тинтява. Под режим на опазване и регулирано ползване са зайча сянка и лечебна иглика. Лечебни и редки растения са: балканска пищялка, обикновен пелин, черен пелин, ранилист, зърнастец, червен кантарион, змийско мляко, огниче, синя жлъчка, мразовец, момина сълза, смрадлика, кукувича прежда, вълнест зърнастец, полски хвощ, еньовче, обикновен риган, исландски лишей и др.

На територията на общината са установени редица видове гъби. От особен стопански интерес са ядливите видове като: бронзовата, дъбовата, обикновената манатарки, пачия крак, орешка и др.

Тук се срещат:

- **от бозайниците** - сърна, дива свиня, елен, лисица, язовец, белка, таралеж, къртица, див заек, катерица, лалугер, горски сънливец, полска мишка, домашна мишка, сив плъх, черен плъх, невестулка, черен пор, видра, дива котка, сърна и др.;
- **от птиците** - бял щъркел, сива чапла, зеленоглава патица, лятно бълне, осояд, орел змияр, тръстиков блатар, голям ястреб, ливаден блатар, малък и голям ястреб, обикновен мишелов, сокол скитник, яребица, пъдпъдък, малка пъструшка, обикновена калугерица, домашен гълъб, гугутка, папуняк, лястовица, врана, гарван, чучулиги, синигери, сврака, орел, среден пъстър кълвач и др.;
- **от влечугите** - обикновена усойница, шипобедрена костенурка, стенен гущер, зелен гущер, слепок, обикновена водна змия, сива водна змия, смок мишкар, медянка, голям стрелец, пепелянка /11 вида/ и др.;
- **земноводни** - дървесни и водни жаби, дъждовник, алпийски тритон и др.
- **рибите** са представени от речен кефал, лин, шаран, обикновена кротушка, слънчена рибка, костур и др.
- **земноводни** – обикновен тритон, жълтокоремна бумка, зелена крастава жаба, голяма водна жаба, горска дългокрака жаба и др.

Защитени местности/зони

В границите на община Ябланица се намират следните защитени зони и природни забележителности:

- **Защитена зона по директивата за местообитанията “Български извор“** (частично) от мрежата Натура 2000, обхващаща част от землищата на с.Брестница.
- **Защитена зона по директивата за птиците „Васильовска планина”** (частично) от мрежата Натура 2000, обхващаща част от землищата на с. Малък извор и Брестница. Обявена е за защитена зона за опазване на дивите птици със заповед на министъра на околната среда и водите и е с идентификационен код BG0002109. Общата площ на зоната е 454 727. 881 дка., а в община Ябланица тя е 8 292,158 дка. Предмет за опазване на защитената зона „Васильовска планина” са различни

видове птици, чиято популация трайно намалява.

- **Защитена зона по директивата за местообитанията „Карлуково”** - обхваща част от землищата на с. Брестница, с. Добревци и гр.Ябланица (зона по Натура 200);
- **Природни забележителности** в общината са две: Карстов извор „Златна Панега” в землището на с. Златна Панега и пещерата „Съева дупка” в землището на с. Брестница.

5.2. Управление на битовите отпадъци

Сметосъбирането и сметоизвозването, като предоставена общинска услуга покрива всички населени места на община Ябланица и 100% от нейното население.

Общинското сметосъбиране и сметоизвозване е възложено на външен изпълнител - фирма “Астон сервиз” ООД. За извършването на тази дейност се използват 2 броя специализирани автомобила, а заетите в сметосъбирането и сметоизвозването са: три лица, един шофьор и двама сметосъбирачи.

Използваният брой на контейнерите е 280, а кофите за смет са 1 604 броя. Тяхното състояние е сравнително добро. При възникнала необходимост те се ремонтират или подменят.

Техническо оборудване и обслужване е осигурено и за разделното събиране на отпадъците и за тяхното транспортиране да обектите за преработка. Има поставени контейнери за стъкло, пластмаса и хартия от фирма „ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ” АД. Те са поставени на 14 места в гр.Ябланица, на 3 места в с.Брестница и на 3 места са в с.Златна Панега. Обслужват се от специализиран автомобил.

Как се разпределят количествата на битовите отпадъци по години, може да се проследи от следващата таблица.

Таблица №49: Количества битови отпадъци

Години	Количество в т.
2014	667
2015	652
2016	863
2017	1240,9
2018	1275,58
2019	1309,57

Източник: Община Ябланица

От данните посочени в горната таблица става ясно, че количествата битови отпадъци, събирани на територията на общината се увеличават устойчиво през отчетния период. Този резултат показва, не само че е обхванатa по-голяма група от местното население, но и че потреблението се увеличава, което увеличава и количеството отпадъци.

Отпадъците получавани от ПОСВ са неопасни, като през 2017 г. те са – 27 780 кг., а през 2018 г. – 6 860 кг. Ниските показатели през 2018 г. са резултат от извършения ремонт на инсталацията. През 2019 г, те отново нарастват и достигат до – 21 700 кг.

Общинското депо за ТБО е закрито през 2016г. със Заповед на РИОСВ – Ловеч. Предстои неговата рекултивация.

Събраният неопасен битов, строителен и промишлен отпадък в момента се извозва до изграденото през 2016 г. Регионално депо за битови отпадъци – гр.Луковит, което задоволява изискванията за екологосъобразно обезвреждане на цялото количество битови отпадъци, генерирани на територията на региона, включващ общините: Луковит, Тетевен, Червен Бряг, Роман и Ябланица. Регионалното сметище е изградено по ОПОС 2007-2013г. Започва да функционира от месец май 2016 г. Оператор е Общинско предприятие „Регионално депо за твърди битови отпадъци” - гр.Луковит. Направени са прединвестиционни проучвания и технически проект на инсталация за сепариране на БО за РЦУО гр. Луковит, но такава все още не е изградена.

Видовете и количествата генерирани отпадъци по категории като производствени неопасни, опасни, строителни и др., както и рециклирането на акумулатори, масла, отпадъчни нефтопродукти, хартия, полимери, метал, гуми и др. се събират от Завод „Титан-Златна Панега Цимент” и „Костов мега металс” - с.Златна Панега. Около 35% от необходимата енергия на циментовия завод в Златна Панега се набавя чрез алтернативни горива. За целта е разработена програма[31] от Завод „Титан“, която включва поредица от текущи проекти, които целят да се постигне здраве и безопасност, както и инвестиции в областта на ИТ и околната среда. Предвижда се целите на програмата да бъдат постигнати по три начина: 1) намаляване на потреблението на енергия, 2)използване на алтернативни горива, заменяйки по този начин твърдите горива (като въглища или кокс) и 3) начин е да се използват алтернативни материали, които да отговарят на заложените критерии за качество съгласно стандартите (такива като

[31] Пак там

летливи пепели или пуцолани), за да се намали съдържанието на клинкер в крайния продукт.

За постигане на тези цели заводът е създал дъщерно дружество - "ГАЕА Зелена алтернативна енергия", което работи с местния бизнес, с редица общини и с частни дружества за производство на инженерно гориво за завода, т.е. да се използват алтернативни горива, произведени от пластмасови, хартиени, текстилни и др. отпадъци.

Това според изпълнителния директор на "Златна Панега цимент" Адамантиос Франсис е намалило емисиите на CO2 с 15%[32].

Надградени и подобрени през 2019 г. са инсталациите за алтернативни горива и силозите за суровинно брашно, което намалява потреблението на енергия. Тези два инвестиционни проекта са на обща стойност 2.5 млн. евро и са ориентирани от една страна към увеличаване използването на алтернативните горива с цел намаляване на CO2 емисиите, а от друга страна към намаляване на прякото потребление на електроенергия[33].

Реализираните[34] проекти с доставки за тестване, удвояват обемът на висококачествените местни потоци отпадъци:

- Смесени пластмаси - този поток е остатък от рециклиране на пластмаси с много високо качество;
- Текстил - потокът е остатък от дрехи втора ръка;
- Други потоци - различни видове висококачествен материал от системи за събиране на отпадъци и компании за управление на отпадъците.
- Местни RDF - няколко малки сортиращи съоръжения с потенциален обем до 2 хил. т на година.
- Опасни отпадъци - допълнително е увеличен обема на сместа от утайки до 2-3 хил. т. Обемът на инженерно гориво за 2017 г. е намалял с повече от два пъти в сравнение с 2016 г. Понастоящем постоянно поддържаното качество на PEF е сравнимо с качеството на въглища.

[32] В-к Капитал, интервю с изпълнителния директор на "Златна Панега цимент" Адамантиос Франсис
[33] В-к Капитал, интервю с изпълнителния директор на "Златна Панега цимент" Адамантиос Франсис
[34] https://www.integratedreport2017.titan.bg/tir_2017_bg.pdf

Освен Завод „Титан-Златна Панега Цимент” сервизите за автомобили на територията на общината също събират и транспортират за преработка отпадъците свързани с поддържането на автомобилния парк.

През тази година се реализира голяма съвместна акция с ромите за почистване на големите нерегламентирани сметища в ромската махала, които бяха трупани с години и създаваха опасности от разпространението на болести и епидемии. На територията няма други нерегламентирани сметища, появяват се периодично локални замърсявания, които се почистват от общината след тяхното констатиране.

Всяка година община Ябланица се включва в кампанията „Да изчистим България заедно“, организирана от БТВ. По време на кампанията подобни замърсявания се почистват от доброволците.

Планира се изграждането на сепарираща линия в Регионално депо за твърди битови отпадъци” - гр.Луковит, което ще увеличи оползотворяването на различните видове отпадъци и ще засили екологичния ефект.

6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването му

Административният капацитет на общинската администрация се определя главно от качеството на човешкия ресурс и от финансовите източници, които финансират конкретни местни дейности и административни услуги. От капацитета на общинската администрация зависи не само качеството на предлаганите административни услуги, но и броя на реализираните проекти на територията. Какви мерки и какви инициативи ще бъдат реализирани, се определя преди всичко от капацитета на бенефициентите, които разработват и изпълняват проектите. Това е едно от ключовите предизвикателства пред изпълнението и управлението на проектите и изграждането на необходимия местен потенциал за усвояване на средствата от европейските фондове през следващия програмен период. Затова наличния човешки ресурс, неговото обучение, опита и квалификацията на служителите от общинската администрация и НПО се оказват особено важни за постигане на набелязаните цели и приоритети, които ще залегнат в ПИРО.

Административен капацитет

Идентифицирането на капацитета на общината като бенефициент при разработването и изпълнението на проектите и административния капацитет на общинските звена, отговорни за изпълнението, управлението и контрола на проектите е едно от ключовите предизвикателства пред изпълнението и управлението на местния потенциал за усвояване на европейските средства през следващия програмен период.

Общо работещите в Общинска администрация – Ябланица са 45 човека. От тях 4 са на ръководни длъжности, към тях се добавя и един секретар.

В Общата администрация са заети - 13,5 човека.

В Специализираната администрация работят – 14,5 човека.

Служители на кметствата са – 4 човека.

Кметове на кметства са – 3 човека, а кметските наместници са - 5 човека.

Таблица №50: Разпределение на работещите в Общинска администрация

№ по ред	Показатели	Численост на персонала(брой)	Относителен дял (%)
1	Общо (численост на персонала, определена с нормативен акт или с решение на общинския съвет)	45	x
2	Изборни длъжности и органи по чл. 19, ал. 2, 3 и 4 от Закона за администрацията (ЗА), за техните заместници, а за общинските администрации - и кметските наместници	10	28.57
3	Политически кабинет на министър-председателя, заместник министър-председател, министър	0	x
4	Обща численост на персонала, намалена с изборните длъжности и органите на власт по чл. 19 от Закона за администрацията, техните заместници, а за общинските администрации - и кметски наместници	35	x
5	Длъжности на пряко подчинение на органа на власт	4	x
6	Обща администрация	13.5	38.57
7	Специализирана администрация	14.5	41.43
8	Служители, заемащи ръководни длъжности[35]	6	17.14
9	Служители, заемащи експертни длъжности с аналитични и/или контролни функции	12	34.29
10	Служители, заемащи длъжностите „държавен експерт” и „държавен инспектор”	0	0

Източник: Община Ябланица

В рамките на отчетния период са проведени поредица обучения за повишаване на професионалната квалификация и мотивацията на общинските служители, както и придобиване на умения за по-добра вътрешна и междуличностна комуникация. Ето как се разпределят обученията по години:

[35] Служителите от т.8 са разпределени и в т.6 и т.7.

През 2014 г. по темата: “Ефективна работа в екип“ са обучени 20 служители;

През 2015 г. по темата: “Инвестиции за устойчиво развитие“ са обучени 20 служители; През същата година са проведени още следните обучения: „Управление на организационната промяна“ – 20 човека; „Развитие на селския туризъм“ – 20 човека; „Ефективно взаимодействие с хората“ – 20 човека; Счетоводно приключване на бюджетната година – 2 човека; Прилагане на АПК - 2 човека;

През 2016 година са проведени следните обучения: „Развитие на селския и алтернативен туризъм“ – 20 човека; „Управление на човешките ресурси“ – 1 човек; „Промени в КСО, годишно счетоводно приключване в бюджетните организации“ – 2 човека;

През 2017 г. са реализирани следните обучения: „Електронно управление“ – 2 човека; „Проблеми при прилагане на ЗМДТ администриране на местни данъци и такси. Промени в социалното и здравното осигуряване и в КТ“ – 2 човека; „Промени в КСО, годишно счетоводно приключване в бюджетните организации“ – 2 човека;

През 2018 г. обученията са следните: „Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество“ – 1 човек; „Зашита на личните данни“ – 2 човека; „Местни данъци и такси“ – 2 човека; Актуални въпроси свързани с дейността на приходните звена в общинската администрация“ – 2 човека; „Общинска собственост“ – 2 човека; „Управление на отпадъците“ – 1 човек; Управление на водите – 1 човек; „Местни данъци“ – 2 човека; „Годишно приключване и начисляване на амортизациите“ – 2 човека; „Промени в трудовото законодателство и останалите закони гарантиращи изплащане на трудовите възнаграждения по време и след прекратяване на трудовия договор“ – 1 човек;

През 2019 г. са реализирани обученията: „Правен режим на декларирането и конфликта на интереси по ЗПКОНПИ. Ред за подаване на декларации за несъвместимост и встъпителна декларация за имущество и интереси от общински съветници и кметове“ – 1 човек; „Актуални промени в нормативната уредба за провеждането на конкурси за държави служители – 2 човека; „Изменение и допълнение СФУК. Актуални въпроси от финансово-счетоводната дейност на бюджетните организации“ – обучени 2 човека; „Подготовка на бюджет 2020 г.“ – 2 човека; „Годишно-счетоводно приключване в бюджетните организации за 2019 г. Изготвяне на ГФО“ – 2 човека; „Промени в социалното законодателство – Закон за личната помощ, закон за социалните услуги“ – 2 човека; „Предстоящи промени в нормативната уредба, свързани с МДТ“ – 2 човека;

„Изменение в ЗМДТ за интеграция между МАТЕУС и ЕСТИ с посредничеството на МФ/СОИ/“ – 2 човека; „Работа с ГИС платформа, единна информационна точка“ – 2 човека.

От посочените тематични обучения става ясно, че основната им цел е подобряване на качеството на предоставяните услуги на гражданите и бизнеса чрез повишаване на административния капацитет на Община Ябланица. Проведени са достатъчно на брой обучения за финансовото управление на общината, за запознаване с новите нормативни промени свързани с доброто администриране на процесите, което изгражда капацитет и повишава квалификацията на една част от служителите в Община Ябланица в сферата на тяхната компетентност. Обученията подобряват и качеството на работа на служителите за ефективно изпълнение на задълженията им. По този начин са повишени професионалните компетенции на служителите, създадени са условия за ефективно изпълнение на служебните им задължения и като цяло е подобрено качеството на предоставяните от Община Ябланица услуги.

Прави впечатление обаче, че едни особено важни обучения като запознаване с промените в Закона за обществените поръчки, Възможностите за финансиране от европейските структурни фондове, Разработването и управлението на проектите, Качество на предлаганите услуги, които са особено важни за изграждане на административния капацитет, са останали в страни от вниманието на местното ръководство. Осен това са обучавани основно ключовите общински служители, липсва включване на голям брой служители от Общинска администрация, а кметовете и кметските наместници изцяло са останали в страни от обучителния процес. Основната препоръка за бъдещите обучения, които ще се планират е: да се включват и други теми свързани с качеството на обслужването, с гражданското общество, с публично-частните партньорства, със социалните услуги и др. важни за общината дейности, като се разшири обхвата на обучаваните служители и се включат и представители на местните ключови фигури като: бизнес и НПО.

Общински бюджет

Съгласно Закона за общинските бюджети, общинският бюджет е самостоятелна финансова сметка за приходите и разходите на общината за една бюджетна година, която съвпада с календарната година. В общинския бюджет се определят и осигуряват парични средства, с които се финансират местни и делегирани от държавата дейности. Финансирането на местните и делегираните от държавата дейности се извършва от

общината в интерес на местната общност и при спазване принципите на законосъобразност, целесъобразност, ефективност, ефикасност и публичност. Общинските бюджети и извънбюджетните средства се управляват от органите на местното самоуправление и местната администрация в съответствие с разпоредбите на закона. От размера на приходите и разходите се определя и финансовия капацитет на общината, което рамкира обема на мерките, които ще залегнат в ПИРО, тъй като по този начин се осигурява необходимия финансов ресурс.

Особено важно е, че общинският бюджет е публичен и се контролира от населението чрез Общинския съвет и от определените със закона компетентни органи.

Разработването на бюджета е съвместно усилие на много хора. То включва Кмета и неговата администрация, Общинския съвет, Ръководителите на бюджетни звена както и гражданите. Това представлява процес на преговори и компромиси, които целят изработването на продукт, който формулира общинския план за цялата година в изпълнение стратегията за развитие на общината.

Общинската финансова политика, която обикновено се отнася за набирането на приходи и разходните пера на общините при спазване финансовите правомощия, предоставени на общините по силата на закона се отнася до вземане на решения на местно равнище за следното:

- вида и обхвата на приходите, които ще бъдат набирани;
- вида и обхвата на предлаганите услуги, в съответствие с отговорностите, възложени със закон.

Общинската финансова политика трябва да привежда в съответствие местните приходи и разходи в рамките на законните правомощия и отговорности.

Приходната част се оформя от собствените приходи на общината и преотстъпените на общината държавни приходи, както и субсидии и субвенции от републиканския бюджет, които са разпределени по години. Собствените приходи на общината се формират от местни данъци и такси, приходи от предоставяне на концесии, глоби и имуществени санкции, лихви, наеми, продажби и др. собствени приходи.

Обща слабост е лошата обвързаност на стратегическите документи с бюджетната рамка, а и често не се предвиждат средства за изпълнението на редица мерки залегнали в стратегическите документи. Тези дейности не само трябва да се планират разумно, но и

да се отразяват в бюджета за съответната година. Липсва и връзката между тях и процеса на планиране на бюджета.

Анализът на бюджета на община Ябланица по години е използван като финансов показател за проследяване на тенденциите в нейното развитие, за да се определи по-прецизно финансовият й капацитет и потенциала й за изпълнение на ПИРО.

Таблица №51: Бюджетни приходи

Година Наименование	Изпълне-ние 2014г.	Отн. дял спрямо общите приходи	Изпъл-нение 2015г.	Отн. дял спрямо общите приходи	Изпъл-нение 2016г.	Отн. дял спрямо общите приходи	Изпъл-нение 2017г.	Отн. дял спрямо общите приходи	Изпъл-нение 2018г.	Отн. дял спрямо общите приходи	Изпъл-нение 2019г.	Отн. дял спрямо общите приходи
1.Собствени приходи	793934	16,47	1687721	30,19	1380960	23,60	1147985	21,20	1125320	18,09	1354340	21,84
данъчни	249310	5,17	328307	5,87	352571	6,03	427288	7,89	437649	7,04	507637	8,18
неданъчни	544624	11,30	1359414	24,31	1028389	17,58	720697	13,31	687671	11,06	846703	13,65
Субсидия от ЦБ	4073522	84,49	3949546	70,64	4391641	75,06	4398083	81,20	4938521	79,40	4717921	76,07
обща	2657146	55,11	2931390	52,43	3974410	67,93	3489583	64,43	3992121	64,18	3992121	64,36
изравнителни	135489	2,81	104894	1,88	78562	1,34	569500	10,51	589600	9,48	602900	9,72
преотстъпени задължения по ЗОДФЛ												
усвояване на субсидията за социална помощ												
целева субсидия за капитални разходи	838470	17,39	339000	6,06	338669	5,79	339000	6,26	356800	5,74	122900	1,98
Година Наименование	**Изпъл-нение 2014г.**	**Отн дял спрямо общите приходи**	**Изпъл-нение 2015г.**	**Отн.дял спрямо общите приходи**	**Изпъл-нение 2016г.**	**Отн дял спрямо общите приходи**	**Изпъл-нение 2017г.**	**Отн.дял спрямо общите приходи**	**Изпъл-нение 2018г.**	**Отн.дял спрямо общите приходи**	**Изпъл-нение 2019г.**	**Отн дял спрямо общите приходи**
възстановителен трансфер	183254	3,80	16729	0,30	-54756	0,00	-1000	0,00			-156	0,00
3.Трансфери Общо приходи	-46147	0,00	-46147	0,00	78562	1,34	-129784	0,00	155879	2,51	130059	2,10
Общо приходи	**4821309**		**5591120**		**5851163**		**5416284**		**6219720**		**6202320**	

Наименование на приходите	2014г.	Отн дял в %	2015г.	Отн.дял в %	2016г.	Отн дял в %	2017г.	Отн.дял в %	2018г.	Отн.дял в %	2019г.	Отн дял в %
I Данъчни в т.ч.	**249310**	**31,40**	**328307**	**19,45**	**352571**	**25,53**	**427288**	**37,22**	**437649**	**38,89**	**507637**	**37,48**
данък върху доходите на ФЛ												
данък за общините	8032	1,01	9491	0,56	10573	0,77	8343	0,73	11401	1,01	11094	0,82
данък печалба												
имуществени данъци в т.ч.	46325	5,83	59951	3,55	56000	4,06	64409	5,61	51829	4,61	81375	6,01
данък върху недвижимите имоти	93253	11,75	158910	9,42	105193	7,62	144870	12,62	142512	12,66	149704	11,05
данък върху превозни средства	54539	6,87	101223	6,00	119214	8,63	151667	13,21	178210	15,84	205409	15,17
данък върху придобити имоти от дарения	46325	5,83	579	0,03	68297	4,95	57735	5,03	51657	4,59	61321	4,53
пътен данък	314	0,04	234	0,01	1015	0,07	6	0,00	236	0,02	-159	0,00
Наименование на приходите	**2014г.**	**Отн.дял в %**	**2015г.**	**Отн.дял в %**	**2016г.**	**Отн дял в %**	**2017г.**	**Отн.дял в %**	**2018г.**	**Отн дял в %**	**2019г.**	**Отн.дял в %**
други данъци по ЗКПО	522	0,07	-2081	0,00	-7721	0,00	258	0,02	1804	0,16	-1107	0,00
II.Неданъчни в т.ч.	**544624**	**68,60**	**1359414**	**80,55**	**1028389**	**74,47**	**720697**	**62,78**	**687671**	**61,11**	**846703**	**62,52**
приходи от собственост	45376	5,72	57396	3,40	39746	2,88	64380	5,61	51793	4,60	81314	6,00
общински такси	338843	42,68	386259	22,89	389758	28,22	437338	38,10	439393	39,05	448792	33,14
глоби и санкции	16711	2,10	19977	1,18	24506	1,77	25965	2,26	29194	2,59	42595	3,15
Други неданъчни приходи	7391	0,93	11984	0,71	50049	3,62	32858	2,86	16728	1,49	834	0,06
от продажба на имущество	52246	6,58	330271	19,57	85548	6,19	39755	3,46	10814	0,96	20545	1,52
от спонсорство и дарения	4450	0,56	111628	6,61	232431	16,83	23855	2,08	17550	1,56	22250	1,64
Други	79607	10,03	441899	26,18	206351	14,94	96546	8,41	122199	10,86	230373	17,01

Източник: Община Ябланица

Собствените приходи са това перо в общинския бюджет с което общината с решение на Общинския съвет определя политиката си в сферата на местните дейности, които не са делегирана държавна дейност, а осигуряват издръжката на администрацията, дейностите по благоустрояването - поддържането на ВиК мрежата в населените места, обновяване на оборудването обезпечаващо сметосъбирането и сметоизвозването в населените места, разходите за уличното осветление, поддържането на общинската пътна мрежа и изграждане на нови пътища, субсидираната численост в ЦДГ и допълнителната численост в администрацията и др. Това са и приходите с които общината финансира собствените си проекти за реконструкция, ремонт и рехабилитация на сгради, оборудване, пътища и др.

От горната таблица е видно, че собствените приходи (данъчни и неданъчни) по години за периода от 2014 до 2019 година са с различна променливост. Най-големи са те през 2015г. – 1 687 721 лв., като в предходната година приходите са били едва - 793 934 лв. Двойното увеличение на сумите е резултат от увеличението най-вече на неданъчните приходи. Най-ниски са те през 2018 г. – 1 125 320 лв. като резултат на по-сериозното намаление на неданъчните приходи.

През периода собствените приходи са се движили в рамките между 18,09% и 30,19% от общите приходи. През повечето години те се задържат малко над 20%, което можем да приемем за устойчива тенденция.

Бюджетните взаимоотношения между Държавния бюджет и общинските бюджети се определят със Закона за държавният бюджет на Република България. За всяка бюджетна година средствата се предоставят под формата на субсидии – обща допълваща, обща изравнителна целева субсидия за капиталови разходи и държавен трансфер по ЗОДФЛ. Приходите от тези субсидии през 2018 г. в абсолютни стойности са най-големи – 4 938 521 лв., а най-малки са те през 2015 г. – 3 949 546 лв.

От данните става ясно, че общината е субсидирана с най-голям относителен дял през 2014 г.- 84,49%, а с най-малък – през 2015 г. – 70,64%. Тези данни показват, че тя е от малките общини, които разчитат основно на Държавния бюджет и в този случай трудно могат да развиват устойчива финансово самостоятелна политика. Всяка от субсидиите е целева и е предназначена за финансиране на отделни дейности.

Общо приходите от трансфери са най-високи през 2018 г. – 6 219 720 лв. и най-ниски през 2014 г. – 4 821 309 лв.

Данъчните приходи за периода са най-високи през 2019 г. – 507 637 лв. и при сравнение с 2014 г., когато са – 249 310 лв., на практика се удвояват. Освен това тези данни показват едно добро увеличение на събираемостта на местните данъци от страна на общината, което е добър показател за местните приходи.

Най-големи неданъчни приходи са регистрирани през 2015 г. – 1 359 414 лв., а най-малки през 2014 г. – 544 624 лв. Най-висок е процента на неданъчните приходи спрямо общите приходи също през 2015 г., когато той е цели – 80,5%, а най-малък през 2018 г. – 61,11%. Най-голям дял от неданъчните приходи са приходите от общински такси, това се отнася за всичките години през периода. Увеличените приходи от такси говорят за увеличени услуги. Другите неданъчни приходи са доста динамични и не се регистрира някаква определена тенденция.

В следващата таблица са отразени разходите на община Ябланица за периода от 2014 до 2019 г. Тук трябва да отбележим, че в разходната част на общинския бюджет **са** включени бюджетни кредити за финансиране на местни и делегирани от държавата дейности.

За да разберем какво е разпределението на разходите вътре в бюджета, ще разгледаме по-подробно разпределението на бюджетните разходи за 2014 спрямо тези от 2019 г. При направената съпоставка се вижда, че в края на периода общия размер на разходите е най-голям – 7 128 827 лв. спрямо тези през 2014 г. когато те са - 2 414 621 лв. Прави впечатление, че в тях процентът на управление е паднал на 15,68% при 28,92% през 2014г. Нарастват трайно разходите в образованието, като те се покачват от 146 637 лв., което прави 6,07% от всички разходи на 4 115 467 лв., което вече прави - 57,73% от всички разходи. Това е едно скокообразно нарастване на разходите в образованието, което е започнало още през 2015 г. и продължава през целия отчетен период. Тъй като образованието е делегирана от държавата дейност, почти всички средства за образование в община Ябланица са постъпили посредством трансфер от държавния бюджет. На този етап не се използва ефективно възможността общината да дофинансира училищата и от собствените си приходи.

В здравеопазването също има няколкократно увеличение на разходите от 19 510 лв. през 2014 г. на 104 521 лв. през 2019 г., но все пак това увеличение е доста несъществено. Увеличение се регистрира и при разходите за отбрана и сигурност, като най-големи те са били през 2018 г.

Таблица №52: Бюджетни разходи

Години Показатели	Изпълнение 2014г.	Отн. дял спрямо общите разходи	Изпълнение 2015г.	Отн. дял спрямо общите разходи	Изпълнение 2016г.	Отн. дял спрямо общите разходи	Изпълнение 2017г.	Отн. дял спрямо общите разходи	Изпълнение 2018г.	Отн. дял спрямо общите разходи	Изпълнение 2019г.	Отн. дял спрямо общите разходи
1.Управление	698287	28,92	880707	18,28	873407	19,25	896711	17,14	977268	15,85	1118009	15,68
2.Отбрана и сигурност	46080	1,91	59418	1,23	71319	1,57	56366	1,08	73467	1,19	68789	0,96
3.Образование	146637	6,07	2535179	52,61	2632392	58,02	3073703	58,76	3511841	56,95	4115467	57,73
4.Здравеопазване	19510	0,81	84117	1,75	82634	1,82	86016	1,64	97304	1,58	104521	1,47
Години Показатели	**Изпълнение 2014г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2015г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2016г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2017г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2018г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2019г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**
5.Социално осигуряване и грижи	220504	9,13	194657	4,04	196086	4,32	205715	3,93	409662	6,64	468681	6,57
6.ЖСТР	845296	35,01	567496	11,78	397623	8,76	595000	11,37	762207	12,36	939399	13,18
7. Икономическа дейност и услуги	242518	10,04	309471	6,42	64164	1,41	80392	1,54	100807	1,63	56635	0,79
8.Култура и физкултура	195789	8,11	187937	12,96	219156	4,83	236979	4,53	234262	3,80	257326	3,61
Общо разходи	**2414621**		**4818982**		**4536781**		**5230882**		**6166818**		**7128827**	
Години Показатели	**Изпълнение 2014г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2015г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2016г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2017г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2018г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**	**Изпълнение 2019г.**	**Отн. дял спрямо общите разходи**
1.Текущи разходи в т.ч.	**4062612**	**98,75**	**4294447**	**90,46**	**6089019**	**90,19**	**4855209**	**93,38**	**5620968**	**91,89**	**6760655**	**95,28**
заплати и социални осигуровки и други плащания	2498575	60,73	2663068	56,09	4152345	61,50	3269483	62,88	3716729	60,76	4604531	64,90
веществена издръжка	1404653	34,14	1450324	30,55	1751504	25,94	1405607	27,04	1714219	28,02	1945121	27,41
трансферни плащания	142162	3,46	160170	3,37	162320	2,40	163014	3,14	171275	2,80	192275	2,71
стипендии	7722	0,19	7978	0,17	10000	0,15	6250	0,12	9279	0,15	11128	0,16
обезщетения и помощи	9500	0,23	12907	0,27	12850	0,19	10855	0,21	9466	0,15	7600	0,11
2.Инвестиционни разходи	**51509**	**1,25**	**453135**	**9,54**	**662598**	**9,81**	**343981**	**6,62**	**496363**	**8,11**	**334555**	**4,72**
Всичко разходи	**4114121**		**4747582**		**6751617**		**5199190**		**6117331**		**7095210**	

Източник: Община Ябланица

Разходите за култура и физкултура също нарастват през периода. От 195 789 лв. или 8,11% от всички разходи през 2014 г. те достигат до 257 326 лв. или 3,61% от всички разходи през 2019 г. Въпреки увеличението се вижда, че относителния им дял спрямо всички направени разходи е намалял, което говори за известно неглижиране на културната и спортната дейност. Необходимо е поне относителния дял на тези разходи да не пада под 8,11%.

Динамиката при Икономическите дейности и услугите е различна и в края на периода дори намалява на 56 635 лв. Изключение се регистрира през 2015 г., когато тя е най-голяма - 309 471 лв. Днес особено в условията на криза и последвалата я рецесия е особено важно да се създава една подкрепяща среда от страна на местните власти, която да предлага повече икономически дейности и услуги, които да подкрепят бизнеса.

Заплатите и социалните осигуровки и другите плащания също нарастват през периода. От 249 8575 лв. през 2014 г., което прави 60,73% от всички разходи те се увеличават на 460 4531 лв. или 64,90% от всички разходи през 2019 г. Това говори за едно сравнително добро заплащане на служителите, което ги мотивира допълнително, но въпреки всичко заплатите не са достатъчно високи, за да се привличат високо квалифицирани кадри от по-големите градове.

Инвестиционните разходи имат различна динамика. Най-ниски са те през 2014 г. – 51 509 лв., а най-високи са през 2016 г. – 662 598 лв. след което през 2019 г. падат на 334 555 лв. Тези данни показват една променлива, но по-скоро ниска инвестиционна политика в общината, което не е добър показател.

Основната цел на финансовата политика на община Ябланица е да осигури и ефективно да изразходва необходимите средства за поддържане и развитие на местните услуги, които са съобразени с потребностите на местната общност. Това предполага действия водещи до стабилност и устойчивост на средата – нормативна, процедурна и бюджетна, която допринася за утвърждаване на финансовата децентрализация на местното самоуправление. Ясното разграничаване на дейностите, които са делегирани от държавата насочвани са в интерес на местната общност, са най-успешния инструмент за постигане на финансова децентрализация на общината.

Общината разполага и със сравнително качествен човешки потенциал, който може ефективно да се използва за управлението на бъдещите дейности, които ще залегнат в ПИРО.

7. Анализ на културно-историческото и природното наследство

Културно-историческо наследство

Преданията и легендите за създаването на различните селища в общината се предават от поколение на поколение и се помнят, защото те съхраняват историческата памет и са извор на родолюбие и синовна признателност към паметта на предците.

Селището Ябланица е с вековна история, чиито корени се губят в тежките години на робството – 15 век. Археологически разкопки свидетелстват, че първи форми на живот са съществували още в старокаменната епоха. През 1430 година турските власти изготвили списъци на всички селища в поробена България. Някои от тези документи се пазят и до днес в Ориенталския отдел на държавната библиотека “Кирил и Методий” в София. Туркологът Руси Стойков превежда намереното и в книжка шеста на сп.“Исторически преглед” от 1959 г. и излиза статията “Нови сведения за миналото на българските селища през 15-16 век”. Там са записани селищата Гложани, Добревци, Абланица, Видрар и др. Ябланица е съществувала като селище още преди идването на турците и то с началната буква А, защото името идва от старогръцката дума “Аблан”, което значи високи тополи /трепетлики/.

При археологически разкопки и проучвания археологът Рафаел Попов е установил, че по тези места човекът се е появил още през късния палеолит. На различни места в землището на Ябланица са намерени следи от каменно-медната епоха /1900-900г.пр.н.е./.

Наличието на надгробни тракийски могили и намерените археологически останки в местностите “Мечите”, “Велювец”, “Селището”, “Еленишки дол”, “Кленака” и “Липово” свидетелстват, че това са древни селища, населявани още от траките.

През 1930 г. в с. Малък Извор са открити сребърни монети от периода на римското владичество.

Основни културни паметници в общината:

В с. Малък Извор – има открити тракийски могили. От могилата, която е била пред училището са изровени делва и остатъци от други керамични съдове. При варницата е открита обработена кост от елен, а на други места – хромели, каменни сечива и други. Дълго са личали следите на стария римски път “Улпия – Сердика“, който е свързвал Ловеч със София. Друг път, вероятно през римското владичество е вървял високо по

билото в посока към крепостта Чертиград. Дори следи от некрополи /старо гробище/ са открити в местности Пряслопа и Валога.

Музеят на Васил Левски – с. Батулци е свързан с революционно освободителното движение в региона. През втората половина на 1871г. Левски идва в Батулци и полага основите на местния революционен комитет. В къщата на Георги Диков-Кекевето, се събират Велю Нинов, Найден Кръстев и Стоян Панов, след като целуват кръста от кама и пищов, дават обет и клетва за вярна служба на делото.

Музейната сбирка при читалище "Наука 1901"- град Ябланица е подредена по периодика и обхваща различни исторически моменти, характеризиращи историческото развитие на местния край от дълбока древност до наши дни.

Мезозойска ера - първи прояви на живот в района на Ябланица са открити преди мезозойската ера. Намерени са вкаменелости, кости, оръдия на труда, остриета и др.

Новокаменна-каменномедна епоха – 6500-2750 г. пр. н.е. – от този период музейната сбирка разполага с експонати, които са предимно предмети от камък, примитивни оръдия на труда, ловни оръжия, каменни върхове на стрели, копия и др.

Бронзова епоха – 2750-1200 г. пр. н. е. – от този период музейната сбирка разполага с брадви, чукове и предмети от бронз.

Траки – III-II век преди Христа – музейната сбирка разполага с богат арсенал от експонати характеризиращи живота на траките по нашите земи през този период. Предметите от последните разкопки на тракийски могили от Ябланско са експонирани в музейната сбирка и представят, погребение на знатен войн /могилата при Боаза/. Могилата "Баба Ралчовица" под местността "Зъбъ" – светилище и погребение. Могилата "Буцата", която разкрива местни погребения и глинени съдове, сред които особено ценна е глинена детска играчка "Конче". Други експонати, като фибули, обеци и бронзови пръстени, брадви, чукове, стрели, копия носят допълнителна информация за живота на траките по местните земи.

Бит, етнография, фолклор – този раздел е изключително богат. В него са разположени експонати от бита, занаятчийски предмети и предмети представляващи начина на живот на местното население. Тук ще видите и местни народни носии, които спадат към чернодрешковците, характерни за Северна България. Събрани обичаи и легенди разказващи ни за душевността на българина-балканджия.

Култура – този раздел най-вече показва развитието на читалищното дело в Ябланско, любовта на местните граждани към просвета и култура.

Войните – този етап от историята на България засяга и местния край. Най-паметните страници в историята на Ябланския край несъмнено са събитията свързани с Руско-турската освободителна война. С важното си кръстопътно значение Ябланица спомага за блокадата на Плевен. Също така Ябланско дава много жертви в Балканска, Междусъюзническа и Втора световна война.

Партийни движения – Ябланският край е описан, със силно развито земеделско движение. Явно характера на местния стопански живот, представен предимно от земеделски стопани, определя и партийните пристрастия. Не липсват и други политически сили, като социалдемократи, комунисти, социалисти и др.

Кооперативни движения и икономика – кооперативните движения са силно изразени в множеството кооперации на занаятчии, земеделци, търговци и др. В музейното сбирка е отразено и икономическото развитие на селището и предприятията, които създават местната икономика.

Природно наследство

Пещера "Съева дупка" е безспорен лидер, приказна подземна перла и най-голямата природна забележителност в общината. Разположена е на 500 м. надморска височина. Ежегодно тя привлича туристи не само от България, но и от цял свят. "Съева дупка" е дълга 480м., а височината и варира от 5-17 м. Общата и площ е около 3500 м2, обособени в 5 зали: - Залата на "Купена", Пропастна зала /Срутището/, "Концертна зала", Зала "Космос" и Зала "Белия замък".

Годишният туристически поток е около 100 000 души – в това число голям брой чужденци.

"Ледниците" – това са две пропасти, намиращи се в непосредствена близост една до друга. Разположени са в западна посока от пещера "Съева дупка". По-голямата пропаст се нарича "Голяма Ледница" и има елипсовиден отвор, дължината й от север на юг е 63 метра, а широчината й – 40 м. Винаги на дъното на пропастта има лед и от там произлиза и нейното име. "Малката ледница" – се намира до голямата, но е по-малка и бреговете й са по-полегати и обрасли с гора. В нея няма лед, защото слънчевите лъчи свободно я огряват цялата и не може да се задържи сняг за по-дълго време.

Двете ледници са типични случаи на пропадания на земните пластове, което показва, че в недрата на земята има големи ями и пропасти.

“Бездънен пчелин” – е пещера, която е дълбока 137м. След спускане на 107м се стига до едно дъно, дълго 45м. По този наклон се стига до същинското хоризонтално дъно, над което се открива една зала, висока до 35м. Районът около пещерата не е горист поради това, че теренът е карстов, а част от околните склонове са покрити с карни полета.

Пещера “Пещта” - намира се на разстояние – 3 км на изток от Брестница, на същия рид. Началото на пещерата започва с височина 10 м. и широчина - 17 м. Навътре продължава в хоризонтална посока с дължина - 160 м. В дъното има отвор, който има изход над земята. В пещерата е светло. Подът е гладък, без разхвърляни камъни. Тя е лишена от сталактити и сталагмити.

Пещера “Сврацилица“ – другата пещера, която се намира на 3 км на изток от с.Брестница. Тя представлява пропаст с отвор към 40 кв.м., заградена с малки дървета. На повърхността се намира издадена скала подобна на балкон. Като се хвърли камък откъм страната на балкона се чува удара след няколко секунди. В тази пещера са се спускали спалеонтолози на дълбочина 86 м.

“Нановско блато” е интересен природен феномен. Карстово образование с водна площ от около 20дка. Намира се в близост до “Бездънния пчелин”.

ЗМ“Гарванче” е с обща площ 65 ха. Разположен е в предпланина Драгоица и е обявен за защитена местност със Заповед № РД 724/10.06.2003г. / ДВ от 1969г./. През 2003г. има изградена екопътека до него, която е обозначена с необходимата маркировка.

Карстов извор “Глава Панега” - Този извор се намира в триъгълния участък на планината. Състои се от два басейна: един източен, по–голям, и друг западен – по–малък. В източния бряг на малкото езеро, само на 2 метра от неговата повърхност, се открива широка пещера. Тя има елипсовиден отвор, по–широк, отколкото висок, който води към вътрешността. Много вероятно е тази пещера в далечното минало да е била извора на Златна Панега, но днес тя е суха и безводна. Това е пещерата “Долната Дупка“. На разстояние 20 м по – високо от първата, се намира и “Горната дупка“. Освен изворите, които образуват езерата на Златна Панега, трябва да отбележим, че тук има един малък топъл извор, който се намира под бента от лявата му страна. Неговата температура е по – висока от тази на езерото – 19,3 С.

8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

Населените места на община Ябланица не само са разположени в област Ловеч, но и са тясно свързани със селищната мрежа на областта. Те попадат в Северозападен регион за планиране, което ги прави взаимосвързани.

В следващата карта е показана локализацията на общината в рамките на Ловешка област.

На територията на община Ябланица се намират общо 9 населени места, от които – един град, който е център на общината и 8 села. Това са: Ябланица; Батулци, Брестница, Голяма Брестница, Добревци, Дъбравата, Златна Панега, Малък Извор и Орешене. Макар и да има разлика по отношение на някои видове услуги съществени различия между качеството на живот на градското и селското население на общината почти няма. Общината като цяло е селски район и носи всички характеристики на този вид територия, която се характеризира с известна изостаналост в икономически, социален и културен аспект, застаряващо население, нисък жизнен стандарт на живот, влошена инфраструктура и произтичащите от това негативи. Това е резултат от обективно протичащите през последните години процеси, но също така и от известно подценяване на последиците от неблагоприятното развитие свързано с обезлюдяването на територията. В същото време общината и нейната селищна система разполага със значителен природен, човешки, икономически и културен потенциал, чието развитие и пълноценно използване е задължително. Ето защо ефективното използване на европейските политики за подобряване на този селски район и за предприемане на действия за интелигентни села, с цел подпомагане и съживяване на селския район като устойчиво място за живот и работа е приоритет в местното управление. Местните политики отразяват стремежа за повишаване просперитета и жизнеспособността на селския район, тъй като създаването на условия за едно по-балансирано териториално

развитие, може да бъде основата за постигане на по-голяма социално-икономическа и екологична устойчивост на цялата територия.

Политиката за развитието на селските райони в община Ябланица представлява съвкупност от мерки за целенасочено въздействие, която е част от общата селскостопанска политика на България и на ЕС. За двата програмни периода; 2007 – 2013г. и 2014 – 2020 г. тя се изпълнява чрез реализирането на две стратегии за Водени от общностите местно развитие от страна на МИГ Ябланица-Правец. Мерките от двете стратегии са отразени и в двата общински плана за развитие. Тези програмни документи очертават подходите и дейностите за преодоляване на съществуващите тенденции на социална изключеност, влошаване качеството на социалния капитал и увеличаващите се различия между селските и градски райони по отношение на икономическото развитие, образователното равнище и достъпа до основни услуги на населението от селските райони. Въздействието се постига по 4 тематични оси на устойчивото развитие:

- Икономическа устойчивост Ос 1: "Развитие на конкурентно селско и горско стопанство и основан на иновациите хранително-преработвателен сектор";
- Екологична устойчивост Ос 2: "Опазване на природните ресурси и защита на околната среда в селските райони" Социална устойчивост;
- Ос 3: "Насърчаване възможностите за заетост и подобряване качеството на живот в селските райони";
- Ос 4: ЛИДЕР е оста, която подпомага този процес на развитие, като предлага метод за осъществяване целите на първите 3 оси.

Въпреки общите проблеми населеното място с най-голям демографски и икономически потенциал на територията на МИГ е град Ябланица. В него е концентриран и най-голям дял на по-младото население (под и в трудоспособна възраст). По-застрашени са малките села, където преобладаващо (над 50 %) е населението в над трудоспособна възраст.

Полезната жилищна площ в община Ябланица към 31.12.2018 г.[36] е 305 762 кв.м, от тях жилищната е 227 657 кв.м, а спомагателната – 45 491 кв. м. Площта на кухните е – 32 614 кв.м.

Жилищните сгради по материал на външните стени на сградата са общо: 4 512 бр., от които 13 са панелени, 36 са стоманобетонни, 4 270 бр. са тухлени и 193 броя са други.

[36] Данните са от НСИ за 2018 г.

Панелени жилища има в гр.Ябланица, където са изградени 6 блока и в с.Златна Панега, където има 7 блока. Стоманобетонните и тухлените сгради са разпределени във всички населени места. Прави впечатление, че жилищния фонд е доста голям спрямо броя на населението, което през 2019 г. наброява – 5 607 жители. Големият брой сгради и жилища не означава задължително добро качество. Някъде около 1/3 от сградите са санирани и обновени, доста от тях са с голяма жилищна площ и се поддържат добре. Това е групата на постоянно обитаваните жилищни сгради, както и вилите, използвани главно от живеещите в София за почивка и отдих. Основната група сгради са в сравнително добро състояние, макар, че не са предприети действия за подобряване на тяхната енергийна ефективност. Около 1/3 от сградите са в лошо състояние, което се дължи на тяхното необитаване или на ниските доходи на техните собственици. Липсата на текуща грижа влошава допълнително състоянието на напуснатите сгради и ги прави неподходящи за обитаване. Особено в обезлюдените махали и в по-малките населени места, те са доста голям брой. Повече информация за сградния и жилищния фонд, може да се получи след преброяване на населението, което ще се проведе през следващата година.

Сериозни и видими проблеми има в жилищните условия на ромската общност в община Ябланица. Данните от количественото изследване сочат, че ромите живеят в гъсто населени жилища, средно 6.5 човека в жилище; малки жилища състоящи се средно от 1.9 стаи, простиращи се на средно 38.6 кв.м. площ.

Едва една четвърт от изследваните оценяват къщите си като „масивни къщи“. 53% живеят в паянтови къщи, а 21% в бараки, които застрашават здравето и живота им. Една четвърт от изследваните заявяват, че жилищата им са незаконно построени. Пак близо една четвърт незнаят чия е собствеността на жилището им.

Можем да заключим, че поне 75% от ромското население на община Ябланица живее в лоши жилищни условия, защото в паянтовите жилища и в бараките живеят многочленни семейства и домакинства.

В 85 % от жилищата, децата нямат собствена стая. Само 30% от децата спят в собствено легло, в останалите спят заедно с други деца, с родителите си или други роднини, а в 5% от домакинствата децата спят на пода с всички останали в една стая. В много от жилищата липсва течаща вода – 41.25 %, като част от домакинствата се снабдяват с такава с кофи от съседите си, а 15 % от външни чешми, кито се намират на разстояние до 1 км от

жилището. 80% от домакинствата си осигуряват топла вода, като я затоплят на печка, в 45% от домакинствата ползват електричество от съседни къщи и нямат собствен електромер, а в 6.25% домакинства нямат електричество. В 77 % от домакинствата се пере на ръка, в корито. Само в една пета от жилищата има баня. 68% от изследваните ползват външна тоалетна, а 21% въобще нямат такава. Отпадните води при близо една трета се изливат в септична яма, при 5 % в реката или друго, а при цели 47,5 % отпадните води се изливат на улицата.

85% се отоплявят на дърва, а 15 % се отоплявят с отпадъци и каквото намерят, което сериозно замърсява въздуха. Необходимо е в следващия период да се помисли и за възможности за подмяна на отоплението с екологични алтернативи.

Улиците в ромските квартали не са асфалтирани. Обслужващата среда е неблагоустроена като: тротоарни пространства, липса на улично осветление, недостатъчно контейнери за смет. Липса на детски площадки и паркови пространства.

Лошите жилищни условия създават висок риск от разпространение на всякакви заразни и паразитни болести, алергии, отравяния, наранявания и пътни инциденти както в ромските махали, така и в града и населените места.

Община Ябланица стартира процедура за отдаване на общински парцели на представители на уязвими групи за застрояване на жилища, като целта е премахване на обитаваните бараки в ромската махала в град Ябланица и подобряване на жилищните условия на около 200 от ромите в град Ябланица. Необходимо е обмисляне и планиране и на меки мерки, които да съпътстват този процес.

9. Описание на елементите на културното наследство в населените места

През последните десетилетия темата за културното наследство и неговото разнообразие е доста актуална. Тази тенденция се обуславя от повишения интерес към културното наследство в световен, национален, регионален и общоевропейски контекст. Община Ябланица отчита този факт и полага усилия за неговото запазване. Съвременното разбиране за културно наследство се основава на определянето му като ценност и духовен ресурс, който има икономическо и социално значение, а също и важни функции за балансиране на взаимодействията между природната и обществената среда. По-горе в

анализа ние подробно сме описали основните културни и екологични обекти намиращи се на територията на общината.

Тук ще разгледаме характерната за общината архитектурна среда, защото под “културно наследство” и “памет” на населеното място разбираме как се помни градската предметна среда и как тя се визуализира чрез общественото мнение.

Паметта на всяко едно населено място е разпръсната в публичните пространства, в сградите и паметниците, но също и в частните места, в обикновените предмети, стоки и образи, които ни заобикалят. И тук трябва да отбележим, че местната архитектурна среда отразява културните нагласи и ценности на различните поколения живели на територията през различните исторически епохи. Като различни видове архитектурен стил можем да определим стила на сградите в няколко различни периода:

Първият е преди и след освобождението от турско робство. От този период са запазени 2 сгради в гр.Ябланица и в с.Батулци - една, които не са в особено добро състояние. **Вторият период** е характерен за 30-те и 40-те години на миналия век. От тях има запазени значително по-голям брой сгради в почти всички населени места. Те са просторни, имат специфична архитектура и външни орнаменти и са приютявали обикновено по няколко семейства намиращи се в пряка роднинска връзка. Има отделни запазени или обновени сгради, но по-голямата част от тях не са обновявани и не са в добро състояние. Причината е липсата на постоянно обитаване.

Третият период е през 60-те и 70-те години на 20 век, по времето на социализма, когато е най-голяма миграцията на населението от близките села и махали към град Ябланица. Тогава се регистрира строителен бум и за това сградите от този период са преобладаващи в сградния фонд на територията на общината. Той се отличава с еднотипни двуетажни сгради, които осигуряват достатъчна жилищна площ за всяко семейство, без да се отличават с някакви архитектурни особености и лукс.

Последният, **четвърти период**, обхваща края на 20-ти и началото на 21-ви век, когато започват да се строят нови, по-големи, по-луксозни и с определено архитектурно разнообразие жилищни сгради, използващи новите строителни технологии. Броят на тези сгради се увеличава непрекъснато и те постепенно започват да се налагат в градската среда. Тук трябва да се отбележи и тенденцията на изнасяне на новите сгради извън населените места в живописните райони, намиращи се в непосредствена близост до град Ябланица.

В Общинския план за развитие 2014-2020 г. бе планирано да се предприемат мерки за запазване на старите сгради, представящи историческото архитектурно минало на общината, като конкретно бе посочена старата част на село Батулци. До момента обаче не са предприемани конкретни стъпки в тази посока, защото се срещат доста нормативни, организационни и финансови проблеми. Проблем са най-вече различните собствености, трудностите по издирването на наследниците и липсата на достатъчно финансов ресурс, който да осигури големия обем строителни дейности.

Не трябва да се забравя, че поддържането на визуалното отношение и свързаност на градската памет и градското бъдеще са особено важни за запазването на специфичната архитектурна среда за бъдещите поколения.

10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината

Връзката на общината със съседните територии, особено с по-големите в икономическо отношение градове цели да се съхранят центрообразуващите функции на населените места от второ и трето йерархично ниво, които са доста активни през последните години. Добрата транспортна и икономическа свързаност целяща да неутрализира част от негативните процеси протичащи на дадена територия, в същото време създава нови проблеми и нови негативни тенденции, които трябва да се отчитат и съобразяват при разработването на ПИРО. От една страна близостта до големите градове и връзката с обособения център е позитивен фактор, но, от друга, е показател на моноцентричност, свръхконцентрация на производствени ресурси, на образователна, здравна, културна и социална инфраструктура и не рационалното използване капацитета на периферията. Всичко това влошава обстановката в една малка община каквато е Ябланица, защото тя постепенно придобива зависима роля, поради факта, че предлага ограничен набор от работни места, от разнообразие на стоки и услуги за своето население, създава малък дял от БВП и като цяло трудно поддържа своята инфраструктура. Това води до поляризиране на икономическата система и ускорява миграционните процеси. Трудовите миграционни потоци изцяло са ориентирани в посока към онези центрове, които притежават значими центростремителни сили. Техният интензитет и посока са най-важният индикатор за това, какво се случва на територията. Общата тенденция е, че

голяма част от населените места на малка община като Ябланица губят население и икономически потенциал, за сметка на по-големите градове. Този мощен процес е следствие на демографската депопулация, която изчерпва трудовия и пазарния потенциал на населените места и влошава средата. Намаляват местните приходи от данъци и такси, намалява възвращаемостта на капитала, спадат цените на имотите и т.н. Процесът има изключително висока инерционност и веднъж започнал, е много трудно да бъде забавен и още по-трудно да бъде преодолян. Така, че близостта на големите градове до град Ябланица освен, че осигурява работа на една част от местното население, действа и негативно върху нейното развитие. Регистрират се обаче и други тенденции, като стремеж да се изграждат жилищни сгради по-близо до природната среда, което е шанс за общината да предлага условия за спокоен и природосъобразен живот, като се превърне в „спалня“ на работещите в по-големите градове намиращи се в близост до Ябланица. Освен това общината разполага с непокътнати природни територии, атрактивни ландшафти, разполага със зони, подходящи за отдих, свободно време и екологични функции. Общината има потенциал за развитие на възобновяемите природни ресурси и туризма.

Тези разнопосочно протичащи процеси формират изцяло междуобщинската и териториалната свързаност на общината, както и поведението и предпочитанията на нейните жители. Тя се формира от:

- функционално-йерархичната структура на мрежата от населени места в общината и връзките й с центровете на съседните общини, областния и други градски центрове, свързани с развитието на общината;
- осите на развитие, имащи регионално, надобщинско и общинско значение, връзките с осите на развитие на съседни общини и с националните оси;
- транспортните и другите инфраструктурни мрежи имащи областно и местно значение, включително и връзките със съседни общини;
- функционалното зониране на пространството, изграждането на индустриални и бизнес зони с регионално и местно значение на територията на общината, зони за туризъм и отдих, зони за транспортни дейности, защитени територии, пространствена организация на инфраструктурата в областта на здравеопазването и образованието;
- дейности за интегрирано местно развитие.

Свързаността на общината с територии извън нейните граници до момента се осъществява в следните области: административна обвързаност; пътна инфраструктура; икономика; ВиК, туризъм; екология; култура и др.

Междуобщинската и териториалната свързаност през последните два програмни периода се регламентира от стратегическите и програмните документи на Област Ловеч и Северозападен район за планиране. Целта на държавната политика за регионално развитие, определена в Закона за регионалното развитие, е създаване на условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините. Държавната политика се провежда чрез система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към: 1. намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие; 2. осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост; 3. развитие на териториалното сътрудничество. Стратегическото планиране на регионалното развитие обхваща разработването и актуализацията на система от документи, които служат за: 1. определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и градовете, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми, включително съ-финансирани от фондовете на Европейския съюз; 2. идентифициране на проекти, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Административното райониране свързва Ябланица, нейните стопански обекти и гражданите главно с градовете Ловеч и Плевен, където са ситуирани голям брой държавни структури и институции, създадени за да обслужват потребностите на населението живеещо в региона в различни области.

Община Ябланица е член на РСО „Централна Стара планина“, което е сдружение на местните власти и обединява общините: Антоново, Априлци, Габрово, Дряново, Елена, Летница, Ловеч, Луковит, Севлиево, Тетевен, Угърчин и Ябланица. В него представителите на общините в региона се обучават, дискутират общи проблеми, вземат решения за разработване и реализация на съвместни проекти, подобряващи инфраструктурата и социално-икономическата среда като цяло. Това е мястото, където могат да се търсят решения за реализация на съвмести надобщински инициативи, които са важни и полезни за всички местни общности.

Свързващото звено между различните населени места в региона, както днес, така и в бъдеще е магистрала „Хемус“ и пътната мрежа, която свързва различните населени места. Преобладаващите пътища на този етап са основно третокласни (74%), следвани от първокласните (14%) и второкласните (10%). През територията на областта преминават две главни пътни артерии - Ботевград – Бяла и София – Севлиево – В. Търново – Шумен.

Преминаването на АМ „Хемус“ през община Ябланица гарантира устойчивата регионална мобилност и спомага да се увеличава трафика между населените места. Тя осигурява връзката на местното население със: София, Варна, Ловеч, Ботевград, Русе, Плевен, Свищов, Велико Търново, Шумен и др. По този начин много продукти и услуги, стават по-малко зависими от разстоянията. Благодарение на съвременните комуникационни технологии и логистиката връзките се осъществяват лесно и най-важното са достъпни за голяма част от населението.

Свързаността между фирмите от различните населени места не е толкова голяма, както по времето на социализма, но тя все пак съществува. Така например към момента фирменото обединение, което е тясно свързано с други стопански субекти от различни населени места на страната и работи най-активно за реализацията на стратегически надобщински проекти е "Златна Панега цимент"[37]. Тези партньорства са насочени в областта на управлението на промишлените отпадъци. На този етап предприятието реализира съвместни проекти с над 20 компании намиращи се на територията на различни общини. Това са: Столична община и общините Габрово, Търговище, Казанлък и Горна Оряховица.

„Седимент приват”АД - гр.Ябланица разполага с пет собствени кариери в Ловешка област и собствен преработвателен завод, които подобряват допълнително стопанските контакти и свързаността между различните населени места.

Новоизграденият „Медикет цех“ ЕООД, който е със седалище в град Етрополе е специализиран в производството на бутилки за хранене на бебета, както и спомагателни аксесоари за отглеждането на малки деца, също регистрира стопанска свързаност с близкия до Ябланица планински град.

Друго свързващо звено на териториите е “ВиК” АД – гр. Ловеч, което е първото водоснабдително акционерно дружество, регистрирано с 51 % държавно и 49 %

[37]https://www.capital.bg/specialni_izdaniia/kapital_gradove/2018/12/27/3360733_cimentov_zavod_s_alternativni_idei/

общинско участие, разпределено между общините Априлци, Летница, Ловеч, Луковит, Угърчин и Ябланица. Предмет на дейност на дружеството са: проучване, проектиране, изграждане, поддържане и управление на водоснабдителни, канализационни, електро- и топлоенергийни системи.

Дружеството осигурява питейно-битовото водоснабдяване на територията на Ловешка област (без община Троян). "ВиК" АД – гр.Ловеч е модерна фирма с персонал от над 300 човека, която обслужва водоснабдяването на 103 населени места от Ловешка област с общо население 132 хил. души, канализацията на градовете: Ловеч, Летница. Ябланица и Угърчин и стопанисва основни водоизточници, използвани за водоснабдяване на населени места извън региона като градовете: Плевен, Троян и Червен бряг.

От особено значение за свързаността на населените места е прилагането на подхода Водено от общностите местно развитие. През 2011 г. се създава МИГ Ябланица-Правец, който през програмен период 2007-2013 г. реализира 24 проекта на територията на двете общини. През този програмен период работи активно, а и в момента се изпълнява Стратегията Водена от общностите за местно развитие 2014-2020 г. При разработването и изпълнението на двете стратегии са привлечени общинските ръководства, представителите на бизнеса, институциите, нестопанските организации и гражданите, които имат интерес от развитие на територията. Извършени са поредица от проучвания, като е актуализирана и базата данни за територията. Направени са множество консултации с ключови субекти на местно и регионално ниво. Този подход променя средата и създава предпоставки за устойчива свързаност и в бъдеще на територията на двете общини – Ябланица и Правец.

По-голяма междуобщинска инициатива реализирана в региона през последните години е изграждането в партньорство на "Регионално депо за неопасни отпадъци - Луковит". За неговото изграждане обединяват усилията си следните общини: Луковит, Ябланица, Тетевен, Роман и Червен бряг. По този начин се решават проблемите с отпадъците на пет съседни общини и се подобрява екологичната среда.

Изграждането на общоевропейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в страните от ЕС като част от паневропейската екологична мрежа, е пряко следствие от общата екологична политика на ЕС, както и Конвенцията за биологично разнообразие от Рио де Жанейро (1992). Основната цел на НАТУРА 2000 е да осигури условия за защита и оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа. Страните

членки са длъжни да установят разпространението на тези местообитания и видове в своите територии и да поставят част от тях под защита, както и да ги управляват с цел запазване и устойчиво ползване. Резултатът трябва да бъде функционално действаща единна мрежа от ключови територии за опазване на видовете и местообитанията. НАТУРА 2000 се състои от два вида зони:

- специално защитени зони (СЗЗ) – за птиците;
- зони под специална защита (ЗСЗ) – за местообитанията и видовете.

Защитените зони свързват различни територии, като отчитат единствено биологичното разнообразие и не се съобразяват с административните граници на общини, области и региони. В тези територии попадат по няколко общини, които си партнират в опазването на биоразнообразието.

Водните запаси на извор "Глава Панега" и реката играят свързваща роля за съседните общини, включени във водоснабдителната група "Златна Панега". Реката има и голям икономически ефект за тези няколко общини.

Допълнително бе реализиран съвместния проект „Магията на Панега", който осигури сътрудничество между трите общини: Ябланица,. община Червен бряг и община Луковит в областта на туризма и поддържането на съвместни туристически маршрути.

11. Изводи и препоръки

Демографски обобщения:

1. Населението на община Ябланица през периода намалява устойчиво, като намаляването е средно с 1,13% на година.
2. Населението до 29 г. в селата е повече от населението на тази възраст в града.
3. Най-голям относителен дял в град Ябланица и в общината има населението на възраст от 40 до 49 г.
4. Населението на 60 и повече години през този отчетен период надвишава относителния дял на населението до 29 г.

5. Раждаемостта в общината е малко по-добра в сравнение с тази на област Ловеч. Коефициентът на раждаемост[38] за община Ябланица през 2019 г. е 10,3 живородени деца, а за област Ловеч, те са 7,3.
6. Средногодишният абсолютен прираст е отрицателен и показва, че населението в общината намалява средно с 68 души поради по-високата смъртност спрямо раждаемостта. Тази тенденция се запазва през целия анализиран период. Като коефициентът на смъртност в община Ябланица надвишава същия показател за област Ловеч. Основната причина за отрицателния естествен прираст е понижената раждаемост през изследвания период, която е резултат от негативното влияние на редица социални, икономически, демографски и други фактори.
7. В Община Ябланица се наблюдава тенденция на отрицателен механичен прираст дължащ се на нарастването на миграционните процеси, на някои икономически и социални причини, и най-вече на търсенето на по-добре платена работа.
8. В резултат на ниската раждаемост, засилените миграционни процеси и застаряващото население се влошава възрастовата структура на населението, което оказва негативно влияние върху социално-икономическото развитие на общината.
9. В община Ябланица най-многобройната етническа общност е българската, на която се падат 83 % от населението.
10. Поради по-високата раждаемост ромската етническа общност бързо се увеличава, което влошава качеството на работната сила, поради факта, че сред нейните представители образованието и квалификацията не са приоритетни.

Безработица и икономическа активност:

1. Анализът на структурата на наетите лица по икономически дейности показва, че има динамика и известно подобрение през последните години, но като цяло равнището на заетост в община Ябланица е много по-ниско от равнището на заетост в областта и в страната.

[38] Коефициентът за раждаемост е отношението между броя на живородените деца и средногодишното население през същата година. Изчислението е в промили и показва броя на живородените деца на 1000 души от населението.

2. Коефициентът на заетост е най-висок в българската общност, а коефициентът на безработица е най-висок сред лицата от ромската етническа група.
3. Наетите лица по трудови и служебни правоотношения в община Ябланица се разпределят между следните икономически дейности: преработваща промишленост; търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; строителство; образование; хуманно здравеопазване и социална работа; хотелиерство и ресторантьорство и т.н.
4. Равнището на безработица в общината е много по-високо в сравнение с безработицата в областта и страната. През 2015 г е регистрирана най-голямата безработица – 42,1%, след което през 2016 г. тя намалява на 29,9% и продължава да намалява до 2018 г., когато пада на 23,3%, след което започва отново да се покачва и през първото тримесечие на 2020 г. стига до 28,8%. Очаква се през настоящата година поради епидемията от COVID 19, безработицата да се върне на старите нива или близки до тях, което ще се превърне в сериозен проблем за местния трудов пазар и за заетостта.
5. Най-голям е относителният дял на безработните с основно и по-ниско образование, а най-малък е относителният дял в структурата на безработните, които имат висше образование, което показва, че по-високата степен на образование, осигурява по-големи възможности за професионална реализация на територията.
6. Основният дял на безработните лица в общината не са конкурентоспособни на пазара на труда, поради ниското си образователно равнище.
7. Причините за безработицата са главно две: недостатъчният брой работни места и разминаването между търсенето и предлагането на работната сила, което е резултат от липсата на образование и квалификация на трайно безработните лица.
8. Проблемите свързани с трудовата реализация и ниското заплащане са сред основните причини за миграцията на голяма част от населението към по-големите градове и другите европейски страни.
9. За да се намали делът на безработните с основно и по-ниско образование е необходимо да се търсят възможности за включването им в програми за повишаване на образователното равнище, за придобиване на специалности, за

усвояване на професии, които се търсят и за които има обявени свободни работни места.

Основните изводи за икономическото развитие на община Ябланица:

1. За периода 2014-2020 г. водещият отрасъл на местната икономика е промишлеността, в която работят около 35% от заетите лица. Най-голямото предприятие в общината е "Титан" АД - с. Златна Панега, който е основен производител на клинкер и цимент, които се реализират на българския и европейския пазар.
2. На територията на община Ябланица от сектор „Индустрия" се развиват: производството на цимент, добива на инертни материали (наличие на глина, варовик, мрамор и други и тяхната преработка: фасадни плочи, бетонни изделия, бордюри, строителни материали, предмети за бита и др.), дървообработване, сладкарска промишленост, металообработка и др.
3. Най-голяма е групата на предприемачите, която развива собствен бизнес, който се поема най-често в рамките на семейството. Това са микропредприятията, които се занимават главно с търговия и услуги, хранително-вкусова, транспортна и строителна дейност. При тях често липсват необходимите ресурси за по-големи инвестиции и/или за разширяване на пазарите. Въпреки проблемите с които се сблъскват, те осигуряват издръжката на голям брой работни места на територията.
4. За община Ябланица водещи сектори и отрасли в местната икономика са: Административно обслужване и спомагателни дейности; Образование; Транспорт, Складиране и Пощи; Строителство; Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети; Преработваща промишленост; Хотелиерство и ресторантьорство.
5. За периода 2015 – 2019 г се реализира известен икономически подем на територията. Нетните приходи от продажбите са нараснали от 120 323 хиляди лева на 169 000 хиляди лева, а заетите лица от 971 са се увеличили на 1063.
6. Нивото на печалби обаче е ниско, занижени са и инвестициите през периода, което показва ниската конкурентоспособност на малкия и среден бизнес. Печалбата според статистическата информация от 11 170 хиляди лева е паднала на 7 514 хиляди лева. Загубите са се увеличили от 723 на 876 хил.лева. Намалели са и ДМА от 7 148 на 5 395 хиляди лева.

7. Развитието на строителството има важно значение за развитието на местната икономика и за осигуряване на заетост за част от населението.
8. Наличната земеделска площ, климатичните и почвените условия осигуряват възможности за отглеждане на нови култури и трайни насаждения, които да подпомогнат общината да излезе от монокултурното си селскостопанско производство, което води до широка интензификация и химизация на земеделската продукция, както и изтощаване и ерозиране на почвите.
9. С оглед високата безработица в общината, развитието на животновъдството може да допринесе за решаването на част от проблемите свързани със заетостта и осигуряването на постоянни доходи за населението.
10. Слабото развитие на традиционното за региона животновъдство е резултат от: ниската финансова подкрепа за животновъдите осигурявана от ПРСР, ниските изкупни цени на произведената продукция и се стигне до високите европейски стандарти за отглеждане на животните, които изискват по-големи инвестиции и не на последно място - тежък физически труд. Неефективно се използват и наличните мери и пасища намиращи се на територията на общината.
11. Община Ябланица разполага с известни запаси от дървесина, но с оглед запазването им като източник на суровина за дървообработващата промишленост и като природен ресурс, привличащ туристи, е необходимо изготвянето и спазването на планове за развитието и устойчивото използване на горите.
12. Относителният дял на заетите лица в отрасъл „Транспорт" е доста голям поради наличието на транспортни фирми. Стратегическото положение на град Ябланица и добрата пътна инфраструктура подпомагат развитието на отрасъла. Сериозен проблем са новите европейски правила за международните шофьори включени в пакета „Мобилност".
13. Община Ябланица притежава необходимите природни условия за развитие селския, екологичния и приключенския туризъм, което изисква изграждането на партньорства и акцентиране на маркетинга и рекламата, за да се увеличи популярността на общината като туристическа дестинация.
14. Има изградена на територията известна част туристическа инфраструктура, която не се поддържа текущо.
15. Липсват обучени екскурзоводи и планински водачи.

16. Обединяването на усилията на общината, неправителствените организации и бизнеса, с крайна цел превръщане на общината в желана туристическа дестинация е цел, чието постигане трябва да се следва, за да може увеличаването на туристическите обекти, маршрути и услуги да се превърнат в сериозен местен ресурс.
17. Секторите, които не заемат водещо място, но са от особено значение за местната икономика, са: селското, горското и рибното стопанство; хуманното здравеопазване и социалната работа; операциите с недвижими имоти; финансовите и застрахователните дейности.
18. Основен приоритет на общинското управление през следващия програмен период трябва да е създаването на условия за привличане на местни и чуждестранни инвестиции, за да се разкрият нови работни места и да се подобри жизнения стандарт на местната общност.

Основните изводи за развитието на образователната, здравната и социалната сфера:

1. Материалната база в общинските детски градини, в училищата и в обслужващи звена е на добро ниво, оборудването се обновява текущо. Регистрира се известна нужда от текущ ремонт предимно на спортната и обслужващата инфраструктура.
2. Необходимо е повишаване на енергийната ефективност на някои от сградите на училищата и детските градини, като се използват различни финансиращи програми, с оглед намаляване на разходите за отопление.
3. Детските и учебните заведения са кадрово обезпечени с правоспособни преподаватели по всички учебни предмети, притежаващи необходимата педагогическа квалификация и подготовка. Трябва да се обърне внимание на известно подмладяване на педагогическите кадри.
4. През последните няколко години се регистрира тенденция към увеличаване броя на ромските деца в училище. Това се отнася преди всичко за основните училища, където процентът на ромските деца в някои случаи достига до 100%. Необходимо е да се вземат мерки за ранното им отпадане от училище, което води до намаляване броя на завършилите средно образование.

5. Населението на общината не е изцяло обезпечено с общопрактикуващи лекари, специалисти и лекари по дентална медицина. Показателите за живеещите в града са значително по-високи в сравнение с тези, които живеят в селата на общината. Това налага населението от по-малките населени места да пътува до общинския център, за да си осигури прегледи, рецепти и закупуване на лекарства.
6. Оборудваният Център за спешна медицинска помощ има капацитет да поема спешните случаи на територията на общината, но се нуждае от още дооборудване и обновяване на обслужващия персонал.
7. Ниска е здравната профилактика и е голям броя на здравно неосигурените лица, което затруднява полагането на здравни грижи за цялото население.
8. В община Ябланица се предлагат редица социални услуги, като добри традиции има в осигуряването на: домашен социален патронаж; личен асистент за деца, възрастни и стари хора с увреждания; социален асистент, домашен помощник и др.
9. На територията на общината има нужда от разширяване на спектъра на предлаганите социални услуги: да се разкрие социална трапезария; да се изградят центрове за обществена подкрепа на уязвимите социални групи; да се изгради Център за социална рехабилитация и интеграция и др.
10. Като цяло нарастват приходите от местни данъци и такси, които са добър показател за тяхната събираемост. Увеличените приходи разширяват в известна степен общинския капацитет за подобряване качеството на живот на местното население, но това не е достатъчно. Трябва да се търсят допълнителни алтернативни източници на финансиране, които да увеличават местния финансов капацитет.

12. Препоръчителни мерки при изработването на ПИРО

1. Да се разработи конкретна визия и стратегия за подобряване на демографската ситуация в общината и се предприемат мерки за намаляване на негативните последствия от развитието на процесите на демографско остаряване на населението.
2. Да се предприемат мерки подобряващи местната техническа инфраструктура, за създаване на по-добри условия за отглеждането и възпитанието на децата.

3. Да се акцентира върху превенцията и възможностите за ранно откриване на рискове сред деца и семейства в процеса на тяхното отглеждане, възпитание, образование и организация на свободното им време.
4. Да се предприемат мерки за предлагане на нови по-качествени услуги за възрастните хора, водещи до подобряване качеството им на живот и увеличаване на средната продължителност на живота им.
5. Мерките да включват подкрепа на бизнеса и изграждане на публично-частни партньорства за предоставяне на нови работни места с цел намаляване на броя на мигриралите млади хора.
6. Да се утвърди местна политика за предлагане на работа, добро заплащане и жилища на млади хора с високо образование и квалификация главно в областта на образованието и здравеопазването.
7. Да се използват по ефективно възможностите, които предоставят оперативните програми за работа с младите хора, подкрепа при намиране на първа работа, стажантски програми и др. с цел да се задържат в общината и да се ограничат миграционните процеси.
8. Да се подобри образователната и квалификационната структура на ромската етническа група, чрез реализация на различни обучителни проекти и програми.
9. Да се подобри образователната структура, като се намали броя на отпадналите от училище ученици, да се увеличи относителният дял на населението със средно образование и да се намали броят на лицата с основно и по-ниско образование.
10. Да се разработват програми и проекти повишаващи образованието и квалификацията на значително по-младата ромска група и тя да се привлича за активно включване в различни обучителни и образователни програми и да се подготвя за нарасналите съвременни изисквания наложени на пазара на труда;
11. Да се потърсят начини и възможности за повишаване на заетостта и ограничаване на безработицата в общината, чрез намаляване на диспропорцията между търсените и предлаганите професии, като на безработните лица се предлагат възможности за преквалификация и усвояване на нови професии, търсени от местните предприемачи.

12. Да се стимулира местният бизнес към разширяване на дейността и наемане на безработни лица от общината по програми и осигуряване на устойчива заетост.
13. Да се привличат местни и външни инвестиции, за да се разкрият нови работни места и да се създадат условия за професионална и трудова реализация на населението на общината, особено на младежите.
14. Да се стимулира развитието на местната икономика, като се изградят индустриални зони, подходящи за развитие на производствена и складова дейност от страна на местни и външни инвеститори.
15. Да се запазят традициите в промишлеността и някои занаяти, чрез реализация на съвместни проекти в подкрепа на местните занаятчии.
16. Общината със своите действия и решения, да подкрепя активно и устойчиво бизнеса, да си партнират трайно с цел подобряване на местното икономическо развитие.
17. Да се стимулира и подпомага развитието на животновъдството, като се следи за спазване на европейските изисквания и стандарти.
18. Да се изготвят планове за развитието и използването на горите, с оглед запазването им като източник на суровина за дървообработващата промишленост и като природен ресурс, привличащ туристите.
19. Да се засили контрола върху горските сечи и да не се допуска криминално изсичане на гори, за да се запазят екологичните и социално-икономически функции на горския фонд.
20. Да се предприемат мерки за създаване на условия за развитие както на традиционния, така и на алтернативния туризъм.
21. Да се изгради необходимата туристическа инфраструктура, да се обучат екскурзоводи и планински водачи и да се увеличи популярността на общината като туристическа дестинация.
22. Да се обединят усилията на общинската администрация, неправителствените организации и бизнеса и туроператорите с крайна цел превръщане на община Ябланица в добро място за живеене и желана туристическа дестинация с разработени и добре обслужвани туристически маршрути.
23. Да се инициира разработване на съвместна концепция с общините от областта, с която да се разшири сътрудничеството в областта на туризма, което да

намери израз в предлагането на интегрирани туристически продукти, рекламиране на забележителностите и възможностите за туризъм на територията, което ще доведе до по-доброто позициониране на общината на националния и международния туристически пазар.

24. Да се модернизира и реконструира общинската пътна мрежа и да се подобрят транспортните връзки между населените места в общината.
25. Да се доразвие, разшири и разнообрази търговската мрежа, като се обърне по-специално внимание на заведенията за хранене и предлаганото от тях обслужване.
26. Да се увеличат финансовите и застрахователните услуги, предлагани на населението и фирмите и да се подобри достъпа до капитали.
27. Община Ябланица да се превърне в добро място за живеене, с привлекателна градска среда, сигурност и спокойствие, които да я направят предпочитано място за живеене и почивка.
28. Да се разшири междуобщинското сътрудничеството, с цел подобряване на местната и регионалната инфраструктура и обслужването на граждани и фирми.
29. Да се подобри качеството и да се разшири обхвата на административното обслужване в Общинска администрация.
30. Да се търсят възможности за текущо подобряване на материалната база в училищата и в детските градини, като се стимулира активната през отчетния период проектна дейност в образователните местни структури и изградените партньорства.
31. Да се повиши енергийната ефективност на всички общински сгради на територията на общината;
32. Да се подобри грижата за старите сгради и сградния фонд като цяло;
33. Непрекъснато да се подобрява облика и благоустроеността на населените места, чрез изграждане на паркове, градини и детски площадки, с цел подобряване качеството на живот на местното население.

13. SWOT-анализ

SWOT анализът е обективно следствие от социално–икономическия анализ и представя изводите от проучването на състоянието и потенциала на общината, като се акцентира на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за развитие.

SWOT анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Ябланица и оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината. Анализът обобщава и извежда резултатите от направените констатации. Тяхното отчитане, степенуване и комбиниране е условие за успешно бъдещо развитие.

ПРОМИШЛЕНОСТ И СЕЛСКО СТОПАНСТВО	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Отлични транспортни връзки (АМ „Хемус“ и добра транспортна свързаност между населените места).	Опасност от замърсявания с вредни емисии поради големия трафик на МПС.
Близост до големи административни центрове като: София, Плевен, Ловеч, Ботевград и др.	Ежедневна и седмична трудова миграция към по-големите административни центрове.
Развитие на циментопроизводството и добивната промишленост.	Опасност от производствени замърсявания на въздуха, водата и почвата.
Развитие на няколко основни местни производства: сладкарска промишленост, дървопреработка и др.	Наличие на МСП с ниска степен на конкурентоспособност. Липса на големи инвестиции.
Наличие на глина, варовик, мрамор и други инертни материали и тяхната преработка: фасадни плочи, бетонни изделия, бордюри, строителни материали, предмети за бита и др.	При неконтролируема експлоатация на залежите е заплашен ландшафта и неговата цялост.
Наличие на надземни водоеми (8 язовира, едно блато, река Златна Панега и нейните карстови извори).	Неефективно използване на водните ресурси за напояване, за активно рибопроизводство, за водни атракции, обрасла и непочистена брегова ивица.
Традиции в следните занаяти: грънчарство, халваджийство, каменоделство, дърводелство, шивачество и др.	Изчезнали и изчезващи традиционни умения, като: ковачество, дърводелство, бозаджийство и др.
Наличие на местен потенциал за разширяване на традиционните за общината производства: • дървопреработка и дървообработване;	Разрушена и амортизирана инфраструктура за съвременно функциониране на съществуващите производства. Намаляване на квалифицираните кадри поради възрастови изменения и липса на

• минералсувенир (обработка на камъни); • грънчарство; • шивашка промишленост.	нови попълнения в основните производства.
Наличие на свободни терени, добра инфраструктура, природни дадености, суровини и работна сила, които са добра основа за възстановяване на съществуващи производства и/или развитие на нови.	Липса на инвеститорки интерес.
Традиции в отрасъл животновъдство, отглеждане на: крави, овце, кози, свине, биволи и др.	Криза в животновъдството. Липса на сериозни стимули и квалифицирана ветеринарна помощ.
Традиции в овощарството (отглеждане на малини, сливи и др.)	Отглеждането на сливи и малини е символично. Липсват нови сортове и технологии, конкурентни на международния пазар.
Отлични природни и климатични условия за отглеждане на липи, черници, ябълки, круши и др.	Изсичане на черниците и липите, без да се обновяват насажденията. Изчезване на местните видове ябълки, сливи и круши. Не се търсят възможности за отглеждането на нови земеделски култури като билките и шафрана.
Развитие на рибопроизводството. Наличие на достатъчен брой надземни водоеми и река Златна Панега.	Ограничен обем на производството на риба и липса на условия за нейната преработка.
Добри природни условия и традиционно развитие на пчеларството и производството на пчелни продукти.	Намаляване на пчелните семейства. Органичен обем и асортимент на производството на пчелни продукти.
Горският фонд заема общо 58 163,678 дка. Преобладава широколистна растителност и са създадени условия за поддържане на богатото биоразнообразие.	Малък дял общинска собственост в сравнение със съседните общини. Наличие на ерозирали почви и некачествена дървесина. Неконтролирани горски сечи. Голяма част от добива на дърва е предназначен за огрев.
Окрупнена земеделска земя, закупена нова съвременна техника, отглеждат се зърнени и технически култури: пшеница, царевица, овес, ечемик, слънчоглед, рапица и др.	Акцентиране на монокултурното растениевъдство, Отглеждат се предимно зърнени култури и слънчоглед, които изтощават почвата.
Наличие на голяма площ общински пасища и мери.	Липса на ефективното им използване за развитие на животновъдството.
Наличие на квалифицирани кадри, обслужващи селскостопанските дейности и производства: 4 ветеринарни лекари, 3 агрономи и 4 зоотехници.	Застаряване на квалифицираните кадри в областта на селското стопанство.
Наличие на свободна работна сила.	Нисък образователен ценз и липса на квалификация на свободната работна сила.
Наличие на услуги (ремонт на ел. уреди,	Липса на съвременни комунални и IT

козметични и фризьорски услуги).	услуги за местното население.
Оформен туристически поток в посока Гложенски манастир и Съева дупка.	Липсват местни инициативи и атракции за привличане вниманието на преминаващите туристи, тяхното задържане на територията на общината и търговското им обслужване.
Наличие на няколко къщи за гости.	Предлагане на ограничен брой услуги и атракции. Част от тях са все още в сивия сектор.
Наличие на търговски обекти, обслужващи ежедневните нужди на местното население и гостите на общината.	Липсват търговски обекти, предлагащи мебели, бяла и черна техника и др. предмети от бита.
Наличие на 1 бар – казино, 2 ресторанта, 1 кафе – сладкарница, 11бр. питейни заведения и 10 бр. заведения за бързо хранене.	Недостатъчно се обръща внимание на качеството на обслужване и продуктовото разнообразие.
Част от нотариалните услуги, данъчните услуги и съдебните услуги се извършват от общинската администрация.	Липсват административни общински услуги предлагани онлайн. Разработени са 84 електронни административни услуги
Наличие на офис на МИГ, който осигурява подкрепа на земеделските производители и предприемачите.	Трудности с осигуряването на финансов ресурс за префинансиране на европейските проекти.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Възможности за развитие на традиционните производства, основани на технологичното им обновяване, за да се превърнат в конкурентноспособни стоки от съвременен тип.	Намаляване на предприемаческата активност, ограничаване на капацитета и финансовите ресурси и намалена конкурентоспособност на местните производства.
Нови възможности, свързани със структурните фондове към ЕС и ПРСР.	Намаляване на местния административен капацитет и влошаване качеството на човешките ресурси водещи до намаляване на ефективното усвояване на европейските ресурси.
Активно развитие на туризма, изграждане на туристически бази и предлагане на туристически услуги.	Функциониране на изолирани туристически обекти и услуги, а липсата на координация и обединяване на предприемаческия капацитет ще доведе до фалит на някои от тях.
Изграден Посетителски туристически център, който да предлага информация, обслужване на туристическите маршрути и гостите на общината.	Липсата на общински услуги и инициативи подкрепящи туризма и туристическите услуги на територията на общината, ще доведе до възпрепятстване на туристическия бизнес на територията.
Развитие на нови селскостопански производства, които се търсят на европейските и световни пазари.	Развитието на монокултурното земеделско производство на територията на общината ще доведе до изтощаване на почвата и нейната химизация и замърсеност.
Пазарен интерес към окрупнени селскостопански производства и тяхната	Липсващите обединения на производителите от нов тип, ще стопират

преработка.	възможностите за обединяване на по-малките земеделски производители и ще затруднят пробива им на международния пазар.
Изграждане на обособени индустриални зони в покрайнините на населените места с изградена инфраструктура, които да привличат бъдещите инвеститори в общината.	Влошаване на бизнес климата в общината поради липсата на финансов ресурс за изграждане на необходимата инфраструктура на обособените индустриални зони.

ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Наличие на обучителни центрове в региона и национални програми за квалификация и преквалификация.	Недостиг на квалифицирана работна ръка. Ограничен брой кандидати, които да отговарят на изискванията на различните програми.
Провеждане на професионални курсове от Бюрото по труда, повишаващи квалификацията и подобряващи възможностите за трудова реализация.	След завършване на обучителните курсове няма подходящи работни места или ако има създадени такива, те са само за срока на проекта.
Наличие на предприемачи, желаещи да развиват туризъм на територията.	Слаба чуждоезикова подготовка и ограничен брой владеещи чужди езици местни кадри.
Наличие на СУ “Васил Левски” и две професионални паралелки.	Не се осигуряват работни места за хората, повишили своята квалификация или преквалификация в дадена професия.
Сравнително висок процент на хора със средно образование.	Ниска конкурентоспособност на работната сила на пазара на труда, поради: • Нисък образователен ценз сред най-голямата група от местното население. • Голяма част от квалифицираните кадри са в пенсионна възраст.
Местен потенциал за реализация на повече проекти, подобряващи и разнообразяващи социалния и икономическия живот на общината.	Липса на обучения за поддържане и разширяване на квалификацията на местните кадри в областта на проектното управление.
Наличие на Местна инициативна група и работещи читалища.	Липса на гражданска инициатива и съпричастност за включване на НПО в местните публични проекти.
Наличие на млади хора на територията на	Падане качеството на работната сила

общината.	поради застаряващите квалифицирани кадри и наличието на голяма ромска група с висока степен на неграмотност, нисък образователен ценз и нисък процент трудова реализация.
Обновяване и подобряване качеството на общинските услуги, които са 156 на брой.	Концентриране на общинските услуги само в областта на делегираните им дейности.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Изграждане на общински център за професионално обучение, прилагащ съвременни методики на обучение и разполагащ с оборудвана база за квалификация, преквалификация и информираност.	Затваряне на гимназията поради липсата на интерес от страна на младите хора към средното образование и професионалната подготовка, която тя предоставя.
Привличане на специалисти от съседните общини с висок образователен статус и професионална подготовка.	Обезлюдяване и устойчиво застаряване на населението на територията. Спадане броя на образованото население под санитарния минимум.
Разработване на общинска политика за интеграция на ромите и възможностите за тяхната бъдеща социална, образователна и професионална реализация.	Влошаване на процеса за повишаване на образователния статус на ромите и професионалната им квалификация и увеличаване размера на социалните помощи.
Разширяване на международните контакти и партньорските взаимоотношения с други общини и местни структури от България и Европа.	Изпадане в икономическа и социална изолация на общината и на местната общност поради липса на междуобщински и транснационални инициативи.
Утвърждаване на общината като спокойно, тихо, чисто и безопасно място за живеене с добри комуникации със съседните населени места.	Увеличаване на кражбите и криминалните прояви на територията и създаване на нестабилна обстановка за сигурността на гражданите.

ИНФРАСТРУКТУРА	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Добра пътна междуобщинска и вътрешнообщинска инфраструктура с обща дължина 160.1 км.	Незадоволително състояние на вътрешнообщинската улична мрежа. Затруднено снегопочистване на отдалечените населени места през зимния сезон.
Наличие на ж.п. връзка до Циментов завод – Златна Панега.	Неефективно използване на наличната ж.п. връзка от други потребители.
Силно развити пътни (транспортни) връзки с близки и далечни населени места.	Част от автобусите минават по магистралата, но не влизат в града, което затруднява придвижването на пътниците.
Наличие на междуселищно транспортно	Отпадане на голям брой вътрешнообщински

обслужване.	линии поради липсата на пътници.
Изградена електрическа мрежа до всички населени места и махали с дължина 296,67 км и 83 трафопоста. Сменени осветителни тела с енергоспестяващи във всички населени места.	Част от електропреносната мрежа е остаряла.
Мобилно покритие, добри телефонни връзки, приемане на радио и телевизионни сигнали и др.	Неравномерно покритие на различните мобилни и радио сигнали.
Осигурена оптична кабелна връзка по въздушен път, наличие на уърлес на публични места (община, ресторанти и др.). Наличие на няколко доставчика на интернет и цифрова телевизия.	Липсва онлайн система свързваща кметствата и другите държавни структури с Общинската администрация.
Наличие на регионални медии (в. "Народен глас", в-к „Ловеч глас", в-к „Бг Север", Кабелна ТВ „ЕТА" и др.)	Липса на местна медия и на медийна общинска политика.
Наличие на газопровод и възможност за газоподаване (в с. Златна Панега).	Технически проблеми за довеждането му до общинския център. Липса на достатъчен брой потребители и липса на интерес от централния инвеститор.
Добре организирано сметосъбиране и сметоизвозване; Наличие на ново регионално депо. Въведено разделно събиране на отпадъците; Регламентирани места за събиране на оборска тор; Наличие на нови технологии за преработка на отпадъците в „Титан" – Златна Панега.	Липсва сепарираща инсталация в Регионалното депо за ТБО в Луковит. Липса на компостираща инсталация.
Изградена е водопреносната мрежа и е осигурено водоснабдяването на всички населени места на общината. Частично е обновена част от водопреносната мрежа. Изградена е ПСОВ в гр.Ябланица.	В селата на общината не е изградена канализационна мрежа и ПСОВ, в гр.Ябланица тя е частично изградена, а част от нея е амортизирана.
Нормално водоподаване, добро качество на питейната вода и липса на воден режим.	Голямо количество септични ями, опасност от замърсяване на подпочвените води поради липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции за отпадни води в селата на общината.
Съществуват много на брой малки водоизточници.	Не се поддържат и не се използват ефективно съществуващите алтернативни водоизточници.
Изграждане на алтернативни енергийни източници.	Ограничен брой алтернативни енергийни източници.
Обновена и оборудвана спортна зала и игрище. Обновена спортна инфраструктура в СУ „Васил Левски". Активна	Ограничени или липсващи средства за текуща поддръжка на спортните съоръжения на територията на общината.

експлоатация на спортната база.	
Отредени терени за изграждане на производствена и търговска инфраструктура: „Кът” – 32,5 дка,	Не е довършена необходимата инфраструктура. Липсва инвестиционен интерес и активна рекламна дейност за привличане на инвеститорите.
Изградени са няколко къщи за гости.	Не са узаконени част от новоизградените туристически обекти.
Наличие на парк в центъра.	Липсват зелени площи в другите населени места, детски площадки и места за забавления на децата на открито.
ВЪЗМОЖНОСТНИ	**ЗАПЛАХИ**
Изграждане на газопровод, който да захранва стопанските обекти и жилищата на територията на общината.	Липсата на инвеститорски интерес ще лиши останалите населени места от газифициране, което е предпоставка за демотивиране на бъдещите инвеститори.
Увеличаване броя на алтернативните енергийни източници, обособени самостоятелно или в комплекси.	Активното изграждане на ВЕИ ще заплаши живота на прелитащите над територията птици.
Изграждане на модерен хотелски комплекс и/или увеличаване броя на къщите за гости.	Оставане на част от изградените туристически обекти в сивата икономика поради ниските приходи.
Изграждане на устойчива местна бизнес структура предлагаща услуги за бизнеса и партньорства с общината.	Липса на публично-частните партньорства на територията на общината ще намали възможностите за местно развитие и ще влоши бизнес средата.
Обновяване и модернизиране на здравната, образователната, спортната, културната и развлекателната инфраструктура.	Застаряване на квалифицираните кадри и липсата на нови, ще занемари публичната инфраструктура и ще влоши качеството на предлаганите услуги.

ОКОЛНА СРЕДА	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Наличие на карстови извори, от които най-големият е “Глава Панега”.	Поради въведения режим на екологична защита някои от тях не могат да се използват за развитие на екологичен туризъм.
Наличие на много пещери, природни и екологични забележителности.	Слаба информираност за пещерите и природните забележителности в района.
Наличие на защитени зони и местности, позволяващи развитието на екологичния туризъм.	Не се използват ефективно природните дадености и липсват мерки, свързани с опазване на биоразнообразието и използването на природните обекти за екологичен туризъм.
Наличие на общински горски фонд.	Нерегламентирани сечи на част от горите; Липса на активна залесителна дейност.

	Протичащи ерозионни процеси.
Богато биоразнообразие.	Липса на достатъчно информация и реклама за популяризиране на биоразнообразието. Не се реализират екологични проекти.
Добра организация за сметосъбиране, сметопочистване и сметоизвозване. Разделно събиране на отпадъците.	Локални замърсявания в някои от населените места.
Наличие на дивеч.	Опасности от бракониерства.
Наличие на еко-пътеки.	Липса на текущо поддържане на еко-пътеките.
ВЪЗМОЖНОСТНИ	**ЗАПЛАХИ**
Възможности за залесявания и изграждане на просеки, ограничаващи разрастването на възникналите пожари.	Засилване на ерозионните и свлачищните процеси. Намаляване на традиционните дървесни видове.
Подобряване достъпа до значимите екологични обекти, повишаване на информираността за тях и изграждане на еко-пътеки.	Опасност от замърсяване на околната среда от производствени замърсители, туристи и от местните жители.
Разработване на проекти, водещи до опазване на биоразнообразието и подобряване на околната среда.	Промяна в биоразнообразието. Изчезване на някои застрашени видове.

ЗДРАВЕОПЗВАНЕ И СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Наличие на общински домашен патронаж и детска млечна кухня.	Ограничени финансови ресурси за разширяване на социалните услуги.
Наличие на национални социални програми, които осигуряват услуги за социално слабите и уязвими групи	Не се осигуряват грижи за всички нуждаещи се социални групи.
Наличие на Център за спешна медицинска помощ.	Липса на здравна профилактика и грижа за подобряване здравния статус на населението в пенсионна възраст.
Наличие на 5 лекарски практики в общината и 6 зъболекарски практики и кабинети, оборудвани със съвременна техника.	Населението на по-малките населени места е принудено да пътува до общинския център, за да ползва здравните услуги.
Наличие на една аптека в общинския център.	Липса на аптеки в по-големите села.
Наличие на ехограф и рентген. Има организирани приеми на лекари специалисти.	Липсва на територията: - рехабилитационен център; - физиотерапия и други здравни услуги.
Отсъствие на бездомни и безнадзорни деца, сравнително малък процент на хора с увреждания.	Не е осигурен достъп до публичните сгради за хората с увреждания. Има достъп само до отделни обществени сгради.
Изграден частен Дом за стари хора в	Лоша организация и лоша репутация на

с.Добревци.	частния Дом за стари хора. Липсват дневни центрове за подкрепа на възрастните хора и на хората с увреждания.
Включване на ромите в различни обучителни програми и проекти.	Липсва целенасочена и дългосрочна Програма за социална интеграция на ромското население.
Реализиране на проекти в училищата за подобряване на средата и интеграцията на уязвимите социални групи.	Липсват програми сред младежите осигуряващи превенция и борба с наркотичните зависимости.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Изработване на дългосрочна програма за социална интеграция на ромското население.	Пълна социална изолация и сегрегация на ромското население.
Възстановяване дейността на Дневен център за стари хора.	Социална изолация и липса на грижи и социални контакти за самотните стари хора и на хората с увреждания.
Изграждане на Дневен център за работа с деца, чиито семейства не полагат грижи за тяхното израстване и социално адаптиране.	Изолиране на младите хора от възможностите за професионално и социално изграждане и за успешното им адаптиране в обществото.
Текущо обновяване и модернизиране на здравната инфраструктура.	Амортизация и излизане от употреба в бъдеще на основната здравна база.
Изграждане на Дневен център на хората с увреждания, предлагащ комплексни услуги за хората в неравностойно положение.	Увеличаване на бедността и броя на безпомощните хора, които трудно ще могат да се грижат сами за себе си.

КУЛТУРА	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Традиции в областта на: • културата (театъра, музиката, изложбите, танцовите състави и др.); • образованието и извънкласните занимания развиващи индивидуалните способности и клубове по интереси; • културното наследство (музей, паметници, занаяти, сладкарство, традиционна кухня и др.).	Забравени са голяма част от дългогодишните празници, ритуали и традиции; Рядко се обновяват експонатите в музея и изложбите, не се организират изложения; Липсва мотивация и стимули за ръководителите на клубовете на пенсионера; Остаряла е материалната база и оборудването на читалищата; Липсват финансови ресурси за развитие на културата и издръжката на културната инфраструктура; Липсват публично-частни партньорства.
Наличие на местни структури за популяризиране на културните дейности: • 8 работещи читалища, разполагащи с: две танцови групи, един самодеен театрален състав и духов оркестър; • 1 регистриран клуб на пенсионера и	Липсват алтернативни инициативи и гъвкавост за развитието на културния мениджмънт, включващ намирането и използването на алтернативни финансови ресурси.

инвалида и 4 клона в селата.	
Наличие на сравнително добра материална база (помещения) в читалищата. Голям библиотечен фонд и ценни издания.	Остарели услуги (библиотечни) и липса на нови инициативи и предприемчивост съобразно приложението на новите IT услуги.
Модерно оборудване и софтуерна обезпеченост на НЧиталище "Наука 1901" – гр.Ябланица и НЧиталище „Иван Данов" – с.Брестница. Реализирани проекти и натрупан опит.	Малък брой реализирани проекти, липса на подготвени хора за тяхното разработване и реализация. Изоставане на останалите читалища от този процес.
Софтуерна обезпеченост и електронна класификация на наличния библиотечен фонд. Възможности за доставка на специализирана литература от други библиотечни фондове.	Не се обновява наличния книжен фонд и не се търсят възможности за включване в масивите на големите електронни библиотеки; Липса на специализирана литература в библиотечния фонд на читалищата; Не се разнообразяват читалищните услуги; Не се търсят възможности за извършване на стопанска дейност.
Информационно обслужване и условия за използване на свободните интернет източници в НЧиталище "Наука 1901" и НЧиталище „Иван Данов" –с.Брестница. Общината предлага услугата "Достъп до нормативната база".	Липса на достатъчен брой подготвени специалисти в областта на информационните технологии.
Активна дейност на Клуба на пенсионера, Клуб "Докле е младост". Регистрирана една младежка организация.	Липса на младежки инициативи, които да привличат младите хора, да развиват организационната им подготовка и да реализират дейности в различни обществени области.
Провеждане на традиционни културни събития (събори, празници, концерти и др.).	Отсъствие на голямо традиционно културно събитие в общината от национално значение.
Наличие на интересни местни обичаи и традиции.	Не се познават добре местните традиции и обичаи и не се популяризират. Отсъствие на ромски състави и ромски фолклор.
Изградена културна изложба на открито.	Липса на достатъчно културни обекти, които да привличат вниманието на гостите на общината.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Изграждане на публично-частни партньорства.	Амортизация и разрушаване на наличната културна инфраструктура.
Кандидатстване по различни европейски програми и пред МИГ Ябланица-Правец. Активен обмен на самодейни състави от други страни.	Постепенно намаляване на културните прояви и обществения интерес към тях до пълното им изчезване.

Обединяване усилията между училищата и читалищата за разработване и финансиране на съвместни програми с цел привличане вниманието на младите хора към: пленери, модерни танцови прояви, литературни конкурси, състезания, свързани с познания за историческото минало, екологията и др. обществено-значими теми, които да провокират интереса и да развият организационните способности сред младите хора извън училищната среда.	Изчезване на интересите към културните изяви, неглижиране на културните и екологичните ценности, липса на позитивно мислене и инициативност сред младите хора.

ОБРАЗОВАНИЕ	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Наличие на едно средно училище и три основни училища.	Недостатъчна ангажираност на част от младите хора в гражданското образование.
Наличие на едно обединено детско заведение в гр. Ябланица и 3 филиала в: Златна Панега, Брестница и Добревци.	Ограничен обхват на ромските деца в детските ясли и в детската градина.
Наличие на преподаватели специалисти, владеещи английски, руски и френски език.	Липса на местни кадри ползващи немски език. Липса на достатъчен брой млади хора, свободно ползващи английски език.
Осигурени правоспособни учители по информатика.	Липсват езикови и компютърни курсове за желаещите да придобият подобни знания и умения.
Разкрити две професионални паралелки с подходяща материална база и оборудване.	Липса на местна лицензирана организация за професионално обучение, която да разшири възможностите и да реагира гъвкаво съобразно променящата се обстановка на пазара на труда.
Организиране на обучителни курсове от Бюрото по труда.	Придобитите квалификации и осигурените работни места решават проблема краткотрайно, липсва устойчивост на работните места.
Интеграция на ромските деца в масовите училища. Сравнително висок процент на посещаемост от страна на ромската общност в училище.	Наличие на отпаднали от училищата ученици от ромски произход. Нисък процент на завършващите ромски младежи.
Осигуряване на транспорт за децата от съседните населени места посредством 4 училищни автобуса.	Липса на достатъчно учебници и учебни помагала за ползване от ромските деца.
Наличие на спортна база и интернет в училищата.	Незадоволителна поддръжка на игрищата в училищата. Липса на интернет в домашна среда за някои от учениците.
Наличие на младежки състави и клубове, финансирани от различни проекти.	Липса на самоорганизиращи се младежки групи за реализацията на обществени

	инициативи.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Разработване и реализация на проекти, развиващи личностните качества, лидерството и гражданското образование на подрастващите.	Понижаване качеството на обучението и преместване на учениците в други учебни заведения извън общината, които предлагат по-добри условия за образование.
Откриване на Център за професионално образование с лиценз от НАПОО или обособяване на местен клон на лицензирана професионална структура за осигуряване на необходимата професионална подготовка.	Обезлюдяване на района и намаляване на възможността за връщане на младите хора. Закриване на гимназиалния курс поради намален брой деца. Напускане на общината на младите хора с цел трудова миграция.

СПОРТ И ТУРИЗЪМ	
СИЛНИ СТРАНИ	**СЛАБИ СТРАНИ**
Отлично географско положение – сравнително лесен и бърз достъп до основните центрове на туристическо търсене: София, Ловеч, Плевен, Габрово, Ботевград, Троян, Тетевен и др.	През зимните месеци затруднени връзки с градовете от Южна България. Сравнителна отдалеченост от международните летища (най-близкото е Софийското летище на 85 км).
Наличие на няколко къщи за гости.	Ограничени съвременни туристически услуги и търговска мрежа подкрепящи развитието на туризма. Оставане на част от тези туристически обекти в сивия сектор.
Съчетание на съхранена природа, атрактивност на планинския пейзаж, наличие на природни феномени, защитени зони и др.	Липса на информация и реклама. Липса на екологична култура особено сред младите хора.
Условия за пешеходен, коло-туризъм, скално катерене във високата част на предпланината Драгоица.	Недостатъчно развита техническа, комуникационна, здравна и социална инфраструктура.
Изградени екологични пътеки.	Не се полагат нужните грижи за съхранението и рекламата на природните забележителности.
Наличие на Стратегия за развитие на туризма и Маркетингова стратегия, които разработват в детайли местната политика в областта на туризма.	Липса на местна административна структура, която да предоставя услуги за туристите.
Частично изградена туристическа инфраструктура (маркировка, указателни табели и места за отдих).	Липса на устойчиви туристически маршрути и интегрирани туристически пакети от услуги.
Сравнително добре запазено и поддържано културно-историческо наследство: • исторически и архитектурно-етнографски обекти: църкви и манастир	Епизодични презентации на културно-историческото и природното наследство. Липса на интересни и редовни инициативи.

от национално значение; • съхранен бит, традиции и частично съхранение на местните занаяти; • музейна сбирка; • периодично отбелязване на значими събори и местни празници.	
Обновена спортна зала и игрище. Обновена спортна инфраструктура в СУ „Васил Левски“. Активна експлоатация на наличната спортна база. Традиции във волейбола и футбола.	Недостатъчно финансови средства за поддръжка на спортните съоръжения. Липса на частни спортни зали и съоръжения.
Наличие на сгради с традиционна архитектура, паметници и местности с историческо значение, които могат да се превърнат в туристически обекти.	Липса на обща концепция за тяхната реконструкция и експлоатация. Липса на финансов ресурс за тяхното обновяване.
Наличие на условия за подобряване качеството на съществуващата туристическа база и съвременното строителство, отговарящо на новите стандарти.	Липса на хотелска база.
Наличие на НПО.	Недостатъчно ефективна дейност и липса на координация между местната власт и НПО сектора. Липса на съвместни инициативи. Липса на разработени и реализирани проекти от страна на НПО.
Финансирани от наши и международни донорски програми проекти за туристическо развитие.	Невъзможност за самоиздръжка на част от организациите, предоставящи услуги, след прекратяването на проектното финансиране.
Издадени рекламни материали и брошури за туристическите обекти.	Ограничена информация за съществуващите на територията на общината туристически обекти. Не се прилага разработената рекламна стратегия в областта на туризма и туристическите услуги.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Наличие на стари сгради с възможности за реставриране.	Липсата на финансови възможности за тяхната поддръжка ще доведе до цялостното им унищожаване.
Изграждане на туристически атракции, свързани с водоемите и екологичните обекти.	Намаляване на туристопотока поради липса на достатъчно забавления на територията.
По-ефективно използване на читалищата и тяхната база за осигуряването на нови туристически услуги за гостите на общината.	Липсата на предприемчивост, ще доведе до цялостно отмиране на традициите и обезличаване на местната общност.
Традиции в областта на кулинарията и сладкарската промишленост, създаващи	Загубване на традиционните рецепти и възможностите за тяхното налагане на

условия за развитие и популяризиране на местната традиционна кухня.	пазара и разнообразяване на асортимента от хранителни продукти.
Обединяване на възможностите на културния, спортния, селския и алтернативния туризъм.	Липсата на желание и инициатива за обединяване на заетите в туризма, ще доведе до липсата на интегрирани туристически пакети, които да задържат посетителите по-дълго на територията.
Модернизация на спортните обекти на открито.	Пълно занемаряване и неизползване на спортната база.
Изграждане на детски площадки и кътове за отдих и забавления на гражданите на общината и на техните гости.	Неглижиране на местните туристически обекти от семействата с деца поради липсата на възможности за забавления.

Връзката между ***Възможностите и Силните страни*** ни дава представа за лостовете на местното развитие. За община Ябланица това предполага обединението на наличните местни, регионални и национални ресурси с възможностите, които предоставят европейските фондове и другите видове икономически механизми. Обединяването на тези фактори създава предпоставки за оптимизиране управлението на местно ниво и за постигането на регламентираните цели и приоритети на Плана за интегрираното развитие на общината. ***Агресивната стратегия*** е най-благоприятната стратегическа позиция за една община с размерите на община Ябланица, която обаче е и най-трудната за изпълнение, защото изисква сериозна местна инициатива и висока степен на активност. В този случай всеки обект на анализа заема максимална площ в квадранта между силните страни и възможностите. Трябва да се намерят начини заеманата в нея площ да се увеличава, т.е. в максимална степен да се използват регистрираните силни страни и възможностите. Въпреки, че наличието на Възможности, не винаги означава наличие на местен капацитет за тяхното използване. Това разположение на нещата трябва да насочи усилията на местното ръководство главно към подобряване качеството на човешкия ресурс и на финансовата обезпеченост на общината, а това не винаги е възможно, затова тази стратегия трябва да се допълни частично и с някои от другите стратегии.

Връзката между ***Слабите страни и Заплахите*** формира основните проблеми на местно развитие, които трябва да се познават добре и също да се търсят възможности за тяхното решаване.

Връзката между ***Силните страни и Заплахите*** определя рисковете на развитие, а връзката между ***Слабите страни и Възможностите*** извежда ограниченията на

развитие. От тази класификация произтичат и условните наименования на различните видове стратегии.

В случая можем да използваме частично и ***диверсификационната стратегия,*** която се определя между ***Силните страни и Заплахите***. Основната посока на стратегическо развитие при нея е насочена към намаляване или ограничаване на заплахите и при едновременно укрепване и ефективно използване на силните страни. Балансирането между силните страни от една страна и защитните мерки преодоляващи заплахите е най-доброто решение на проблемите на общината на този етап.

Тази ***диверсификационна стратегия,*** може да се допълни частично и с ***концентриращата стратегия***, която използва съществуващите благоприятни условия за развитие чрез намаляване на слабите страни. Засилването на връзката между ***Слабите страни и Възможностите*** е важно, но по-трудно за изпълнение, защото за преодоляване на слабите страни не винаги може да се активизира необходимия ресурс. Въпреки това е важно да се проследява връзката и да се търсят решенията на регистрираните слаби страни, базирани на възможностите.

Обединяването на различните видове стратегии с акцент върху ***Агресивната стратегия*** ще допринесе за прилагането на комплексен подход към Силните и Слабите страни, Възможностите и Заплахите.

Основните задачи, върху които трябва да се концентрира управлението на общината, са:

- Повишаване качеството на човешкия ресурс и експертния капацитет за активното използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с изграждане на съвременна инфраструктура и подобряване качеството на услугите.
- Осигуряване на благоприятна бизнес среда за интензивно развитие на аграрния и промишления сектор, която да подкрепя предприемачите и земеделските производители и която да отговаря на всички нормативни екологични изисквания.
- Ефективно използване на местните ресурси и местния капацитет за предприемане на поредица от защитни мерки предотвратяващи заплахите и опасностите, които произтичат от икономическата криза предизвикана от корона вируса и които възпрепятстват местното развитие.
- Създаване на интегрирани социални и качествени здравни услуги подобряващи

качеството на живот на местното население.

- Подобряване достъпа и благоустрояването на спортната и развлекателната инфраструктура за повишаване качеството на живот на местното население.

Всички тези предложения трябва да намерят своето място в ПИРО 2021-2027 г., тъй като интегрираният план е основен инструмент за управление и главна предпоставка за устойчиво развитие на населените места в община Ябланица.

II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЯБЛАНИЦА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

Данните от анализа за текущото състояние на община Ябланица показват, че общината се нуждае от ускоряване на социално-икономическото си развитие чрез търсене на ефективни механизми стимулиращи растежа, заетостта и устойчивото развитие на територията за преодоляване обезлюдяването и намаляване на демографските диспропорции.

Общината следва да идентифицира и да мобилизира целия си потенциал – инвестиционен, природен и човешки и на тази база да насочи действията си в посоки, които осигуряват в максимална степен оползотворяването на съществуващите възможности за тяхното финансиране от националните и европейски фондове.

Необходимо е Общината да приложи интегриран подход за развитие, като с подходящо съчетаване на политики и мерки да оказва въздействие върху икономическия, туристическия, природно-културния, инфраструктурния и човешкия потенциал на територията. На тази основа, политиката за развитие на общината до 2027 г. следва да бъде ***агресивна по отношение на желания териториален баланс на местното икономическо и социално развитие, за да се минимизират отрицателните последици*** от протичащите демографски процеси. В същото време тя трябва да е ***подкрепяща*** по отношение на необходимите предпоставки за развитие на туризма и ***диверсификационна*** по отношение изграждането и обновяването на инфраструктурите.

Идентифицираните в социално-икономическия анализ множество проблеми и нужди на местната общност не могат да бъдат решени в рамките на програмния период поради ограниченията на финансовите и човешките ресурси. Ресурсните възможности следва да бъдат обвързани и насочени към решаването на най-приоритетните потребности на общината, така че да доведат до максимален социално-икономически ефект.

ПИРО на община Ябланица е средносрочен документ, който има за цел постигането на устойчиво социално-икономическо развитие, по смисъла на „Устойчивото развитие на регионите“ на база на местните потенциали и сравнителни предимства на природния, материалния и социалния капитал на територията.

ПИРО предлага устойчиви решения за обвързване в едно цяло както на усилията на местната администрация, така и тези на местната общност за постигане на общо социално-икономическо благополучие на местното население при спазване на ограничителните условия за опазване и поддържане на околната среда.

ПИРО на община Ябланица 2021-20207 г. е разработен в съответствие с: - Методическите указния за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община за периода 2021-2027 г.; - Методическите указания за разработване на Националната стратегия за национално развитие на Република България (2012-2022 г.); и проекта на Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на СЗР (2021-2027 г.) - ниво 2. В този смисъл разработката е в хармонизация с принципите на регионалната и кохезионната политика на ЕС, като се отчитат препоръките на основните стратегически и планови документи на регионално и национално ниво.

При разработката на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. е възприет подходът за установяване на тясна връзка и координация не само със стратегическите документи за регионално развитие на по-високите нива, но и продължение изпълнението на дейностите на община Ябланица за периода 2014-2020 г. По съдържателния си характер ПИРО надгражда действащия в програмния период 2014-2020 г. Общински план за развитие (ОПР). Това изискване цели да подчертае взаимовръзката на двата подхода „отгоре – надолу“ и „отдолу – нагоре“ при изработването и прилагането на стратегическите и планови документи на регионалното развитие и йерархичната им подчиненост.

Промените направени в стратегическата рамка на ПИРО през новия планов период са съобразени и със Споразумението за партньорство 2021-2027 г. с „Териториален дневен ред н ЕС – 2027 г.“ и с Механизмът за възстановяване и устойчивост, както и националните документи: Национална програма за развитие „България 2030 г.“, „Националната концепция за пространствено развитие“ (НКПР) 2013-2025 г. и „Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.“.

Стратегическата част включва елементите: ***визия за развитие на общината до 2027г., главна цел, три стратегически цели, четири приоритетни области и прилежащите им конкретни мерки.*** Обединяващата визия за развитие, представлява желаното и постижимо състояние на община Ябланица през 2027 г., която може да се постигне, чрез изпълнението на заложените стратегически цели, които получават продължение в единството от приоритетни области за развитие, включващи набор от мерки и дейности.

В И З И Я

„Община Ябланица да се превърне в просперираща, бързо развиваща се община с достатъчно работни места, със съвременна инфраструктура, чиста околна среда, съхранено природно и културно наследство, осигуряваща добър жизнен стандарт и спокойна среда на своите граждани и грижа за социалната интеграция на уязвимите социални групи“.

Във визията е заложена прогнозата, че ще бъдат използвани и развити местните ресурси, налични главно в общинския център, като ще се акцентира върху икономическото и социалното развитие, ще бъдат подобрени условията за живот и ще се търси прилагането на ефективни средства и подходи за преодоляване на демографските проблеми.

За изпълнение на тази визия е нужно да се използват възможно най-ефективни, икономически средства и да се насърчава поведение, което води до успешно развитие и хармония между човека, социалната и природната среда.

За реализирането на визията ще се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства за територията и нейното развитие.

Желаният резултат, формулиран във визията на ПИРО на Ябланица ще спомогне за постигане на приетата визия, която определя рамката за реализация на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен регион 2014-2020 г. ***Северозападен район преодолява същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб.***

За достигане на визията на ПИРО, която кореспондира с регионалната визия е необходимо да се работи за:

- Създаване на благоприятна бизнес среда, чрез увеличаване услугите за бизнеса, привличане на различни инвеститори, за създаване на нови работни места и допълнителни източници на доходи за жителите на община Ябланица;
- Технологично и структурно обновяване на икономиката и повишаване на нейната ефективност;
- Възстановяване и развитие на традиционните селскостопански производства допълнени с нови иновативни технологии и екологични производства;
- Развитие на техническата и социалната инфраструктура водеща до подобряване качеството на живот на местното население;
- Създаване на устойчива жизнена среда осигуряваща реда, сигурността и спокойствието на гражданите;
- Подобряване на социалните и здравните услуги на територията;
- Осигуряване на условия за социална интеграция и приобщаване на гражданите от уязвимите социални групи.

Постигането на желаната визия следва да се осъществи чрез определените главна и стратегическа цели, подкрепени от адекватни приоритети, специфични цели и мерки.

Стратегическата част на ПИРО е фокусирана и конкретна и ясно показва избраната посока на развитие на общината и сферите, към които приоритетно да бъдат насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани четири ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие.

Целта е да се постигне осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, а не да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети, които не отразяват местните потребности и не използват максимално местния потенциал.

ГЛАВНА ЦЕЛ:

Устойчиво местно развитие с високи равнища на заетост, подобрено социално и здравно обслужване, основани на местния потенциал и ресурси за постигане на благоприятна жизнена среда и висок стандарт на живот.

Реализирането на Главната цел следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО. Необходимо е да се използват всички възможности за съвместни проекти и дейности, включително в условията на междуобщинско и трансрегионално сътрудничество.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ:

ЦЕЛ 1: Ускоряване растежа на местната икономика, чрез ефективно използване на ресурсите за привличане на инвестиции в промишленото производство, туризма, селското стопанство, и съпътстващите ги дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване доходите на населението.

ЦЕЛ 2: Запазване и развитие на човешкия капитал, чрез подобряване на образователната система, привличане на млади хора на територията, подобряване качеството и стандарта на живот, ограничаване на демографските диспропорции и насърчаване на социалното включване.

Цел 3: Устойчиво и балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социалната инфраструктура, съхраняване и опазване на природното и културно-историческото наследство.

Освен стратегическите цели са дефинирани и четири приоритети, към които има посочени и специфични цели, които конкретизират и прецизират съответната приоритетна област. Приоритетите и специфичните цели отнесени към тях са следните:

Приоритет 1: Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика.

- Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, чрез привличане, задържане и подкрепа на инвеститорите в секторите: промишленост, селско стопанство, туризъм и др.
- Специфична цел 1.2: Устойчиво развитие на селското стопанство.
- Специфична цел 1.3: Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на местното природно и културно наследство.

Приоритет 2: Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и интеграция на малцинствените общности.

- Специфична цел 2.1: Намаляване на безработицата, чрез увеличаване на заетостта и създаването на нови работни места
- Специфична цел 2.2: Постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда, чрез повишаване качеството на човешките ресурси.
- Специфична цел 2.3: Насърчаване на социалното включване и на трудовата активност на групите намиращи се в неравностойно положение.

Приоритет 3: Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.

- Специфична цел 3.1: Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване на жизнената среда.
- Специфична цел 3.2: Опазване на околната среда и биоразнообразието за устойчиво използване на природните ресурси.

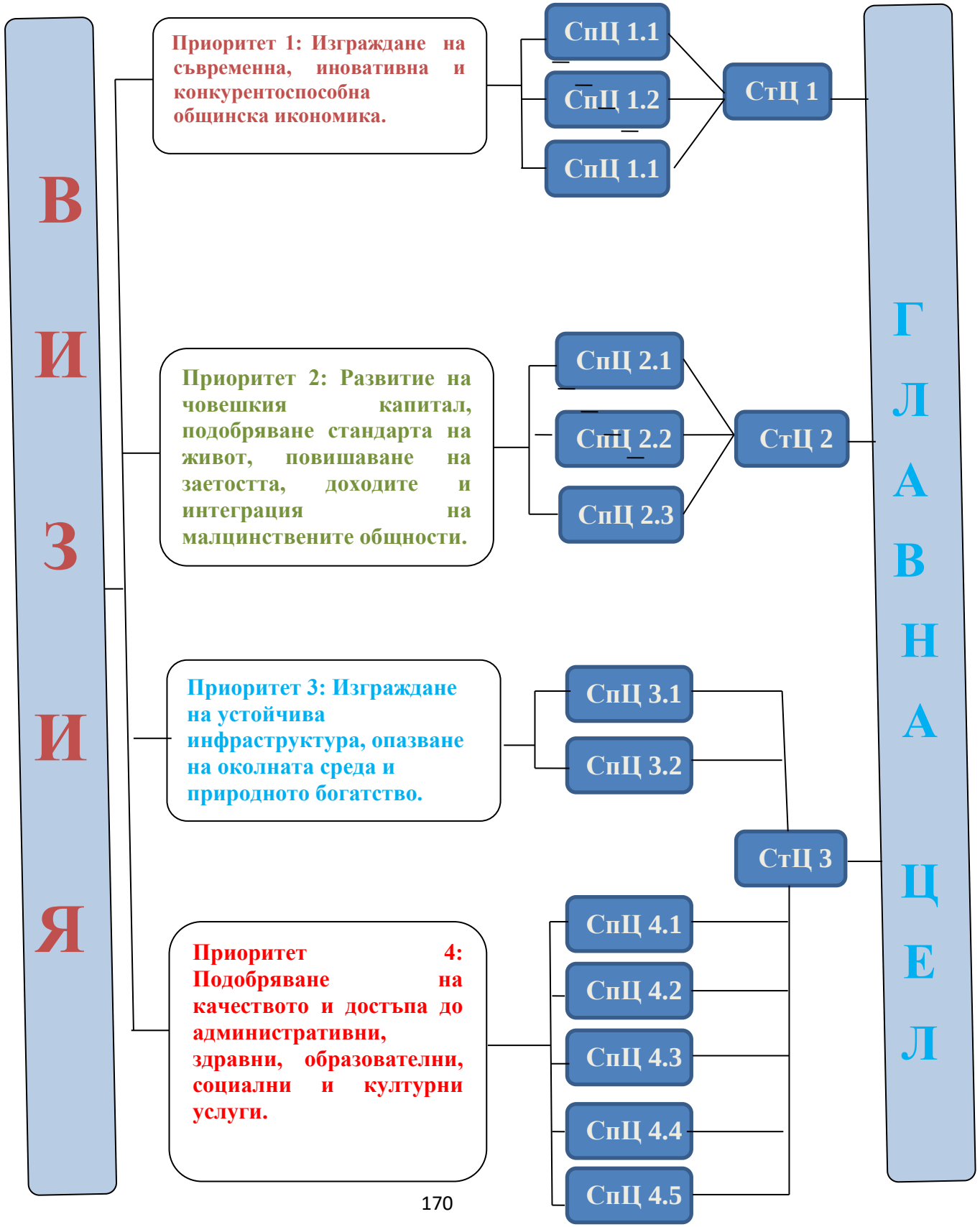
Приоритет 4: **Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.**

- Специфична цел 4.1: Повишаване на институционалния капацитет, чрез подобряване на компетентността и качеството на административните услуги.
- Специфична цел 4.2: Подобряване качеството на образование на територията.
- Специфична цел 4.3: Повишаване достъпа до качествени здравни услуги.
- Специфична цел 4.4: Разширяване обхвата, вида и качеството на социалните услуги.
- Специфична цел 4.5: Развитие на културата, културното и природното наследство, спорта и младежките дейности.

От стратегическата рамка става ясно, че община Ябланица се стреми основно към постигане на добро икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в областта на иновациите, създаване на съвременни с неутрални към климата производства, развитие на туризма и селското стопанство. Подобряване качеството н човешкия ресурс и интеграцията на маргинализираните общности, обновяване на инфраструктурата, подобряване на образователните, социалните и здравните услуги и спорта са другите направления по които общината ще работи през следващия програмен период.

В следващата схема може да се види и как са разпределени и взаимосвързани целите и приоритетите на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Съответствие на стратегическата рамка на ПИРО с европейските и националните и регионални документи

ПИРО на община Ябланица се разработва в момент, когато все още не са финализирани оперативните програми, от които реализацията на ПИРО на община Ябланица е силно зависима. Все още текат дебатите за Механизма за възстановяване и устойчивост, който е част от елемента „Следващо поколение ЕС“ (2021-2024 г.) от Плана за възстановяване на Европа[39] и разработването на националните планове. Всичко това прави външната среда, в която се изготвят документите доста неясна, увеличава се риска за условност на планираните дейности и най-вече не са напълно изяснени източниците и размера на средствата за тяхната реализация.

Съгласуваността на ПИРО се изразява в съгласуваност с релевантните стратегически документи главно на регионално, национално и европейско ниво. Това е: **Споразумението за партньорство 2021-2027 г.,** което определя стратегията на държавата членка и приоритетите й за изпълнение на Кохезионната политика и Общата политика в областта на рибарството, както и рамката за управление на средствата от европейските фондове през програмен период 2021 -2027 г. Съгласно документа, през следващия програмен период, инвестиции с европейско финансиране ще се осъществяват в рамките на всичките пет политически цели на Съюза, които да стимулират инвестициите в ЕС[40] и които трябва да се вземат под внимание. Това са:

- **По-интелигентна Европа** - чрез иновации, цифровизация, икономическа промяна и подкрепа за малките и средните предприятия;
- **По-зелена безвъглеродна Европа** - чрез прилагане на Парижкото споразумение и инвестиране в енергийния преход, възобновяемите енергийни източници и борбата с изменението на климата;
- **По-добре свързана Европа** - със стратегически транспортни и цифрови мрежи;
- **По-социална Европа** - изпълнение на европейския стълб на социалните права и подкрепа за качествената заетост, образованието, уменията, социалното приобщаване и равния достъп до здравеопазване;

[39] http://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5572
[40]https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/ikonomika/2020/09/24/4117764_novata_programa_za_regionalno_razvitie_shte_e_otvorena/

- **Европа по-близо до гражданите** - подкрепа за местните стратегии за развитие и устойчивото градско развитие в ЕС.

Европейските приоритети през новия програмен период са отразени в няколко основни документа по-важните от които са следните:

- **Европейският зелен пакт**, регламентира стремежа Европа да бъде първия неутрален по отношение на климата континент.
- **Европа, подготвена за цифровата ера** - Стратегията на ЕС в областта на цифровите технологии, ще доведе до предоставяне на повече възможности и права на хората чрез ново поколение технологии.
- **Икономика в интерес на хората** - ЕС трябва да изгради по-привлекателна инвестиционна среда и растеж, който благоприятства създаването на качествени работни места, особено за младите хора и малките предприятия.
- **По-силна Европа на световната сцена** - ЕС ще утвърди позицията си в света чрез подкрепа за многостранното сътрудничество и основания на правила световен ред.
- **Утвърждаване на европейския начин на живот** - Европа трябва да защитава върховенството на закона, ако иска да подкрепя правосъдието и основните ценности на ЕС.
- **Нов тласък за европейската демокрация** - Трябва да се даде по-голяма тежест на мнението на европейците и да се защити демокрацията от външна намеса, като например дезинформация и послания онлайн, пораждащи омраза.

Европейският зелен пакт е пътната карта за **постигане на устойчивост на икономиката на ЕС**. Това ще стане като се превърнат климатичните и екологичните предизвикателства във възможности във всички области на политиката и се направи така, че преходът да е справедлив и приобщаващ за всички.

Европейският зелен пакт предоставя **план за действие** за:

- повишаване на ефективното използване на ресурсите чрез преминаване към чиста, кръгова икономика;
- възстановяване на биологичното разнообразие и намаляване на замърсяването.

В плана са посочени необходимите инвестиции и наличните финансови инструменти. В него се обяснява как да се гарантира справедлив и приобщаващ преход.

Целта на ЕС е да бъде неутрален по отношение на климата през 2050 г. Предложеният **европейски законодателен акт в областта на климата** ще превърне този политически ангажимент в правно задължение на всяка страна членка.

Икономиката в интерес на хората означава, че физическите лица и предприятията в ЕС могат да просперират само ако икономиката работи за тях.

Друг важен европейски документ е **Програмата за развитие на регионите (ПРР) 2021-2027 г.**, който се фокусира върху териториалната цел на политиката "Европа по-близо до гражданите", като във втория й работен вариант основната цел на политиката за регионално развитие в България е - *да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия*. Определени са и следните специфични цели:

- Справяне с негативните демографски тенденции и намаляване на регионалните различия по отношение на населението;
- Увеличаване на икономическия растеж на българските региони;
- Насърчаване на балансирано териториално развитие чрез полицентрична мрежа от градове, подкрепена от интегрирани инвестиции.

Така дефинираните главна и специфични цели са формулирани в отговор на предизвикателствата, с които страната ни трябва да се справи за постигане на балансирано регионално развитие и намаляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия.

Горепосочените цели се предвиждат да бъдат постигнати чрез значителна промяна в отношението, възгледите и перспективите към регионалното развитие, което ще се реализира чрез прилагането на интегриран териториален подход. Във фокуса на интегрирания териториален подход е ефективното използване на потенциала на всяка територия в тесен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни

нива на управление, както и други заинтересовани страни, действащи на съответната територия[41].

Друг важен европейски документ е **Механизмът за възстановяване и устойчивост**[42], който е част от елемента „Следващо поколение ЕС“ (2021-2024 г.) от Плана за възстановяване на Европа[43]. За целите на програмиране на средствата държавите членки изготвят Национални планове за възстановяване и устойчивост като приложение към своите Национални програми за реформи. Проектът на регламент за създаване на Механизма предвижда датата 30 април 2021 г. като краен срок за официално подаване на Националния план за възстановяване и устойчивост пред ЕК. Държавите членки могат да подадат проект на план преди крайната дата за предварителни консултации на текста с Комисията. Плановете ще се преразглеждат и адаптират, при необходимост, през 2022 г., така че да се вземе предвид окончателното разпределение на средствата за 2023 г.

Основната цел на **Плана за възстановяване и устойчивост**[44] е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които да имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и повишаване на доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

Общата селскостопанска политика и нейните приоритетите и целите за следващия програмен период играят особена роля при разработването на ПИРО в такива селски общини като община Ябланица. Общата селскостопанска политика продължава да бъде най-важната политика на ЕС в областта на селските райони и проектните предложения за

---

[41] **Проект на Програма за развитие на регионите 2021-2027**, изпратена към ЕК на 20.10.2020 г. за неформални преговори

[42] **Механизмът за възстановяване и устойчивост** е нов инструмент, предоставящ на държавите членки финансова подкрепа за увеличаване на **публичните инвестиции и провеждане на реформи** след кризата с COVID-19.

[43] http://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5572

[44] **Механизмът, разполагащ със средства в размер на 672,5 млрд. евро** , е централен елемент на изключителното усилие за възстановяване на ЕС — Next Generation EU (NGEU): план за 750 млрд. евро, договорен от лидерите на ЕС през юли 2020 г. Механизмът ще подпомага действията на държавите членки за справяне с икономическите и социалните последици на пандемията от COVID-19, като същевременно се гарантира, че икономиките им ще осъществят **екологичния и цифровия преход** и ще станат **по-устойчиви и издръжливи.**

националните стратегически планове, изводите от седмия доклад за икономическа, социална и териториално сближаване. Основните цели на бъдещата ОСП са: 1) насърчаване на интелигентен, устойчив и диверсифициран селскостопански сектор, който да гарантира продоволствената сигурност; 2) подкрепа на действията за опазване на околната среда и климата и да допринесе за целите на Съюза, свързани с околната среда и климата; 3) укрепване на социално-икономическата структура на селските райони. Последната цел е за икономическа устойчивост и растеж на селските райони. Селско стопанската политика включва 9 специфични цели, от тях пряко свързани с развитието на селските райони са: привличане на млади земеделски производители и улесняване развитието на стопанска дейност в селските райони; насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони, включително биоикономиката и устойчивото горско стопанство. Хоризонтални цели свързани с общата селско стопанска политика са смекчаване на последиците от изменението на климата и за адаптация към него, както и за устойчивата енергия; насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух. Тези цели предопределят да се подпомагат ресурсно-ефективни икономически дейности.

Целите на Общата селскостопанска политика относно подобряване свързаността и цифровизацията на икономиката са:

- засилване на пазарната ориентация и повишаване на конкурентоспособността, научните изследвания, технологиите и цифровизацията;
- балансирано териториално развитие;
- гарантиране на снабдяването;
- стабилизиране на пазарите.

По приоритет образование и обучение за висококвалифицирана работна сила ОСП може да допринесе чрез:

- насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси;
- насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони;
- изкореняване на бедността и устойчиво развитие.

Бедността и социалното изключване са предизвикателства за голяма част от селските райони. Относителният дял на лицата, изложени на риск от бедност, е една от целите на ЕС. Значително по-голям е рискът от бедност при някои от най-уязвимите групи от населението като безработните и пенсионерите в селските райони. За преодоляване на неравенството в доходите в селските райони е икономически оправдано да се увеличава присъствието на микро и средни предприятия за повишаване на нивото на инвестиционна активност.

Обединяващ подход между кохезионната политика и политиката за селските райони е прилагането на интегрирани инвестиции с териториално измерение, които са фокусирани върху местни и регионални проблеми. Този нов подход е свързан с въвеждане на инвестиции на интегрирани мерки, съобразени със спецификата на регионите и насърчаване на партньорството между общини, области и региони с фокус върху местния потенциал и нуждите на конкретните територии. С прилагането на интегрирани проекти се осигурява финансиране чрез действащите на територията програми. По този начин ще се реализират нови възможности за подкрепа и развитие на територията, чрез комбинация от мерки, създавайки синергичен ефект между отделните програми.

Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 /НПР БГ2030/ е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения. Нейната **визия** е следната: „През 2030 г. България е държава с висок жизнен стандарт и конкурентноспособна, нисковъглеродна икономика. Страната разработва и внедрява иновации във всеки сектор на икономиката, адаптирайки се към променящия се свят чрез своето високообразовано, креативно, солидарно и здраво общество. То представлява плодородна почва за идеи и притегателна сила за инвестиции и човешки капитал. Уникалните културни и природни дадености на българските региони се оползотворяват отговорно и устойчиво. Те са интегрирани помежду си и със света посредством високоскоростни пътни и оптични връзки, утвърждавайки мястото на страната като кръстопът на идеи и блага в Европа и отвъд. Българският гражданин играе активна роля в бъдещето на своята държава, има богати възможности за личностно и професионално

развитие и живее в справедливо и толерантно общество, в което гласът му се чува“[45]. Всички важни отправни точки включени във визията са отразени в ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г.

НПР БГ2030 конкретизира и целите на политиките за развитие на страната до 2030 г. **Основна цел** на политиката до 2030 г. е ускоряване на икономическото сближаване в рамките на ЕС, чрез целенасочена и фокусирана правителствена подкрепа за повишаване на специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с по-висока технологична и научноизследователска интензивност, което ще позволи заемането на по-добри и по-престижни позиции в глобалните вериги на стойността. Своевременната технологична трансформация на икономиката и повишаването на ресурсната ефективност имат потенциала да я изведат на по-висока траектория на растеж, доближавайки жизнения стандарт на българския гражданин до средноевропейските нива.

Документът определя три **стратегически цели** – ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата, за реализирането на които са предвидени целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие:

- Иновативна и интелигентна България;
- Зелена и устойчива България;
- Свързана и интегрирана България;
- Отзивчива и справедлива България;
- Духовна и жизнена България.

За постигането на стратегическите цели са дефинирани 13 национални приоритета, като с решението на правителството са определени водещи ведомства по отделните приоритети. Приоритетите, дефинирани в ПИРО, са изцяло в съответствие с целите и приоритетите на НПР БГ2030. Те ги включват по различен начин без да ги преповтарят.

Комплексът от приоритети, мерки и дейности за реализацията на стратегическите цели на ПИРО отчитат изцяло насоките включени в стратегическата рамка на НПР БГ2030 и ориентират своята бъдеща политика в няколко основни области на въздействие, които са отразени в четирите приоритета, мерките и дейностите, насочени към постигането на специфичните и стратегическите цели в развитието на общината.

[45] https://www.minfin.bg/bg/1394

Особено значение за формулирането на приоритетите залегнали в ПИРО, имат предвижданията и на АНКПР[46] и другите секторни политики.

Особено важна роля при разработването на ПИРО играят интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 г. (ИТСР). Северозападният регион /СЗР/ в който се намира община Ябланица се отличава с това, че трябва да преодолява съществото социално-икономическо изоставане и сериозни структурни и демографски проблеми, чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване потенциала за растеж и догонващо развитие в национален и европейски мащаб. Основното предизвикателство пред СЗР е превръщането му от икономически изостанал и слабо населен район в устойчиво развиващ се регион, който е интегрална част от националната територия.

Трите приоритета на СЗР са:

1. **Ускоряване на растежа на регионалната икономика.** Догонващ растеж плюс мобилизиране и включване на специфичния потенциал.
2. **Запазване и развитие на човешкия капитал**, където за повишаване на привлекателността за живеене се предвижда реализацията на целенасочени мерки за развитието на здравна, социална, културна и спортна инфраструктура.
3. **Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата.** Инвестициите за подобряване на съществуващата инфраструктура за железопътен, автомобилен и воден транспорт са най-краткия път за осигуряване на по-добри условия за бизнес и живот, като

[46] Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) е с период на действие 2013-2025 г., като през 2019 г. има водеща роля в обвързването на приоритетите на оперативната програма за развитие на регионите за следващия програмен период 2021-2027 г. с документите за стратегическо регионално развитие и пространствено планиране. Актуализираната концепция дава визия за развитието през следващите години, определя основните приоритети на политиката за пространствено развитие и целевите територии за подкрепа и служи като основа за планирането и програмирането на периода след 2020 година.
Регионалните схеми дефинират дългосрочните перспективи и цели за пространствено развитие на регионите, на които е разделена страната, връзките между тях и съседните държави. Те са разработени в съответствие с Актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. С тях се отчитат и политиките за всеки район в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда, в унисон с местния териториален потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие.

същевременно способстват и за постигане на по-високо ниво на безопасност.

В областта на целите и обхвата на ПИРО е определено, че като част от системата от стратегически документи плана следва да интегрира регионалното и пространственото развитие и да служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на ЕС. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие. ПИРО се изработва за територията на общината, като се определят и зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за кооперирane с други общини.

Изведените нужди от инвестиции в публична инфраструктура и базови услуги в селските райони се предвижда да бъдат адресирани чрез прилагането на интегриран териториален подход, базиран на нормативната рамка за **интегрирани териториални инвестиции** /ИТИ/, в съответствие с чл. 22 от проект на РОР. Във фокусът на интегрирания териториален подход е ефективното използване на потенциала на всяка територия в тесен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, както и други заинтересовани страни, действащи на територията.

Интегрираният териториален подход ще бъде изпълнен на базата на **интегрираната териториална стратегия на СЗР**, съгласно член 23 от РОР и националното законодателство, свързано с политиката за регионално развитие.

Прилагането на интегрирания териториален подход освен всичко друго се отличава с прилагането на **принципа на партньорство**: сътрудничество между различни заинтересовани страни и участници в социално-икономическия живот на територията на общината. Принципът на партньорство отразява и широката обществена подкрепа за финансиране на проектите. Целите на проекта, целевите нужди и очакваните резултати трябва да бъдат припознати от възможно най-голям брой заинтересовани страни и обсъдени с широката общественост. Партньорството между различните общини ще се прилага по отношение на проекти, насочени към територии с по-широк обхват. От друга страна, партньорството между различни видове организации (бенефициенти) е

задължително изискване. Сформиране на партньорство, който да кандидатства с концепция за ИТИ ще е допустимо между някои или всички от изброените по-долу (списъкът не е изчерпателен):

- държавни органи, областни администрации и общински власти;
- представители на гражданското общество - неправителствени организации, организации на работодатели, синдикати, фондации;
- бизнес - представители на големи предприятия, представители на малки и средни предприятия и др.;
- научна общност - представители на университети, Българска академия на науката, Селскостопанската академия и др.

Интервенцията за инвестиции в базови услуги и дребна по мащаби инфраструктура ще допринася за интегрирания териториален подход, който ще бъде изпълнен чрез интегрирани териториални инвестиции в съответствие с чл. 24 от проекта за РОР за територията на 6-те региона от ниво NUTS 2.

При разработването на ПИРО са отчетени и съобразени изискванията ИТИ, връзката им с **Интегрираната териториална стратегия на СЗР**, които са отличителната черта на новия програмен период. Изцяло е приложен и принципа на партньорство, както със заинтересованите страни, така и с другите общини, фирми и институции.

В заключение може да се каже, че на ниво ПИРО се осъществява връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, чрез формулирането на ограничен брой ключови приоритети и специфични цели. Освен стратегическите документи отправна точка за формулирането на четирите приоритета имат изводите и направени в аналитичната част на документа и SWOT анализа, като са отчетени местните проблеми, а фокусът е насочен върху конкурентните предимства и потенциал на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

Всяка специфична цел ще се изпълнява, чрез съвкупност от мерки и дейности, които са обобщени в Програмата за реализация на ПИРО 2021-2027 г. под формата на приоритетни проекти, обезпечени с човешки, финансов, времеви ресурс и съобразени с капацитета и възможностите на община Ябланица.

Част III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Комуникационната стратегия е много важна за всяка една община, тъй като регистрира заинтересованите страни, стимулира съпричастността и участието на местното население. Тя включва всички инструменти и процеси, които помагат да се достави правилното послание към точните хора по най-ефективния начин.

Съставни части на всяка комуникационна стратегия са: целева аудитория; цел на комуникационната стратегия; принципи на стратегията; комуникационно послание; форми и канали на комуникация.

Комуникационната стратегия подпомага общината в развитието и поддържането на взаимоотношения с гражданите, сдруженията, организациите с идеална цел, външните инвеститори и бизнеса, който развива своята дейност на територията на общината, за осигуряването на информацията, необходима за постигане на информирано съгласие, идентифицирането на възникващи проблеми, повишаване нивото на разбиране, генерирането на подкрепа за въпроси и обособяването на проблеми за добро и прозрачно управление, изясняването на съществени въпроси и очертаването на проблемните теми и области.

Комуникационната стратегия залага на духа на партньорството и сътрудничеството между обществените и частните структури, намиращи се на територията на община Ябланица, между представителите на бизнеса и гражданите, между публичния сектор, частния сектор и другите социални групи.

Основните принципи на комуникационната стратегия са: публичност и създаване на условия за провеждане на дебат; предоставяне на балансирана и обективна информация на целевата аудитория; осигуряване на възможност гражданите да изразяват своите очаквания и предложения; защита на обществения интерес; изграждане на съпричастност в населението и структурите на гражданското общество към проблемите на общината и мотивирането им за участие в нейното управление; прозрачност и информираност; ефективност на дейностите по стратегията.

Целевата аудитория на Комуникационната стратегия е цялото население на община Ябланица, което трябва да бъде информирано за визията, целите, приоритетите и мерките на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021 - 2027 г. По този начин ще се изпълни и основната цел на Комуникационната стратегия, която е следната „Стимулиране на съпричастността и участието на населението на община Ябланица, на бизнеса и на структурите на гражданското общество, развиващи дейност на нейната територия, при разработването, приемането и изпълнението на ПИРО за периода 2021 - 2027 г.“

За да осигури по-ефективна комуникация с гражданите и с местните частни структури общинското ръководство трябва:

- Да предоставя текущо навременна информация на заинтересованите страни;
- Да насърчава посредством различни механизми информационния обмен и да поддържа обратната връзка с гражданите и с техните организации;
- Да създава условия за изслушване на гражданите и на техните оценки за постигнатите резултати по различни проекти;
- Да отчита интересите на различните социални групи и да адаптира към местните условия взетите управленски решения;
- Да въвлича гражданите и техните организации в разработването и мониторинга на местните политики и местните инициативи.

Комуникационната стратегия трябва да осигури условия всеки един от участниците в комуникационния процес да е запознат с успехите на местната власт, да познава нейните приоритети и проекти, да следи динамиката на местните потребности и бъдещите очаквания на местното население.

За да има Комуникационната стратегия успех, е важно да се постигат следните **изисквания**, чието изпълнение общинското ръководство трябва да може да гарантира:

1. Ръководството разбира и се съобразява с важността на гражданското общество и поддържа текущата комуникация с неговите представители.
2. Ръководството умее да планира комуникациите стратегически, като приема Комуникационната стратегия и следи за нейното изпълнение.

3. Общинското ръководство осигурява достатъчен бюджет и ресурси, за поддържане на необходимите административни структури, осъществяващи комуникацията с гражданите.
4. Комуникационната стратегия се актуализира и адаптира в зависимост от настъпилите промени в социално-икономическата среда.

Комуникационните връзки са средство, чрез което в едно цяло се обединява организационната дейност, базирана на активен обмен на информация. Комуникацията влияе на поведението на сътрудниците, спрямо нея се осъществяват изменения във вътрешно-организационните процеси и взаимоотношенията във външната среда. Посредством комуникационните връзки информацията влиза в действие и придобива ефективност и ефикасност.

При разработването на ПИРО се разпространява комуникационното послание, че разработения и изпълняващ се план за следващия програмен период е в интерес на всички групи от населението, а не само на определена социална група. Само обединените заинтересовани страни имат шанса да превърнат община Ябланица в развиваща се територия с добри икономически, социални и екологични условия в населените места, в привлекателно и спокойно място за живот, работа и почивка, с оптимална среда за развитие на промишлеността и селското стопанство и условия за пълноценна социална и трудова реализация на местното население, и че само с широката обществена подкрепа и участието на гражданите, тези цели могат да бъдат постигнати.

В комуникационния процес се включват различни **ключови фигури**, както вътрешни: това са представителите на Общинската администрация и Общинския съвет, така и външни: гражданите, неправителствените организации, представителите на бизнеса и други органи от обществения сектор на местно ниво. Доброто партньорство между публичните и частните структури зависи основно от качеството на поддържаните текущи комуникации, които трябва да се създават и захранват текущо от страна на местните власти.

В зависимост от това към кои публики е насочена комуникацията различаваме **два вида комуникации**: **вътрешни и външни**.

Вътрешните комуникации, освен че предават факти (знание), предават информация за общината и за нейния организационен живот, мотивират, създават чувството за принадлежност, вдъхновяват нововъведенията и подобряват работата в екип.

Вътрешните комуникации поддържат персонала и определените представители от Общинската администрация и Общинския съвет информирани, допринасят за тяхната интеграция в рамките на общинското управление, създават чувството за принадлежност, формират здравословна работна среда и увеличават ефективността на управленческите решения, тъй като обезпечават и разширяват необходимата подкрепяща среда в самата община.

Вътрешните комуникации предоставят на работещите в общината важна информация за тяхната работа, за организацията на местно равнище, за обкръжаващата ги среда и за самите тях. Комуникацията може да подпомогне мотивирането, изграждането на доверие, създаването на обща идентичност и да укрепи чувството за отговорност и значимост. Комуникациите подсигуряват на служителите среда за изразяване на емоции, знания, умения, за споделяне на надежди и амбиции, за отбелязване на постижения. За това тя трябва да се поддържа и стимулира.

Комуникационната стратегия създава условия за постоянен диалог с местната власт (между администрацията и местните органи на властта). По този начин администрацията се информира текущо за ключовите проблеми, за постиженията и предстоящите задачи, обясняват се приоритетите, планират се проекти и се изказват политически позиции по определена тема, събират се реакции и коментари относно ключови въпроси, за изработване на бъдещи планове за действие. Само информираната администрация има възможност да обезпечи ефективна комуникация с гражданското общество.

Външните комуникации се създават, изграждат и поддържат между общината и външните публики, а това са: НПО, институциите, фирмите, обкръжаващата среда. Тези комуникации са ключови, защото първо, всички участници трябва да се информират за приоритетите на местната власт, за да могат да се подготвят да подкрепят планираните от нея инициативи, и второ, да осигурят необходимото съответствие на дейностите и услугите с реалните нужди на участниците. При външните комуникации всички участници в комуникацията имат интерес от поддържането на комуникационните връзки: граждани, неправителствени организации, местни бизнеси, медиите и преди

всичко местните власти, които носят основната отговорност за обезпечаването на комуникационния процес.

Добрите комуникации с външните участници носят следните **ползи** за местната власт: потребителите могат да предоставят обратна информация за вида на услугите, които желаят, и качеството на услугите, които получават; местният бизнес може да помогне на местната власт да разбере от какво се нуждае бизнес общността и как най-добре да привличат нови инвестиции, които да развият местната икономика; медиите могат да информират гражданите за нови политики и успешни инициативи и да уведомят местната власт какво мислят гражданите за реализираните проекти.

Гражданите трябва да се информират текущо, за да се чувстват уверени, че тяхната местна власт се опитва да свърши добре работата си, те могат да споделят отношението си към ключови въпроси и да дават предложения за промяна в местните политики и реализираните общински проекти. За целта местната власт трябва да им осигури публична трибуна или друга форма на обратна връзка за изразяване на мнения, становища и оценки.

Комуникационната политика е средносрочна и събира принципите, процедурите и насоките на местната власт за комуникация с вътрешни и външни аудитории. Тя взема под внимание оценката за настоящата среда за комуникация, но преди всичко, тя трябва да е съгласувана с ПИРО.

Форми на комуникация при осъществяване на комуникационната стратегия са публични дискусии, презентации, фокус-групи, разпространяване на печатни материали, а основни комуникационни канали са интернет страницата на общината, информационния бюлетин и регионалните медии.

Планът за интегрирано развитие на община Ябланица 2021-2027 г. се разработи, обсъди и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с някои физически лица и представители на юридическите лица с нестопанска цел, имащи отношение към развитието на общината. Главната цел на действията за прилагане на принципа на партньорството е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на изработването, изпълнението и мониторинга на ПИРО за очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на неговата подготовка и реализация.

Приоритети на Комуникационната стратегия

Приоритет 1: Повишаване информираността на гражданите за ролята на местната власт и структурите на гражданското общество в процеса на местно развитие.

Приоритет 2: Изграждане на единен информационен стандарт в диалога между местната власт, останалите държавни институции, структурите на гражданското общество и медиите.

Приоритет 3: Формиране на реалистични и компетентни обществени представи за ефективността, дейността и възможностите за създаване на благоприятна социално-икономическа среда в община Ябланица.

Приоритет 4: Създаване на професионално етични стандарти сред общинските служители, които да осигурят устойчивост на процеса на комуникация с гражданите.

Цели на Комуникационната стратегия

Основна цел: Стимулиране на активния диалог и съпричастността на всички заинтересовани страни на местно ниво към процесите на формиране на добро и прозрачно управление, включително и чрез предоставяне на възможности гражданите и структурите на гражданското общество да изразяват мнението си за управлението на общината.

Специфични комуникационни цели:

- Да стимулира участието и подкрепата на структурите на гражданското общество за осигуряване на добро и прозрачно управление в община Ябланица;
- Да разяснява цялостния ефект от доброто управление, като по този начин допринася за по-активни действия от страна на заинтересованите страни в местното развитие;
- Да предоставя информация за методите и средствата за осъществяване на комуникацията, свързана с информираността на гражданите и постигане на прозрачно местно управление;
- Да осигурява надеждни канали за комуникация между местната власт, населението, структурите на гражданското общество и бизнеса.

Целевите аудитории на Комуникационната стратегия са следните:

- Икономически и социално активните граждани;

- Младите хора;
- Групите в неравностойно положение (хората с увреждани, възрастните хора, социално слабите и др.);
- Неправителствени, браншови и други представителни граждански организации;
- Медии – регионални и национални;
- Широката местна общност.

Чрез всяка една от тези референтни целеви аудитории ефективно могат да бъдат комуникирани различни части от общите послания на настоящата стратегия. Работата с всяка една от тези аудитории предполага специфични действия и комуникационни форми, които да гарантират индивидуализацията на подхода и в същото време да координират усилията за постигане на крайните цели.

При реализацията на Комуникационната политика на общината при представянето на обществеността на всеки важен обществено значим проблем, трябва да се съдържа следната информация:

- ***Гледната точка и целта на местната власт и нейните приоритети***. В случая при разработването на ПИРО и неговото изпълнение това са: Визията, стратегическите му цели приоритетите и специфичните цели;
- ***Каква е позицията, името и правомощията на члена на персонала, който е отговорен за комуникациите, как той ще посредничи при поддържане на връзката между местната власт и гражданите.*** Трябва да се знае кой ще говори по обсъжданите теми и ще представя гледната точка на общината по отношение на реализацията на дейностите и постигнатите резултати. При разработването на ПИРО, това е Консултантът, който прави анализите, води дискусиите, работните срещи, обобщава мненията, дава информация на гражданите. При изпълнението на ПИРО това е Председателят на Комисията за разработване, управление и мониториране на ПИРО;
- Да се познават и да се представят на гражданите „***Отговорностите на Кмета и на Общинския съвет по темата“,*** за да не се изпада в нормативни недоразумения;

- Задължително трябва ***да се идентифицират различните аудитории/заинтересовани страни и техните интереси***. По този начин се осигурява тяхното присъствие и се разработват правилните инструменти за осъществяване на текущата комуникация с тях;

- Следваща стъпка е ***Набелязване на конкретните форми на комуникация***, какви форми на комуникация трябва да бъдат използвани, за да се постига оптимален ефект. Важно е да се знае кой ще ги прилага, какви функции ще изпълнява и как ще участва общинското ръководство в този процес?;

- ***Какви са „задължителните“ комуникационни канали***, които ще се използват текущо и кои в определени моменти, като допълнително се посочват тези моменти. Те се описват по-подробно в следващите текстове на Комуникационната стратегия.

За постигане на набелязаните комуникационни цели се използват следните **основни форми на комуникация:**

- ***Провеждане на информационни кампании***. В зависимост от собствените си приоритети местната власт лансира комплексно и систематично своята гледна точка към целевите аудитории, посредством организацията и провеждането на проактивни информационни кампании, включващи комплексен набор от информационни и рекламни материали. По този начин се представят пред обществеността определени теми, интересуващи гражданите, създават се предпоставки за провокиране на техния интерес и условия за тяхното включване в публичен дебат, в който общината има възможност да аргументира собствената си позиция, следвайки логиката на комуникационната стратегия.

- ***Провеждане на информационни публични инициативи***, които включват: провеждане на работни срещи с населението, на които гражданите се информират по дадена тема и им се предлагат конкретни информационни материали, които осветяват обсъждания проблем; организиране на семинари, уебинари, конференции, кръгли маси за обществени обсъждания с гражданите и с представителите на НПО сектора, на които се предоставя информация и се приемат стратегически програми, решения и др.

- ***Осъществяване на директна комуникация, осигуряваща обратна връзка с гражданите.*** При директната комуникация се стимулират дискусиите и

участието на хората и структурите на гражданското общество (заинтересованите страни) в оценката на резултатите на конкретен проект, на ПИРО и/или мониторинга на конкретна местна политика. При директната комуникация се организират информационни срещи, на които се предоставя възможността на отделните граждани да споделят с органите на местна власт своите опасения, очаквания, оценки и предложения. Общинското ръководство в този случай трябва да проявява активен подход, включващ организиране на срещи на отговорните за вземане на управленски решения власти с представителите на различни сектори и с гражданите с цел запознаване с битуващото в общността обществено мнение. По този начин се получава обратна връзка с гражданите. Най-често използваните форми за обратна връзка са: обществените форуми, фокус групите, провеждането на срещи с местни консултативни или обществени съвети по възникнали местни проблеми, анкетите и интервютата.

- ***Комуникация чрез медиите.*** Комуникацията чрез медиите включва: организиране и участие в пресконференции, брифинги и съобщения за медиите; неформални работни срещи и разпространяване на информация в отдалечените райони с ниско ниво на потребление на медиите; обмяна на опит с другите общини и разпространението на положителни практики в местното управление. Особено важно значение има активното използване на най-новата, но особено ефективно използвана през последните години медия – Интернет, която включва възможност за публикуване на новините в сайта на общината, в други сайтове с високо ниво на посещение и в социалните мрежи. В община Ябланица това се отнася, както за издавания информационен бюлетин, така и за регионалните и националните медии.

- ***Работа с неправителствени организации***. Комуникационната стратегия подкрепя инициативи на гражданското общество, насочени към групи, които трудно могат да се достигнат чрез средствата за масово осведомяване. Като представители на гражданското общество НПО са призвани да защитават неговите интереси и да играят ролята на свързващо звено с местните власти. Това може да бъде постигнато чрез: предоставяне на достъп до информация; осигуряване на по-добра осведоменост относно политиките и нормативната уредба на общината; сключване на споразумения за партньорство и др. В случая това са организации на младежите, пенсионерите и ромите.

За ефективността на комуникацията е важно да се **определят комуникационни канали.** Те се определят от двата вида комуникации – вътрешни и външни, затова основните комуникационни канали са:

- ***Външни комуникационни канали:***
  - Уеб сайт (Разработване и поддържане);
  - Профил в социалните мрежи (Разработване и поддържане);
  - Медии (Поддържане на текуща връзка);
  - Социални медии (Публикуване на актуална информация, която да достига индивидуално до всеки един гражданин);
  - Обществен форум (Организиране и провеждане);
  - Информационни брошури/бюлетини и други рекламни материали (Издаване и разпространение сред гражданите);
  - CD, презентации, публикации и др. (Разработване, публично презентиране и публикуване в Интернет);
  - Публични срещи и обществени обсъждания с населението на община Ябланица по важни теми от местното развитие (Периодичното им провеждане за запознаване с мнението на местната общност);
  - Консултации (Провеждат се с външни експерти и специалисти от НПО сектора и предприемачи);
  - Анкети и допитвания (За събиране на индивидуалните мнения и оценки на гражданите);
  - Кутия за мнения и препоръки (Поставя се, за да се подават жалби и сигнали от гражданите).
- ***Вътрешни комуникационни канали:***
  - Семинари и обсъждания с представители на местната общинска администрация;
  - Регулярни срещи с местните консултативни съвети/ граждански съвети;
  - Въвеждане на Интранет система в общината;
  - Електронна поща и телефонни разговори.

Комуникационната политика на общината трябва да предвижда редовни консултации с граждани, НПО и фирми, особено когато се подготвя нов комуникационен проект, който не само трябва да се разработи компетентно, но трябва да се подобрява и обновява възможно най-често. При ПИРО това са: Годишните доклади, Междинната и Последващата оценка.

Планът за изпълнение на Комуникационната стратегия набелязва дейностите, отговорниците и сроковете за изпълнение на Комуникационната стратегия. Той подпомага процеса на планиране и мониторинг както на вътрешната, така и на външната комуникация.

Реалното участие на икономическите и социални партньори на Общината във всички етапи на разработване, изпълнение, наблюдение, оценка и актуализация на Плана за интегрирано развитие на Община Ябланица за периода 2021 - 2027 г. се препоръчва като задължително условие.

Създаването и поддържането на изградените партньорства по време на разработването на ПИРО създават условия в процеса на изпълнението на ПИРО да се постигне по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища за привличане на необходимите ресурси.

Участието на обществеността в процесите по разработване, наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО може да създаде благоприятни очаквания за бързото икономическо и социално развитие на община Ябланица. Положителните икономически очаквания могат да увеличат преките инвестиции и въздействието на обществената политика.

По време на разработването на Плана за интегрирано развитие на Община Ябланица за периода 2021 - 2027 г. се прилагаха активно партньорството и прозрачността. Това включваше информирането на всички заинтересовани страни. Осигури се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения както чрез проведената анкета, така и чрез провеждането на формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, чрез работа във фокус-групите и организиране на публични дискусии със социалните и икономически партньори и гражданското общество.

Спазването на принципите на партньорство и осигуряване на информация и публичност се осъществиха чрез следните конкретни действия:

1. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на ПИРО 2021 - 2027 г.

2. Представяне в подходяща форма на информация за предвижданията на Плана за интегрирано развитие за периода до 2027 г., за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината, тяхната реализация и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на човешките ресурси, на инфраструктурата и на околната среда;

3. Фокусиране вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и аутсорсването на публични услуги с цел подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;

4. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината, за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност за общината.

При стартиране разработката на ПИРО обществеността беше приканена да споделя предложения за разработването на ПИРО в писмен вид, както и да присъства на организираните открити обсъждания на Плана от работната група по неговото изработване.

На сайта на Общината и в информационния бюлетин бяха публикувани съответни съобщения, информиращи обществеността за стартирането на процеса на планиране, анкетна карта за предварително проучване на актуалните икономически, социални, инфраструктурни проблеми и проблемите на човешките ресурси в общината и за нагласите на жителите на общината за визията, основните цели и приоритети на ПИРО. Резултатите от проведената анкета, допитванията, предварителните обсъждания са документирани и са на разположение на ръководството на общината и на работната група за последващи анализи, корекции, допълнения и актуализации на ПИРО.

Такъв подход трябва да се следва и при актуализирането и усъвършенстването на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021-2027 г. Възможностите на модерните телекомуникационни средства могат успешно да се използват в процеса на приобщаване на партньорите и широката общественост към приоритетите и целите на ПИРО. Откритите обсъждания на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021-

2027 г. във всеки етап от неговото изпълнение могат да бъдат обявявани в Информационния бюлетин или в медиите, а самият ПИРО и неговите изменения да бъдат публикувани на Интернет-страницата на общината и в Информационния бюлетин.

Отговорности и пряко участие в процеса на изпълнение, мониторинг и оценки на ПИРО от страна на заинтересованите страни

В съответствие с техните компетенции Кмета на общината и Общинският съвет носят пряката отговорност за осигуряване на информацията и публичността на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ПИРО. Въпреки това на всички етапи от изпълнението на ПИРО ще се включват, като се разпределят отговорностите между всички групи партньори: териториални и местни административни структури на изпълнителната власт, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения и широката общественост. В зависимост от етапа, нивото на съучастие ще се реализира в различна степен, като се прилагат и трите форми на взаимодействие между посочените групи: информиране, консултиране и съгласуваност, ангажираност и активно участие.

За да се изпълни успешно една Комуникационна стратегия е необходимо да се разработи и План за изпълнение на Комуникационната стратегия. Преди да се пристъпи към неговото разработване е необходимо да се извършат подготвителни дейности, водещи до постигането на следните **резултати**, които са важни за успеха на всяка една Комуникационна стратегия:

- Поставените стратегически цели на комуникационните политики на местната власт са реалистични и изпълними;
- Разработената стратегическа рамка на комуникационната политика може активно да се използва за насочване на комуникациите на местната власт с гражданските структури;
- Представителите на местната власт са информирани и мотивирани да планират и да организират вътрешните и външните комуникации с гражданите и с техните структури;
- Персоналът и избраните представители на местната власт са обучени и притежават добри комуникационни умения;

- Персоналът и избраните представители на местната власт са информирани за работата на общинското ръководство и неговите бъдещи планове;
- Определено е кой ще говори от името на местната власт, какви са основните послания и кои са ключовите аудитории;
- Местната власт е показала капацитет за ефективно използване на широка гама от комуникационни средства;
- Заинтересованите страни са идентифицирани, познават се техните интереси и има готовност за прилагане на диференциран подход в комуникацията;
- Местната власт умее да изслушва, да приема и да се съобразява с получената информация от обратната връзка с гражданите;
- Местната власт умее да работи и да използва ефективно медиите;
- Общинската администрация е подготвила информационните съобщения, които интересуват гражданите и медиите и има готовност при необходимост да осигурява изпреварваща информация;
- Създадени са условия за диалогичност и регулярни контакти с гражданите и бизнеса;
- Мобилизирани са различи външни и вътрешни ресурси, които да обезпечат комуникационния процес.

След извършване на подготвителните дейности може да се пристъпи към разработване на Плана за изпълнение на Комуникационната стратегия, който ще определи начина на провеждане и управление на всяка комуникационна кампания, в т..ч. и тази съпровождаща изпълнението, мониторинга и оценките на ПИРО. Целите на стратегията могат да се постигнат, като се приложат няколко основни подхода, които се операционализират в съответни типове дейности. Те са съобразени със съответните целеви групи и с характера на посланията, насочени към тези целеви групи.

В процеса на изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021-2027 г. основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на ПИРО. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активното участие на всички заинтересувани страни.

Част IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЗИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ – ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Определянето на зоните за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие на възможностите за сътрудничество с други общини е една от най-важните части на ПИРО 2021-2027 г. Тя е резултат от изготвянето на целевия и проблемен териториален анализ на настоящата ситуация на територията на община Ябланица. Анализът описва настоящата ситуация с оглед социално-икономическото и екологично състояние на общината, откроява основните специфики и тенденции в устройственото планиране на територията, извежда потенциала и недостатъците на отделните структурни части, като се идентифицират части от общинската територия, решаването на чиито проблеми изискват да бъдат прилагани инструментите на интегрираното планиране и развитие на територията и в същото време да се запази нейната целева насоченост.

Предизвикателството тук е свързано с интегрирането на различни сектори и територии, което да допринесе за качественото обновяване и подобряване на социално-икономическата среда като цяло. В този случай особено значение има изграждането на няколко отделни зони за въздействие. Пространствено обособените територии се отличават с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на планираните фондове. Комплексното прилагане на интегрирания подход изисква интегрирането на дейности от различни сектори, което ще допринесе за качественото развитие на дадената територия.

Дефинирането на дадена зона се определя от нейната насоченост, от общите й характеристики, от сходните и преобладаващите функции, както и от икономическите, демографските и социалните й характеристики. Задаването на границите на зоните зависи в голяма степен от бъдещото възможно финансиране, от планираните ресурси, от възможните партньорства и междуобщински инициативи и не на последно място от броя на бенефициентите, които ще се възползват от дадената инвестиция.

Различното функционално значение и местен потенциал на зоните, който се използва при интегрираното планиране цели да се постигнат стратегическите цели и визията на община Ябланица в максимална степен.

В ПИРО са подбрани няколко приоритетни зони, които имат най-голям потенциал да повлияят върху социално-икономическото развитие на общината. Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполага общината.

Определените зони за въздействие в община Ябланица са следните:

- ***Зона с потенциал за индустриално развитие***;
- ***Зона с преобладаващ социален характер***;
- ***Зона за туризъм, културно и историческо наследство.***

Изборът на приоритетните зони за въздействие е обоснован и базиран на реални данни и проучвания за съответната територия, а в ПИРО са описани характеристиките, проблемите и потенциалите на всяка зона, както и аргументите, въз основа на които съответната зона е определена като приоритетна за развитие.

Политиката за регионално развитие, като мултисекторна и предлагаща интегрирани мерки и действия политика, трябва да продължи да създава условия за ефективно взаимодействие на секторните политики и междуобщинските инициативи, за постигането на общ ефект на синергия за комплексното позитивно развитие на българските общини и региони през следващите години. Промените в нормативната рамка, свързани с оптимизирането на пакета от стратегически документи, създават необходимите предпоставки за усъвършенстването на процеса на стратегическо планиране засилвайки значението на надобщинските инициативи.

Определянето на приоритетни зони за въздействие цели да се постигне максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполагат общините. Това е особено важно за по-малките общини, при които изпълнението на отделни мерки в различни части от общината е желателно и когато те имат ясна обвързаност и общи характеристики по-между си. Прилагането на различни мерки и интегриран подход на няколко места едновременно оказва качествено въздействие върху цялостното развитие на територията и обезпечава диверсификацията на услугите и дейностите в съответния сектор. Разбира се, че определянето на приоритетните зони за въздействие отличаващи се с общи

проблеми и характеристики не ограничава инвестициите в териториите, които са извън тези зони, а е отражение на идентифицираните при анализа територии имащи най-голям специфичен потенциал /ресурси и инфраструктура/ за развитието в съответния сектор. Приоритетните зони са подбрани от метната общност така, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе не само върху тяхната специфична цел и профилиране, но и върху развитието на цялата общинска територия. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ и не винаги е в рамките на определени общи граници, които са свързани по между си. При определянето на приоритетните зони в ПИРО на град Ябланица някои от териториите макар и разделени са включени в обхвата на една обща зона, тъй като те притежават сродни характеристики и местен потенциал, това са така наречените в методическите указания други зони за въздействие, които включват както урбанизираните територии, така и територии, намиращи се в покрайнините на населените места, извън строителните граници на населените места и други територии обслужващи връзките център-периферия. Като вид това не са градски зони, тъй като град Ябланица е от 4-то *йерархично ниво* по *НКПР* и се доближава в голяма степен до малките населени места. Затова местната общност реши да обедини територии намиращи се в различни населени места в една обща зона за прилагане на интегриран подход**.** Конкретният териториален обхват на всяка зона се съобразява и с разполагаемите финансови, времеви, технологически и кадрови ресурси и потенциални партньорства, достатъчни за реализацията на идентифицираните за съответната зона интервенции.

Зона 1. Зоната с потенциал за индустриално развитие покрива направлението Ябланица – Златна Панега – Брестница, включваща трите подзони и прилежащите им територии:

- **Западна индустриална зона – град Ябланица;**
- **Източна индустриална зона – град Ябланица;**
- **„Златна Панега цимент” АД, покриваща територията от нейните производствени обекти.**

Зоната представлява разнороден по състав, характер, функционална и физическа изграденост територия, която има няколко изключителни особености, които я правят особено подходяща за намеса, възстановяване и развитие, със силен синергичен ефект върху значима част от общинските територии.

Прилагането на интегрираните териториални инвестиции в Зоната с потенциал за индустриално развитие, цели да стартира развитието на „интелигентни селища“ в община като Ябланица, която до момента е изоставаща селска община, което ще засили икономическото й развитие, чрез прилагане на иновативни, дигитални технологии, кръгова икономика и привличането на квалифицирани работници и специалисти.

Всяка подзона включена в Зоната с потенциал за индустриално развитие има инфраструктурна изграденост или потенциал за нейното изграждане. Това предполага качествено обслужване на бизнеса и привличане на нови бизнес инициативи и нови инвестиции на определената територия. Всяка от подзоните има логистична и транспортна обвързаност.

ПЗ-1 „Западната индустриална зона“ - гр.Ябланица, се предвижда да бъде разположена в западната част на гр.Ябланица, в страни от входа на населеното място. Мястото се намира в непосредствена близост до Автомагистрала „Хемус“. Град Ябланица отстои на 85 км. от град София, освен това градът е транспортен възел в следните направления: София – Варна, София - Русе, Тетевен – Враца, София – Габрово, София-Ловеч и др. Логистично – Западната индустриална зона ще има стратегическо положение, поради близостта й до важни транспортни направления и коридори и поради връзките с пазарите на Балканския полуостров, Черноморския басейн, Източна и Централна Европа, Близкия и Далечния Изток. Такава зона може да предложи модерна складово - логистична база, открити и закрити площи за товарене, разтоварване, складиране, съхранение на стоки за реекспорт, импорт и транзит, оформяне на транспортни и митнически документи, представителство и консултации по действащото законодателство.

Предвиденият терен ще предлага изградена водопроводна и електро инфраструктура. В обозрим период до 2027 година се предвижда изграждането на цялостна канализационна система и пречиствателна станция.

Процесът на разработване на Западната индустриална зона обхваща следните дейности:

- Смяна на предназначението;
- Предварително проучване;
- Пазарен, финансов и политически анализ;
- Инженерен анализ и подробни теренни проучвания;

• Изготвяне на ПУП (ПРЗ план за регулация и застрояване на поземлени имоти и улици и план на застрояване);

• Обособяване на урегулирани поземлени имоти;

• Изграждане на пътни връзки;

• Изграждане на електро инфраструктура;

• Изграждане на ВиК инфраструктура и Пречиствателна станция;

• Газификация на терена;

• Осигуряване на телекомуникации и оптична връзка;

• Финансиране;

• Водене на преговори, сключване на договори, осигуряване на необходимите разрешителни;

• Строителство на Западната индустриална зона;

• Маркетинг;

• Управление на индустриалната зона.

Реализацията на проект от такъв мащаб ще бъде твърде труден за капацитета на община Ябланица, ако не си сътрудничи със съседните общини, държавата и бизнеса. Макар местоположението на Западната индустриална зона да е изключително подходящо и имащо необходимия потенциал, следва да се отбележи, че за да бъде печеливш проекта, община Ябланица трябва да приложи успешен интегриран подход със стратегически партньори като:

- заинтересовани фирми, организации и физически лица
- община Правец, община Тетевен и община Луковит;
- „Национална Компания Индустриални Зони" ЕАД;
- Българската агенция за инвестиции.

За изграждането на Западната индустриална зона ще се разчита и на подкрепата на:

- опита и възможностите на „Национална Компания Индустриални Зони" ЕАД.[47];

[47] Дружеството е специализирано в изграждането на индустриални паркове, управление на индустриални зони и центрове за иновации, предоставяне на допълнителни услуги на инвеститорите. Национална

- на публично-частни партньорства, които ще подпомогнат изграждането на Западната индустриална зона.

ПЗ-2. Зона 2. Източна индустриална зона – град Ябланица е изградена и заета от няколко стопански структури. На нейната територия има изградена необходимата инфраструктура и сградна база. Намира се в източната част на гр.Ябланица, обхваща площ около 45 дка и на нейна територия са разположени: Бетонов възел, който обслужва не само потребностите на общината, но и на съседните общини; „Детски свят“ с основен предмет на дейност дървопреработване, както и други по-малки фирми. На територията на зоната има свободни помещения и площи, които при наличие на предприемачески идеи и заявен интерес могат да бъдат използвани за развитие на нови бизнеси или за разширяване на съществуващите. Има сгради, които са подходящи за ферми за отглеждането на животни.

ПЗ-3. Златна Панега-Брестница, обхваща територията покрита от производствените обекти на „Златна Панега цимент” АД и се намира в Източната част на с.Златна Панега, която се простира на територия от 348 дка. До нея достига ж.п. линия. Освен производствените сгради „Златна Панега цимент“ притежава още две кариери разположени в местността „Коритна”, намираща се в землището на с.Брестница. Тук се намира и фирма ПАСАТИ ЕООД, която произвежда детски велосипеди.

„Златна Панега цимент” АД е един от основните производители на качествен цимент в страната. Компанията има бетонови възли в три от най-големите градове, като планира бъдещо разширение, работи върху разкриване на нови кариери за чакъл и пясък. От основаването си до днес Титан се е утвърдил в циментовия сектор, съчетавайки технически и бизнес умения с внимание и акцент върху опазването и възстановяването на околната среда, професионалното обучение на персонала си, предпазване от злополуки и социална грижа за служителите и семействата им.

Успехът се дължи на използването на най-добрата съществуваща производствена технология и ноу-хау. Дейността на „Златна Панега цимент АД” допринася към подобряването на стандарта на живот в община Ябланица и в региона, същевременно подкрепяйки социални и културни дейности, както и опазването на околната среда.

компания индустриални зони е инструмент на българското правителство за развитието и реализирането на индустриалната политика на Р България и като такъв, създава непосредствени социални блага - условия за наемане на работна ръка, повишаване на икономическата активност, спомагане при обмяната на знания и опит, повишаване на конкурентоспособността на българската икономика.

Производствените структури на това структуроопределящо предприятие формират основното направление на развитие на общинската промишленост. По този начин се допринася за подобряване стандарта на живот в региона, същевременно се подкрепят различни социални и културни дейности, както и опазването на околната среда.

Освен местното и регионално значение компанията има и дистрибуторски терминали за цимент в Египет, Италия, Франция, Обединеното кралство и САЩ. В резултат на експортната дейност продуктите на Титан са сертифицирани от официалните национални организации в по-голямата част от страните от Европейския съюз, включително Белгия, Франция, Германия, Италия, Испания и Обединеното кралство. Компанията е изградила репутация на производител на качествени и одобрени продукти за все по-разширяващия се европейски и американски пазар.

Капацитетът на „Златна Панега цимент" АД предполага въвеждането на нови екологични производства на алтернативни енергии, за въвеждане на иновации и предприемането на екологични мерки, които могат да осигурят възможности за подобряване на екологичната среда в региона и включването на общината в кампанията „Зелена България" и по-точно за развитие на най-зелен бизнес. Освен това има възможност за включване в дейности финансирани посредством Плана за инвестиции на Европейския зелен пакт — Планът за инвестиции за устойчива Европа, който ще мобилизира публични инвестиции и ще спомогне за набавянето на частни средства чрез финансовите инструменти на ЕС, по-специално InvestEU, чрез която ще се генерират необходимите инвестиции в определени региони.

Зона 2. Зона с преобладаващ социален характер, включващ три подзони:

Зоната с преобладаващ социален характер, осигурява условия за интегрирано развитие и включва: центъра на гр.Ябланица, Домът за стари хора в Добревци и пенсионерските клубове; ромските махали в Ябланица и в Брестница и планирания за обособяване и регулация „Слънчев край", който се намира в южната част на града.

Зоната с преобладаващ социален характер е част от градската територия с преобладаващи обществено - обслужващи функции, с комплексни проблеми на застрояването, обитаването, транспортното и общественото обслужване, и незадоволителното състояние на техническата инфраструктура засягащо основно Ромската махала и планираният нов жилищен квартал – „Слънчев край".

Територията освен с обществени функции се характеризира с концентрация на жилищни сгради, което обуславя високата й населеност, отличаваща се с голяма група ромско население и с малък брой млади и квалифицирани кадри.

Регистрирани проблеми на зоната са:

- Остър е проблемът с лошата хигиена на централния площад;
- Липсата на законни жилища и тяхното лошо състояние заплашва увеличаващото се ромско население да бъде лишено от необходимата за живеене жилищна площ;
- Липсва съвременна техническа инфраструктура в ромския квартал;
- Липсват места за игри и развлечения на децата;
- Липсват търговски обекти на териториите на ромските квартали;
- Голямата ромска група се нуждае от различни здравни, социални, образователни, квалификационни, културни и други услуги, които да осигурят тяхното социално включване;
- Безработицата и проблемите със социалната интеграция принуждават големи ромски групи да окупират централния площад, да влошават хигиената в центъра на общината и да нарушават обществения ред и спокойствието на гражданите;
- Подобряването на техническата и търговската инфраструктура в ромския квартал ще осигури възможност за по-добро обслужване и развлечения особено за децата на ромите и ще намали създалото се социално напрежение.

ПЗ-1 Социална инфраструктура, с обхват урбанизираната територия на гр.Ябланица и с.Добревци, както и част от другите населени места**,** включваща следните социални обекти: Домашен социален патронаж; Домът за стари хора в с.Добревци; пенсионерските клубове в Ябланица и селата; планираните за изграждане в Ябланица: Дневен център за възрастни хора и Център за здравни и социални услуги. Тази подзона се характеризира основно в потенциал и с възможности, които могат да се използват активно за подобряване на социалните услуги.

ПЗ-2. Ромски махали, включва главно махалите в гр.Ябланица и в с. Брестница, които се отличават с концентриран брой представители на този етнос, които изискват специални грижи водещи до промяна в начина им на живот, в техния здравен, образователен статус, квалификацията им, професионалната им подготовка и заетостта

на хората с нисък образователен статус. Ромската махала в гр.Ябланица се намира източно от центъра на гр.Ябланица с граници: река Ябланска, боровата гора, жилищните блокове и местността „Дяла”. Ромската махала в с.Брестница е концентрирана основно на улица „Възраждане”. В тази подзона доминират в голяма степен проблемите на ромите и на тяхната социална интеграция.

ПЗ-2 „Ромски махали“ е част от Зоната с преобладаващ социален характер, която се характеризира с голям обем незаконни сгради, намиращи се в лошо състояние и в много от случаите са негодни за обитаване. Липсва и собственост върху терените на изградените сгради. Освен това има наличие на недоизградени, неблагоустроени и в лошо състояние елементи на обществено - обслужващата среда, като обществени пространства, улични, тротоарни и алейни настилки и улично осветление. Липсват паркове и детски площадки.

Сред ромското население демографските показатели са значително по-високи, което допълнително усложнява ситуацията. Липсват и социални услуги за включване на изолираните/маргинални социални групи в социални и културния живот на общината.

ПЗ-3 „Слънчев край“, се намира в югоизточната част на гр.Ябланица. Тя е включена в регулационния план на гр.Ябланица. Тя е предвидена за изграждане на жилища за социално слаби граждани на общината.

ПЗ-3 „Слънчев край“ е с обособени 32 броя УПИ на площ от 15 дка. Създадените парцели след изграждане на техническата инфраструктура ще се продават от общината на ниски цени на социално слабите граждани. По този начин се цели да се намали броя на незаконните жилищни сгради и да се подобрят жилищните условия като цяло сред представителите на уязвимите социални групи, особено сред ромското население.

Планирани дейности в зоната /квартал „Слънчев край/:

- Изграждане на ВиК;
- Изграждане на електроснабдителна мрежа;
- Изграждане на урегулирана улична и тротоарна мрежа;
- Продажба на общинските имоти на одобрените от Общинския съвет цени за социално слаби;

- Осигуряване на качеството на живот на територията, вкл. общественото обслужване и изграждането на места за отдих и развлечения.

Реализацията на подобен проект, който решава особено остри социални проблеми на маргинализираните общности е доста трудна дейност за община Ябланица, ако не си сътрудничи със съседните общини, с държавата и с бизнеса. Община Ябланица трябва да приложи успешен интегриран подход със стратегически партньори като:

- община Правец, община Тетевен и община Луковит, тъй като ромското население между тези общини мигрира непрекъснато;
- с местните НПО организации и някои ромски организации;
- с представителите на бизнеса;
- с МТСП;
- с МРРБ;
- партньорство с други европейски общини.

Решаването на подобни тежки социални въпроси не може да се извърши единствено в рамките на следващия програмен период. Това е въпрос на една по-дългосрочна местна политика, която обаче трябва да стартира през новия програмен период, но да продължи да се развива и надгражда и през следващите години.

Тези подзони макар и намиращи се на различни места се отличават с преобладаването на специфични социални проблеми и налагат осигуряването и/или планирането на нови социални услуги, базирани на направените проучвания и обобщен анализ на средата. Идентифицирането на социалните проблеми и панирането на дейности за тяхното решаване, ще доведе до намаляване на най-сериозните социални тежести, регистрирани като проблеми отличаващи определени социални групи.

Всичко това предполага прилагането на интегриран подход, който да подобри комплексно жизнената среда в която живеят уязвимите социални групи. Тази промяна се планира да се извърши на базата на осигурено по-високо качество на социални, образователни, здравни и културни услуги, както и подобрена социална и техническа инфраструктура, които да гарантират по-добър жизнен стандарт и качество на живот особено на маргинализираните общности. Интегрираният подход предвижда и междуобщински и партньорски инициативи, които са в състояние да осигурят по-голям набор от необходимите социални услуги.

Планът за интегрирано развитие на общината е пресечната точка на регионалното и устройственото планиране. Планът се разглежда като комплекс от териториално устройство - предвиждания и планове за социално-икономическо развитие в тяхната комбинация и органична цялост. Става въпрос за планиране на мерки за подобряване на жилищната среда, на селищното планиране и на инфраструктурата, които да бъдат съчетание от едната и от другата група решения. Това означава, че мерките за социалната, икономическата и екологичната сфера трябва да бъдат определени и гарантирани със съответните проектни документи.

Зоната с преобладаващ социален характер е определена след сравнителен анализ между няколко други аналогични зони във всички села на територията на община Ябланица.

Зоната за туризъм, културно и историческо наследство заема територия включваща основно следните обекти: Гложенски манастир - Малък извор /Църквата/ – махала Нановица /Бездънен пчелин/– Брестница /пещерата Пеща и Съева дупка/ – Златна Панега /Извор Глава Панега, Долната и Горната дупка / – Ябланица/Драгоица/, община Тетевен, община Луковит и община Правец.

Основните инвестиции в туризма се планира да се правят именно като се подобрява облика и достъпността на тези обекти главно като междуобщински инициативи. За тази територия се планира подобряването на техническата инфраструктура, осигуряваща достъпа до различните природни и културни обекти, изграждането на интегрирани туристически маршрути, както и социализацията и популяризирането на туристическите обекти.

Предвижда се на нейна територия да се извършат следните дейности:

- Подобряване на инфраструктурата свързваща съществуващите културни и екологични обекти, представляващи интерес за туристите;
- Създаване и подобряване на условията за достъп до нови места с потенциал за развитие на туризма;
- Изграждане на еко-пътеки с необходимата маркировка и обозначения;
- Ремонт и възстановяване на културните обекти;
- Провеждане на археологически разкопки, с консервация и реставрация на археологическите обекти;

- Обособяване и изграждане на нови места за отдих, спорт и развлечения;
- Опазване и поддържане на прилежащите около културните обекти територии;
- Периодично почистване на пространствата около туристическите обекти и спазване на режима на ползване на екологичните обекти;
- Поставяне на информационни табла, указателни табели, карти за културно-историческите и природните дадености на ключови места в общината;
- Изработване на съвместни маркетингови и рекламни концепции;
- Изграждане на ТИЦ и координацията му с туристическите центрове на съседните общини;
- Създаване на зони с достъп до Wi-Fi интернет;
- Изработване на нови проекти за ефективно партньорство между Община Ябланица и съседните общини за съвместно поддържане на инфраструктурата и създаване на интегрирани туристически продукти;
- Благоустрояване на Извора в Златна Панега и предриемане на всички мерки осигуряващи опазването на прилежащите й територии;
- Заграждане езерото в Златна Панега с прозрачни ограждания с цел намаляване на антропогенните въздействия от страна на посетителите;
- Реализацията на проект: Ландшафтен парк „Драгоишки скален венец“;
- Откриване на нови местни туристически обекти, които да подобрят качеството на обслужване на туристите на територията;
- Възстановяване, опазване, експониране, оборудване на туристически атракции на територията на общината;
- Изграждане на хотел, къща за гости или туристически комплекс в гр.Ябланица;
- Създаване на условия за откриването на нови места за нощувки, подходящи за организиране и провеждане на зелени училища и младежки лагери в региона;
- Ремонт и оборудване на Общежитието на СУ „Васил Левски“ в място за отдих и развлечения на младите хора от общината и страната;
- Изграждане на лятно кино.

Успешното изпълнение на интегрираният подход в заложените в ПИРО дейности са немислими без наличието на работещо и ефективно партньорство между общините, местната власт на община Ябланица, частния бизнес, учебните заведения, браншовите организации, НПО и социалните структури. Само в такова партньорство определените зони за въздействие могат да се развият и действително да се обособят като такива. Всяка от зоните за въздействие е придружена от мерки, в резултат на реализацията на които в зоните за въздействие ще настъпят съществени подобрения в качеството на средата и ще се повиши инвестиционният интерес. Зоните на влияние са териториално близки и образуват стабилна глобална структура, покрита от интеграционни местни и регионални политики.

Част V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Прилагането на интегрирания подход е един от новите моменти в регионалното и пространствено планиране през плановия период 2021 – 2027 г., който трябва да се отчита и съблюдава при разработването на Програмата за реализация на ПИРО.

Стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие изисква да се търси и да се отчита не само локалният ефект от отделните мерки в Плана за интегрирано развитие на Община Ябланица 2021-2027 г., но и да се държи сметка за възможния и съзнателно търсен мултипликационен ефект от тези мерки.

Програмата за изпълнение на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, които са залегнали в плана да осигури външната и вътрешната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана. Освен това трябва да се оптимизират възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ с цел ефективното и ефикасно изпълнение на ПИРО.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично, в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на ПИРО, с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане целите и приоритетите за развитие.

Постигането на устойчив и балансиран растеж в общината и достигането на едно по-високо ниво в средносрочен план води до необходимостта от прилагането на интегриран

териториален подход, който е насочен към намаляване на социалните, икономическите, регионалните и териториалните различия.

Предвидените интервенции обхващат комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени и/или привлечени средства за инвестиции, от текущи разходи, със средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи. Идентифицирани са и мерки, за чието изпълнение не се налага ползването на допълнителен ресурс.

Разработването и успешната реализация на проекти финансирани от структурните фондове през следващия програмен период дава възможност на общините на България да се възползват максимално от възможностите, които те предоставят. Затова е необходимо да се познават много добре алтернативните финансови източници, които да се използват активно за решаването на местните проблеми. Именно в Програмата за реализация на ПИРО се засрещат местните проектни идеи и потенциала на европейските структурни фондове. За да се реализира тази връзка на практика, програмирането трябва да се приведе в съответствие с европейските политики и освен това всеки проект трябва да се обезпечи с екип, който да го разработва и управлява ефективно и ефикасно на местно ниво.

Изведените нужди от инвестиции в публична инфраструктура и базови услуги в община Ябланица се предвижда да прилагат интегриран териториален подход, базиран на нормативната рамка за интегрирани териториални инвестиции, в съответствие с чл. 22 от проект на РОР[48].

Интегрираният териториален подход в България ще бъде изпълнен на базата на интегрирани териториални стратегии, съгласно член 23 от РОР и националното законодателство, свързано с политиката за регионално развитие. Интегрирани териториални стратегии се разработват и прилагат на ниво региони за планиране от ниво NUTS 2.

Интегрираният териториален подход използва ефективно потенциала на всяка територия в условията на активен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, както и заинтересованите страни, действащи на съответната територия. Между тях трябва да се изгражда партньорство, което е сравнително труден процес, изискващ от партньорите да споделят ресурси и активи (вкл.

[48] Регламент за общоприложими разпоредби (**РОР**)

парични средства, знания, време и усилия). Партньорите трябва да имат определен институционален капацитет и в същото време трябва да осъзнават, че чрез партньорската работа може да се постигнат по-големи ползи и защото проблемите може да са прекалено сложни за самостоятелно разрешаване. С други думи, ако местните заинтересовани страни/партньори работят заедно, те ще успеят да постигнат по-голям ефект от сумата на ефектите от отделните мерки, ако последните биха се провеждали поединично, без връзка и взаимодействие с другите мерки.

Основните структурни елементи на Програмата за изпълнение на ПИРО са мерките и дейностите/проектните идеи съотнесени към съответните цели и приоритетите на плана. В тях са включени дейности, които са обединени на базата на различни признаци: териториален, тематичен и времеви, освен това те имат общо финансово управление. Допълването и координацията н мерките в един проект подобряват като цяло функционирането на социално-икономическата система и водят до определен синергичен ефект, при който полученият ефект е по-голям от сумата на индивидуалните ефекти. Реализацията на даден ефект в една сфера, винаги води след себе си пряко или косвено, до съпътстващи ефекти и в други, по-близки или по-далечни, по-пряко или по-непряко свързани с конкретната сфера подсистеми.

Важна роля в интегрирания териториален подход се отдава на Регионалните съвети за развитие на ниво NUTS 2. Те отговарят за изпълнението на интегрираните регионални стратегии и за предварителния подбор на проектите и мерките, които да получат финансиране. В рамките на интегрирания териториален подход на регионално ниво (6-те региона от NUTS 2) ще се подкрепят концепции за ИТИ, финансирани от различни източници. *Всяка концепция ще включва набор от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) проекти/проектни идеи*, насочени към територии с общи характеристики и/или потенциал за развитие. Проектите в една концепция ще включват най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, насочени към постигане на конкретна цел на интегрирана териториална стратегия. Видът на проектите може да се различава в зависимост от типа инвестиции, бенефициентите или източниците на финансиране.

Макар да са относително самостоятелни, икономическата, социалната и инфраструктурната системи на територията на общината, процесите на реализиране на мерките в тези системи функционално се преплитат помежду си, зависят едни от други и се обуславят едни други. Така например подобряването на качеството на човешките ресурси и на инфраструктурата, ще доведе до ускоряване развитието на икономиката, а

развитието на икономиката, ще позволи подобряване на инфраструктурата, повишаване качеството на човешките ресурси и мотивация на хората да останат и да работят на територията на която живеят, повишавайки нейната привлекателност като предпочитано място за живот, труд и отдих. Подобен мултипликационен ефект могат да окажат и мерките, насочени към опазване и подобряване на околната среда.

Като част от цялостна концепция, проектите за публична инфраструктура в селските райони ще бъдат подпомагани от интервенцията за инвестиции в дребна по мащаби инфраструктура от Стратегическия план по ОСП. Ще се поощряват Интегрирани териториални инвестиции, в които поне един от проектите е икономически ориентиран, реализиран от икономически оператор(и) и води до икономически ползи и резултати за целевата област.

Независимо от това, че всяка от посочените сфери има своите собствени цели, приоритети и бюджети, при интегрирания подход за развитие задължително се държи сметка за взаимодействието на отделните институционни елементи. Това наложи, както при формулирането, така и при изпълнението на мерките и дейностите в стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 – 2027 г., които са представени и в Програмата за реализация на ПИРО, да се търсят, да се разкриват и да се развиват интеграционните им връзки на всички равнища, както вътре в самата община, така и в нейната обвързаност с другите територии, извън нейния обхват. Принципът на интегрирания подход бе водещ при разработването на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. и той бе прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Програмата за реализацията на ПИРО има преди всичко оперативен характер, защото тя конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектите/проектните идеи, за постигане целите на развитието, а от там и конкретните взаимодействия и ползи за партньорите, които на практика ще изпълняват интеграционния подход на територията.

Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 – 2027 г. съдържа Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на Програмата (**ПРИЛОЖЕНИЕ №1А**).

Индикативният списък е изготвен по образец, регламентиран в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Индикативният списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на ПИРО е неразделна част от Програмата за реализация, тъй като проектите по своята същност могат да представляват мерки, съвкупност от мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети. В този смисъл, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки могат да фигурират и в Приложение №1.

Условието за включване на конкретни проекти или проектни идеи в Приложение №1а е, че местната общност е преценила, че съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и освен това съответният проект има известна степен на проектна готовност.

Поради закъсненията на одобрените оперативни програми на етапа на изготвяне на ПИРО общината все още няма пълен списък съгласно приложение №1А, затова той може да бъде допълван по-късно, при актуализацията на Програмата за реализация на ПИРО.

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 – 2027 г. съдържа и Индикативна финансова таблица (**ПРИЛОЖЕНИЕ № 2**). Тя представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 – 2027 г. и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на ПИРО.

Ресурсите за реализацията на ПИРО включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проекти/проектни идеи. В този смисъл Индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието й през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 – 2027 г.

Тук трябва да се отбележи, че планираната сума е доста завишена поради категоричното решение на местната общност по време н дискусиите. Участниците в допитванията (анкета и две фокус групи) преценихa, че в Програмата трябва да се включат всички предложения направени и одобрени от общността, въпреки, че е невъзможно тяхното

цялостно изпълнение. Местната общественост изхождаше от разбирането, че на този етап трудно може да се прецени кои точно проекти имат по-голяма вероятност да се финансират, поради неяснотите в различните оперативни програми, липсата на Интегрирана регионална стратегия и условията за използване на подготвяните в момента европейски финансови документи. Според участниците трябва да се даде възможност да се получи финансиране на всяко важно за развитието на територията предложение, а неговото планиране е предпоставка той да се включи в ИТИ и да се придвижва напред, за да може това да се реализира на практика.

Следва да се отбележи, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, промените във финансовите инструменти, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства, чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация при включването на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Част VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Климатът на Земята се променя с различно темпо от самото й начало, но винаги с бавни колебания в сравнение с настоящите. Промените на слънчевите лъчения имат принос към тенденциите в климата през последните векове, но от промишлената революция насам повишените нива на парникови газове в атмосферата са почти десетократно по-мощни „причинители на изменения на климата“ от промените на слънчевите лъчения. Учените считат, че естествените изменения не могат сами по себе си да обяснят температурните промени през последните 50 години.

Някои газове в земната атмосфера действат до известна степен като стъкло в парник, улавяйки слънчевата топлина и спирайки връщането ѝ обратно в космоса[49].

Много от тези газове съществуват по естествен начин, но човешката дейност води до повишаване на концентрацията на някои от тях в атмосферата, и по-специално:

- въглероден диоксид (CO_2);
- метан;
- двуазотен оксид;
- флуорсъдържащи газове

CO_2 е най-масово отделяният от човешките дейности парников газ, на който **се падат 63 % от глобалното затопляне, причинено от човека**. В момента неговата концентрация в атмосферата е с 40 % по-висока, отколкото в началото на индустриализацията.

Други парникови газове се отделят в по-малки количества, но те улавят топлината много по-ефективно от CO_2 и в някои случаи са хиляди пъти по-силни. На **метана** се падат 19 % от причиненото от човека глобално затопляне, а на **двуазотния оксид** — 6 %.

Причините за повишаване на емисиите са следните[50]:

- **Изгарянето на въглища, петрол и газ** води до отделяне на въглероден диоксид и двуазотен оксид.
- **Изсичане на горите (обезлесяване).** Дърветата помагат за регулиране на климата, като поглъщат CO_2 от атмосферата. Затова когато бъдат отсечени, ползотворният ефект се губи и складираният в тях въглерод се изпуска в атмосферата, засилвайки парниковия ефект.
- **Увеличаване на отглеждането на добитък.** Кравите и овцете произвеждат големи количества метан в процеса на храносмилане.
- **Съдържащите азот торове** произвеждат емисии на двуазотен оксид.
- **Флуорсъдържащите газове** имат много силен затоплящ ефект — до 23 000 пъти по-силен от този на CO_2. За щастие те се отделят в по-малки количества, а регламентите на ЕС предвиждат постепенното им намаляване.

[49] https://ec.europa.eu/clima/change/causes_bg
[50] Пак там

В редица европейски документи след задълбочени анализи се твърди, че борбата с климатичните промени е най-ефективна на регионално ниво поради климатичните специфики и различните възможности за заделяне на ресурси за осъществяване на политики в тази сфера. В общата оценка на регионите на ЕС по степен на уязвимост към предизвикателствата пред развитието до 2020 г. са посочени - глобализацията, климатичните промени, демографските промени и енергийната зависимост. Тези промени, заемащи важно място във всички европейски документи, са дали отражение и върху разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности.

Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространственото развитие към глобалното затопляне на климата ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия и катаклизми.

В този раздел от ПИРО е описана връзката между идентифицираните в анализите рискове и проблеми, формулираните цели и приоритети в стратегическата част на документа и идентифицираните в програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени.

Основната цел е да се определи доколко и по какъв начин процесите на регионалното и пространствено развитие влияят върху състоянието на околната среда и качеството на живот в територията на община Ябланица, какви са основните проблеми и възможните мерки за тяхното решаване, какви дейности и съответно ресурси ще бъдат необходими през настоящия период на планиране.

При разработването на ПИРО 2021 -2027 г. се взе под внимание основно разработения проект на „Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и Плана за действие", тъй като на национално ниво разработването на стратегията е залегнало в Закона за ограничаване изменението на климата. Документът очертава стратегическата рамка и приоритетите по отношение на адаптацията към изменението на климата до 2030 г. Целта е да се намали уязвимостта на страната спрямо последиците от изменението на климата и да се подобри капацитета за адаптация на екологичните, социалните и икономическите системи към въздействията на изменението на климата. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата обхваща девет сектора - „Селско стопанство“, „Гори“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Води“, „Енергетика“,

„Транспорт“, „Градска среда“, „Човешко здраве“ и „Туризъм“. Част от документа е и разработеният План за действие, в който са определени целите и приоритетите за подобряване на капацитета за адаптация. В плана детайлно са разписани дейности за всеки от секторите, в това число необходимия финансов ресурс, очакваните резултати, отговорните институции за тяхното прилагане. За първи път в България е изготвен и макроикономически анализ, в който са оценени социално-икономическите последици от въздействията от изменение на климата. Изчисленията показват, че ако не се предприемат действия, изменението на климата ще окаже негативно влияние във финансово отношение, като е възможно да ликвидира икономическия растеж на страната до 2050 г.

Предвидените мерки в ПИРО са съобразени още с:

1. Директивите на ЕС в областта на околната среда;
2. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и Плана за действие;
3. Целите и приоритетите на програмите на Националния доверителен екофонд и Третия национален план за действие по изменение на климата, предвиждащи намаляване на емисиите парникови газове във всички сектори;
4. Закон за защита при бедствия;
5. Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030;
6. Областния план за защита при бедствия на Област Ловеч;
7. План при защита от наводнения на Област Ловеч;
8. Общинския план за защита при бедствия, аварии и катастрофи на община Ябланица;
9. Общинската програма за опазване на околната среда на община Ябланица;
10. Наредба №10 за управление на отпадъците на територията на Община Ябланица.

Макар да не се предвижда разработване на предварителен доклад за екологична оценка на ПИРО, следва да се отбележи, че в съответствие с действащата нормативна уредба, при изпълнението на всяка от мерките в Плана за интегрирано развитие на общината, свързана с реализация на инвестиционни проекти, за които е задължителна ОВОС, такава ще бъде План за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 – 2027 г. извършвана преди икономическата оценка, финансиране и стартиране на съответните обекти.

Адаптирането на подходите в планирането към измененията на климата в община Ябланица ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия - хидроложки, метеорологични, геофизични и биологични природни явления и бедствия. В плановите документи на общината са предвидени специфични цели и мерки за справяне с климатични промени и природните бедствия. Изграждането на съоръжения за защита от ерозия и свлачищни процеси следва да се предхожда от превантивни мерки и недопускане на строителни действия, които усложняват обстановката в рисковите зони. Отдава се голямо значение на внедряването на мониторингова система за предпазване от наводнения, свлачища и за опазване на околната среда, както и прилагането на принципите на интегрирано управление на територията. Необходимо е реализирането на набор от мерки осигуряващи превенция на въздействието на климатичните промени върху критичната инфраструктура и материалните блага на територията на общината.

Мерките, които са планирани в ПИРО по отношение на климатичните промени са следните:

Мярка 3.1.4: Борба с климатичните промени

Дейности:

- Създаване на предпоставки за развитие на кръгова икономика, прилагайки устойчива продуктова политика, използваща по-малко материали и гарантирайки тяхното повторно използване и рециклиране;

- Създаване на предпоставки и предприемане на мерки за преминаване към нисковъглеродна икономика;

- Прилагане на Общата селскостопанска политика на територията, в съответствие с целите на Зелената сделка;

- Насърчаване производството на селскостопански и горски продукти, произведени без прибягването към обезлесяване;

- Стимулиране на „нулевото замърсяване“ от селскостопанските и промишлените дейности на въздуха, почвата и водата, като се цели постигането на „околна среда без замърсители“;

- Създаване на условия за „по-зелено и по-здравословно земеделие“, чрез намаляване използването на химически пестициди, торове и антибиотици“ и осигуряване

на безопасна и питателна храна за населението, чрез прилагане на стратегията „От фермата до вилицата“;

- Реновиране на сградите и обновяване на сградния фонд, с цел намаляване на емисиите от въглероден диоксид;

- Прилагане на мерки насочени към премахване на основните причинители за загубата на биологично разнообразие, включващи мерки за справяне със замърсяването на почвата и водите извън урбанизираните територии и прилагането на адекватна политика за опазване на горите и местообитанията;

- Предприемане на текущи мерки за борба с ерозията на почвите;

- Контрол върху използването на водните ресурси, в това число и за енергийни цели;

- Подкрепа на интервенции за превенция на риска от свлачища и за управление на рисковете в селското стопанство;

- Текущо поддържане на горските екосистеми и горското стопанство;

- Повишаване на информираността на населението за намаляване на парниковите газове и опасностите от климатичните промени с цел създаване на култура и модел на поведение, свързан с опазването на околната среда.

Мярка 3.1.5. Повишаване на енергийната ефективност и насърчаване и използването на енергия от възобновяеми източници /ЕВИ/:

Дейности:

- Разработване на стратегически документи на органите на местната власт за въвеждане на енергоспестяващи мерки с цел подобряване на енергийната ефективност - програми по енергийна ефективност;

- Насърчаване на високоефективното комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия /когенерация/ и повторното използване на отпадната топлина и на отделените в процеса на горене газове;

- Насърчаване изграждането и въвеждането в експлоатация на централи за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници;

- Усвояване на наличния и прогнозния потенциал на територията на общината за оползотворяването на ЕВИ – слънчева енергия, геотермална енергия, енергия от дървесна и/ или растителна/ животинска биомаса;

- Въвеждане на система за енергиен мениджмънт /управление по енергийна ефективност/ на територията на общината посредством изготвянето на ежегодни анализи на енергопотреблението с цел приоритизирането на енергоемкостта на всеки един от обектите-общинска собственост при въвеждане на енергоспестяващите мерки;

- Текуща подмяна на уличното осветление с енергоспестяващо;

- Насърчаване монтирането на локални инсталации в обществени и частни сгради за производство на електрическа енергия /слънчеви панели/ и подгряване на вода за битово горещо водоснабдяване /слънчеви колектори/ от възобновяем източник на енергия /ВИЕ/ (когенерация, биомаса, соларно-топлинна, фотоволтаична, биогаз и др.);

В ПИРО са предвидени специфични цели и мерки за справяне с климатични промени и природни бедствия. Изграждането на съоръжения за защита от ерозия и свлачищни процеси следва да се предхожда от превантивни мерки и недопускане на строителни действия, които усложняват обстановката в рисковите зони.

Предвид факта, че проявите на климатични промени оказват сериозно въздействие върху общественото здраве и допълнително се изострят от демографската тенденция към застаряващо население, ще се подкрепят дейности, насочени към повишаване качеството на инфраструктурата на здравеопазването в Северозападен район. Освен за живота и здравето на хората е необходимо и реализирането на мерки за превенция на въздействието на климатичните промени върху критичната инфраструктура и материалните блага.

Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕБИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027г. са посочени в матрица на индикаторите - **Приложение № 3**. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерват, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО се имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на

Индикатори за наблюдение

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО Ябланица 2021-2027 г. са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района. Те са сведени до по-малко на брой, отразяващи най-вече основните такива залегнали в Проекта на „България 2030“. В същото време те са :

- ***Конкретни*** – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на специфична информация;
- ***Измерими*** – за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ***Достъпни*** – има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ***Адекватни*** – обосновани са, и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ***Обвързани са с времето*** – на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

В процеса на наблюдение на изпълнението на ПИРО, общинският съвет осигурява участието на заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на ПИРО. В чл.81 от ППЗРР са посочени функциите на Органа за наблюдение изпълнението на ПИРО а именно:

1. осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за регионално и местно развитие;

2. координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;

3. осигуряване съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки, опазването на околната среда и насърчаването на равните възможности и социалното включване;

4. обсъждане и одобряване на доклади за наблюдението на документите за стратегическо планиране на регионалното развитие;

5. осигуряване на комуникация и взаимодействие с административните структури, участващи в процеса на изпълнение на регионалните планове за развитие и на общинските планове за развитие;

6. разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски;

7. определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

Организирането на наблюдението на изпълнението на плана се извършва от Кмета на Общината, който със своя Заповед определя Оперативна група за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО.

VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ.32 ОТ ЗРР

ПИРО, съгласно измененията и допълненията на Законът за регионалното развитие от месец март 2020 г. е част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена със законодателните разпоредби и в рамките на регионалната политика на Р България.

Законът за регионалното развитие (ЗРР) създава комплексна система за планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, наблюдението, контролът и оценката по изпълнението на стратегиите, плановете и програмите за провеждане на държавната политика за регионално развитие. В тази система плановете за интегрирано развитие на общините създават фундамента за нейното изграждане и функциониране.

Държавната политика за регионално развитие създава условията за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхваща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към:

1. намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие;
2. осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост;
3. развитие на териториалното сътрудничество.

Целта на закона е да създаде условия за провеждането на държавна политика за регионално развитие, основаваща се на следните принципи:

1. единен подход за планиране и програмиране;
2. концентрация на ресурсите;
3. допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции;
4. междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
5. съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;

6. партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

ПИРО на община Ябланица за 2021-2027 г. изяло е съобразен с регламентите на Закона за регионалното развитие и с държавната политика за регионално развитие, което прави плана актуален, реалистичен, съгласуван, координиран, финансово обезпечен и балансиран.

Съгласно регионалната политика и процеса на планиране, ПИРО на община Ябланица за 2021-2027 г. се определя съгласно подхода и взаимовръзката на двата подхода „отгоре – надолу“ и „отдолу – нагоре“ при изработването и прилагането на стратегическите и планови документи на регионалното развитие и йерархичната им подчиненост, в същото време се проучват и вземат под внимание становищата и предложенията на местната общност. По този начин средносрочните приоритети и цели за развитието на общината са в съответствие със стратегическите документи за развитие на национално и регионално ниво и освен това отразяват мнението и регистрират предложенията на местната общност изразени посредством проведената анкета и фокус групи.

Настоящият документ представя резултатите от направената предварителна оценка на социално-икономическото въздействие на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. Оценката е изготвена в съответствие с чл. 32 на ЗРР и се разработва едновременно с изработването на Плана за интегрирано развитие на общината. Направените препоръки от Оценителя се съгласуват и отразяват текущо след тяхното регистриране в процеса на планиране.

Планът за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021-2027 г. е основополагащ, стратегически, динамичен документ и важен инструмент при формирането и провеждането на устойчиво и балансирано местно развитие на посочената територия, за това значението на предварителната оценка е такова важно значение, защото тя коригира направените пропуски и оптимизира плановия документ.

ПИРО като средносрочен документ има за цел постигането на устойчиво социално-икономическо развитие, по смисъла на „Устойчивото развитие на регионите“ на база на местните потенциали и сравнителни предимства на природния, материалния и социалния капитал на територията. Той очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината за период от седем години. Процесът на стратегическо планиране на развитието, се ръководи от едни и

същи принципи, целящи усъвършенстване на стратегическите документи с цел по-ефективното и по-ефикасното им прилагане в полза на обществото. В този контекс предварителната оценка играе голяма роля за подобряване на плановата дейност анализирайки прилаганите принципи и подходи, които са едни и същи независимо от нивото на планиране. Всички те целят да усъвършенствуват стратегическите документи с цел по-ефективното и по-ефикасното им прилагане в полза на обществото. Интегрирането на предварителната оценка в стратегическите документи е европейска практика, методически осигурена на европейско и национално ниво, гарантираща по-високо качество на процеса на планиране. Прилагайки предварителната оценка пропуските се коригират още в началния период, а в случая още в етапа на планиране.

Предварителната оценка на ПИРО на община Ябланица има за цел да подобри качеството на този така важен за всяка община планов документ, като проследи:

- неговата външна и вътрешна свързаност;
- съответствието му със стратегическите и плановите документи на областно, регионално, национално и наднационално ниво;
- неговата ефективност, ефикасност, релевантност, въздействие и устойчивост.

Оценката съдържа констатации, изводи и препоръки, които целят подобряване качеството на ПИРО. Регистрираните слабости се отчитат и отстраняват след съгласуването им непосредствено след тяхната регистрация.

Основната цел на оценката е **на базата на изискванията на приложимите нормативни и методически документи, да се осигури подобряване на качеството и изпълнимостта на ПИРО на община Ябланица за периода 2021 – 2027 г.**

Специфични цели на Предварителната оценка са: добре структуриран планов документ, който е ориентиран към резултатите; проследяване на съответствието и свързаността на стратегията и целите на ПИРО на община Ябланица 2021 – 2027 г. по отношение на идентифицираните местни потребности; осигуряване съгласуваността на ПИРО с другите регионални, национални и европейски политики и инструменти; прилагане на принципите и правилата за прилагане на структурните инструменти в областта на регионалната политика на ЕС; изследване на съотношението между очаквани резултати и налични ресурси; даване на препоръки подобряващи качеството и дизайна на ПИРО; осигуряване на информация и публичност на процесите на планиране и програмиране,

финансиране, изпълнение, наблюдение и оценка в областта на интегрираното регионално и местно развитие.

За постигането на общата и специфичните цели Предварителната оценка трябва да изпълни следните изисквания:

- Да проследява съгласуваността на Плана за интегрирано развитие и заложените в него стратегически цели и приоритети, с нормативните документите и методическите указания, които са от значение за изработването на планове и стратегии на регионално, национално и европейско ниво;
- Да формулира препоръки водещи до подобряване качеството на ПИРО на базата на регистрираните слабости и пропуски в съдържанието на плана;
- Да оценява съответствието и обвързаността на дефинираните цели и приоритети за развитие на общината със SWOT-анализа и със социално-икономическия анализ;
- Да преценява адекватността на оценената необходимост и надеждност на различните видове ресурси за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.;
- Да осигурява спазване на принципа на съ-финансиране и допълняемост на местните финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, с фондовете на ЕС и с други публични и частни източници.

За да се отчете изпълнението на тези изисквания бяха извършени следните дейности, водещи до изработването на общото съдържание на предварителната оценка:

- Направена бе оценка на актуалните тенденции и процеси, проблеми и потенциали на икономическото, социалното, инфраструктурното и екологичното развитие на община Ябланица като се проследи обхвата и фокуса на анализа;
- Извършена бе оценка на дефинираните цели и приоритети за развитие на общината и тяхното съответствие и обвързаност със SWOT-анализа и със социално-икономическия анализ;
- Извършена бе оценка на визията, целите и приоритетите за развитие на общината за периода 2021-2027 г. и тяхната реалистичност и приложимост;
- Проследени бяха различните стратегически документи на регионално, национално и европейско ниво и тяхната интегрираност, обвързаност и взаимодействие с планираните приоритети и стратегически цели на ПИРО;

- Извършена бе преценка на обосноваността, обема и ефективността на предвидените финансови ресурси, на тяхното разпределение спрямо заложените мерки и дейности за развитие на общината за периода 2021-2027 г. които водят до постигане на стратегическите цели и приоритети заложени в ПИРО;
- Извършен бе анализ на съответствието, яснотата и броя на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода до 2027 г., както и тяхното информационно осигуряване;
- Извършена бе оценка на действията и механизмите за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО;
- Проследен бе процеса на включване на заинтересованите страни в различните етапи от разработването и изпълнението н ПИРО;
- Оценени бяха и дейностите касаещи комуникацията, информационното осигуряване, публичността на плана и прозрачното вземане на решения от страна на местните власти;
- Извършена бе оценка на съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

При изготвянето на предварителната оценка Оценителят се е съобразил с изискванията на Закона за регионалното развитие, както и на Правилника за неговото прилагане.

Изпълнителят е координирал и съобразил с изискванията на Възложителя и на местната общност разработването на предварителната оценка.

Основните критерии, които са използвани при предварителната оценка са критериите за приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

В структурно отношение ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. съдържа две основни части: **Аналитична и Стратегическа**, които са тясно свързани по между си и взаимно се обуславят.

Аналитичната част обхваща социално-икономическият анализ и SWOT анализа. Социално-икономическият анализ представя социално-икономическото и демографското състояние на община Ябланица, а SWOT анализа показва Силните, Слабите страни, Възможностите и Заплахите на територията. Тези два анализа също са свързани и взаимозависими по между си. Те се съпоставят, допълват и взаимодействат.

Оценка на социално-икономическото въздействие

Основната цел на аналитичната част е да се изготви детайлен социално-икономически анализ за нуждите на ПИРО, чрез разкриване на икономическия и социален потенциал на община Ябланица, да се покаже динамиката на развитие за периода (2014-2020г.), да се открояят възможностите за подобряване на икономическата активност и за намаляване на различията между градските и селските райони. Откроените слабости и съответно постигнатия напредък е отправна точка за посочване на приоритетите, които се определят като основополагащи в стратегическата част. Очертаните приоритети на основата на икономическия и социален анализ биха подпомогнали намаляването на териториалните различия. Изследването на постигнатия напредък от прилагането на мерките за икономическа диверсификация в общината, за подобряване на публичната и инженерната инфраструктура и прилагането на териториалния подход Лидер/ВОМР подпомагат извеждането на силните и слабите страни, възможностите и заплахите пред устойчивото и балансирано развитие на общината, което се предвижда през следващия планов период.

След всеки основен раздел на социално-икономическия анализ на основата на икономически показатели за които към момента има налична публична информация са правени обобщения и изводи, които се отчитат в процеса на разработка на стратегическата част.

Социално-икономическият анализ е съобразен с основните цели на Общата селскостопанска политика /ОСП/ и приоритетите и целите на страната за следващия програмен период.

Социално-икономическия анализ идентифицира и събира необходимата база данни и информация за общите показатели характеризиращи икономическата дейност и активност на селската община и показателите показващи социалното й развитие и социалните и здравните й услуги.

В анализа на социално-икономическото развитие е извършено изследване на природогеографския и ресурсен потенциал, на тенденциите в икономическото развитие, заетостта, състоянието на социалния и здравния сектор, образованието, иновациите и технологиите, техническата инфраструктура, околната среда и биоразнообразието, селищното развитие и състоянието на урбанизираната територия, на културно-

историческото наследство и административния капацитет. Всичко това е подробно изложено и илюстрирано със статистически и други факти, цифри и сравнения.

Плановата част на ПИРО е отразена в стратегическата част, която включва: визия, стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки за развитие, финансови ресурси, индикатори, система за управление, наблюдение, оценка и контрол на изпълнението и информационното осигуряване. Между визията, главната стратегическа цел, трите стратегически цели и четирите приоритета на плана има добре изразена логическа връзка, така че постигането на целите от по-ниското йерархично ниво /специфичните цели/ естествено ще доведат до реализация на стратегическите цели и приоритетите на плановия документ.

В йерархичната подреденост и приоритизирането на стратегическите елементи на разработения ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. не се наблюдават повторения на цели и мерки.

В структурно отношение оценката е извършена на базата на основните дейности, застъпени в проекта на ИТСР на СЗР 2021-2027г. „Националната програма за развитие: България 2030“.

Структурата на ПИРО на община Ябланица отговаря на дефинираните елементи на Плана за интегрирано развитие, които са регламентирани в Закона за регионално развитие.

Териториален анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Ябланица

Структурата на Териториалния анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие следва предписанията на Методическите указания. Съдържанието му също отговоря на изискванията на Методическите указания, като включва: обща характеристика на община Ябланица, обхващаща географското положение, местоположението и границите, природните ресурси - релеф, климат, полезни изкопаеми, водни ресурси, почвени ресурси, флора и фауна; селищна мрежа, човешки ресурси и развитие на социалната сфера - демографска характеристика (включително брой и динамика на населението, структура на населението по възраст, пол, образование, етническа структура), икономическа активност и пазар на труда, образование, здравеопазване, социални дейности и услуги, култура, спорт; икономическо развитие, структура на икономиката, структура на селското стопанство. нефинансовите

предприятия, състояние и тенденции за развитието им, развитие на икономически сектори, включени са: промишленост, селско и горско стопанство, търговия и туризъм; прави се подробна характеристика на публичната инфраструктура - транспортна инфраструктура и достъпност на територията, водоснабдителна и канализационна инфраструктура, енергийни мрежи, ВЕИ, телекомуникации и съобщения, състояние на околната среда - качество на водите, качество на въздуха, шум, управление на отпадъците, биоразнообразие и защитени територии; административен капацитет. Разгледани са образователните, социалните и културните услуги. Анализирани са административните услуги и местния институционален капацитет. Направени са основните изводи за всяка една от описаните теми на местно ниво.

При разработването на анализа е използвана значителна по обем информация за представяне на социално-икономическото състояние на община Ябланица. Анализираните показатели са разгледани в голям брой таблици, които позволяват да се онагледят данните и да се прави съпоставка на данните, както в пространствен, така и във времеви аспект.

Динамиката на анализираните данни обхваща периода 2014-2019 г., което към момента на изготвяне на ПИРО е последния период, за който са налични статистически данни. Анализът е изготвен въз основа на 6 годишния интервал, който позволява да се направят обобщения и да се очертаят основните тенденции на развитие, като резултатите се измерват от различен набор от индикатори.

Използваната информация е получена от надеждни източници, които са институционално ангажирани и публично отговорни. Събраните данни са обобщени на базата на единна утвърдена методика, след което са направени изводи и препоръки за промяна на средата.

В анализа се правят и съпоставки от идентични източници, които са изцяло съпоставими и проследяеми, което показва, че те са напълно уместни и изцяло отговарят на действителността.

Тъй като развитието на съседните територии в други общини на региона имат възможност да оказват влияние на развитието на близките до тях територии, анализът там където е възможно взема под внимание и състоянието на даден проблем на съседните на община Ябланица територии. Наличието на техни общи специфики или различия оказват въздействие върху бъдещото развитие на регионалните територии и

затова те се включват в обхвата на ПИРО при планирането на съвместните интегрирани териториални инвестиции, като се използват регистрираните им местни потенциали. Анализът в синтезиран вид отразява спецификата на целевата територия и на тази база в стратегическата част се обосновава предлаганата политика за общинското развитие в периода 2021-2027 г.

Методиката за изготвяне на анализа, освен кабинетно проучване на база наличните източници на информация, включва и теренни проучвания. За целта бяха проведени анкета и две фокус групи. Поради реализирането на тези дейности анализът изцяло отговаря на специфичните характеристики на отделни сектори и институции, чрез които са събрани актуалните данни. Липсата на определена информация от наличните официални източници беше допълнена с провеждането на анкетата и дискусиите с целевите групи, което се оказа особено важно за идентифициране на основните проблеми и процесите, които протичат на територията на община Ябланица, както и за разкриването на нейния специфичен потенциал за развитие.

Изводи:

Елементите на Плана за интегрирано развитие, които са регламентирани в Закона за регионално развитие фигурират изцяло в разработената структура на ПИРО.

Общината не се разглежда самостоятелно и изолирано, а там където е възможно тя е съпоставена със социално-икономическото развитие на област Ловеч, със СЗР и с националните особености.

В структурно и съдържателно отношение **анализът е съобразен с изискванията, посочени в Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община** (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Времевият обхват на социално-икономическия анализ покрива предходния програмен период от 2014 до 2020 г. и зависи от наличната информация по определени показатели. За анализа се установяват настъпилите промени в общото икономическо, социално, демографско, инфраструктурно развитие и състоянието на околната среда за посочения период.

Методиката за изготвяне на анализа, освен документално проучване на база наличните източници на информация, са включени и теренни проучвания (анкети или фокус групи) на специфичните характеристики на отделните територии, населени

места или части от тях, чрез които са събрани данни и информация, за които няма налични официални източници, но са важни за идентифициране на основните процеси, които протичат на територията на община Ябланица, както и за разкриване на нейния специфичен местен потенциал, който да се използва ефективно за бъдещото й развитие.

Тематичният обхват на социално-икономическия анализ покрива основните тематични направления: икономическо развитие (малки и средни предприятия, направени инвестиции); селско стопанство (растениевъдство и животновъдство); туризъм (туристически ресурси и инфраструктура); социално развитие (демография, образование, здравеопазване, социални услуги, заетост и безработица), пазар на труда; култура и културно наследство; транспортна (пътен и железопътен транспорт) и инженерно-техническа инфраструктура (енергийни системи и мрежи, водоснабдяване и канализация, газоснабдяване, телекомуникации, управление на отпадъците); жилищен сектор (състояние на жилищния фонд); околна среда (състояние, изменение на климата); управление и административен капацитет; и ефективност на проектите реализирани през изтеклия програмен период.

При изготвянето на териториалния анализ са използвани **актуални данни, получени от официалните източници на информация**, които са ясно и точно посочвани. Всичко това гарантира надеждността и обективността на информацията.

Голяма част от **данните са визуализирани под формата на фигури, таблици и диаграми**, което допринася за тяхната нагледност, яснота и съпоставимост. По този начин се осигуряват възможности за онагледяване на изводите и препоръките и за по-лесното им възприемане от аудиторията.

Анализът е проблемно ориентиран, като се проследяват тенденциите в развитието на общината в различните сектори и се разглеждат подробно проблемите имащи демографски, социално-икономически, инфраструктурни, екологични и ресурсни характеристики.

Поставените **основни акценти в анализа, отчитат основните характеристики на жизнената среда и на тази основа се формират изводите, които се използват от SWOT анализа** и служат за обосноваването на конкретните цели, приоритети и мерки в стратегическата част.

В синтезиран вид **анализът отразява специфичния профил на Община Ябланица**, за да може на тази база в стратегическата част да се обоснове Визията и предлаганата общинска политика за развитието й за периода 2021-2027 г.

Като резултат от анализа са **идентифицирани конкретните за общината проблеми, направени са изводи и се посочат тенденциите за развитие на общината**, като се отчитат характеристиките на вътрешния й потенциал за развитие.

Направените изводи кореспондират с представените данни, от друга страна изведените Силни и Слаби страни, Възможности и Заплахи също кореспондират в голяма степен с направените изводи.

Потенциалът за развитие се определя, като се анализират тези ресурси, които са характерни за територията и ще могат да се използват ефективно за нейното бъдещо развитие.

Според Оценителя Анализът поставя надеждна основа, която създава необходимата информираност за обективното формулиране на стратегическата рамка и нейната логическа обвързаност с аналитичната част, с изведените проблеми и направените обобщения даващи насоката на бъдещата общинска политика.

Оценка на реалистичността и приложимостта на стратегическата рамка на община Ябланица за периода 2021-2027 г.,

Съгласуваността на ПИРО се изразява в съгласуваност с релевантните стратегически документи главно на регионално, национално и европейско ниво.

На европейско ниво са взети под внимание следните документи:

- **Споразумение за партньорство 2021-2027 г.,** което определя стратегията на държавата членка и приоритетите й за изпълнение на Кохезионната политика и Общата политика в областта на рибарството, както и рамката за управление на средствата от европейските фондове през програмен период 2021 -2027 г.
- **Европейският зелен пакт**, който регламентира стремежа на Европа да бъде първия неутрален по отношение на климата континент.

- **Европа, подготвена за цифровата ера** - Стратегията на ЕС в областта на цифровите технологии, ще доведе до предоставяне на повече възможности и права на хората чрез ново поколение технологии.
- **Икономика в интерес на хората** - ЕС трябва да изгради по-привлекателна инвестиционна среда и растеж, който благоприятства създаването на качествени работни места, особено за младите хора и малките предприятия.
- **По-силна Европа на световната сцена** - ЕС ще утвърди позицията си в света чрез подкрепа за многостранното сътрудничество и основания на правила световен ред.
- **Утвърждаване на европейския начин на живот** - Европа трябва да защитава върховенството на закона, ако иска да подкрепя правосъдието и основните ценности на ЕС.
- **Нов тласък за европейската демокрация** - Трябва да се даде по-голяма тежест на мнението на европейците и да се защити демокрацията от външна намеса, като например дезинформация и послания онлайн, пораждащи омраза.
- **Програмата за развитие на регионите (ПРР) 2021-2027 г.**, която се фокусира върху териториалната цел на политиката "Европа по-близо до гражданите";
- **Механизмът за възстановяване и устойчивост**[51], който е част от елемента „Следващо поколение ЕС“ (2021-2024 г.) от Плана за възстановяване на Европа[52];
- **Плана за възстановяване и устойчивост**[53] е да подкрепя икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията;
- **Обща селскостопанска политика и развитие на селските райони** - Общата селскостопанска политика продължава да бъде най-важната политика на ЕС в областта на селските райони. Важна част от доходите на фермерите зависи от

[51] **Механизмът за възстановяване и устойчивост** е нов инструмент, предоставящ на държавите членки финансова подкрепа за увеличаване на **публичните инвестиции и провеждане на реформи** след кризата с COVID-19.

[52] http://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5572

[53] **Механизмът, разполагащ със средства в размер на 672,5 млрд. евро** , е централен елемент на изключителното усилие за възстановяване на ЕС — Next Generation EU (NGEU): план за 750 млрд. евро, договорен от лидерите на ЕС през юли 2020 г. Механизмът ще подпомага действията на държавите членки за справяне с икономическите и социалните последици на пандемията от COVID-19, като същевременно се гарантира, че икономиките им ще осъществят **екологичния и цифровия преход** и ще станат **по-устойчиви и издръжливи.**

ОСП (пряка подкрепа, пазарна политика и политика за развитие на селските райони). Това също има важно въздействие върху икономиката и качеството на живот в селските райони.

ЕС въпреки голямата икономическа криза предизвикана от пандемията с Коронавируса полага усилия **да подкрепи бизнеса и преди всичко малките и средни предприятия**. За целта от съществено значение е те да бъдат укрепени, тъй като представляват гръбнака на европейската икономика. Също така е важно да бъде завършен съюзът на капиталовите пазари и да се задълбочи икономическия и паричен съюз. Подпомагането на бизнеса води до създаване на условия за развитие на социална пазарна икономика на ЕС, а това дава възможност за растеж на националните икономики и за намаляване на бедността и неравенството. В условията на пандемия и икономическа криза икономиката в Европа се планира да бъде финансово подкрепена, за да отговори в голяма степен на нуждите на гражданите на ЕС. Тази европейска политика за бъдещо подпомагане на бизнеса е взета под внимание, защото без нея трудно ще се излезе от икономическата криза след Ковид паандемията.

Общата селскостопанска политика /ОСП/ продължава да бъде най-важната политика на ЕС в областта на селските райони и проектните предложения за националните стратегически планове, изводите от седмия доклад за икономическо, социално и териториално сближаване. За това нейните основни цели изцяло са съобразени в ПИРО. Те са: 1) насърчаване на интелигентен, устойчив и диверсифициран селскостопански сектор, който да гарантира продоволствената сигурност; 2) подкрепа на действията за опазване на околната среда и климата които допринасят за целите на Съюза, свързани с околната среда и климата; 3) укрепване на социално-икономическата структура на селските райони. Последната цел е за икономическа устойчивост и растеж на селските райони. Селско стопанската политика включва 9 специфични цели, от тях пряко свързани с развитието на селските райони са: привличане на млади земеделски производители и улесняване развитието на стопанска дейност в селските райони; насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони, включително биоикономиката и устойчивото горско стопанство. Хоризонтални цели свързани с общата селско стопанска политика са смекчаване на последиците от изменението на климата и за адаптация към него, както и за устойчивата енергия; насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух. Тези цели предопределят да се подпомагат ресурсно-

ефективни икономически дейности, които изцяло са съобразени при разработването на ПИРО 2021-2027 г. и които насочват социално-икономическия анализ в посоката необходима за бъдещото развитие на територията.

Друг важен акцент е описаният в плана **интеграционен териториален подход**, който насърчава сътрудничеството, създава иновативни мрежи между градовете, селата, градските и селските включително и тези извън административните граници на общините и на отделните населени места. Интегрираността на инвестициите ще може да задържи населението в селските райони, да подобри свързаността между населените места и градските центрове. Специфични инструменти са стратегии за интелигентна специализация, интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) и Водени от общностите местно развитие (ВОМР). Интегрираният териториален подход позволява по-нататъшно насочване на програмните ресурси към териториалните нужди и комбиниране на подкрепа от различни източници и фондове. Такива мерки са планирани преди всичко в междуобщинските инициативи и партньорските инициативи на територията.

В политиката за селските райони са очертани и други нови концепции, които също са отчетени при разработването на ПИРО, като например:

- **Интелигентни села** с фокус върху подпомагането на селските общности решаването на проблеми, свързани с разработване на нови възможности и услуги подобрени, чрез цифрови, телекомуникационни технологии, иновации и по-добро използване на знанията, в полза на обществото и бизнеса. Дигиталните технологии и иновациите, които могат да подкрепят качеството на живот, по-високия жизнен стандарт, публичните услуги за гражданите, по-доброто използване на ресурсите, по-малко въздействие върху околната среда и нови възможности за селските вериги на стойност по отношение на продуктите и подобрените процеси. Това е отразено при създаването на Зоната с потенциал за индустриално развитие.
- **Създаването на работни места и приемственост между поколенията**, чрез насърчаване на социалното приобщаване, приемствеността между поколенията и развитието на „интелигентни селища“ в селските райони на Европейския съюз. Новите вериги на стойността в селските райони в такива области, като възобновяема енергия, нововъзникваща биоикономика, кръгова икономика и екотуризъм, могат да предложат добър потенциал за растеж и заетост в селските

райони. Такива мерки са отразени в няколко раздела на ПИРО, където се регистрират, допълват и мултиплицират.

- Програмите и инструментите на политиката на сближаване могат да насърчават интелигентните села за **изграждане на стратегическите транспортни и цифрови мрежи**. Териториалната интеграция се основава на интегрирани стратегии използва се функционален подход, който насърчава териториалното икономическото взаимодействие между градските и селските райони.

От изложеното по-горе става ясно,че всички основни европейски документи са отчетени и съобразени при разработката на ПИРО на община Ябланица 2021- 2027 г. Това е извършено още при формулирането на Визията на общината: **„Община Ябланица да се превърне в просперираща, бързо развиваща се община с достатъчно работни места, със съвременна инфраструктура, чиста околна среда, съхранено природно и културно наследство, осигуряваща добър жизнен стандарт и спокойна среда на своите граждани и грижа за социалната интеграция на уязвимите социални групи“** до завършването на стратегическата част**.** При планирането са взети под внимание основните изводи от SWOT-анализа и резултатите от досегашното развитие на общината. Решаването на ключовите проблеми и реализацията на потенциала за развитие на община Ябланица през плановия период, ще даде възможност за постигане на очертаната визия и приоритети, които ги прави реалистични и изпълними.

Визията за постигане на устойчиво развитие на Община Ябланица за периода 2021-2027 г. включва следните компоненти:

- Развитие на икономиката, чрез подкрепа на бизнеса за осигуряване на нови работни места, които ще повишат благосъстоянието на местното население;
- Подобряване качеството на човешките ресурси, което ще осигури условия за увеличаване на доходите и благосъстоянието на местното население;
- Изграждане на съвременна инфраструктура и чиста околна среда, които ще осигурят на бъдещите поколения благоприятни условия на живот, труд и обитаване;
- Съхраняването на природното и културно наследство, което ще оптимизира средата за хармонизирано развитие на обществото и ще повиши неговия жизнен стандарт;

- Интеграцията на уязвимите социални групи, което ще подобри социалното включване и ще повиши благосъстоянието на уязвимите социални групи.

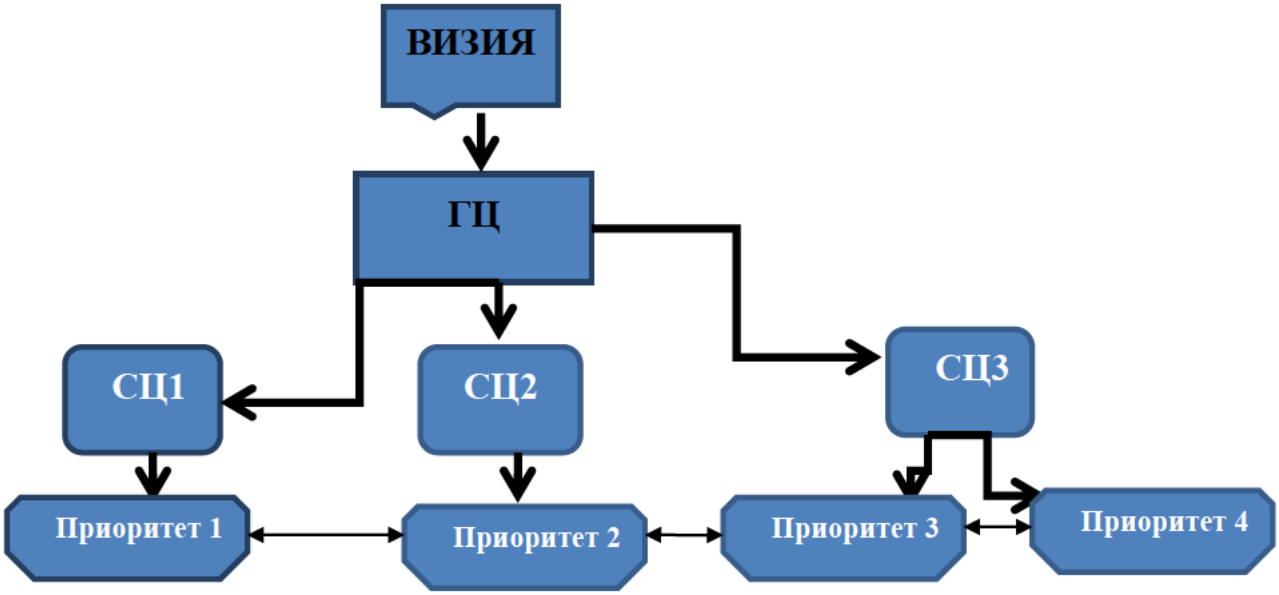
Оценката на стратегическата рамка на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. е разгледана на няколко нива: структура на стратегическата рамка; външно и вътрешно съответствие; интегрираност, взаимодействие и допълняемост; реалистичност и приложимост; публичност и съгласуваност с общественото мнение.

Целите и приоритетите на ПИРО имат за задача да дадат насоката за развитие на общината за следващия програмен период, като се базират на основата на направените преди това териториален и SWOT-анализи. По този начин се посочва съвсем ясно какъв е местния потенциал на общината /Силните страни и Възможностите/, как може той да се използва най-ефективно и ефикасно за решаване на регистрираните проблеми, как да се намалят Слабите страни и да се отстранят Заплахите. В същото време става ясно и по какъв начин с минимални усилия може да се постигне максимален ефект стъпвайки на съществуващите ресурси за постигане на необходимата устойчивост на местното развитие.

Стратегическата част на ПИРО е фокусирана и конкретна, тя ясно показва избраната посока на развитие на общината и сферите, към които приоритетно трябва да бъдат насочени усилията и основната част от инвестициите. Ннабелязани са ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. По този начин е постигната концентрация на усилията за да се постигне осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, без да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са обвързани с постигането на конкретни резултати за територията на общината. Приоритетите, дефинирани в ПИРО, са в съответствие с предвижданията на АНКПР и другите секторни политики, като ги включват тематично, но без да ги преповтарят. На ниво ПИРО се осъществява връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие чрез ограничен брой ключови приоритети и евентуални допълващи приоритети. Определените приоритети произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите обединява няколко

специфични цели, които водят до постигането на по-общата стратегическа цел. В следващата графика може да се проследи тази взаимна зависимост и обусловеност.

Стратегическата рамка е онова важно звено в процеса на планиране, което свързва, обобщава и приоритизира местните политики, то обезпечава пресечната точка между желанията на местната общност и възможностите за развитие на регионално и национално ниво.

Най-общо може да се каже, че стратегическата рамка отразява желанията на местното население за бъдещото развитие на общината, за отстраняване на наболелите проблеми и в същото време се следва ясно насоката, определена от стратегическите документи разработени на по-високите нива на управление. Разработена по този начин стратегическата рамка е реалистична и изпълнима. Тя гарантира, че ще окаже в максимална степен ефективно въздействие върху развитието на територията на община Ябланица през следващия програмен период.

В стратегическата част на ПИРО както се вижда от горната графика са дефинирани: една главна цел; 3 стратегически цели и 4 приоритети, към които са определени специфични цели, конкретни мерки и дейности, посредством които да бъдат постигнати целите на стратегическия документ.

Главната цел е насочена към устойчивото развитие на територията и гласи: „Устойчиво местно развитие с високи равнища на заетост, подобрено социално и здравно обслужване, основани на местния потенциал и ресурси за постигане на благоприятна жизнена среда и висок стандарт на живот“. Главната цел обединява решенията на трите регистрирани основни проблема: високата безработица, влошеното качество на здравните услуги и ниския стандарт на живот на местното население. Още при формулирането на тази водеща цел става ясна връзката между основните структури на ПИРО - териториалния и SWOT анализа от една страна и плановата част включваща стратегическата рамка, която е детайлизирана в конкретни мерки и дейности, отразени в Програмата за реализация на ПИРО.

Планът за интегрирано развитие на община Ябланица осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Стратегическите цели на ПИРО са следните:

ЦЕЛ 1: Ускоряване растежа на местната икономика, чрез ефективно използване на ресурсите за привличане на инвестиции в промишленото производство, туризма, селското стопанство, и съпътстващите ги дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване доходите на населението.

ЦЕЛ 2: Запазване и развитие на човешкия капитал, чрез подобряване на образователната система, привличане на млади хора на територията, подобряване качеството и стандарта на живот, ограничаване на демографските диспропорции и насърчаване на социалното включване.

Цел 3: Устойчиво и балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социалната инфраструктура, съхраняване и опазване на природното и културно-историческото наследство.

Тези цели структурират целевата насоченост на ПИРО и очакваните резултати от неговото изпълнение. Предвид изпълняваната Пътна карта за нов подход в политиката за регионално развитие, в настоящия документ са взети под внимание новите подходи в прилагането на регионалната политика в страната, в т.ч. и приетите предложения за промяна в системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. В тази връзка е важно да се подчертае, че плановете за

интегрирано развитие на община за периода 2021-2027г. съвместяват в рамките на един документ елементите на общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които действаха в периода 2014-2020г.

Ключовите проблеми и нужди на развитието Община Ябланица, като значителното изоставане в икономически и социален план, значителните структурни и демографски проблеми, проблемите с интеграцията на маргинализираните общности, инфраструктурните дефицити, натрупването на критична маса от проблеми и липсата на достатъчно собствен потенциал за обръщане на негативните тенденции и реализиране на ускорен догонващ растеж поставят Общината в силна зависимост от реализираните външни намеси и подкрепа от страна на държавата и по линия на Кохезионната и Общата селскостопанска политика и фондовете на ЕС. Съобразявайки се с разкритите основни дефицити и нужди за развитието на Община Ябланица, както и с целите на Националната програма „България 2030", АНКПР и Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Северозападен регион 2014-2020 г., както и с тематичните цели на Кохезионната политика за периода 2021-2027 г. ПИРО посочва основните направления на общинската политика.

От стратегическата рамка става ясно, че Община Ябланица се стреми основно към постигане на добро икономическо развитие, чрез: подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в областта на иновациите, създаване на съвременни с неутрални към климата производства, развитие на туризма и селското стопанство.

Развитието на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и интеграция на малцинствените общности са другите важни области в които се очаква да се постигне съществен напредък. Без наличието на качествен човешки ресурс не могат да бъдат постигнати добри икономически и социални резултати. Това може да се реализира според ПИРО с намаляване на безработицата, с увеличаване на заетостта и създаване на нови работни места. Особено внимание се отделя и на повишаване качеството на човешките ресурси, което се прави с цел да се постигне необходимото съответствие с изискванията на пазара на труда. Разминаването в потребностите и качеството на наличните човешки ресурси трябва да бъде намалено своевременно, за да се постигне планирания ефект. От друга страна

наличието на голяма ромска общност налага насърчаването на социалното включване и на трудовата активност на групите намиращи се в неравностойно положение.

Изграждането на устойчива техническа инфраструктура, опазването на околната среда и природното богатство са другите предизвикателства, които ще осигурят добра жизнена среда за местното население. То налага доизграждането и модернизирането на техническата инфраструктура и опазването на околната среда и биоразнообразието за устойчиво използване на природните ресурси. Тези мерки са включени към третия приоритет.

Да се обслужат и обгрижат добре гражданите, означава да се подобри и качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги, които изискват повишаване на институционалния капацитет, подобряване на компетентността и качеството на административните, образователните, здравните и социалните услуги, както и развитието на културата, културното и природното наследство, спорта и младежките дейности. Всичко това е включено към четвъртия приоритет, който като цяло обезпечава жизнената среда и се грижи за подобряване на гражданския статус, за физическото и духовното състояние на членовете на местната общност.

Интегрираната териториална стратегия (ИТСР) за развитие на Северозападен регион за планиране от ниво 2 е част от системата от документи за планиране на пространственото развитие, регламентирани със Закона за регионалното развитие и представлява средносрочен стратегически планов документ, който определя политическата, икономическата, пространствената и тематична рамка на развитието на региона в годините за новия програмен период 2021-2027 г.

Северозападният регион обхваща областите Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен с общо 51 общини.

Стратегията е разработена в съответствие с Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.) и отчита предвижданията на регионално ниво на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда. Определените цели и приоритети за развитие на Северозападния регион в периода 2021-2027 г. са съобразени с целите и стратегиите на Националната програма за развитие

България 2030, Актуализираната национална концепция за пространствено развитие, както и целите на политиките на Европейския съюз за сближаване и регионално развитие след 2020 г.

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния регион за периода 2021 -2027 включва 3 основни приоритета за развитие на региона, към които са формулирани следните специфични цели:

1. **Приоритет 1: Ускоряване на растежа на регионалната икономика –** постигането на този приоритет ще се извърши чрез привличане на инвестиции, които са основен фактор за развитие, преструктуриране и растеж на икономиката и чрез развитие и повишаване на конкурентоспособността на регионалната икономика чрез иновации, цифровизация, икономическа промяна и производства с висока добавена стойност чрез целенасочени инвестиции, както и усвояването на ресурсите по ефективен и устойчив начин.
    - Специфична цел 1.1. Повишаване на инвестиционната активност;
    - Специфична цел 1.2. Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика;
    - Специфична цел 1.3. Устойчиво използване на регионалните ресурси.
2. **Приоритет 2: Запазване и развитие на човешкия капитал –** планира се реализацията на целенасочени мерки за развитието на следните социални системи: здравна, социални услуги, културна и спортна (вкл. туризъм, музейно дело, читалища и т.н.). Мерките ще покриват както продължаването или въвеждането на нови дейности за социално развитие и подпомагане, подобряване на здравеопазването, развитие на спорта и културната сфера, които трябва да бъдат обектово и ресурсно обезпечени.
    - Специфична цел 2.1. Равен достъп до качествено образование и обучение;
    - Специфична цел 2.2. Инвестиране в здравна, социална и културна инфраструктура и по –добър достъп до здравно обслужване, социални услуги, култура и спорт;
    - Специфична цел 2.3. Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление.

3. **Приоритет 3: Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата –** насочен е към подобряване на съществуващата инфраструктура за железопътен, автомобилен и воден транспорт, което ще доведе до подобряването на условията за бизнес и търговия и същевременно ще помогне за постигането на по-високо ниво на безопасност в транспортната система на страната.

    - Специфична цел 3.1 Транспортна и цифрова свързаност;
    - Специфична цел 3.2 Устойчива околна среда;
    - Специфична цел 3.3 Подобряване на качествата на градската и агломерационна среда;
    - Специфична цел 3.4 Развитие на териториалното сътрудничество.

Посочената стратегическа рамка на Интегрираната териториална стратегия (ИТСР) за развитие на Северозападен регион за планиране от ниво 2 е съобразена изцяло със стратегическата рамка на ПИРО на община Ябланица.

Посочените по-долу приоритети и специфични цели в ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. показват връзката им и координацията им със стратегическата рамка на Интегрираната териториална стратегия (ИТСР) за развитие на Северозападен регион за планиране от ниво 2.

Ето каква е структурата и на стратегическата рамка на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г.

Приоритет 1: Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика – постигането на този приоритет ще се извърши чрез привличане на инвестиции, които са основен фактор за развитие, преструктуриране и растеж на икономиката и чрез развитие и повишаване на конкурентоспособността на местната икономика чрез постигането на:

- Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, чрез привличане, задържане и подкрепа на инвеститорите в секторите: промишленост, селско стопанство, туризъм и др.
- Специфична цел 1.2: Устойчиво развитие на селското стопанство.

- Специфична цел 1.3: Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на местното природно и културно наследство.

От първия приоритет на стратегическата рамка става ясно, че изграждането на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика се изисква сериозна подкрепа, която да увеличи конкурентоспособността на местната икономика, чрез привличане, задържане и подкрепа на инвеститорите в секторите: промишленост, селско стопанство и туризъм. От ПИРО става ясно, че и трите сектора трябва да се развиват в единство, тъй като са свързани по между си и са зависими един от друг. Особено важно е това да се случи по време и след сериозната икономическа криза предизвикана от пандемията. В плана са разработени мерки и дейности за възобновяване и стимулиране на икономиката, които изискват да се вземат критично важни решения за това къде да се насочат значителните финансови потоци, по кои канали и с какви средства за постигане на най-добри резултати.

<u>Приоритет 2:</u> Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и интеграция на малцинствените общности – планира се реализацията на целенасочени мерки за развитието на заетостта, образованието и квалификацията, на социалното включване, както и подобряването на социалните системи. Не е пропуснат и институционалния капацитет на местно и регионално ниво, които ще са основните двигатели на този процес. Планираните мерки ще покриват както продължаването или въвеждането на нови дейности за подобряване на образованието и професионалната подготовка и квалификация, така и намаляването на безработицата и социалното изключване. Набелязаните мерки целят постигането на следните специфични цели:

- Специфична цел 2.1: Намаляване на безработицата, чрез увеличаване на заетостта и създаването на нови работни места
- Специфична цел 2.2: Постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда, чрез повишаване качеството на човешките ресурси.
- Специфична цел 2.3: Насърчаване на социалното включване и на трудовата активност на групите намиращи се в неравностойно положение.

Нарастващият интерес към човешкия капитал се обяснява с промяната в разбирането за факторите на икономическо развитие. Изразеното виждане в плановия документ за

ролята на човешкия капитал помага да се разбират и управляват по-ефективно съвременните процеси на икономическото развитие. Въпросът е съсредоточен в това, доколко обществените отношения благоприятстват развитието на адекватни икономически отношения. Създаването и развитието на човешкия капитал изисква допълнителни инвестиции, които са предвидени в плана. Недостатъчното количество и качество на този капитал обрича на забавено развитие всяка местна общност, затова се поддържа тезата, че: "Човешките ресурси са най-ценния капитал на всяка общност. Инвестициите в човешкия капитал, науката и качеството на образованието са сред основните предизвикателства, които стоят пред България". В ПИРО недвусмислено се обосновава необходимостта от инвестирането в хората, придобиването на нови знания и умения, обучение през целия живот, като фактори, които водят до постигане на икономически и социален напредък. Застъпено е и мнението, че днес все по-ясно икономиката се вгражда в обществото, затова обществената основа определя количествените и качествените процеси на икономическо развитие, в т.ч. и на местното и регионалното икономическо развитие.

Приоритет 3: Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство. Този приоритет е насочен към подобряване на съществуващата техническа инфраструктура и опазването на околната среда, което ще доведе до подобряване условията за бизнес, търговия и същевременно ще помогне подобряването на жизнената среда като цяло в общината. Опазването на околната среда и биоразнообразието, както и мерките за намаляване на климатичните промени са особено важни за развитието на общината през следващия програмен период. Залегналите към този приоритет специфични цели са:

- Специфична цел 3.1: Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване на жизнената среда.
- Специфична цел 3.2: Опазване на околната среда и биоразнообразието за устойчиво използване на природните ресурси.

Пандемията от Covid-19 и непосредственото здравословно, социално и икономическо въздействие изискват от местните власти спешна реакция в различните области на социално-икономическия живот, за да се преодолее риска от засилване на социалните неравенства и кризата в околната среда. Затова местните власти разработват своите планове по начин, който помага да се преодолеят социалните неравенства и негативното въздействие върху климата и околната среда, с акцент върху необходимостта от

подобряване на дългосрочната устойчивост, като се прилага последователен подход, ясно насочен към зелено, справедливо и устойчиво възстановяване. В плана са включени такива мерки и дейности, които целят подобряване на инфраструктурата, реализирането на мерки срещу климатичните промени и прилагане на грижа подобряваща биоразнообразието.

Приоритет 4: **Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги** – Повишаването на административния и институционалния капацитет е особено важно изискване за подобряване качеството на предлаганите услуги на граждани и бизнес. Образованието, здравните и социалните услуги и условията за спорт и почивка са определящи за голяма част от уязвимите социални групи и за населението на общината като цяло. Този приоритет обединява постигането на следните специфични цели:

- Специфична цел 4.1: Повишаване на институционалния капацитет, чрез подобряване на компетентността и качеството на административните услуги.
- Специфична цел 4.2: Подобряване качеството на образование на територията.
- Специфична цел 4.3: Повишаване достъпа до качествени здравни услуги.
- Специфична цел 4.4: Разширяване обхвата, вида и качеството на социалните услуги.

Този приоритет изцяло е насочен към подобряване на образователната, социалната и здравната инфраструктура в посока на устойчиво и трайно преодоляване на високата концентрация на образователни, социални и здравни проблеми. Наред с това приоритетно е и осигуряването на условия за равномерно предоставяне на качествени услуги в тези сектори в посока засилване функционалните връзки на общината с местното население.

Подобряването и модернизирането на учебния процес, социалните и здравните услуги се планира да се извършат и чрез благоустрояване на физическата среда в населените места, чрез реорганизиране на обществените пространства и предоставяне на възможност за отдих и активно практикуване на културни и спортни дейности.

Елементите на Плана за интегрирано развитие са съобразени изцяло с дефинираната в Закона за регионално развитие структура и включват следното съдържание:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община;
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027г.; Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини;
- Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.;
- Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 т.2 от ЗРР .

Всички предизвикателства регистрирани на територията и намерените им решения са отразени в стратегическата рамка на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г., която обединява визията, целите и приоритетите. Разработена по този начин стратегическата рамка е интегрирана и всеобхватна. Тя покрива цялото разнообразие на местната активност, местните ресурси както на територията на общината, така и в регионален аспект.

Дефинирането на стратегическата част е в пълен синхрон и йерархична зависимост на нейните части, тя се базира както вече казахме на изготвения териториален и SWOT анализ.

Външна среда влияеща върху изпълнението на ПИРО

Външната среда представлява съвкупността от външните условия, възможности и ограничения, в които общината трябва да функционира за определен период от време. По този начин външната среда се превръща в източник на реални въздействия върху развитието на социално-икономическия живот на всяка една община, защото тя ползва ресурси от външната среда, обединява ги със своите ресурси и реализира наличния си потенциал. Общината и външната среда съществуват в непрекъсната връзка и зависимост. Общината може само косвено да влияе и да променя външната среда. Тя

главно напасва, използва и компенсира вътрешните си променливи спрямо външните влияния на управленската си дейност. Ето защо европейските, национални и регионални стратегически документи и техните цели са от толкова основополагащо значение за всеки общински план за интегрирано развитие и неговото съответствие.

Приоритет №1: „Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика“ е важна, но трудна задача за изпълнение от всяка община, тъй като тя рядко може да оказва пряко влияние върху бизнеса и неговото развитие, но ако се подпомага от конкретна европейка, национална или регионална политика нещата стават значително по-изпълними, защото те формират външната среда.

През новия програмен период от 2021 г. до 2027 г. се предвиждат пет основни цели, които да стимулират инвестициите в ЕС[54]. Това са:

- **По-интелигентна Европа** - чрез иновации, цифровизация, икономическа промяна и подкрепа за малките и средните предприятия;
- **По-зелена безвъглеродна Европа** - чрез прилагане на Парижкото споразумение и инвестиране в енергийния преход, възобновяемите енергийни източници и борбата с изменението на климата;
- **По-добре свързана Европа** - със стратегически транспортни и цифрови мрежи;
- **По-социална Европа** - изпълнение на европейския стълб на социалните права и подкрепа за качествената заетост, образованието, уменията, социалното приобщаване и равния достъп до здравеопазване;
- **Европа по-близо до гражданите** - подкрепа за местните стратегии за развитие и устойчивото градско развитие в ЕС.

Всичко това осигурява допълнителни възможности, които могат да се използват от общините за да се увеличи техния потенциал.

Особено важна в това отношение е Програмата за развитие на регионите (ПРР) 2021-2027 г., която се фокусира върху териториалната цел на политиката "Европа по-близо до гражданите", като във втория й работен вариант основната цел на политиката за регионално развитие в България е - *да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и*

54

https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/ikonomika/2020/09/24/4117764_novata_programa_za_regionalno_razvitie_shte_e_otvorena/

задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия. В документа са определени и следните специфични цели:

- Справяне с негативните демографски тенденции и намаляване на регионалните различия по отношение на населението;
- Увеличаване на икономическия растеж на българските региони;
- Насърчаване на балансирано териториално развитие чрез полицентрична мрежа от градове, подкрепена от интегрирани инвестиции.

Така дефинираните в ПИРО главна и специфични цели са в отговор на предизвикателствата, с които страната ни трябва да се справи за постигане на балансирано регионално развитие и намаляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия.

Горепосочените цели се предвижда да бъдат постигнати чрез значителна промяна в отношението, възгледите и перспективите към регионалното развитие, което ще се реализира чрез прилагането на интегриран териториален подход. Във фокуса на интегрирания териториален подход е ефективното използване на потенциала на всяка територия в тесен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, както и други заинтересовани страни, действащи на съответната територия[55].

Механизмът за възстановяване и устойчивост е част от елемента „Следващо поколение ЕС“ (2021-2024 г.) от Плана за възстановяване на Европа[56]. За целите на програмиране на средствата държавите членки изготвят Национални планове за възстановяване и устойчивост като приложение към своите Национални програми за реформи. Проектът на регламент за създаване на Механизма предвижда датата 30 април 2021 г. като краен срок за официално подаване на Националния план за възстановяване и устойчивост пред ЕК. Държавите членки могат да подадат проект на плана преди определения период, за предварителни консултации на текста с Комисията. Плановете ще се преразглеждат и адаптират, при необходимост, през 2022 г., така че да се вземе предвид окончателното разпределение на средствата за 2023 г. В ПИРО се разчита в голяма степен на Плана за възстановяване и устойчивост, макар да няма все още необходимата яснота по темата.

[55] Проект на Програма за развитие на регионите 2021-2027, изпратена към ЕК на 20.10.2020 г. за неформални преговори

[56] http://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5572

Основната цел на Плана за възстановяване и устойчивост е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които да осигурят съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и доходите. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка. Отчитането на тези възможности, които може да осигури Плана за възстановяване и устойчивост през следващия планов период прави ПИРО по-адекватен на реалните възможности за устойчиво развитие.

Външната съгласуваност на документа се изразява в съгласуваност и с други релевантни стратегически документи на регионално и национално ниво. За съжаление ПИРО се разработва в момент, когато все още не са финализирани оперативните програми и Стратегията за регионално развитие, от които реализацията на ПИРО на община Ябланица е силно зависима. Тази не особено ясна външна среда, в която се изготвя документа, увеличава риска от предположения на планираните дейности и най-вече източниците на средства за тяхната реализация. В Оценката ще разгледаме тези от документите, които са факт и са отразени в ПИРО на община Ябланица за периода 2021-2027 г. Това са:

Национална програма за развитие България 2030

НПР БГ2030 е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2030 г. Документът определя три стратегически цели – ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата, за реализирането на които са предвидени целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие:

- Иновативна и интелигентна България;
- Зелена и устойчива България;
- Свързана и интегрирана България;
- Отзивчива и справедлива България;

– Духовна и жизнена България.

В ПИРО е взет под внимание този важен стратегически документ в който за постигането на стратегическите цели са дефинирани 13 национални приоритета, като с решението на правителството са определени и водещите ведомства по отделните приоритети.

Съответствие на ПИРО с НПР България 2030

Приоритети на НПР БГ200	Приоритети на ПИРО Ябланица 2021-2027 г.
П1. Образование и умения	П2. Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и интеграция на малцинствените общности. П4. Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.
П2.: Наука и научна инфраструктура	
П3. Интелигентна индустрия	П1. Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика.
П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика	П3. Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.
П5. Чист въздух и биоразнообразие	П3. Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.
П6. Устойчиво селско стопанство	П1. Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика.
П7. Транспортна свързаност	П3. Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.
П8. Цифрова свързаност	П3. Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.
П9. Местно развитие	П1. Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика. П3. Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.
П10. Институционална рамка	П4. Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.
П11. Социално включване	П4. Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.
П12. Здраве и спорт	П4. Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.
П13. Култура, наследство и туризъм	П1. Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика. П4. Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.

Освен съгласуваността с различните стратегически документи ПИРО на Община Ябланица разглежда местната политика и в контекста на регионалната политика, като планира развитието на голям брой междуобщински инициативи, които са обсъдени и договорени със заинтересованите страни от съседните общини.

Отчетени са резултатите от теренните проучвания и освен това е взет под внимание текста в цитирания по-горе документ, който гласи: “Що се отнася до селските райони и територии, те, заедно с планинските и граничните райони, обикновено се определят като

част от териториите с така наречените „специфични характеристики“. Те се характеризират с висока степен на припокриване и наличие на подобни проблеми, което обяснява факта защо те се поставят в категория "проблемни области". Общата им характеристика е ниската гъстота на населението. Географската изолация, лошата транспортна достъпност, отдалечеността от местата на заетост и услугите е първата група пречки. Втората включва демографските проблеми - младите емигрират, населението застарява, раждаемостта е ниска. В резултат на това икономическата активност е ограничена - заетостта е съсредоточена в сектора производство или в публичните услуги (администрация, образование, социални услуги, здравеопазване). В резултат на това, жизненият стандарт е нисък с доходи под средните за страната и с преобладаващи нива на крайна бедност. По този начин обезлюдяването в „проблемните територии“ става неразделна част от икономическия и социален упадък - икономическата активност намалява, работната сила емигрира, липсата на млади предприемачи пречи на развитието на нови бизнеси, а населението е под критичната маса за осигуряване адекватни услуги. Всичко това се отразява в намаляващата привлекателност на районите като място за живеене, работа и развитие на туризма.[57]

От посочените текстове се вижда, че са използвани и голям брой възможни външни източници, които характеризират външната среда и регистрират проблемите на тази малка, планинска, селска територия и в същото време посочват възможностите за оптимизиране устойчивото й развитие през следващия програмен период.

Особено важен проблем, който е отчетен и съобразен в ПИРО е че „Северозападен регион е най-слаборазвитият регион в България. Оценките показват изчерпване/деструктуриране на неговите вътрешни потенциали за развитие и необходимостта от значителни външни въздействия, които в по-дългосрочен план да допринесат за ускореното му развитие и повишаване на неговата конкурентоспособност“[58].

Въз основа на допитването до местната общност става възможно отчитането на всички тези негативни тенденции и вземането на необходимите решения по отношение на изработването на стратегическата рамка, която да минимизира отрицателните

[57] Пак там

[58] ПРИЛОЖЕНИЕ V, Образец за програмите, подпомагани от ЕФРР (цел „Инвестиции за растеж и работни места“, ЕСФ +, Кохезионния фонд и ЕФМДР — член 16, параграф 3

въздействия и да осигури условия за активна работа по тяхното бъдещо преодоляване и намаляване на отрицателните последствия.

В ПИРО са отчетени основните приоритети залегнали в националните стратегически документи, като са планирани необходимите целенасочени действия за промяна на фокуса от подкрепа на населените места към подкрепа на териториите и от секторно ориентираните инвестиции към интегрирани териториални инвестиции.

В ПИРО е взет под внимание и проекта на Интегрираната териториална стратегия за развитие на СЗР за периода 2021-2027 г.

Визията на ИСТР на СЗР за периода 2021- 2027 е: „Северозападен район преодолява съществото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб“.

От следващата таблица става ясно, че приоритетите на ИСТР на СЗР за периода 2021-2027 г. изцяло съответстват на ПИРО на Община Ябланица.

Приоритети на СЗР за периода 2021-2027 г.	**Приоритети на ПИРО 2021-202 г. на Община Ябланица**
П1. Ускоряване на растежа на регионалната икономика	П1. Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика.
П2. Запазване и развитие на човешкия капитал	П2. Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и интеграция на малцинствените общности.
П.3. Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата	П3. Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство. П4. Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.

Вътрешното съответствие на документа се изразява в ясната и категорична връзка между тенденциите в развитието на общината, станали ясни от направените анализи на икономическото и социалното развитие, изведените Силни, Слаби страни, Възможности и Заплахи и на тази база е разработена стратегическата рамка на ПИРО, която използва основно местния потенциал на общината, за да реши своите проблеми и да доведе територията до необходимото устойчиво бъдещо развитие.

По този начин е постигната интегрираност и взаимодействие между отделните приоритети и стратегическите цели, които ги обединяват и насочват. Те са балансирани и равнопоставени като значимост, защото засягат и четирите приоритетни сфери, които са ключови за развитието на общината.

Връзката между тях е особено тясна, което се вижда от горната таблица. Развитието на икономиката изисква развитието и на инфраструктурата, защото тя осигурява база за развитие на бизнеса и по-добра среда за живот на местното население. От друга страна грижата за човешките ресурси, от гледна точка на образование, здравеопазване и социални дейности, води до по-добре обучени и квалифицирани кадри, които притежават необходимата подготовка, за да могат при необходимост да влязат, за да подсилят местната икономика. Развитата икономика не означава само повече работни места, а и по-високо заплащане и по-висок стандарт на живота, към което е фокусирана основно политиката на ПИРО на община Ябланица, която е изразена най-общо чрез Визията за общината: **„Община Ябланица да се превърне в просперираща, бързо развиваща се община с достатъчно работни места, със съвременна инфраструктура, чиста околна среда, съхранено природно и културно наследство, осигуряваща добър жизнен стандарт и спокойна среда на своите граждани и грижа за социалната интеграция на уязвимите социални групи“.**

Най-успешният начин за развитието на общината е да се използват нейните предимства и местни потенциали, които се състоят от благоприятното местоположение и отличните транспортни връзки, както и от подходящите природо-климатични условия за развитие на туризма и селското стопанство. Този подход е приложен изцяло при разработването на ПИРО.

По време на дискусиите и анкетното проучване е отчетено, че инвестициите в регионалното развитие трябва да бъдат концентрирани чрез един по-индивидуализиран подход, отчитащ постигнатото равнище на развитие и благосъстояние. Те трябва да бъдат по-добре обвързани с местния контекст, потенциал и проблеми, да подпомагат както развитите, така и периферните и изоставащите в развитието си населени места, с цел създаване на по-добри връзки между общинския център и другите населени места, намиращи се както на територията на общината, така и с населените места от съседните общини.

За да има общината устойчив растеж, трябва да се съблюдава и опазването на околната среда. ПИРО обхваща процесите и предизвикателствата, свързани с околната среда, които рефлектират във всички сектори на икономиката и сферите на живота и обратно. На тази база в плана са предвидени нови интегрирани и комплексни подходи за тяхното решаване. Обърнато е специално внимание на защитените зони от НАТУРА 2000. ПИРО отговоря на нарастващата необходимост от опазване и подобряване на качеството на околната среда да се разглежда като един от стълбовете на устойчивото развитие, съвместно с икономическото и социалното развитие. Част от планираните мерки и дейности са насочени към опазването, възстановяването и възпроизводството на естествената околна среда, поддържането на разнообразието на живата природа, разумното използване на природните богатства и ресурсите на общината в контекста на устойчивото местно развитие. Специално внимание се отделя на насърчаването на въвеждането на чисти и иновативни технологии и услуги, провеждането на технологични изследвания, свързани с увеличаване на енергийната ефективност, изграждането на възобновяеми енергийни източници, прихващането и намаляването на въглеродните емисии.

Външните фактори също са взети предвид като се предлагат условия за привличане на инвеститори и обединяване на усилията в различни сектори със съседните общини и с заинтересованите страни на местно и на по-високо ниво. В тези случаи са приложени важните за местното и регионално развитие интегрирани териториални инвестиции /ИТИ/, които са инструмент в ПИРО за изпълнението и на териториалната стратегия на СЗР. Това ще позволи на общината да се възползва максимално от новите оперативни програми и преди всичко от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2021 - 2027 г., като се прилага хоризонтален подход, и се използват за финансиране по една или повече оперативни програми и стратегии, за да се гарантира прилагането, както на ПИРО, така и на Интегрираната териториална стратегия за развитие на СЗР за периода 2021-2027 г. (ИТСР). В този смисъл включването на ИТИ предоставя възможности за гъвкавост на общината при планирането и същевременно осигурява възможности за изпълнението на интегрираните действия чрез комплексното им финансиране.

Реалистичност на стратегическата рамка

Приложимостта на стратегическата рамка зависи от нейната реалистичност, от нагласите и подкрепата от страна на местното население, от административния

капацитет, от адекватността на стратегията спрямо местните нужди и стратегическите документи на по-високите нива на управление. Както бе казано по-горе всички тези условия бяха изпълнени по време на организацията на плановия процес и разработването на ПИРО.

Местните ключови фигури и тяхната подкрепа предварително бяха проучени и въвлечени в разработването на плана. Предвидено бе те да се запазят като ключови фигури и при изпълнението и мониторинга на ПИРО. Тези предварителни дейности обезпечиха в голяма степен неговата реалистичност и приложимост, тъй като представяха проблемите и произтичащите от тях потребности за реализирането на конкретни мерки в тяхната всеобхватност базирана на различни гледни точки. Освен това бе отчетено значението на доста външни фактори, които играят важна роля, но които в повечето случаи са трудно предвидими без задълбочен анализ на външната среда.

Особено важно значение за реалистичността на всеки ПИРО е ресурсното му обезпечаване. Достатъчно ясно е, че без необходимите ресурси плана не може да бъде реализиран. Тези ресурси са обобщени в Индикативната финансова таблица и в Програмата за реализация, в които са дефинирани конкретните дейности и са посочени необходимите за тяхното осъществяване финансови ресурси. Това прави Плана за интегрирано развитие реалистичен, надежден и изпълним.

За да се гарантира постигането на целите на плана, местното население също трябва да е убедено в реалистичността и изпълнимостта на ПИРО. Мотивирането на местната общност за неговото изпълнение може да се реализира, само ако процеса е прозрачен и достъпен за гражданите през целия програмен период. Местната общност трябва да припознае набелязаните цели като свои, за да може да се сплоти около тяхното изпълнение, като се установи тясна връзка и координация между администрация, бизнес и гражданско общество. Спазването на тези стъпки е особено важно, тъй като се обезпечава реалистичността не само на стратегическата рамка, а главно на Програмата за изпълнени на ПИРО като цяло, защото изпълнението на дейностите заложени в Програмата, гарантират постигането на целите и приоритетите. От друга страна осигурената публичност и прозрачност по време на разработването на ПИРО, включването на ключовите фигури в плановия процес, както и тяхното планиране в процеса на неговото изпълнение и мониторинга, също гарантират изпълнението на целите.

Административният капацитет на общината е анализиран подробно в ПИРО, разгледано е качеството на човешките ресурси, техническата база, предлаганите административни услуги, финансовите ресурси и другите местни ресурси на които може да се разчита в бъдеще. Всичко това води до извода, че предвидените цели са поставени в съответствие с местните потребности и местния капацитет.

Предвидени са и голям набор от мерки целящи интегрирането на етническите общности, а цялостното изпълнение на плана и главната цел, ще допринесат за устойчивото развитие на общинската територия като цяло.

Посочените цели в ПИРО на община Ябланица гарантират правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие и добро управление.

Съгласно направената оценка на стратегическата рамка на Плана за интегрирано развитие, Оценителят смята, че е разработена реалистична и приложима стратегическа рамка отразяваща адекватно планираните мерки и дейности, която се отличава с вътрешна кохезия и съответствие със стратегическите документи на по-високите нива на управление.

Ефективност и предвидимост на финансовите ресурси за постигането на целите на ПИРО 2021-2027 г.

Индикативната финансова таблица обобщава необходимите финансови ресурси за реализацията на ПИРО за периода 2021-2027 г. Тя е тясно обвързана с макроикономическата обстановка и е съобразена с поуките от предходния програмен период и текущото финансово състояние на общината. Тя включва финансовите ресурси не само на община Ябланица и държавния бюджет, но и финансовите ресурси на местите фирми и НПО организациите, които ще изпълняват партньорски и собствени проекти през следващия програмен период.

Действията, които се изпълняват чрез ИТИ в ПИРО, допринасят за тематичните цели на съответните приоритетни оси на включените оперативни програми, както и за целите за развитие на териториалната стратегия на СЗР. Те включват инвестиции от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР). Допълват се от Европейския социален фонд (ЕСФ) и Кохезионния фонд, тъй като ИТИ съчетават различни фондове. Комбинирането на физически инвестиции в инфраструктура от ЕЗФРСР и инвестиции в човешки капитал от ЕСФ е особено уместно в случая на устойчивото селско и градско

развитие. Комбинираните инвестиции от ЕЗФРСР са много подходящи за подпомагане на партньорствата между градските и селските райони.

В същото време трябва да се отбележи, че общината не разполага с достатъчно собствени ресурси, за да подкрепи самостоятелно местните инициативи за развитие, затова е подходящо привличането на повече частни инвестиции и насърчаването както на частните инициативи, така и на публично-частните партньорства в общината, които също са залегнали в ПИРО.

При съставянето на Индикативната финансова таблица е използвана предложената в Приложение 2 от Методическите указания форма за разработване на ПИРО 2021-2027 г. като е спазена нейната структура и съдържание.

Необходимите средства за реализацията на ПИРО за изчислени на 119 466 000 лв. като 93,95% са средства от ЕС, от други източници са - 3,8%, от републиканския бюджет са – 1,09 и само 2 136 000 лв. или 1,79 % са от общинския бюджет.

От друга страна по време на допитванията се обсъждаха голям брой проекти и дейности и бяха генерирани много предложения за развитие на територията базирани на възможностите, които се предоставят от европейските програми и други алтернативни източници. Местната общност предложи да се включат в ПИРО всички предложения, макар на практика да е невъзможно тяхното изпълнение на 100%, поради липсата на достатъчно финансови и човешки ресурси. Участниците в дискусиите изхождаха от разбирането, че понякога съществуват обективни причини, които възпрепятстват изпълнението на даден проект, но в същото време възникват възможности за изпълнението на други проекти, които също са важни за местното развитие. За това общото мнение бе да се планират повече проектни дейности, защото тяхното регистриране е предпоставка и възможност за тяхната бъдеща реализация. Орязването им е ще намали възможностите на ПИРО за възползване от наличните ресурси и постигане на неговите цели. По този начин големият брой дейности и високият размер на средствата заложени в Програмата и в Индикативната финансова таблица не е пропуск, а напротив това е предпоставка и гаранция за оптимизиране на ПИРО в тежките условия на кризата предизвикана от пандемията на Корона вируса.

Финансовите ресурси са приблизително балансирано разпределени между различните видове инфраструктура, туризъм, управление на отпадъците на общината, опазването на

околната среда, като тук са включени големи проекти насочени към подобряване главно на техническата и социалната инфраструктура.

От посочените данни става ясно, че за финансирането на ПИРО се разчита основно на средствата от европейските структурни фондове, които създават предпоставки за привличане на по-голям обем финансови ресурси, което прави изпълнението му зависимо от редица външни и вътрешни фактори от които особено важно значение имат екипите разработващи и управляващи проектите. От техния експертен капацитет и тяхната активност зависи до голяма степен изпълнението на ПИРО, което увеличава тяхното значение и високата зависимост от субективния експертен фактор. Ето защо трябва да се обърне сериозно внимание на техния подбор и на високите изисквания за притежаваните от тях професионални качества и опит.

Следва да се посочи още веднъж, че изготвянето на финансовата рамка на общината се разработва в момент, когато тече подготовката на рамковите документи за следващия програмен период и съответно не са напълно ясни приоритетите на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2021-2027 г. и други, които ще бъдат финансирани, териториалното разпределение на финансовите средства и условията за тяхното отпускане. Това затруднява планирането и разпределението на средствата за следващия седемгодишен период, както и определянето на количествените показатели, тъй като предвидените средства са с източник предимно на външно финансиране. Освен това под влияние на пандемичната обстановка се извършват текущо големи пренасочвания на финансовите ресурси на национално и европейско ниво, които допълнително затрудняват яснотата по отношение на финансовите ресурси. Въпреки това трябва да се отчита създаването на предпоставки и да не се пропускат новите възможности за развитие, които те създават, което е и направено в ПИРО.

Според Оценителя разпределението на финансовите ресурси отговаря на направените изводи от анализа и на предвидените цели в стратегическата рамка. Връзката между финансовия ресурс и стратегическата рамка е двупосочна. Остойностяването на предвидените дейности би следвало да се направи на база желаните резултати. В случая е използван именно този подход: като база за изчисленията са използвани предвидените в матрицата с индикатори крайни стойности, които са заложени като целеви за края на седемгодишния планов период.

Механизмите за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на ПИРО на община Ябланица е основен инструмент за проследяване на степента на изпълнение на плана. Тя отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Посредством индикаторите за наблюдение на плана за интегрирано развитие на общината се отчита степента на постигане на определените цели и приоритети за развитие на територията. Те отчитат конкретните резултати и тяхното въздействие за изпълнението на целите и приоритетите за местно развитие.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021- 2027 г. са посочени във формуляра на индикаторите (Приложение № 3). За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които те ще се измерват, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки един от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики, параметрите по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им са абсолютни или относителни. За целите на плана са използвани два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Най-общо може да се каже, че индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите. Индикаторите осигуряват базовите данни въз основа на които се извършват качествените оценки на ПИРО.

Матрицата на индикаторите за ПИРО на община Ябланица включва наименование на стратегическа цел и приоритет, мярка на индикатора; източник на информация, период на отчитане, базова и целева стойност. Посочените индикатори са подробни, ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване. Така изготвената матрица позволява да се изготвят в бъдеще качествени оценки на плана: междинна и последваща.

При определяне на базовите стойности на индикаторите за мониторинг на ПИРО е ползвана надеждна информация, която е събрана от официализирани информационни източници. Такива са данните от информационните масиви на НСИ, Областните дирекции „Земеделие“, Регионалните служби по заетостта, Регионалните управления по образование, Регионални здравни инспекции и др. Важен информационен източник е и общинската администрация на община Ябланица. Посочените и други информационни източници са подали информация за разработване на аналитичната част на ПИРО. Индикаторите за продукт и за резултат със съответните стойности са представени съобразно матрицата, заложена в Методическите указания за разработване на ПИРО в програмния период 2021 -2027 г.

На база на извършения анализ на социално-икономическото състояние на целевата територия и предвид заложените в ПИРО индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението, може да се направят съответните изводи за въздействието на документа. Базовите и прогнозните стойности на ключовите индикатори позволяват да се сравнят и преценят очакваните социални и икономически ефекти и въздействия от реализацията на плана.

Ако заложените в ПИРО на Община Ябланица 2021-2027 г. конкретни проекти се реализират в голяма степен, то определено може да се твърди, че индикаторите ще покажат добри резултати, което ще доближи община Ябланица в края на плановия период (2027 г.) до изискванията за устойчиво развиваща се територия, в която на населението е осигурена защитена и спокойна среда, по-висок жизнен стандарт, по-

висока трудова заетост, по-високи доходи, по-добри социални и здравни услуги и по-чиста околна среда.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие осигурява неговото ефективно изпълнение с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация. При изготвянето на системата е спазена законодателната рамка и е развита вътрешната система за наблюдение, оценка и актуализация с представените конкретни механизми съгласно изискванията.

При наблюдение изпълнението на ПИРО както вече се каза по-нагоре в текста се извършват оценки, които биват междинна и последваща. В плана подробно е описан процеса на наблюдение, отчитане, изграждането на структури които отговарят за мониторинга и вземането на решения за неговата промяна и актуализация. Междинната и последващата оценка предоставят информация за ефективността от провежданата политика и за постигнатите резултати от ПИРО. Те осигуряват на местните власти информация за напредъка, който е постигнат през оценявания период. След което може да се въздейства посредством различни механизми на контрол, които да подпомагат съответните управленски власти да преценяват въздействието от изпълнението на ПИРО, да го подобряват, като го преосмислят от гледна точка на заложените в плана цели и приоритети и оптимизират възможностите за тяхното реализиране. Посочени са и случаите в които може да се прави актуализация на ПИРО.

Организация на мониторинга и отчетността при изпълнението на ПИРО, ролята на партньорствата, публичността и информационното осигуряване

Чрез двата вида оценки се изяснява и ефектът от планираните дейности. Оценката може да даде поредица от препоръки, в т.ч. и подобряване на прозрачността в процеса на прилагане на плана, да насърчи повишаване отговорността на властите пред широката местна общественост и изграждането на устойчиви партньорства със заинтересованите страни.

Резултатите от наблюдението на ПИРО се обобщават в изготвяните редовни Годишни доклади. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценки. Тяхното изпълнение, отговорниците за тяхното изготвяне и прилагания контрол са описани в ПИРО.

При формулиране на механизмите за изпълнение на Плана за интегрирано развитие е препоръчително създаването на постоянна Работна група към Община Ябланица, която пряко да подпомага Кмета на общината относно изпълнението на ПИРО и да упражнява контрол и мониторинг върху резултатите. В Работната група за управление на реализацията на ПИРО следва да се включват представители на Общинската администрация от структуроопределящите дирекции, които имат отношение към заложените в плана цели и проекти, както и представители на Общинския съвет. На практика в общините работни групи се сформират още по време на писане на самия план и при неговото оценяване. През останалото време подобни екипи, които да се грижат за мониторинга и координацията на заинтересованите страни, както и за събирането на текущата информацията и да съществуват документално, на практика не функционират, което неглижира този важен въпрос.

С оглед осигуряването на постоянно обществено участие в процеса на мониторинг на ПИРО е препоръчително да се включват и част от заинтересованите страни, които са: неправителствените организации, социалните партньори, гражданите и местните предприемачи.

Неотменен документ, свързан с изпълнението на Плана за интегрирано развитие, е Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г. Тя се разработва на основата на ресурсно осигурените специфични цели и включва конкретни проекти, прогнозните им стойности, източниците на финансиране, сроковете за изпълнение и отговорните за това институции. Препоръчва се Работната група да следи изпълнението на конкретните проекти, както и да променя Програмата за реализация, да допълва при необходимост и да прави промяна в социално-икономическото развитие на общината. Работната група следва да следи и да включва в нея и проектите на заинтересованите страни, които се разработват на един по-късен етап, когато вече има обявени покани по оперативните програми. Много често тези проекти остават в страни от вниманието на местните власти и не се отчитат.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на ПИРО се осъществява от Кмета на община Ябланица и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение изпълнението на ПИРО следва да се осигурява текущо участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от голямо значение за успешното реализиране на ПИРО и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие, което трябва да се отчита непрекъснато по време на мониторинга. По този начин се осигурява в голяма степен обществената подкрепа на местната общност при изпълнението на ПИРО и се мултиплицират неговите резултати.

Необходимо е да бъдат осъществявани планираните стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО, както и привличането на бизнес организации за осъществяване на проекти в обществен интерес под формата на публично-частно партньорство.

Съответствие, целесъобразност и ефективност на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

Посредством Програмата за изпълнение на ПИРО се определя пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г. В нея се посочват съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на Програмата, а оттук - и на Плана за интегрирано развитие. В комуникационната стратегия са описани и действията осигуряващи комуникацията, информацията и публичността при осъществяването на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на ПИРО. Дейностите включени в програмата покриват целия седемгодишен период на ПИРО 2021-2027 г. Програмата може да се актуализира периодично в зависимост от възникналите потребности, условията и прогнозите за реализацията на Плана за интегрирано развитие. По този начин ще се осигурят предпоставки за подобряване на ефективността и ефикасността при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите му за развитие на територията.

В Програмата за реализация на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г. са включени оперативните насоки и цели на програмата, мерките и предвидените дейности за подкрепа и списък с индикативните проекти планирани за реализация. Не са включени в Програмата индикатори, които могат да измерят продуктите и резултатите от реализацията на конкретните проекти. Препоръчва се в този случай да се посочат дейностите по наблюдение, степента на изпълнението на проектите включени в

Програмата за реализация и очакваните резултати. Това може да стане най-добре при разработването на фишовете за прилагането на интегрираните териториални инвестиции. Включването им би довело до по-голяма яснота относно изпълнението на Програмата за реализация и постигане на планираните резултати.

Оценителят, изготвил Предварителната оценка, препоръчва по възможност да се изработват ежегодно и Годишен план за реализация на ПИРО, който да планира конкретните стъпки, отговорните органи и специалисти, както и конкретните срокове на изпълнение. Изпълнението на Годишния план за реализация на ПИРО, ще подобри планирането на дейностите, ще подобри изпълнението и ще осигури актуална информация, която ще се използва за подготовката на Годишния доклад на Кмета за реализацията на ПИРО. Този доклад съгласно изискванията трябва да бъде изготвян до 31 март на всяка следваща календарна година като отчита постигнатото в предходната година. Основните инвестиции, които се планира да се осъществят, са в сферата на пътната инфраструктура, ВиК инфраструктурата, туризма, екологията, социалната, здравната и образователната инфраструктура и главно инфраструктурата водеща до подобряване на бизнес средата. Годишният план и Годишният доклад на Кмета трябва да планират и да отчитат напредъка в тези основни сфери.

Планът за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021-2027 г. е разработен съгласно препоръките, изведени в Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Интегрираната териториална стратегия за развитие на СЗР за периода 2021- 2027, Националната програма за развитие България 2030 и други важни планови документи.

В заключение може да се каже, че в съдържателно отношение при разработката на ПИРО е:

- Изготвеният териториален анализ отразява цялостното икономическо и социално развитие на община Ябланица, като е спазена общата структура и изискванията към него;
- SWOT-анализът и анализът на икономическото и социалното развитие си съответстват и създават адекватна основа за разработването на една съобразена с проблемите и възможностите стратегическа рамка на ПИРО;

- Стратегическата част е формулирана конкретно и ясно в съответствие с изискванията на европейските, националните и регионалните стратегически документи;
- ПИРО на община Ябланица е хармонизиран с националните секторни стратегии, които обхващат периода 2021-2027 г. и които са изготвени към момента на разработването на плана;
- Планираната „визия" е завършена и синтезира целите и приоритетите, които са отразени в стратегическата рамка;
- Обемът и източниците на предвидените финансови ресурси съответстват на предвидените проекти за изпълнение;
- Принципът на съ-финансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници са изцяло съобразени и отразени във финансовата индикативна таблица;
- Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица включва ясни, премерени, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване индикатори, което позволява да се изготвят качествени оценки /междинна и последваща/ на плана и да се определи социално-икономическото му въздействие;
- Хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности - равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление, партньорство, прозрачност и др. са правилно приложени в ПИРО на община Ябланица;
- Успешното изпълнение на дейностите, заложени в ПИРО ще доведе до икономически ръст, по-голяма заетост и подобрение на качеството на живот в община Ябланица в края на плановия период.

Извод: Посредством ПИРО са определени проблемите, нуждите и потенциалите за развитие на общината и нейната територия, които са взети предвид при разработването на инвестиционната програма, идентифицирането на проекти и финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз. Планирани са за изпълнение интегрирани подходи за териториално и градско развитие и местни

инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

С реализацията на плана ще се интегрират екологичните принципи с цел насърчаване устойчивото развитие и пространственото планиране на селищната среда, като ще се създаде и благоприятен микроклимат за бизнес и инвестиции, туризъм, екологично селско стопанство и модерна инфраструктура. Човешките и жизнени дейности трябва да се извършват в съответствие със систематичния характер на природата. В противен случай екологичните проблеми постепенно ще нарастват.

За подобряване качеството, реалистичността и изпълнимостта на документа Оценителят, изготвил Предварителната оценка, има следните по-общи препоръки:

- **ПИРО да се съгласува със Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2021 - 2027 г. и с оперативните програми.**
- **Да се предоставят за включване концепциите за ИТИ в** Интегрираната териториална стратегия за развитие на СЗР за периода 2021-2027 г. (ИТСР)**.**
- **Бизнесът и НПО да предоставят и отчитат пред Община Ябланица своите проекти, инвестиционни дейности и намерения, за да бъдат отразявани в отчетите и програмите за изпълнение на ПИРО 2021-2027 г.**

Стратегическа екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда

Предварителната оценка на плановете и програмите изисква и екологична оценка (ЕО), която се осъществява по ред, определен в националното законодателство и след преценка на компетентния орган - **в зависимост от географския обхват съответния план или програма - министъра на околната среда и водите или директорът на съответната РИОСВ е компетентният орган за издаване на становище или решение по екологична оценка на плановете и програмите.** Основната цел ЕО е да допринесе за интегрирането на въпросите на околната среда на възможно най-ранен етап.

ЕО обхваща оценка на очакваните въздействия на програмата, планът или проектът върху околната среда, в съответствие с нейните цели, приоритети и дейности. Като първи етап следва да се проведе процедура по преценяване на необходимостта от извършването на ЕО и преценка за вероятната степен на отрицателно въздействие на програмата върху защитените зони, за което се подготвя и представя изискващата се по националното законодателство документация.

Чрез процедурата по ЕО се провежда и процедурата по оценка на съвместимостта съгласно в чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. При постъпило искане от страна па компетентния орган по околна среда, като приложение към доклада за ЕО се изготвя и доклад за оценка на съвместимостта, съдържащ анализ на евентуалното въздействие на програмата върху предмета и целите на опазване на защитените зони от мрежата Натура 2000.

Основната цел на дейността е подкрепа и подобряване на качеството на процеса на програмиране на **Плана за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021-2027г.** и интегрирането на въпросите на околната среда в процеса на нейната подготовка, при спазване на националните и международни норми за:

- съхраняването, защитата и подобряването на качеството на околната среда, защитата на човешкото здраве и благоразумното и рационално използване на природните ресурси;
- интегриране, съхраняване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие в съответните секторни или междусекторни планове и програми;
- информиране и консултиране със заинтересованите страни и широката общественост за вероятните последици върху околната среда от реализацията на ПИРО.

Съгласно приложимата нормативна уредба Закона за опазване на околната среда (ЗООС), Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредба за ЕО), Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (Наредба за ОС), за плановете, програмите и инвестиционните предложения, попадащи в обхвата на ЗООС, оценка за съвместимостта им с предмета и целите на опазване на съответната защитена зона се извършва чрез процедурата по ЕО, по реда на ЗООС и при спазване на специалните разпоредби на ЗБР и на Наредбата за ОС.

Разработеният План за интегрирано развитие на община Ябланица 2021 -2027г. трябва да бъде оценен от РИОСВ за необходимостта от оценка за съвместимостта на документа с предмета и целите на опазване на защитените зони, която следва да бъде представена на съответния компетентен орган /РИОСВ/. ***Това става на база на следните основания: на база на чл. 85, ал. 4 и ал.5 от Закона за опазване на околната среда***

/ЗООС/, чл.14, ал.2 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредба за ЕО) и писмената документация по чл.8а, ал.1 и ал.2 от същата наредба, чл.31, ал.4 и ал.6 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и чл. 37, ал.4 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (Наредба за ОС).

След получаването на Становище или Решение от директора на РИОСВ за преценяване необходимостта от извършване на екологична оценка на ПИРО на община Ябланица 2021-2027 г., може да се пристъпи към разглеждане на ПИРО от Общинския съвет на община Ябланица.

В резултат на проведената предварителна оценка на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021-2027 г., Оценителят, изготвил оценката, препоръчва приемането на документа от Общински съвет.

IX. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА, СЪГЛАСУВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО

Кметът на общината организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координацията и контрола по процеса на неговото разработване и съгласуване.

Със заповед на кмета се сформира работна група, която отговаря за подготовката, изготвянето и одобрението на ПИРО. Кметът на общината определя начина за изработване на ПИРО - със собствен капацитет и/или с привличане на външни експерти или консултантски фирми.

Кметът носи отговорност за цялостната организация и действията по изготвянето на ПИРО.

В работната група се включват максимален брой заинтересовани страни, а за останалите се осигурява непрекъснат публичен достъп до информация и възможност за излагане на становища на всички етапи от разработването и реализацията на ПИРО.

Работната група определя етапите, практическите действия и приема програма - график за изработването на ПИРО.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

По заповед на Кмета на общината се провежда обществено обсъждане на проекта за ПИРО и на ЕО по реда на чл.20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изискана.

По преценка на работната група, постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на Кмета. Общинският съвет го приема и одобрява. Цялата документация на ПИРО е публична, включително протоколите от обсъжданията и срещите на работните групи.

Одобреният план за интегрирано развитие на общината се представя от Кмета на общината пред Областния съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от Общинския съвет.

ПИРО и решението на Общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Общинският съвет, Общинската администрация, кметовете на кметства и кметските наместници, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината участват в цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство. **Очакваните резултати от приемането на документа и използването му за целите на стратегическото регионално и пространствено планиране на общинско ниво.**

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като са определени зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Както бе отбелязано, основните инструменти на системата за мониторинг на ПИРО са предварително определената система от индикатори. Същите се използват за изготвяне на няколко вида доклади, а именно:

- Годишни доклади за изпълнение на ПИРО;

- Доклад за междинна оценка на изпълнение на ПИРО;
- Доклад за последваща оценка на ПИРО.

Системата от индикатори за отчитане степента на изпълнение на ПИРО включва два вида: Индикатори за продукт и Индикатори за резултат. Тази система се ползва и при досега действащите планови и стратегически документи на регионалното развитие – Областните стратегии и Общинските планове за развитие. В този смисъл може да се твърди, че има практика по тяхното определяне (формулиране) и прилагането им за отчитане степента на изпълнение на мерките, включени в съответните приоритети на посочените документи.

Важно условие за индикаторите е да бъдат количествено измерими с цел по-голяма обективност на оценките за изпълнение на стратегическите цели, приоритетите и мерките, заложени в стратегическата част на ПИРО.

Първият тип индикатори – за продукт, отчитат как заложените интервенции по отделните стратегически цели и приоритети на плана се обезпечават и отчитат с количествени измерители (брой, относителен дял, километър, стойност в хил. лв. и др.).

Индикаторите за продукт се предлагат не за всяка конкретна проектна идея или проект, а за съответната мярка. По отделните мерки се предлагат от един до няколко индикатора, които са приложими от съвкупното реализиране на проектните идеи или конкретните проекти. Крайната цел от прилагането на този тип индикатори е да се оцени какво е прякото въздействие в съответната област на социално-икономическото и инфраструктурно развитие и опазването на околната среда в общината.

Вторият тип индикатори – за резултат, са предназначени за отчитане на постигнатите резултати от реализацията на съответния приоритет на ПИРО. Неговите измерители се отличават от тези, прилагани при индикаторите за продукт. Те имат базова и целева стойност, която се отнася за постигнатия резултат в края на програмния период. Във времеви аспект двата вида индикатори имат базови и целеви стойности. Чрез тяхното прилагане се измерва степента на постигане на стратегическите цели и на включените в тях приоритети на ПИРО. Нов момент в системата за мониторинг на ПИРО, който е включен в Методическите указания за разработване на ПИРО е появата на специфичен тип индикатори – засягащи зоните за въздействие, определени като зони за прилагане на интегриран подход в действащите нормативни документи. Прилагането на този тип индикатори може да предизвика определени затруднения, тъй като е трудно да се

осигури надеждна статистическа и друг вид информация за неформализиран тип територии, каквито са зоните за въздействие и затова те не са включени в плана.

Видове оценки

Съгласно чл. 32 от Закона за регионално развитие, по преценка на Кмета на общината може да се извърши предварителна оценка, която съдържа оценка за социално-икономическото въздействие на плана върху развитие на общината и евентуално екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда. Основната цел на предварителната оценка е да допринесе за подобряване качеството на ПИРО и да способства за бъдещото му ефективно и ефикасно изпълнение. Предварителната оценка на социално-икономическото въздействие следва да послужи за сравнение и ориентир при извършване на междинна и последваща оценка за резултатите от изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. Специфичните цели на предварителната оценка са:

- Да осигури съгласуваност на Планът за интегрирано развитие и заложените в него стратегически цели и приоритети, с документите, които са от значение за подготовката на планове и стратегии на национално и европейско ниво;
- Да се формулират препоръки за подобряване качеството на ПИРО;
- Да се извърши оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината;
- Да се прецени адекватността на общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.;
- Да се гарантира спазване на принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници.

Предварителната оценка на община Ябланица се разработи по време на самото разработване на ПИРО 2021-2027 г. и направените препоръки бяха отчетени при подготовката на проекта на Планът за интегрирано развитие. Тя съдържа прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите на социално-икономическо развитие на общината и кратка екологична оценка.

Наблюдението на Плана за интегрирано развитие на община Ябланица, има за цел ефективното му изпълнение. Предмет на наблюдение и оценка на ПИРО е изпълнението

на неговите цели и приоритети. В цялостния процес на наблюдение и оценка участват Кметът на общината, Общинският съвет, икономическите и социалните партньори и представителите на гражданското общество.

Наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО се основава на следните принципи:

- единен подход за планиране и програмиране;
- концентрация на ресурсите;
- допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции;
- междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;
- партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

В процеса на наблюдение и оценка на плана, Кметът на община Ябланица ръководи, организира и контролира дейността по неговото изпълнение. Освен това той организира както вече бе казано и изготвянето на Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие, който се представя за одобрение от Общинския съвет. В Годишния доклад за наблюдение на изпълнението на ПИРО се оценява напредъка по изпълнението на планираните цели и приоритети, и заложените проекти в Програмата за реализация. В средата на програмния период се изготвя и междинна оценка, която има за цел:

- да установи напредъка по заложените цели и приоритети;
- да оцени първоначалните резултати постигнати от Плана за интегрирано развитие на община Ябланица за периода 2021-2027 г.
- да дефинира евентуални нововъзникнали проблеми;
- да се направи оценка на местната политика и разпределението на финансовите ресурси;

- да се дадат препоръки и насоки за неговото по-ефикасно и ефективно бъдещо изпълнение.

Въз основа на заключенията от междинната оценка може да се вземе решение относно актуализацията на ПИРО. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва последваща оценка, която се провежда не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие.

Последващата оценка включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

На база на направения мониторинг може да се прецени дали е необходимо да се прави актуализация на Плана за интегрирано развитие. Актуализация може да се извърши в следните случаи:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана;
- при отправени препоръки в Годишните доклади за наблюдение.

При поява на нови възможности по оперативните програми или други национални или донорски програми, може да се актуализира Програмата за реализация, с цел постигане на по-голяма ефективност и ефикасност в изпълнението на ПИРО и постигането на неговите цели и приоритети.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана. Същото важи и за актуализацията на Програмата за реализация на ПИРО: изменение и актуализация на Програмата за реализация се извършва при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерките от

Комуникационната стратегия. Актуализацията на програмата за реализация се одобрява от Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

Раздел X. ОБЩИНСКА ПРОГРМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Увод

Туризмът е важна стопанска дейност със значително влияние върху икономическия растеж и трудовата заетост на всяка община. Развитието на туризма има пряко отношение към качеството на живот на местното население и гостите на общината, които отразяват отношението към културно-историческото и природно наследство, към традициите, обичаите и съвременната култура на населението. Поддържането на туристическите обекти и обслужването на туристите играят съществена роля за изграждането и утвърждаването на положителния имидж на Община Ябланица като туристическа дестинация.

Програмата за развитие на туризма в Община Ябланица има за задача да осигури трайна конкурентоспособност на общината като туристическа дестинация, да подпомага устойчивото развитие на туристическата индустрия, да се опира в максимална степен на информацията, придобита от маркетинговите проучвания, докладите, анализите и прогнозите, да отчита очакванията и намеренията на всички заинтересовани страни, да е съобразена с изискванията за създаване на правилно, реалистично и стабилно позициониране на Община Ябланица на целевите пазари като следва ясни приоритети за развитие на туристическите продукти и да проявява гъвкавост и адаптивност. Програмата е фокусирана и реалистична, чрез осъществяването на финансируеми и икономически ефективни мерки и дейности, изпълнима е като заложени цели и е осъществима като разполагаем ресурс.

Програмата за развитие на туризма в Община Ябланица се разработва на основание чл.10, ал.1 от Закона за туризма, в съответствие с приоритетите на Националната стратегия и съобразно приоритетите на Плана за интегрирано развитие 2021-2027 г., както и съществуващите местни туристически обекти, потребности и местен потенциал.

Изхождайки от конкретните дадености, досега в Община Ябланица има натрупан известен опит и традиции в развитието на туризма като цяло. Културното и природното наследство на територията обаче предлагат реални възможности за бъдещото развитие на туризма в различните му форми и с различна интензивност.

Разработването на програмата цели:

1. Да се опише местния туристически потенциал на територията на Община Ябланица;
2. Да се конкретизират целите за развитие на туризма на територията;
3. Да се набележат мерките за постигане на стратегическите цели.

I. Характеристика и оценка на туристическия потенциал на територията на Община Ябланица

Данните за съществуващата туристическа инфраструктура показват една все още недостатъчна готовност за посрещане на туристи. През 2020 години легловата база на територията на общината е 111 легла. Към 31.12.2020 г.работят 7 къщи за гости. Заведенията за хранене и развлечения към края на 2020 г. са 27 бр., като тук се включват ресторанти, кафенета, сладкарници и барове. Трябва да се отбележи и това, че съществена част от местата за настаняване са разположени в селата на общината. На територията на общината липсва и хотел. Град Ябланица е лишен от място за настаняване.

Къщите за гости и туристическите комплекси на територията на общината са:

- **„Одаята - Дядовите къщи”**, намира се в с. Голяма Брестница;
- **Вилно селище „Мировец“**, намира се в с.Малък извор;
- **Къща за гости „Дъбравата“**, намира се извън село Дъбравата;
- **Къща за гости „Къщата“,** намира се в с.Добревци;
- **Къща за гости „Дрийм“,** намира се в с.Добревци;
- **Къща за гости „Карамел”**, намира се в с.Добревци;
- **Къща за гости „Ета”,** намира се в с.Добревци;
- **Къща за гости „Вила дел Соле”**, намира се в с.Добревци;
- **Къща за гости „Чучи”**, намира се в с.Златна Панега, местност „Драганина могила”.

Въпреки наличието на известна туристическа база, която бе изградена през последните години малка част от стопанисващите местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения обръщат сериозно внимание на нуждата от постоянни инвестиции в обектите и в персонала. Не се обръща внимание и на специфичните услуги или продукти, които могат да се предлагат, за да станат по-привлекателни за гостите на общината. Има и други туристически обекти, които все още не са узаконени, което прави проблема сериозен. Необходимо е обогатяване и диференциране на туристическото предлагане с нови и допълнителни услуги, за да се задоволяват нуждите на различни категории туристи.

Друг проблем е и слабото участие на собствениците на къщите за гости в туристическите изложения и борси за популяризиране на туристическия продукт на региона. В общината

не е създаден и не функционира Туристически информационен център (ТИЦ), в който да се предлага на туристите информация за природните и културни забележителности, които биха могли да се посетят в района, информация за туристическите обекти и продължителността на преходите. Липсата на такава местна структура лишава потенциалните туристи и от обобщена информация за свободните места в къщите за гости, местата за хранене и културните забавления. Местните читалища не са привлечени при предлагането на туристическите услуги. Има разработени туристически маршрути, които не се поддържат, не се популяризират и не се обслужват. Липсват гидове и планински водачи.

В общината развива дейност и туристическо дружество „Драгоица“.

Нивото на туризма и отдиха зависят в голяма степен от качеството на природните и културните обекти, които трябва да се опазват и поддържат текущо, за да съхранят добрия си вид, който да предизвиква интерес сред туристите. От друга страна туризмът оказва пряко влияние върху туристическите обекти и ги променя, което понякога застрашава тяхното съхранение. Ето защо туризмът трябва да се планира като мярка, осигуряваща интегрирането на всички дейности свързани с неговото развитие и опазване. Само в този случай предприетите мерки могат да са надеждни и устойчиви. Освен това те трябва да разчитат на изградените и поддържани местни и регионални партньорства, които осигуряват необходимото качество на предлаганите туристически услуги в региона.

1.1. Природни дадености

Въздействието на туризма и почивната дейност върху околната среда е специфично в зависимост от различни фактори: вид туристическа дейност, големина на района, брой посетители, сезонна концентрация на туристи, видове използван транспорт, влияние на местната икономика, използване на ресурсите, третиране на отпадъците, качество на управление на туристическата дейност и др.

Голяма част от планините все още са останали едни от малкото места, които са почти незасегнати от човешката дейност, затова те се характеризират с особено богато биоразнообразие. Голямата концентрация на туристи, обаче, изсичането на гори и интензивното използване на коли и пътища ги застрашава в голяма степен, затова трябва да се търси необходимия баланс от предприеманите от всяка община мерки.

Друг проблем, свързан с планинския туризъм, е ерозията на почвата, предизвикана от стъпкването, карането на колите по нерегламентирани пътища и планинското колоездене. Тези дейности следва да бъдат регулирани чрез зониране и други ландшафтни мероприятия.

Малките общини разполагащи с природни дадености не само могат, но и трябва да ги използват ефективно за развитие на екотуризма, който се очертава като един от най-бързо развиващите се сегменти на туристическата индустрия. Трябва обаче да се вземат изброените по-горе предпазни мерки, които да запазят непроменени природните дадености. Малката пазарна ниша, която представлява екотуризма обхваща развитието и практикуването на разнообразни туристически дейности през цялата година от различни възрастови категории туристи имащи различни интереси и затова тя трябва да стои като приоритетно направление в туризма и в развитието на територията като цяло.

Община Ябланица е разположена на една силно изразена карстова територия на ниски до 400 м хълмисто-платовидни земи. На територията на община Ябланица е развит пълният комплекс от повърхностни и подземни карстови форми, като отделните обекти са разположени едни спрямо други на съвсем късо разстояние.

Поради карстовия характер на региона на територията на община Ябланица са разположени много пещери.

Пещери

Спелеологията е наука, приключение, екстремен спорт, понякога просто разходка или приятна почивка. Само „Съевата дупка“ на територията на община Ябланица е благоустроена и достъпна за всеки любител на природата. В останалите пещери е желателно да се влиза с екипировка, квалифициран водач и в добра спортна форма. В по-трудните и красиви пещери трябва да се влиза и с необходимата подготовка.

Пещерата „Съева дупка” се намира на 11 км западно от Ябланица и на 2 км южно от село Брестница, Ловешко. Отбивката за пещерата е от центъра на с. Брестница вдясно.

Най-голямата природна забележителност в общината е пещерата „Съева дупка”, която е разположена на 500 м надморска височина, дълга е 480 м, а височината й варира от 5 до 17 м. Общата й площ е около 3500 кв. м, като в нея са обособени 5 зали: Залата на “Купена“, Пропастна зала (Срутището), “Концертна зала“, Зала “Космос“, Зала “Белия замък“. Покривът (скалният пласт) над пещерата е дебел от 8 до 32,5 метра над

различните зали. Температурата варира от 7° С до 11,6° С, а влажността е сравнително висока: 96-99 %.

Пещерна пропаст “Бездънен пчелин”

Бездънният пчелин е толкова дълбок, че с право носи името си. Отворът е елипсовиден, с размери 25х40 м. Колкото повече се слиза надолу, този отвор се стеснява. След спускане на 105 м се стига до едно дъно, дълго 50 м. По този наклон се стига до същинското хоризонтално дъно, над което се открива една зала, висока до 35 м. Никаква вода не е намерена, но се виждат отвори, от които е текла вода, която е влачила слама и клечки. Ясно е, че произходът на водата е от близката повърхност. Намерени са скелети на животни. Теренът е карстов, а районът около отвора е обрасъл с келяв габър и храсти. “Бездънния пчелин” е творение на природата, което заслужава да бъде видяно.

Бездънният пчелин е идеално място за практикуване на скално катерене и спелеология.

Пещера „Нановица”

Пещерата се намира в близост до кариера Нановица, но се открива трудно, тъй като всичко е обрасло с дървета и храсти. За да се стигне до наклонената галерия, се налага спускане на около 4 метра. Пещерата не може да бъде посетена без необходимото оборудване и подготовка.

Пещерата "Пещта" се намира на разстояние 3 км на изток от с. Брестница, на същия рид. "Пещта" се намира в местността "Каменна могила", в близко съседство с р. Вит, но много по-високо от нейното ниво. Зад най-високата част на рида, обраснал с гора, има поляна, в единия край на която се намира входа на пещерата. Началото на пещерата започва с височина 10 м и широчина 17 м. Навътре продължава в хоризонтална посока с дължина 160 м. В дъното има отвор, който има изход над земята. В пещерата е светло. Подът е гладък, без разхвърляни камъни. Тя е лишена от сталактити и сталагмити. Лятно време пладнуват в нея овце.

Пещерата "Сврацилица" е другата пещера, която се намира на 3 км на изток с. Брестница. Тя представлява пропаст с отвор към 40 кв. м, заградена с малки дървета. На повърхността се намира издадена скала, подобна на балкон. Като се хвърли камък откъм страната на балкона, след няколко секунди се чува удара. В тази пещера са се спускали спелеолози на дълбочина 86 м.

"Ледниците" са две пропасти, разположени в непосредствена близост една до друга. Намират се в западна посока от пещерата "Съева дупка". По-голямата пропаст се нарича "Голяма Ледница" и има елипсовиден отвор, дължината й от север на юг е 63 метра, а широчината й – 40 м. Източният бряг на ледника е с отвесни скали, високи 66 метра, а западният бряг е малко наклонен. По този склон има удобно място, по което може да се слезе до дъното на пропастта. Там температурите през цялата година са минусови и е ужасно студено. Винаги на дъното на пропастта има лед и от там произлиза и нейното име. Образувана е от тектонична пукнатина с 80 градусов наклон по билото на Леднишкия рид.

Пещерата „Моровица” се намира близо до Гложенския манастир. Тя е сред големите български пещери. Общата дължина на пещерата е 3,25 километра, а дълбочината ѝ е 150 м. Пещерата е изключително интересна, тъй като в нея са установени много от видовете прилепи, които се срещат в България. В пещерата са открити предмети, които са останали от първобитните хора. Находките се съхраняват в историческия музей в Тетевен. Експонати може да бъдат разгледани и в музея на близкия Гложенски манастир. През 1962 г. пещерата е обявена за природна забележителност.

Защитени зони, природни забележителности и природни паркове

- **Защитена зона по директивата за местообитанията “Български извор“** (частично) от мрежата Натура 2000, обхващаща част от землищата на с.Брестница.
- **Защитена зона по директивата за местообитанията „Карлуково”** - обхваща част от землищата на с. Брестница, с. Добревци и гр.Ябланица (зона по Натура 2000);
- **Защитената зона „Васильовска планина”** е защитена зона за опазване на дивите птици от мрежата Натура 2000, определена е със заповед на министъра на околната среда и водите и е с идентификационен код BG0002109. Общата площ на зоната е 454 727. 881 дка., а в община Ябланица тя е 8 292,158 дка. На територията на община Ябланица тя е разположена в землищата на селата **Брестница** и **Малък Извор.** Останалата част покрива територии на общините Луковит, Тетевен, Троян и Угърчин. Предмет за опазване на защитената зона „Васильовска планина” са различни видове птици, чиято популация трайно намалява. На територията на с. Брестница и Малък извор, общ. Ябланица, които

попадат в обхвата на защитената зона „Васильовска планина” могат да се наблюдават сива чапла, бял щъркел, осояд, орел змияр, голям ястреб, малък ястреб, обикновен мишелов, среден пъстър кълвач.

- **Природни забележителности** в общината са две: Карстов извор „Златна Панега” в землището на с. Златна Панега и пещерата „Съева дупка” в землището на с.Брестница.

И трите защитени зони, както и природните забележителности предразполагат развитието на екотуризъм, тъй като той съставлява съвкупност от мерки и действия, насочени към запазване, устойчиво развитие и защита на природната среда и нейните обитатели.

Планината „Драгоица“

В западна посока от гр. Ябланица се издига планината Драгоица, която има надморска височина от 300 до 957 м. Планината Драгоица е една от трите предпланини на Стара планина. Другите две са Врачанска и Васильовска планина, които се спускат перпендикулярно на Балкана в северна посока.

Северна граница на района са южните окарстени склонове на сравнително ниско възвишение, започващо източно от с.Добревци и продължаващо в посока към с.Брестница. Североизточната граница стига до махала Липово.

На северозапад се издига Батулската антиклинала, която е ориентирана в посока запад–изток.

Планината Драгоица има стръмни източни склонове, сред които се намира скалният венец „Зъба” или още познат като „Големия зъб”. В основата му минава път, който свързва града с билото и с махалите Драгоица и Манаселска река. На билото се намира ретранслаторна станция, телевизионна кула, вили и други обекти.

Чудесното географско разположение предоставя възможността от нея човек да се любува на Стара планина в посока изток - връх "Марагидик". От най-високата й точка може да се наблюдават: връх "Ботев", на запад да се проследи целият Централен Балкан – върховете "Купена", "Амбарица", "Ушите", "Вежен", "Тетевенска баба", "Паскал", "Свещи плаз", "Мургана", "Етрополска баба", "Мургаш" и се стигне до връх "Куклите" над гр. Вършец. А обърне ли се човек на север, сутрин преди изгрев слънце може да се видят как блестят водите на река Дунав. Това средищно географско разположение е

естествена връзка между различните географски области и в същото време е естественият мост, осигуряващ прехода между равнината и Балкана.

Планината Драгоица е изключително подходяща за планински туризъм, почивки на открито, гъбарство, билкарство, скално катерене и делтапланеризъм. Тя предоставя и възможности за наблюдаване на богато биоразнообразие.

Река Златна Панега извира направо от дълбоките недра на земята, което е карало местното население да вярва, че тя е подводна река, която тече под земята и се провира между карстовите скали, но излиза на повърхността едва при Глава Панега[59].

Макар че от извора до вливането на река Златна Панега в река Искър тя е дълга само 45 км, по поречието ѝ са изградени седем населени места: с.Златна Панега, с.Румянцево, с.Петревене, гр. Луковит, с.Радомирци, с.Рупци и гр. Червен бряг. Температурата на водата варира от 11,5° до 15°, като най-ниска е през м. февруари, а най-висока е през м. юни. Водите на реката не замръзват и не пресъхват. През хилядолетията тази река е осигурявала основно поминъка на местното население.

На територията на общината има **9 микроязовира** в отделните населени места, заемащи площ от 570 дка. Някои от язовирите са зарибени и способстват за развитието на спортния риболов.

"Нановско блато" е интересен природен феномен. Представлява карстово образувание с водна площ от около 20 дка. Намира се в близост до "Бездънния пчелин". Стари хора помнят, че то скоро се е образувало. По-рано дъждовната вода, която се е събирала от околните склонове, се всмуквала в ями и дупки, но от трева, слама, шума, камъни, чакъл, пръст и др. отворите се запушили и просмукването на водата сега става много бавно. Така задържаната вода образува постоянно блато, което селяните използвали за поенето на добитъка си. Около "Нановското блато" могат да се видят следните птици: зеленоножка, малък горски бегач, тръстиков дрозд и др.

Биоразнообразие

Районът се отличава с богатото си биоразнообразие. По слънчевите склонове на Предбалкана могат да се срещнат различни растителни и животински видове. Някои от характерните животински видове са:

[59] В книгата си „Златна Панега – божествената река", авторът Николай Цанкарски посочва, че специалистите смятат, че около 73% от водите на р. Вит отиват в извора на Глава Панега, а другите 27% са от валежите и снеготопенето в карстовия район.

В Червената книга на България са включени 23 вида. В категорията „Застрашен” попадат 17 вида: голям корморан, голяма бяла чапла, черен щъркел, сива патица, орел рибар, осояд, черна каня, голям ястреб, малък ястреб, малък креслив орел, орел змияр, тръстиков блатар, сокол скитник, сокол орко, ливаден дърдавец, голям горски водобегач, гълъб хралупар.

В категорията „Рядък” са включени 5 вида: полски блатар, ливаден блатар, вечерна ветрушка, горски бекас, черен кълвач, а към категорията „Изчезнал” влиза един вид: средна бекасина.

По време на пролетната миграция в района са установени 9 вида: северен мишелов, сокол скитник, обикновена калугерица, малък горски водобегач, чухал, мочурно шаварче, жалобна мухоловка, чавка и сива врана. Пролетната миграция е по-кратка и обхваща по-малко видове.

По време на есенния прелет някои птици се задържат по-дълго за доизхранване поради лошото време и др. причини. Такива са: авлига, буков певец, брезов певец, сива мухоловка, червеногърба сврачка. Регистрирани са 23 вида: голям корморан, малка бяла чапла, сива патица, лятно бърне, осояд, черна каня, орел рибар, колхидски фазан, малка пъструшка, голям горски водобегач, средна бекасина, жълтокрака чайка, козодой, горска улулица, земеродно рибаре, северен славей,градинска червеноопашка, речен цвъркач, крайбрежно шаварче, градински присмехулник, брезов певец, червеногуша мухоловка, тръстикова овесарка. Есенната миграция е по-продължителна и по-богата от пролетната както по отношение на установените видове, така и като разнообразие на видовете.

През размножителния период с различна степен на достоверност на гнездене са отбелязани 93 вида, а през зимния период са наблюдавани 60 вида, от които: голяма белочела гъска, хвойнов дрозд, планинска чинка и др. Месец август е пиков що се отнася до броя наблюдавани видове – 113 вида.

Културно – исторически потенциал

Районът на община Ябланица е богат с паметници на културата, музейна сбирка, културни обекти, читалища, занаяти и обичаи, които могат да привлекат вниманието на гостите на общината.

Музейната сбирка към община Ябланица се намира в сградата на читалище „Наука” гр. Ябланица разполага с над 1500 експоната, подредени по периодика, характеризираща

историческото развитие на местния край – траки, римляни, славяни, османско владичество, войните, бит на местното население и др. Показани са репродукции на занаятите, развивали се на територията на града и общината: ковачество, абаджийство, грънчарство, кожарство, халваджийство и др.

Музеят на Васил Левски в с. Батулци е свързан с революционно-освободителното движение в региона. През 1871 г. Левски идва в Батулци и полага основите на местния революционен комитет.

Къщата на Кекевето е обявена за паметник на Възраждането, поставена е паметна плоча, а в стаите на къщата е открита музейна сбирка през 1966 г. В няколко раздела на сбирката са подредени уникални експонати, между които са и писма между Левски и комитета в с. Батулци, сабята-реликва на председателя на комитета, старопечатните книги на учителя Найден Кръстев, който е бил секретар на комитета. Тук е и първият печатан текст на Паисиевата история от 1844 г., часослов от 1832 г. и псалтир, служил за учебник в килийните училища на територията на общината. Къщата се нуждае от сериозен ремонт.

В село Батулци има стара част, в която има запазени къщи с интересна архитектура, които са запазили духа на възрожденската местна архитектура.

Читалище „Наука-1901” е едно от най-успешно развиващите се читалища в гр. Ябланица. То се е превърнало в своеобразен културно-информационен център, като съумява да обедини в себе си традициите с новото. Компютърният център осигурява достъп на потребителите до интернет и онлайн информация, електронно съдържание с местно значение, електронни услуги, обучения по компютърна и информационна грамотност, разработване и изпълнение на проекти в полза на общността, пространство за местни инициативи, събития и дейности, насочени към специфични групи.

Читалище „Наука-1901” развива самодейна дейност, насочена към обогатяване на културния живот не само на града, но и на околните села. Ежегодно любителският театрален състав представя на местна и регионална сцена постановки от български и чуждестранни драматурзи. „Ябланска огърлица” е танцова формация, която до момента има няколко участия на българска сцена и спечелени отличия. И не на последно място Духовият оркестър, който допринася за музикалното оформление на всеки празник в общината.

Читалище „Иван Данов 1903” е читалище, което развива читалищната си дейност с акцент върху самодейността и новите технологии. Добре е оборудвана библиотеката му, която също е включена в програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки”, която предоставя пакет от услуги за гражданите, обхващащ в себе си: компютърен център с достъп на потребителите до интернет и онлайн информация, електронно съдържание с местно значение, електронни услуги, обучения по компютърна и информационна грамотност, разработване и изпълнение на проекти в полза на общността, пространство за местни инициативи, събития и дейности насочени към специфични групи. Към читалището е сформирана певческа група, която активно участва в местни и регионални събори и надпявания. В читалището е обособено работно място с компютър, чрез който местните възрастни хора се учат да сърфират в интернет.

Халваджийството. Ябланската халва е известна в цялата страна. От години община Ябланица се е утвърдила като център за традиционно производство на сладкарски изделия. На нейната територия работят няколко сладкарски цеха за производство на халва и локум.

Производството на халва започва в началото на XIX век и дълго време служи за прехрана на местното население. Първият халваджия в Ябланица е бил Никола Арнаутина от гр. Тетево, който след Освобождението се преселил да живее в Ябланския край. Най-прословутият майстор на халва обаче е бил Иван Стефанов Богоев, който е роден в гр. Прилеп – Македония, а през 1895 г. заедно със семейството си се преселил в България. Започнал да се занимава с производството на халва през 1934 г., когато за постоянно се заселил в Ябланица. По негова рецепта, усвоена още в Прилеп, започнало производството на халва, която и в момента е известна из цяла България.

Религиозните храмове са други подходящи места за посещения и за развитие на религиозния туризъм. При съвременните туристически пътувания религиозните мотиви се основават на промени в духовния живот на хората провокиращи търсене на единение с Бога, но и задоволяване на културни нужди от по-специфичен характер.

За да може да се организират религиозни турове е необходимо да се включат и религиозните храмове, които се намират в съседни на община Ябланица територии, затова са описани и намиращите се в съседство по-известните религиозни храмове.

Църкви: На територията на община Ябланица има седем църковни храма, които са изградени през различен период от време. Църковни богослужения и ритуали се извършват само в църковния храм „Света Троица” в гр. Ябланица. Другите храмове в общината са:

- Храм „Света Троица” - гр. Ябланица;
- Храм „Свети Великомъченик Димитър” - с. Добревци;
- Храм „Рождество Богородично” - с. Брестница;
- Храм „Св. св. Козма и Дамян” - с. Орешене;
- Храм „Възнесение господне” - с. Златна Панега;
- Храм „Св. Николай Мириклийски” – с. Батулци;
- Храм „Св. св. Кирил и Методий” -с. Малък Извор.

Гложенският манастир. Един от най-интересните и живописно разположени старопланински манастири е Гложенският "Свети Великомъченик Георги Победоносец". Той не е сред големите български манастири и за разлика от останалите не е закътан в пазвите на планински вериги. Приличаща на замък, Божията обител е построена на висока каменна тераса, отделена от околната среда със стръмни скатове и отвесни скали.

Манастирът се намира на 870 метра надморска височина. Разположен на източния склон на планинския рид Лисец от Западния Предбалкан, под връх Камен Лисец, висок 1 095 м, и на 3 км югозападно от село Гложене. Манастирското братство се състои от черква и жилищни сгради. Последните сключват около черквата затворен отвсякъде двор.

II. Основни стратегически цели на програмата

Основната цел на програмата е устойчивото развитие на туризма в Община Ябланица с утвърждаване конкурентоспособността и популяризиране на туристическия продукт на пазара в страната и в чужбина, посредством оптимално използване на наличните природни и антропогенни ресурси в съответствие с пазарните изисквания и потребителските очаквания за развитие на туризма.

Специфични цели:

- Утвърждаван на позитивния имидж на туризма в община Ябланица и да се повиши разпознаваемостта на населените места от общината, като привлекателна

целогодишна дестинация с характерна идентичност, запазени културни традиции и съхранена природа;

- Повишаване конкурентоспособността на дестинация Ябланица на местния пазар, чрез повишаване на качеството на туристическия продукт и маркетинг на дестинацията;
- Осигуряване на високо качество на туристическия продукт по цялата верига на туристическото обслужване;
- Укрепване на институционалната рамка за развитието на туризма в общината;
- Насърчаване координирането на политиката и сътрудничеството между местната власт, частния сектор и неправителствените организации.
- Увеличаване на средните приходи от туристоден в община Ябланица на годишна база от международни пристигания и вътрешен туризъм.

Основните предизвикателства и рискове, които стоят пред постигането на целите на Програмата са свързани с изграждане на туристическата инфраструктура и с нейното опазване, особено изграждането на съоръжения за развлекателни дейности и тяхното съхранение. За това трябва да се търсят възможности за изграждане на публично-частни партньорства, които да подобрят устойчиво инфраструктурата и да обезпечат в голяма степен нейното опазване.

III. Източници на финансиране

Средствата, необходими за реализация на Програмата за развитие на туризма в Община Ябланица, могат да се финансират от следните финансови източници:

- Общински бюджет;
- Такси от категоризация на туристически обекти по реда но чл.55, ал.4 от Закона за туризма;
- Туристически такси, събирани по реда на Закона за местните данъци и такси;
- Глоби и други имуществени санкции, наложени по реда на Закона за туризма;
- Средства от външни източници - фондове на ЕС, програми за финансиране на различните министерства и др. донорски програми;
- Дарения.

IV. Зона за туризъм, културно и историческо наследство

Зоната за туризъм, културно и историческо наследство заема територия включваща основно следните обекти: Гложенски манастир - Малък извор /Църквата/ – махала Нановица /Бездънен пчелин/– Брестница /пещерата Пеща и Съева дупка/ – Златна Панега /Извор Глава Панега, Долната и Горната дупка / – Ябланица/Драгоица/.

Основните инвестиции в туризма се планира да се правят именно като се подобрява облика и достъпността на тези обекти. За тази територия се планира подобряването на техническата инфраструктура, осигуряваща достъпа до различните природни и културни обекти, изграждането на интегрирани туристически маршрути, както и социализацията и популяризирането на туристическите обекти.

Успешното изпълнение на интегрираният подход в туризма е немислим без наличието на работещо и ефективно партньорство между местната власт на община Ябланица, частния бизнес, учебните заведения, браншовите организации, НПО и социалните структури. Освен това междуобщинското партньорство е особено важно за развитието на туризма в региона, затова всичко което може да се подкрепи прилагайки партньорския подход и ИТИ трябва да бъде подкрепено и развито от местната общност. По този начин ще се подобри качеството на туристическите услуги, ще се увеличи местни капацитет и ще се повиши ефективността и ефикасността от направените инвестиции.

V. Мерки и дейности за изпълнение на програмата

Мярка 4.1: Изграждане на туристическа и техническа инфраструктура

Дейности:

- Подобряване на инфраструктурата свързваща съществуващите културни и екологични обекти, представляващи интерес за туристите;

- Създаване и подобряване на условията за достъп до нови места с потенциал за развитие на туризма;

- Изграждане на еко-пътеки с необходимата маркировка и обозначения;

- Ремонт и възстановяване на културните обекти;

- Провеждане на археологически разкопки, с консервация и реставрация на археологическите обекти;

- Обособяване и изграждане на нови места за отдих, спорт и развлечения;

- Опазване и поддържане на прилежащите около културните обекти територии;

- Периодично почистване на пространствата около туристическите обекти и спазване на режима на ползване на екологичните обекти;

- Поставяне на информационни табла, указателни табели, карти за културно-историческите и природните дадености на ключови места в общината;

- Създаване на зони с достъп до Wi-Fi интернет;

- Изработване на система за ефективно партньорство между Община Ябланица и съседните общини за съвместно поддържане на инфраструктурата и създаване на интегрирани туристически продукти;

- Благоустрояване на Извора в Златна Панега и предриемане на всички мерки осигуряващи опазването на прилежащите й територии;

- Заграждане езерото в Златна Панега с прозрачни ограждания с цел намаляване на антропогенните въздействия от страна на посетителите;

- Реализацията на проект „Ландшафтен парк Драгоишки скален венец“;

- Откриване на нови местни туристически обекти, които да подобрят качеството на обслужване на туристите на територията;

- Възстановяване, опазване, експониране, оборудване на туристически атракции на територията на общината;

- Създаване на условия за откриването на нови места за нощувки, подходящи за организиране и провеждане на зелени училища и младежки лагери в региона;

- Изграждане на хотел, къща за гости или туристически комплекс в гр.Ябланица;

- Ремонт и оборудване на Общежитието на СУ „Васил Левски“ в място за отдих и развлечения на младите хора от общината и страната;

- Изграждане на лятно кино.

Мярка 4.2: Създаване на интегрирани туристически продукти и активен маркетинг на туристическите обекти

Дейности:

- Създаване на общинска стратегия и програма за развитие на туризма;

- Създаване на активен консултативен съвет по туризъм;

- Разработване на междуобщински маркетингови и рекламни стратегии и програми за предлагане на съвместни туристически услуги и обслужване на общи дестинации;

- Участие в регионални, национални и международни туристически борси, научни конференции, изложения и панаири;

- Активно включване на читалищата в обогатяването и популяризирането на културния календар на общината с цел привличане на туристите;

- Предлагане на нови туристически услуги за гостите на община Ябланица;

- Обслужването на туристическите маршрути да се извършва съвместно със съседните общини: Тетевен, Луковит, Червен бряг и Правец;

- Изграждане на Карстов маршрут, който да преминава през няколко съседни общини;

- Подготовка на необходимите планински водачи, екскурзоводи и местни гидове, които да обезпечат обхода на основните туристически дестинации;

- Изработване на система за ефективен контрол спрямо туристическите обекти от страна на Община Ябланица, за максимална събираемост на дължимите средства, спазване критериите на обслужване, съответстващо на категориите, както и на единната професионална етика;

- Проучване на възможностите за участие и разработване на проекти по Оперативните програми с туристическа насоченост в тясна координация със собствениците на къщи за гости, хотели и заведенията за хранене.

- Популяризиране и организиране на посещенията на природната забележителност „Съевата дупка“;

- Създаване и поддържане на еко и културни маршрути на територията и контрол на антропогенните въздействия;

- Поставяне на информационни табели указващи важните туристически обекти на територията.

VI. Очаквани резултати

- Ефективно туристическо развитие, подчинено на опазването, възстановяването и съхраняване на природното и културно-историческо наследство за бъдещите поколения;
- По-високо качество на живот на местното население в общината в икономически, социален и психологически аспект;
- Решаване на маркетингови задачи и постигане на стандартите за качество на предлаганите туристически услуги;
- Обединяване на усилията със съседните общини и заинтересованите страни за предлагане на интегрирани туристически услуги.

Източници на информация:

1. Басейнова дирекция за управление на водите източнобеломорски район - Плевен;
2. В-к Капитал, интервю с изпълнителния директор на "Златна Панега цимент" Адамантиос Франсис;
3. „ВиК“ АД - Ловеч;
4. Динов, Димитър Ив. Ябланица – минало и настояще. С., ОФ, 1989 и Заимов, Стоян. Миналото. С., БЗНС, 1983;
5. Дирекция „Социално подпомагане“ - гр.Тетевен;
6. Държавен фонд„Земеделие“ - Областна дирекция – Плевен;
7. ИА „Електронни съобщителни мрежи“;
8. Пресконференции дадени от представител на РСЗ
9. Национален институт по метрология и хидрология – БАН;
10. Национален статистически институт;
11. ОД „Земеделие“ - гр. Ловеч;
12. Стратегически и планови документи на община Ябланица;
13. Годишни отчетни доклади на община Ябланица;
14. Общинска администрация Ябланица;
15. Регионална дирекция по горите – Ловеч;
16. Регионална служба по заетостта – Ловеч;
17. Регионално управление по образованието – Ловеч;
18. РИОСВ – Плевен;
19. Цанкарски Николай „Златна Панега – божествената река”;
20. „ЧЕЗ Електро България“ АД;
21. Интернет източници:

    - https://www.me.government.bg/bg/themes/koncesii-za-dobiv-735-406.html
    - http://balkanec.bg/152-godini-gradsko-nachalo-38084.html
    - https://www.forumnauka.bg/topic/18007-obirt-na-turskata-hazna-v-prohoda-arabakonak/https://www.forumnauka.bg/topic/18007-obirt-na-turskata-hazna-v-prohoda-arabakonak/
    - https://www.capital.bg/specialni_izdaniia/kapital_gradove/2018/12/27/3360733_cimentov_zavod_s_alternativni_idei/
    - https://www.bgfermer.bg/Article/5863096
    - http://www.bta.bg/bg/c/BO/id/2133919
    - https://www.integratedreport2017.titan.bg/tir_2017_bg.pdf
    - www:vd-dunav.org
    - https://www.integratedreport2017.titan.bg/tir_2017_bg.pdf
    - https://www.capital.bg/specialni_izdaniia/kapital_gradove/2018/12/27/3360733_cimentov_zavod_s_alternativni_idei/

Приложения:

Приложение № 1. Програма за реализация на ПИРО

Приложение № 1

Програма за реализация на ПИРО на община Ябланица за периода 2021-2027 г. : описание на предвидените мерки и дейности

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индика-тивен бюджет	Източник на финанси-ране	Срок за изпъл-нение	Администрати в-на структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
Приоритет 1: Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика								
	Специфична цел 1.1. Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, чрез привличане, задържане и подкрепа на инвеститорите в секторите: промишленост, селско стопанство, туризъм и др.							
		Мярка 1.1.1: Стимулиране на местното предприемачество						
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.1. Активна подкрепа при създаването на нови и разрастването на съществуващите промишлени предприятия, селскостопански производства, туристически и бизнес услуги и търговски обекти на територията на общината, с цел повишаване конкурентоспособността на малките и средни предприятия	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /З1/	210	Общински бюджет, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП	2021-2027	Отдел "УТР"

Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.2. Създаване на местна бизнес организация, която да е устойчив партньор на общината и да представя предприемаческите интереси на бизнеса пред местните и регионални власти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от бизнеса	Цялата територия	15	Частни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.3. Подкрепа за предприемачите разкриващи нови работни места чрез административно сътрудничество и съдействие	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /31/	50	Частни инвестиции, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2023-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.4. Подобряване на социално-икономическото развитие, чрез реализация на различни проекти, посредством изпълнението на СВОМР на МИГ Ябланица-Правец	Без проектна готовност; Безвъзмездна подкрепа от местната общност	Цялата територия	980	СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП	2024-2030	Отдел "УТР" МИГ Ябланица-Правец
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.5. Развитие на търговията чрез: откриване на дискотека, ресторант, денонощен магазин, магазини за сувенири, закуски и битови стоки за населението	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.6. Подобряване обслужването на гражданите чрез: осигуряване на IT услуги, поддържане на телефонна, битова техника и др. съвременни услуги	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.7. Оборудване на автосервиз	Одобрен проект; Безвъзмездна административна подкрепа от	Цялата територия	170	Частни инвестиции, СПРЗСР	2021-2022	Отдел "УТР" МИГ Ябланица-Правец

			общината						
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	1.1.1.8. Преустройство на съществуваща сграда за обособяване на цех за производство на барово оборудване, местност Шумака, гр.Ябланица, община Ябланица	Одобрен проект; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	362	Частни инвестиции, СПРЗСР	2021-2022	Отдел "УТР" МИГ Ябланица-Правец	
	Общо:				**2337**				
Приоритет 1	**Мярка 1.1.2: Привличане на външни инвеститори**								
Приоритет 1	Мярка 1.1.2	1.1.2.1. Разработване на стратегия за развитие и насърчаване на инвестициите в община Ябланица	Без проектна готовност	Цялата територия	5	Общински бюджет	2022-2023	Отдел "УТР"	
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	1.1.2.2. Обособяване на Западна индустриална зона в местността „Кръст“ с площ от 21 дка. и изграждане на комуналната й инфраструктура	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /З1/	2000	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"	
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	1.1.2.3. Предоставяне на общинска земя и терени за развитие на съществуващи или привличане на нови бизнеси	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /З1/	30	Частни инвестии Общинска собственост	2022-2027	Общинс ки съвет	
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	1.1.2.4. Привличане на инвеститори, чрез предоставяне на нови услуги за бизнеса и намалени общински такси за стартирали на територията нови фирми	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /З1/	25	Частни инвестии Общински бюджет	2022-2027	Отдел "УТР"	
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	1.1.2.5. Провеждане на кампания за търсене на проектни и други финансови ресурси за финансиране на инфраструктурната изграденост на Западната индустриална зона и организирането на рекламната кампания за привличане на	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /З1/	30	Общински бюджет Привлечени външни инвестиции	2022-2024	Отдел "УТР"	

		инвеститори						
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	1.1.2.6. Прилагане на активен маркетинг и реклама на икономическия потенциал на общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /31/	50	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"
	Общо:				**2140**			
Приоритет 1		**Мярка 1.1.3: Създаване на публично-частни партньорства и инициативи за икономическо и социално развитие**						
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	1.1.3.1. Разработване на програма за реализация на публично-частни партньорства в областна на промишлеността, туризма и услугите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /31/	5	Общински бюджет, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	1.1.3.2. Дейности за привличане на частни партньори с административен и експертен капацитет за аутсорсване на част от необходимите на местната общност услуги	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /31/	65	Общински бюджет, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	1.1.3.3. Създаване на каталог с информация за свободните общински сгради и услуги, за които се търсят частни партньори	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /31/	10	Общински бюджет, ПКИП, Привлечени външни инвестиции	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	1.1.3.4. Лицензиране на местни структури /НПО или фирми/ в областта на социалните и здравните услуги с цел извършване на част от общинските услуги в двете стратегически области	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	6	Частни инвестиции	2022-2025	Отдел "УТР"

	Общо:				**86**			
		Мярка 1.1.4: Стимулиране на сътрудничеството и партньорството в различни области и на различни равнища						
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.1. Развитие на международното и междурегионалното сътрудничество с публични европейски структури и други частни партньори осигуряващи европейски опит и иновативни практики в местното управление	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Общински бюджет Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.2. Развитие на междуобщинското сътрудничество и реализация на дейности подобряващи средата и качеството на живот на регионално и национално равнище	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия и съседните територии	120	Общински бюджет, ПРР, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.3. Обмяна на делегации и споделяне на добри практики и обмяна на опит с общности от ЕС и други български общини	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.4. Разработване и изпълнение на съвместни проекти с НПО и фирми водещо до подобряване на местното и регионално развитие	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински бюджет, ПРР, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.5. Активно Развитие и споделено сътрудничество със съседните общини в областта на търговията и услугите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Частни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.6. Бизнес сътрудничество и развитие на съвместни местни инициативи при реализацията на общи предприемачески, инфраструктурни и социални идеи	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /31/	40	Общински бюджет, ПКИП, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"

Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.7. Подобряване на бизнес средата в региона, чрез изграждане на съвместни организации на предприемачите, селскостопанските производители и собствениците на туристически обекти от съседните общини	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	31 и 32	5	Частни инвестиции, СПРЗСР	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	1.1.4.8. Партньорство на общините с полицейските структури в региона за организиране на реда и спокойствието на жителите на община Ябланица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	2	Общински и държавен бюджет	2021-2027	Отдел "УТР"
	Общо:				**397**			
Приоритет 1	**Специфична цел 1.2. Устойчиво развитие на селското стопанство**							
Приоритет 1		**Мярка 1.2.1. Прилагане на продуктови, екологични и социални промени за производство и преработка на земеделска продукция**						
Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	1.2.1.1. Увеличаване на площите с трайни насаждения, етерично-маслени и медицински култури	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Частни инвестиции Привличане на външни инвестиции	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	1.2.1.2. Развитие на поливното земеделие	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	350	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции	2023-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	1.2.1.3. Разширяване развитието на пчеларството	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Частни инвестиции и СПРЗСР	2021-2027	Отдел "УТР"
Приоритет1	Мярка 1.2.1.	1.2.1.4. Широко развитие на биологичното селскостопанско производство и прилагане на екологосъобразни земеделски практики	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	320	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции,	2021-2027	Отдел "УТР"

						Частни инвестиции		
Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	1.2.1.5. Създаване на обекти за преработка на селскостопанска продукция и продукти произведени по биологичен начин	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
	Общо:				**1120**			
Приоритет 1		**Мярка 1.2.2: Развитие на животновъдството**						
Приоритет 1	Мярка 1.2.2.	1.2.2.1. Създаване на нови животновъдни ферми и разширяване на съществуващите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции	2025-2028	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.2.	1..2.2.2. Създаване на обекти за изкупуване и преработка на животински продукти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Частни инвестиции и СПРЗСР	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.2.	1.2.2.3. Прилагане на иновативните решения в областта на риболова и аквакултурите на равнище преработка и предлагане	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Частни инвестиции и СПРЗСР	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.2.	1.2.2.4. Създаване на обекти на месо- и млекопреработвателната промишленост на местно и регионално ниво	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	200	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции	2025-2028	Отдел "УТР"
	Общо:				**570**			
Приоритет 1		**Мярка 1.2.3. Осъвременяване и подпомагане развитието на иновативно и ефективно селско стопанство**						
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.1. Стартова помощ за Развитие на малки стопанства от млади	Без проектна готовност;	Цялата територия	150	Частни инвестиции и СПРЗСР	2024-2028	Отдел "УТР"

		фермери	Безвъзмездна административна подкрепа от общината					
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.2. Инвестиции за модернизация и технологично обновяване на земеделските стопанства на територията	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	400	Частни инвестиции и СПРЗСР	2024-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.3. Подобряване на научно-техническото, информационното, организационното и пазарното обслужване на местните селскостопански производители	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Частни инвестиции и СПРЗСР	2024-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.4. Изграждане на фермерски пазар съвместно с община Правец	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия на двете общини	150	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.5. Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за реализация на земеделски продукти и храни	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	2	Частни инвестиции и СПРЗСР	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.6. Инвестиции в модернизация на земеделското стопанство	Одобрен проект; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	319	Частни инвестиции и СПРЗСР	2021-2023	Отдел "УТР", МИГ
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	1.2.3.7. Закупуване на земеделска техника	Одобрен проект; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	496	Частни инвестиции и СПРЗСР	2021-2023	Отдел "УТР", МИГ
	Общо:				**1527**			
Приоритет 1		**Мярка 1.2.4. Поддържане и развитие на горските ресурси**						

Приоритет 1	Мярка 1.2.4.	1.2.4.1. - Разработване на Горскостопански план за горските територии на община Ябланица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	6	Общински бюджет	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.4.	1.2.4.2. Залесяване на неземеделски земи и ерозирали почви	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	35	Частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансира-ния	2023-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.4.	1.2.4.3. Изграждане на събирателни пунктове за събиране на билки, гъби и развитие на съпътстващите ги дейности	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие /З1/	30	Частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансира-ния	2024-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.2.4.	1.2.4.4. Интегриране на система за ранно известяване при възникване на горски пожари на територията на общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2024-2027	Отдел "УТР"
	Общо:				**81**			
Приоритет 1	**Специфична цел 1.3. Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на местното природно и културно наследство**							
Приоритет 1		**Мярка 1.3.1. Изграждане на туристическа и техническа инфраструктура**						
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.1. Подобряване на инфраструктурата свързваща съществуващите културни и екологични обекти, представляващи интерес за туристите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	100	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2023-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.2. Създаване и подобряване на условията за достъп до нови места с потенциал за Развитие на туризма	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	50	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	2023-2026	Отдел "УТР"

Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.3. Изграждане на екопътеки и места за отдих с необходимата маркировка и обозначения	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	180	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2023-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.4. Ремонт и възстановяване на културните обекти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	30	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.5. Провеждане на археологически разкопки, с консервация и реставрация на археологическите обекти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	50	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.6.Обособяване и изграждане на нови места за отдих, спорт и развлечения	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	60	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	2023-2026	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.7. Опазване и поддържане на прилежащите около културните обекти територии	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	10	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.8.Периодично почистване на пространствата около туристическите обекти и спазване на режима на ползване на екологичните обекти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	5	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.9.Поставяне на информационни табла, указателни табели, карти за културно-историческите и природните дадености на ключови места в общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /З3/	6	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	2022-2025	Отдел "УТР"

Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.10. Създаване на зони с достъп до Wi-Fi интернет	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	2	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	2022-2026	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.11.Изработване на система за ефективно партньорство между Община Ябланица и съседните общини за съвместно поддържане на инфраструктурата и създаване на интегрирани туристически продукти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	5	Общински бюджет, привлечено външно финансиране	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.12. Благоустрояване на Извора в Златна Панега и предриемане на всички мерки осигуряващи опазването на прилежащите й територии	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	180	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.13. Заграждане езерото в Златна Панега с прозрачни ограждания с цел намаляване на антропогенните въздействия от страна на посетителите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	350	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.14. Реализацията на проект „Ландшафтен парк Драгоишки скален венец“	Стара проектна идея; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	250	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2022-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.15. Изграждане на нови туристически обекти, които да подобрят качеството на обслужване на туристите на територията	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	150	Частни инвестиции, привлечено външно финансиране	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.16. Възстановяване, опазване, експониране, оборудване на туристически атракции на територията на общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	50	Частни инвестиции, привлечено външно	2022-2027	Отдел "УТР"

			подкрепа от общината			финансиране		
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.17. Създаване на условия за откриването на нови места за нощувки, подходящи за организиране и провеждане на зелени училища и младежки лагери в региона	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	30	Частни инвестиции, привлечено външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.18. Изграждане на хотел, къща за гости или туристически комплекс в гр.Ябланица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	250	Частни инвестиции, привлечено външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.19. Ремонт и оборудване на Общежитието на СУ „Васил Левски“ в място за отдих и развлечения на младите хора от общината и страната	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	170	Общинсски бюджет, привлечено външно финансиране	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.1.	1.3.1.20. Изграждане на лятно кино	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	120	Частни инвестиции, привлечено външно финансиране	2025-2026	Отдел "УТР"
	Общо:				**2048**			
Приоритет 1		**Мярка 1.3.2: Създаване на интегрирани туристически продукти и активен маркетинг на туристическите обекти**						
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.1. Създаване на общинска стратегия и програма за развитие на туризма	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	5	Общински бюджет	2021	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.2. Създаване на активен консултативен съвет по туризъм	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	0	Безвъзмездно	2021	Общинс ки съвет
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.3. Разработване на междуобщински маркетингови и рекламни стратегии и програми за	Без проектна готовност; Безвъзмездна	Зона за туризъм, културно и историческо	6	Общински бюджет	2022-2023	Отдел "УТР"

		предлагане на съвместни туристически услуги и обслужване на общи дестинации	административна подкрепа от общината	наследство /ЗЗ/				
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.4. Участие в регионални, национални и международни туристически борси, научни конференции, изложения и панаири	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	10	Общински бюджет и привлечено външно финансиране	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.5. Активно включване на читалищата в обогатяването и популяризирането на културния календар на общината с цел привличане на туристите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	11	Общински бюджет, бюджети читалища и привлечено външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.6. Предлагане на нови туристически услуги за гостите на община Ябланица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	10	Общински бюжет, частни инвестиции, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.7. Съвместно обслужване на туристическите маршрути със съседните общини: Тетевен, Луковит, Червен бряг и Правец	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	35	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.8. Изграждане на Карстов маршрут, който да преминава през няколко съседни общини	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	120	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.9. Подготовка на необходимите планински водачи, екскурзоводи и местни гидове, които да обезпечат обхода на основните туристически дестинации	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	10	Общински бюжет, частни инвестиции, външно финансиране	2025-2027	Отдел "УТР"

Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.10. Изработване на система за ефективен контрол спрямо туристическите обекти от страна на Община Ябланица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата теритрия	1	Общински бюджет или външно финансиране	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.11. Разработване на проекти по Оперативните програми с туристическа насоченост в тясна координация със собствениците на къщи за гости, хотели и заведенията за хранене	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	10	Общински бюджет, частни инвестиции, външно финансиране	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.12. Обединяване посещенията на природната забележителност „Съевата дупка“ с посещението на други местни туристически обекти на територията	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	10	Общински бюджет, частни инвестиции, външно финансиране	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.13. Контрол на антропогенните въздействия при създаване и поддържане на еко и културни маршрути на територията	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	2	Общински бюджет, частни инвестиции, външно финансиране	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	1.3.2.14. Проучване, запазване и популяризиране на местните кулинарни традиции и храни, като част от културното наследство на територията“	Одобрен от МИГ	Зона за туризъм, културно и историческо наследство /ЗЗ/	73	Общински бюджет, СПРЗСР	2021-202	Отдел "УТР"
	Общо:				**303**			
Всичко Приоритет 1					**10609**			
Приоритет 2: Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и интеграция на малцинствените общности								
Приоритет 2	**Специфична цел 2.1. Намаляване на безработицата, чрез увеличаване на заетостта и създаването на нови работни места**							
Приоритет 2		**Мярка 2.1.1. Насърчаване на работодателите за наемане на работа на представителите на уязвимите социални групи**						
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	2.1.1.1. Осигуряване на заетост на младежи до 29 годишна възраст	Без проектна готовност; Безвъзмездна	Цялата територия на общината	10	Национални програми на МТСП	2022-2027	Бюрото по труда

			административна подкрепа от общината					
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	2.1.1.2. Осигуряване на старт в кариерата за лица завършващи средно и висше образование	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия на общината	7	Национални програми на МТСП	2022-2027	Бюрото по труда
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	2.1.1.3. Осигуряване на условия за квалификация и преквалификация на представителите на уязвимите социални групи (дългосрочно безработни, безработни с нисък образователен ценз и хора над 50 годишна възраст) за увеличаване на възможностите за тяхното наемане	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия на общината	35	Национални програми на МТСП	2022-2027	БТ, Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	2.1.1.4. - Организиране на срещи и разговори с местни работодатели за наемане на работа на представителите от маргинализираните групи	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З2	1	Общински бюджет	През целия програмен период	БТ, Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	2.1.1.5. Назначаване на роми като медиатори и други в ДБТ, социалните служби, полицаи, пожарникари и др, с цел подобряване на достъпа до услуги, подобряване на комуникацията между институциите и представителите на ромската общност	Наличие на положителни практики. Без проектна готовност	Зона с преобладаващ социален характер, З3	15	Общински бюджет, частни инвестиции, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	**Общо:**				**68**			
Приоритет 2		**Мярка 2.1.2. Стимулиране на самостоятелна заетост, развитие на предприемачество и създаване на нови предприятия**						
Приоритет 2	Мярка 2.1.2.	2.1.2.1. Насърчаване на предприемачите стартиращи самостоятелна стопанска дейност и/или създаващи нови предприятия с работни места и заетост	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюджет, частни инвестиции, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 2	Мярка 2.1.2.	2.1.2.2. Обучения в областта на предприемачеството за успешно стартиране и управление на собствен бизнес	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	4	Общински бюджет, частни инвестиции, ПКИП, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	**Общо:**				**9**			
Приоритет 2		**Мярка 2.1.3: Подобряване условията на труд и повишаване на доходите на заетите лица**						
Приоритет 2	Мярка 2.1.3.	2.1.3.1. Подобряване на условията и повишаване безопасността на труда в предприятията	Наличие на известна проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, 31	50	Частни инвестиции, ПРЧР, ПКИП, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.1.3.	2.1.3.2. Повишаване производителността на труда и доходите	Наличие на известна проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, 32	200	Частни инвестиции, ПКИП, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.1.3.	2.1.3.3. Създаване на условия за преминаване към дистанционна работа	Наличие на известна проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Частни инвестиции, ПКИП, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.1.3.	2.1.3.4. Подобряване на екологичните мерки за обезопасяване на замърсяванията от производствената дейност	Наличие на известна проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, 32	280	Частни инвестиции, ПКИП, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	**Общо:**				**545**			
Приоритет 2	**Специфична цел 2.2. Постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда, чрез повишаване качеството на човешките ресурси**							
Приоритет 2		**Мярка 2.2.1. Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила**						

Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.1. Създаване на местна или регионална структура за професионална квалификация, преквалификация и усъвършенстване на уменията компетентностите на необходимите за местната промишленост работници и специалисти	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината		4	Частни инвестиции, ПРЧР, външно финансиране	2022-2024	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.2.Организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Частни инвестиции, ПРЧР, външно финансиране	През целия програмен период	БТ Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.3. Организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на хора с нисък образователен ценз в т.ч. и роми за строителни работници, дърводелци, специалисти в преработвателната промишленост, сладкарство, ресторантьорство и др.	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	25	Частни инвестиции, ПРЧР, външно финансиране	През целия програмен период	БТ Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.4. Организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на млади хора или хора в предпенсионна възраст	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	7	Частни инвестиции, ПРЧР, АЗ, външно финансиране	През целия програмен период	БТ Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.5. Привличане на специалисти с висше образование и висококвалифицирани кадри от други общини в региона за подобряване качеството на човешките ресурси	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Частни инвестиции, ПРЧР, АЗ, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.6. Обединяване на усилията със съседните общини за подобряване на квалификацията и професионалното обучение на ключовите кадри в региона	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	2.2.1.7. Обучение и осигуряване на заетост за роми като лични асистенти, домашни помощници и др. асистенти в предлаганите на територията социални услуги	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Общински бюджет, Програми на МТСП, Външно финансиране	През целия програмен период	МТСП Отдел "УТР"
Приоритет 2	**Общо:**				**191**			
Приоритет 2		**Мярка 2.2.2. Превенция на отпадането от пазара на труда**						
Приоритет 2	Мярка 2.2.2.	2.2.2.1. Насърчаване на работодателите за запазване и увеличаване на заетостта, чрез интегрираната подкрепа от страна на местната власт	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, 31	3	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.2.	2.2.2.2. Повишаване на пригодността за заетост на работната сила, в т.ч. за представителите на уязвимите социални групи, чрез преквалификация и обучение	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, 31	30	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.2.2.	2.2.2.3. Подобряване качеството на партньорствата с бизнеса за повишаване на техния капацитет с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, 31	15	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	**Общо:**				**48**			
Приоритет 2	**Специфична цел 2.3. Насърчаване на социалното включване и на трудовата активност на групите намиращи се в неравностойно положение**							
Приоритет 2		**Мярка 2.3.1. Адаптиране на хората в неравностойно положение към изискванията на трудовия пазар**						

Приоритет 2	Мярка 2.3.1.	2.3.1.1. Насърчаване на социалната икономика и социалните предприятия	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, З1	20	Общински бюджет, Частни ресурси, АХУ, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.1.	2.3.1.2. Осигуряване на заетост и достъпна работна среда за хората с увреждания	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, АХУ, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.1.	2.3.1.3. Организиране на различни образователни и квалификационни курсове за повишаване икономическата активност и социалното включване на лица в неравностойно положение	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, З1	10	Общински бюджет, АХУ, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	**Общо:**				**45**			
Приоритет 2		**Мярка 2.3.2. Интегриране на маргинализираните общности в обществения живот**						
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.1. Подобряване на възможностите за социална реализация, чрез активизиране на личностния потенциал, повишаване на уменията и компетентностите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З2	10	Общински бюджет, ПРЧР, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.2. Повишаване на заетостта и жизнения стандарт на лица от ромската общност, чрез включване в субсидирана заетост	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З3	60	Общински бюджет, ПРЧР, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.3. Създаване на подходящи условия за устойчива интеграция на социално изключени и/или застрашени от изключване роми, чрез подобряване достъпа им до социални и здравни услуги в общността	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З4	12	Общински бюджет, ПРЧР, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.4. Намаляване на бариерите за достъп на маргинализираните общности до обществения и културния живот на общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 35	20	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.5. Създаване на местна ромска организация, която да е партньор на метната власт и посредник при разрешаване проблемите на местната общност	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 36	10	Общински бюджет, ПРЧР, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.6. Активизиране и разнообразяване работата на медиаторите с представителите на ромската общност	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 37	15	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.7. Повишаване относителния дял на завършилите основно и средно образование роми	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 38	1	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.8. Включване на представител на местната общност, притежаващ необходимото образование в полицейските структури	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 39	1	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	2.3.2.9. Ангажиране на младите роми в различни форми на извънкласна дейност с цел подобряване на социалната им интеграция	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 310	18	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
	Общо:				**147**			
Всочко Приоритет 2					**1005**			
Приоритет 3: Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство								
Приоритет 3	**Специфична цел 3.1. Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване на жизнената среда.**							
Приоритет 3		**Мярка 3.1.1. Ремонт и реконструкция на общинската пътна и улична мрежа**						

Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.1. Реконструкция и рехабилитация на общинската пътна мрежа	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	500	Общински бюджет, МРРБ, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.2. Доизграждане на околовръстния път на Ябланица	Има проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Околовръстния път	1200	Общински бюджет, МРРБ, Национален бюджет, Външно финансиране	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.3. Ремонт и реконструкция на уличната мрежа	Чаастична проектна готовност	Цялата територия	1500	Общински бюджет, Национален бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.4. Ремонт и обновяване на площадите	Чаастична проектна готовност	Цялата територия	400	Общински бюджет, Национален бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.5. Подобряване на публичната инфраструктура в ромския квартал	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З2	300	Общински бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.6. Текущо почистване и поддържане на тротоарните площи в населените места на общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	60	Общински бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	3.1.1.7. Поставяне на информационни табели указващи на възловите пътни участъци за важните туристически обекти на територията	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, З3	15	Общински бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**3975**			

Приоритет 3		**Мярка 3.1.2. Изграждане на нова и реконструкция на съществуващата водоснабдителна и канализационна инфраструктура**						
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.1. Ремонт и реконструкция на водопроводната мрежа	Известна проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	1500	Държавен бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.2. Доизграждане на канализационната мрежа в гр.Ябланица	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Град Ябланица	500	Общински бюджет, Външно финансиране	2025-2027	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.3. Изграждане на канализационна инфраструктурна мрежа в селата на общината и свързаните с нея ПСОВ	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Селата на общината	900	Общински бюджет, Външно финансиране	През целия програмен период	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.4.Изграждане на Пречиствателна станция за питейни води съвместно с община Тетевен	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	17000	Общински бюджет, ОПОС	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.5. Изграждане на контролна система за управление на водите	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, ОПОС	2025-2027	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.6. „Реконструкция основни водопроводи с. Малък извор, общ. Ябланица”	Разработен и подаден проект	с.Малък извор	839	МРРБ	2021-2022	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.7. Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа с.Орешене, общ.Ябланица	Разработен и подаден проект	с.Орешене	467	МРРБ	2021-2022	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.8. Реконструкция на водопроводна мрежа по ул. „Стара планина” и главни водопроводи от напорен резервоар до ул. „Стара планина”, с. Златна Панега, община	Разработен и подаден проект	с.Златна Панега	225	ПУДООС	2021-2022	ВиК Отдел "УТР"

		Ябланица						
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.9. Реконструкция вътрешна водопроводна мрежа, гр.Ябланица, ул."Мико Петков"	Разработен и подаден проект	гр.Ябланица	221	МРРБ	2021-2023	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.10. Реконструкция на водопроводна мрежа по ул."Св.Св.Кирил и Методий от ОТ до ОТ 6 с.Батулци, община Ябланица	Разработен и подаден проект	гр.Ябланица	240	МРРБ	2021-2022	ВиК Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	3.1.2.11. „Изграждане на малка инфраструктура”	Разработен и подаден проект	Цялата територия	80	СПРЗСР	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**22272**			
Приоритет 3		**Мярка 3.1.3. Подобряване качеството и обхвата на съобщителната техника и оборудването**						
Приоритет 3	Мярка 3.1.3.	3.1.3.1. Подобряване достъпа до надежден /широколентов/ интернет до всички населени места в общината;	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	СПРЗСР, Външно финансиране	2022-2025	Отдел "УТР" ИА „Електронни съобщителни мрежи“
Приоритет 3	Мярка 3.1.3.	3.1.3.2. Подобряване на телекомуникациите сигнали във всички населени места	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Частни инвестиции, Външно финансиране	2022-2025	Отдел "УТР" и телефонните оператори

Приоритет 3	Мярка 3.1.3.	3.1.3.3. Разширяване на видеонаблюдението на възловите точки от територията на общината	Без проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет, Външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**100**			
Приоритет 3		**Мярка 3.1.4. Борба с климатичните промени**						
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.1. Създаване на предпоставки за развитие на кръгова икономика, прилагайки устойчива продуктова политика, използваща повторно използване и рециклиране на материалите	Известна проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, З1	3000	Частни инвестиции, ПКИП, ЕИП, Външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.2. Създаване на предпоставки и предприемане на мерки за преминаване към нисковъглеродна икономика	Известна проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, З2	5000	Частни инвестиции, ПКИП, ЕИП, Външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.3. Прилагане на Общата селскостопанска политика на територията, в съответствие с целите на Зелената сделка	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	500	Общински бюджет, Външно финансиране, СПРЗСР, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.4. Насърчаване производството на селскостопански и горски продукти, произведени без прибягване към обезлесяване	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюдже, Външно финансиране, СПРЗСР, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.5. Постигане на „околна среда без замърсители“ чрез стимулиране на „нулевото замърсяване“ от селскостопанските и промишлените дейности на въздуха, почвата и водата	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Общински бюдже, Външно финансиране, СПРЗСР, ОПОС, ПУДООС, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.6. Прилагане на стратегията „От фермата до вилицата“, чрез създаване на условия за „по-зелено и по-здравословно земеделие“, намаляващо използването на химически пестициди, торове и антибиотици“ и осигуряващо безопасна и питателна храна за населението;	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, ОПОС, СПРЗСР, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.7. Реновиране на сградите и обновяване на сградния фонд, с цел намаляване на емисиите от въглероден диоксид	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	500	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.8. Подмяна на твърдото гориво с екологични алтернативи на отоплението: печки на пелети, климатици и др.	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	350	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.9. Прилагане на адекватна политика извън урбанизираните територии, опазваща горите и местообитанията, чрез реализиране на мерки насочени към премахване на причинителите за загубата на биологично разнообразие, замърсяването на почвата и водите	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Извън орбанизираните територии	300	Общински бюджет, ОПОС, СПРЗСР, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.10. Предприемане на текущи мерки за борба с ерозията на почвите	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	Общински бюджет, МРРБ, СПРЗСР, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.11. Контрол върху използването на водните ресурси, в това число и за енергийни цели	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Общински бюджет, ОПОС, ПРР, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.12. Интервенции за превенция на риска от свлачища и за управление на рисковете в селското стопанство	Без проектна готовност Безвъзмездна административна	Цялата територия	300	Общински бюджет, ОПОС, ПРР, СПРЗСР,	През целия програмен	Отдел "УТР"

			подкрепа от общината			частни инвестиции	период	
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.13. Текущо поддържане на горските екосистеми и горското стопанство	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Горските територии	150	Общински и държавен бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР", ТП „Държавно горско стопанство Тетевен”
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	3.1.4.14. Повишаване информираността на населението за намаляване на парниковите газове и опасностите от климатичните промени	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, ОПОС, СПРЗСР, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**10780**			
Приоритет 3		**Мярка 3.1.5. Повишаване на енергийната ефективност и насърчаване и използването на енергия от възобновяеми източници /ЕВИ/**						
Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.1. Разработване на стратегически документи на органите на местната власт /програми по енергийна ефективност/за въвеждане на енергоспестяващи мерки с цел подобряване на енергийната ефективност	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	12	Общински бюджет, Външно финансиране	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.2. Прилагане на високоефективното комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия /когенерация/ и повторното използване на отпадната топлина и на отделените в процеса на горене газове	Известна проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	700	Външно финансиране, ПКИП, ЕИП, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.3. Изграждане и въвеждане в експлоатация на централи за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	1000	Външно финансиране, ПКИП, ЕИП, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.4. Усвояване на местния потенциал за оползотворяване на ЕВИ – слънчева енергия, геотермална енергия, енергия от дървесна и/ или растителна, животинска биомаса	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	1500	Външно финансиране, ПКИП, ЕИП, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.5. Въвеждане на система за енергиен мениджмънт на територията на общината посредством изготвянето на анализи на енергопотреблението с цел въвеждане на енергоспестяващи мерки	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2022-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.6. Текуща подмяна на уличното осветление с енергоспестяващо	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, Външно финансиране	2022-2026	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.5.	3.1.5.7. Монтиране на локални инсталации в обществени и частни сгради за производство на електрическа енергия /слънчеви панели/ и подгряване на вода за битово горещо водоснабдяване /слънчеви колектори/ от възобновяем източник на енергия /ВИЕ/ (когенерация, биомаса, соларно-топлинна, фотоволтаична, биогаз и др.).	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	600	Общински бюджет, Външно финансиране, ПУДООС, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**3857**			
Приоритет 3		**Мярка 3.1.6. Планиране устройството на територията**						

Приоритет 3	Мярка 3.1.6.	3.1.6.1. Създаване на Общ устройствен план на общината	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	600	Общински бюджет, МРРБ	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.6.	3.1.6.2. Осигуряване на транспортна и цифрова свързаност на територията	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.6.	3.1.6.3. Паспортизация на всички общински сгради - описание на сградния фонд и съоръженията	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.6.	3.1.6.4. Осигуряване на нови вътрешнообщински и междуобщински транспортни връзки	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински бюджет, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**815**			
Приоритет 3		**Мярка 3.1.7. Благоустрояване , озеленяване и обновяване на населените места**						
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.1. Изграждане на покрит пазар в гр.Ябланица	Има проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, З2	150	Общински бюджет, външно финансиране	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.2. Подобряване визията на град Ябланица, чрез благоустрояване на входните и изходните пътни връзки	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с потенциал за индустриално развитие, З3	100	Общински бюджет, външно финансиране	2021-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.3. Ремонт и саниране на сградите на кметства, читалища, училища, детски градини и други общински сгради	Частична проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	550	Общински бюджет, ПУДООС, СПРЗСР, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.4. Ремонт и поддържане на Младежкия клуб в гр.Ябланица	Има проектна готовност; Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З2	100	Общински бюджет, външно финансиране	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.5. Благоустрояване и изграждане на паркове, зелени площи, зони за отдих, детски площадки, паркинги, велоален и други обществени територии	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З3	480	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.6. Възстановяване на общинската тоалетна	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З4	25	Общински бюджет	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.7. Осигуряване на достъп за хората с увреждания до всички обществени сгради	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З5	30	Общински бюджет	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.8. Обновяване и поддържане на гробищните паркове	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.9. Почистване на прилежащите територии около язовира и тяхното облагородяване	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Територията около язовира	30	Общински бюджет, външно финансиране	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.10. Благоустрояване на обслужващата среда в ромския квартал: изграждане на тротоари, асфалтиране на улици, поставяне на улично осветление, поставяне на допълнителни контейнери за смет, изграждане на детски площадки и кътове за отдих	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, З5	450	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.11. Текущо подрязване на дърветата, намиращи се в зелените площи или на тротоарите	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.12. Поддържане и обновяване на изградените паркове и градинки	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	3.1.7.13. Ремонт, оборудване и подобряване на прилежащи пространства на ОУ "Христо Ботев" в с.Брестница, общ.Ябланица	Одобрен	с.Брестница	278	ПРСР, МИГ Ябланица Правец	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**2363**			
Приоритет 3		**Мярка 3.1.8. Междуобщински инициативи подобряващи регионалното развитие и качеството на живот на територията**						
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.1. Газифициране на територията съвместно с община Тетевен	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Град Ябланица	15000	Частни инвестиции, Външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.2. Изграждане на пречиствателна станция за питейни води в Златна Панега, която да обслужва Луковит, Червен бряг и община Ябланица	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	25000	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.3. "Реконструкция на LOV1257 35847 "/III - 358, Гложене - Ябланица / - Малък Извор - Граница общ. (Ябланица - Тетевен) - за повишаване качеството на транспортния достъп до Манастира "Св. Георги Победоносец" - Паметник на културата с национално значение", с дължина 8,160 км.	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство	700	Общински бюджет, външно финансиране	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.4. Споделено поддържане и модернизация на Депото за управление на отпадъците в Луковит и обединяване на усилията при разделното събиране на отпадъците	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Регион	150	Общински бюджет, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.5. Съвместно управление и поддържане на защитените територии и опазване на биологичното разнообразие съвместно със	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Регион	250	Общински бюджет, ОПОС	Целия програмен период	Отдел "УТР"

		съседните общини						
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.6. Изготвяне на съвместни планове за управление на защитените зони и местности обхващащи територията на повече от една община	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Регион	100	Общински бюджет, ОПОС, външни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.7. Създаване и утвърждаване на междуобщински интегрирани туристически услуги, тяхната реклама и логистика	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Регион	150	Общински бюджет, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	3.1.8.8. - Изграждане на приют за бездомни кучета, съвместно със съседните общини	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Регион	200	Общински бюджет, външно финансиране	2024-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**41550**			
Приоритет 3	**Специфична цел 3.2. Опазване на околната среда и биоразнообразието за устойчиво използване на природните ресурси**							
Приоритет 3		**Мярка 3.2.1: Опазване на природните ресурси на територията**						
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.1. Разработване на Програма за опазване на околната среда	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюджет, външно финансиране	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.2. Изграждане и поддържане на инфраструктурата към защитените територии	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	120	Общински бюджет, ОПОС	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.3. Реализиране на граждански инициативи целящи опазването на природата и биоразнообразието	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Общински бюджет, ОПОС	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.4. Почистване на коритата на наличните реки с цел превенция от наводнения и предотвратяване на свлачищните процеси	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	1600	Общински бюджет, ОПОС	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.5. Аварийно-възстановителни работи по почистване и укрепване за възстановяване и осигуряване на проводимостта на речно корито-дере, в регулационните граници на гр. Ябланица, община Ябланица	Одобрен	гр.Ябланица	4349	Междуведомствена комисия към МС	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.6. Аварийно възстановителни работи по почистване и възстановяване на проводимостта на речно корито, приток на р.Вит, в регулационните граници на с.Малък извор, община Ябланица	Одобрен	с.Малък извор	705	Междуведомствена комисия към МС	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.7. Провеждане на консервационни и информационни дейности за опазване на различни типове хабитати/местообитания	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, ОПОС	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.8. Организиране на екологични клубове с подрастващите с цел подобряване на тяхната информираност за биологичното разнообразие	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	60	Общински бюджет, Програма Образование, Швейцарска програма	2022-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.9. Провеждане на рекламни информационни кампании по екологични теми сред местното население	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, ОПОС	2024-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.1.	3.2.1.10. Осъществяване на контрол за предотвратяване и ограничаване на вредните емисии в атмосферата	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	25	Общински бюджет, ОПОС	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	**Общо:**				**7334**			
Приоритет 3		**Мярка 3.2.2: Подобряване управлението на отпадъците**						
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	3.2.2.1. Обновяване на материално-техническа база за управление на битовите отпадъци на територията на община Ябланица	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	2023-2024	Отдел "УТР"

Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	3.2.2.2. Предотвратяване образуването и почистване на нерегламентираните сметища в общината	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	270	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	3.2.2.3. Изграждане на площадки за компостиране на биоразградими отпадъци, събиране на метални, строителни, рецеклируеми, опасни и др. видове отпадъци	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	3.2.2.4. Провеждане на информационна кампания във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението свързана с разделното събиране на отпадъците	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	2024-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	3.2.2.5. Разширяване на системата за разделно събиране на биоразградими отпадъци	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	270	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	3.2.2.6. Поставяне на кошчета в различните населени места на общината с цел подобряване на хигиената на обществените места	Без проектна готовност Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	35	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
	Общо:				**1040**			
Всичко Приоритет 3					**94086**			
Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги								
Приоритет 4	**Специфична цел 4.1. Повишаване на институционалния капацитет, чрез подобряване на компетентността и качеството на административните услуги**							
Приоритет 4		**Мярка 4.1.1. Повишаване на административния и институционален капацитет**						
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	4.1.1.1. Привличане на млади и квалифицирани служители в общинската администрация	Без проектна готовност, Безвъзмездна административна	Цялата територия	1	Общински бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"

			подкрепа от общината					
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	4.1.1.2. Повишаване капацитета на местната администрация за управление, изпълнение, наблюдение и оценка на плановите и стратегическите документи	Без проектна готовност, Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	2	Общински бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	4.1.1.3. Обучение на общностни/социални медиатори и младежки работници, които да работят на терен с ромската общност и да опосредничат за по-добър достъп до институции и услуги	Без проектна готовност, Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	4.1.1.4. Обновяване на офис техниката в общината с цел създаване на по-добри условия за труд на общинските служители	Без проектна готовност, Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, МС, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	4.1.1.5. Преминаване към електронно предоставяне на административните услуги	Без проектна готовност, Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	170	Общински бюджет, МС, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 5	Мярка 4.1.1.	4.1.1.6. Повишаване капацитета на местната общност, чрез участие в семинари, обучителни курсове и информационни срещи	Без проектна готовност, Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	90	Общински бюджет, ИПА, МС, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	4.1.1.7. Получаване на международно признати сертификати чрез покриване на изискванията за сертифициране на системите за управление на качеството, информационната сигурност и други	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**363**			

Приоритет 4		**Мярка 4.1.2. Подобряване на квалификацията и уменията на служителите в администрацията**						
Приоритет 4	Мярка 4.1.2.	4.1.2.1. Обмен на опит с европейски общини и въвеждане на добри практики за подобряване на ефективността в работата на общинските служители	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Общински бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.2.	4.1.2.2. Изграждане на устойчиви партньорства и провеждане на съвместни публични инициативи с всички заинтересовани страни на територията на общината	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	25	Общински бюджет, ИПА, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.2.	4.1.2.1. Повишаване на професионалната компетентност на служителите в администрацията за по-резултатно изпълнение на служебните им задължения	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	80	Общински бюджет, ИПА, НСОРБ, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**205**			
Приоритет 4		**Мярка 4.1.3. Повишаване информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията**						
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	4.1.3.1. Издаване на месечен информационен бюлетин, представящ местните и регионални инициативи и предстоящи събития	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	4.1.3.2. Въвеждане на система целяща засилването на контрола, прозрачността, отчетността и утвърждаването на ефективни механизми за мониторинг	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	2	Общински бюджет, Добро управление, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	4.1.3.3. Запознаване на ключовите фигури с реализираните общински инициативи и с постигнатите резултати и въвличането им при тяхното изпълнение	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюджет, Добро управление, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	4.1.3.4. Подобряване публичността на административните услуги и повишаване на административната култура, ориентирана към нуждите на	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	6	Общински бюджет, Добро управление, външно	През целия програмен период	Отдел "УТР"

		обществото				финансиране		
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	4.1.3.5. Разнообразяване на общинските услуги и подобряване достъпа до услуги за гражданите	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински бюджет, Добро управление, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	4.1.3.6. Поставяне на информационно табло в центъра на гр. Ябланица, предоставящо актуална информация за гражданите	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	2	Общински бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**180**			
Приоритет 4	**Специфична цел 4.2. Подобряване качеството на образование на територията**							
Приоритет 4		**Мярка 4.2.1. Подобряване достъпа до образование**						
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.1. Намаляване броя на отпадналите от образователната система деца и младежи и осигуряване на условия за тяхната успешна социална интеграция	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински и държавен бюджет, външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.2. Осигуряване на условия за реализиране на задължително образование с фокус върху децата в риск	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	60	Общински и държавен бюджет, Програма Образование	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.3. Активно използване на информационните и комуникационните технологии в училищата за повишаване качеството на образованието и придобитите умения	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	80	Общински и държавен бюджет, Програма Образование	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.4. Разнообразяване на професионално образование с цел задоволяване изискванията на пазара на труда	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	ПРЧР, Национален бюджет, Програма Образование, Частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.5. Ефективно използване на извънкласните форми на обучение за получаване на гражданско и екологично образование, развитие на творческия потенциал и умения на младите хора, чрез провеждане на различни клубни занимания	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.6. Използване на извънкласните дейности за допълване на образователните потребности на изоставащите ученици, намаляване на функционалната неграмотност и подобряване на мотивацията им за по-добро образование	Известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.7. Индивидуална работа с представителите на маргинализираните общности с цел мотивирането им за по-добро образование и квалификация, повишаване на уменията им за социална адаптация и интеграция, превенция на ранните съвместни съжителства и др.	Известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.8. Осигуряване на условия за културна интеграция и разгръщане на творческите способности на децата и учениците, чрез развитие на извънкласните дейности в областта на художествената самодейност, рисуването, пеенето, музикалните инструменти и др.	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.9. Осигуряване на условия за спорт, почивка и развлечения на учениците във всички училища на общината	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.10. Повишаване квалификацията на учителите в областта на новите технологии, онлайн обучението и придобиването на умения за работа с деца от уязвими социални групи и техните семейства	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.11. Обучение и назначаване на допълнителен брой образователни медиатори, с цел осигуряване на посредничество и подкрепа на децата и техните родители от уязвимите социални групи	Без проектна възможност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.12. Включване на родителите от маргинализираните общности в училищни настоятелства и родителски съвети към детските градини и училищата	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	4.2.1.13. Провеждане на обучителни и информационни дейности за повишаване на ангажираността на родителите и съпричастността им към образователния процес	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1650**			
Приоритет 4		**Мярка 4.2.2. Обновяване на материалната и техническа база в училищата за задоволяване нуждите на учениците**						
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.1. Ремонт на сградите на училищата и детските градини, осигуряване на енергийна ефективност и инсталации от възобновяеми енергийни източници	Без проектна готвоност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	400	Общински бюджет, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.2. Поддръжка и текущо обновяване на материално-техническата база за подобряване на учебната и социално-битова среда в училищата, намиращи се на територията на общината	Без проектна готвоност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.3. Обновяване оборудването на учебните кабинети, образователните лаборатории, работилниците и спортните съоръжения- Обновяване оборудването на учебните кабинети, образователните лаборатории, работилниците и спортните съоръжения	Без проектна готвност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	350	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.4. Изграждане и обновяване на детските площадки и спортните съоръжения в детските градини и в училищата и адаптирането им към изискванията за безопасност и функционалност	Без проектна готвност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.5. Закупуване за нуждите на училищата на таблети, лап топи и карти за интернет за деца от семейства с нисък социален статус	Без проектна готвност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	250	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.6. Осигуряване на условия за ползването на компютрите и интернета в училищата, в читалищата, информационните центрове и интернет клубовете от деца лишени от подобни възможности	Без проектна готвност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	4.2.2.7. Вертикална планировка, озеленяване и изграждане на детски съоръжения за нуждите на ДГ "Райна Княгиня" гр.Ябланица	Одобрен	гр.Ябланица	82	Общински бюджет, ПРСР	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1732**			
Приоритет 4	**Специфична цел 4.3. Повишаване достъпа до качествени здравни услуги**							
Приоритет 4		**Мярка 4.3.1. Подобряване на материално — техническата база в здравеопазването**						

Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	4.3.1.1. Ремонт и обновяване на бившата поликлиника в Ябланица	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	150	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	4.3.1.2. Разширение на помещенията на Спешна помощ	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	70	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	4.3.1.3. Закупуване на необходимото оборудване/специализиран транспорт за подобряване на здравните грижи за населението	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	120	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	4.3.1.4. Ремонт на здравните служби и медицинските кабинети по населени места	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	120	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	4.3.1.5. Ремонт на здравните кабинети в училищата и в детските градини¯¯	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	55	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**515**			
Приоритет 4		**Мярка 4.3.2. Подобряване достъпа до здравни услуги и повишаване на тяхното качество**						
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.1. Повишаване броя на лекарите и стоматолозите, за да се осигури качествено обслужване на местното население	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	60	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.2. Създаване на условия за осигуряване на мобилност на медицинските услуги с цел обслужване на гражданите от селата на община Ябланица	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.3. Разширяване броя на предлаганите здравни услуги в Община Ябланица	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.4. Създаване на условия за осигуряване на лекарства в селата на общината	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.5. Поддържане на лекарските приеми и предоставянето на специализирани здравни услуги от лекари от съседните на Ябланица градове	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	2	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.6. Назначаване на повече здравни медиатори, които да работят с ромската общност в град Ябланица и другите населени места на общината	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината.	Цялата територия	2	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.7. Подобряване на женското и репродуктивното здраве, чрез подобряване на информираността на ромските жени и мъже в областта на семейното планиране, превенцията на ранните и нежелани бременности, здравни грижи за децата и хронично болните членове на домакинството и други здравни теми	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	20	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.3.2.	4.3.2.8. Засилване на профилактиката на здравето, посредством ваксинация на ромските деца със задължителните ваксини, подобряване обхвата на ромските жени в програмите и прегледите за бременни и в детските консултации	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	През целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**229**			

Приоритет 4	**Специфична цел 4.4. Разширяване обхвата, вида и качеството на социалните услуги**							
Приоритет 4		**Мярка 4.4.1. Изграждане и обновяване на социалната инфраструктура на територията на община Ябланица**						
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	4.4.1.1. Изграждане на Социална зона „Слънчев край“ за осигуряване на ПУП за социално слаби. Обособяване на зоната и изграждане на комуникационната й инфраструктура	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	ПЗЗ „Слънчев край“	550	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	4.4.1.2. Обновяване и обзавеждане на клубовете на пенсионера	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	450	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	4.4.1.3. Изграждане на Дневен център за възрастни хора	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	250	Общински бюджет, Фонд “Социална закрила", частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	4.4.1.4. Изграждане на Център за здравни и социални услуги	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	150	Общински бюджет, Фонд “Социална закрила", частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	4.4.1.5. Включване в ПУП на незаконните жилища, отговарящи на изискванията	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Общински бюджет, частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	4.4.1.6. Изготвяне оценките на жилищата, които могат да придобият статут на „търпимост“ и подпомогане на собствениците им при кандидатстване за получане на такъв статут	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Общински бюджет, частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1440**			
Приоритет 4		**Мярка 4.4.2. Подобряване качеството и достъпа до социални услуги в общността**						

Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.1. Създаване на интегрирани продукти за предоставяне на услуги в домашна среда към домашния социален патронаж в подкрепа на нуждаещите се жители на община Ябланица	С изветна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 32	350	Общинки бюджет, Програма Храни и основно материално подпомагане	2022-2023	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.2. Закупуване на специализирани транспортни средства за осигуряване на необходимата мобилност на социалните услуги	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 33	120	Общинки бюджет, Програма Храни и основно материално подпомагане	2023-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.3. Увеличаване броя и капацитета на предоставените социални услуги в общността	Без проектна готовност.Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 32	180	Общинки бюджет, Програма Храни и основно материално подпомагане	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.4. Предоставяне на услугите „Личен асистент", „Социален асистент" и „Домашен помощник"	Без проектна готовност.Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	670	Общинки бюджет, Фонд “Социална закрила”, Програма Храни и основно материално подпомагане	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.5. Подобряване качеството на услугите свързани с радостните и тъжните ритуали	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	60	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.6. Разработване и изпълнение на мерки подпомагащи изграждането и стопанисването на нови жилища в кв. „Слънчев край“, поддържането на правилата на обществения ред, хигиената и доброто състояние на жилищата и общите/околните пространства и за подпомагане на жителите на квартала да подобрят качеството си на жив	Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона с преобладаващ социален характер, 32	110	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.7. Координирано интегриране на социалните услуги с общините Тетевен и Луковит с цел осигуряване на по-разнообразни и качествени социални услуги в региона	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.8. Патронажна грижа + , община Ябланица	Одобрен	Цялата територия	44	МТСП	2021	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	4.4.2.9. Топъл обяд в условията на COVID 19, общ.Ябланица	Проектна готовност	Цялата територия	31	АСП	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1605**			
Приоритет 4	**Специфична цел 4.5. Развитие на културата, културното и природното наследство, спорта и младежките дейности**							
Приоритет 4		**Мярка 4.5.1. Инвестиции, свързани с опазване, възстановяване и използване на културното и природното наследство**						
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	4.5.1.1. Съхраняване, реставрация, консервация и социализиране на културно-историческото и природното наследство	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 33	350	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	4.5.1.2. Подобряване достъпа и благоустроеността на природните и културните забележителности	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 34	300	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	4.5.1.3. Подобряване на визуализацията на културните и природните обекти, чрез въвеждане на новите техники и технологии основани на 3D изображенията	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 35	400	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество"	2023-2027	Отдел "УТР"

						на ФМ на ЕИП		
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	4.5.1.4. Провеждане на археологически разкопки и реставрация на археологическите обекти	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 36	200	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	4.5.1.5.Разширяване на маркетинговата и рекламната дейност на културното и екологичното наследство и тяхното социализиране	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 37	250	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1500**			
Приоритет 4		**Мярка 4.5.2. Обновяване, ремонт и оборудване на културните институции**						
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	4.5.2.1. Подобряване имиджа на културните институции, чрез обновяване на сградния фонд и осигуряване на енергийната им ефективност	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	300	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	4.5.2.2. Доставка на необходимото оборудване и обзавеждане, обезпечаващи провеждането на различни празници, обичаи и културни събития на територията на общината	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	4.5.2.3. Обособяване и обзавеждане на помещения в читалищата за провеждане на занимания, четения и игри с децата	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	4.5.2.4. Възстановяване и опазване на религиозните храмове на територията	Без проектна готовност. Без	Цялата територия	450	Общински бюджет, СПРЗСР,	Целия програмен	Отдел "УТР"

		на община Ябланица	проектна готовност.Безвъзмездна административна подкрепа от общината			външно финансиране, частни инвестиции	период	
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	4.5.2.5. Поддържане на паметниците на културата и историческите паметници, намиращи се на територията на общината	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	200	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	4.5.2.6. Поддържане и обновяване на музейната сбирка	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	50	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1220**			
Приоритет 4		**Мярка 4.5.3. Развитие на художествена самодейност и организиране на културни събития на територията**						
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.1. Разширяване обхвата на събитията включени в Културния годишен календар	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.2. Създаване на Етнографска сбирка	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 37	50	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.3. Провеждане на Фестивала на халвата и превръщането му в културно събитие от национално значение	Известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Зона за туризъм, културно и историческо наследство, 37	80	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.4. Създаване и популяризиране на атрактивни културни събития, които да привличат гости от други населени места	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.5. Подкрепа на самодейните и художествени състави и техните публични изяви	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.6. Културен обмен с различни културни формирования от страната и чужбина	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.7. Активна работа на читалищата с децата от училищата, намиращи се на територията със засилено внимание върху ромите	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.8. Организиране на Арт работилница за деца от ромски произход	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	50	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	2021-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.9. Организиране на оброци по кварталите за обединяване на кварталните общности	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.10. Възраждане на грънчарството, чрез подкрепа и реализиране на проекти	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.11. Откриване на клуб за любители на народни танци	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	10	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	2021-2025	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.12. Създаване на фолклорен ансамбъл от три възрастови групи към читалищата	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	2021-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.13. Обучение на местните екипи в областта на туризма, маркетинга и рекламата на културно-историческото и природното наследство	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.14. Създаване на Етно клуб за проучване на местните обичаи, празници, традиции, кулинария и тяхното популяризиране сред населението	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.15. Интеграция на малцинствата, чрез реализацията на: театрални и концертни представления; литературно четене; училищни представления; конкурси за – танц, песен, рисунка, снимки, приложно изкуство и др.	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	80	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.16. Превръщането на библиотеките в места за провеждането на културни събития: дискусии, публични четения, лекции, представяне на книги, среща с писатели, поети, художници, драматизации, изложби, конкурси, провеждане на симулативни игри, рисуване и др.	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.17. Провеждане на ежегодните панаири, съпроводени от богати културни програми и културни събития	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.18. Създаване на уличен театър	Известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	20	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.19. Организиране на празници, екскурзии и други културни събития от Клуба на пенсионера „Докле е младост“	Наличие на традиции. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.20. Организиране на конкурси, публични състезания и изложби на: рисунки, снимки, есета, песни, танци, стихотворения или разкази, предмети изработени от екологични материали или отпадъци замърсяващи околната среда	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	50	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.21. Организиране на кулинарни изложби; представяне на местни обичаи и обреди; местни легенди; важни събития от историята на Ябланица и останалите населени места в общината	Без проектна готовност.Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	40	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	4.5.3.22. Организиране на конкурс мис и мистър Ябланица	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	30	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**910**			
Приоритет 4		**Мярка 4.5.4.Поддържане, модернизиране и изграждане на спортна инфраструктура**						
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.1. Изграждане на нови, обновяване и обезопасяване на съществуващи детски и спортни площадки и други спортни съоръжения на територията на общината	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	200	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	2024-2027	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.2. Поддържане и обновяване на спортната зала и прилежащата към нея спортна инфраструктура	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.3. Изграждане на плувен басейн	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	270	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	202-2025	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.4. Изграждане на фитнеси на открито и закрито	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	150	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.5. Изграждане на тенис корт	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	300	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.6. Изграждане на площадка за делтапланери на Драгоица	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	200	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	2025-2027	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.7. Изграждане на футболно игрище	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	гр.Ябланица	150	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.8. Изграждане на игрище за плажен волейбол	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	106	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	4.5.4.9. Изграждане на трасе за мотокрос	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	170	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	**Общо:**				**1646**			
Приоритет 4		**Мярка 4.5.5. Активизиране на дейността на спортните и младежки клубове**						
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.1. Създаване на необходимата организация за провеждане на спортни състезания	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	100	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.2. Създаване на ефективна и систематизирана програма за развитие на физическото възпитание и спорта сред различните възрастови групи	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.3. Утвърждаване на местните спортни клубове и подкрепа за младите спортни таланти	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	120	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.4. Реализиране на съвместни спортни инициативи със съседните общини	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.5. Организиране на спортни и туристически походи, лагери и други туристически инициативи	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	70	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.6. Активно развитие на волейболните традиции и разширяване на обхвата на спортуващите волейбол	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	60	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"

Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.7. Създаване на клуб за хип-хоп танци	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	15	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.8. Създаване на клубове по ръкоделие и предмети незамърсяващи околната среда в които възрастните хора да обучават младите	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	16	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.9. Изграждане на Младежки клуб по гражданско образование /Младежки парламент, запознаване с основните държавни институции, с човешките права, с правата на децата и др./	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	10	Общински бюджет, външно финансиране, European Youth Foundation/EYF/, частни инвестиции	2025-2026	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.10. Подкрепа за създаване на НПО на ромската общност, включително на женски и младежки структури, които да работят по образователни и други теми за подобряване социалната среда в ромската общност	С известна проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	5	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции	2021-2022	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.11. Провеждане на младежка рекламна кампания за разделно събиране на отпадъците сред по-малките деца и ученици	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	55	Общински бюджет, „Еразъм +“, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	4.5.5.12. Организиране на международен обмен на млади хора за решаване на актуални публични въпроси	Без проектна готовност. Безвъзмездна административна подкрепа от общината	Цялата територия	45	„Еразъм +“, външно финансиране, частни инвестиции	Целия програмен период	Отдел "УТР"
	Общо:				**571**			
Всичко Приоритет 4:					**13766**			
				ВСИЧКО ПИРО:	**119466**			

Приложение № 1А Индикативен списък на важни за общината проекти

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Ябланица. за периода 2021-2027 г.

Приоритет	Мярка	Проекти	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)	Допълнителна информация-източник на финансиране
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	Оборудване на автосервиз	Одобрен	12	170	Финансиран от МИГ Ябланица-Правец
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	Подобряване на социално-икономическото развитие, чрез реализация на различни проекти, посредством изпълнението на СВОМР на МИГ Ябланица-Правец	Без проектна готовност	72	980	Финансиран от МИГ Ябланица-Правец
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	Активна подкрепа при създаването на нови и разрастването на съществуващите промишлени предприятия, селскостопански производства, туристически и бизнес услуги и търговски обекти на територията на общината, с цел повишаване конкурентоспособността на малките и средни предприятия	Без проектна готовност	84	210	Общински бюджет, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	Преустройство на съществуваща сграда за обособяване на цех за производство на барово оборудване, местност Шумака, гр.Ябланица, община Ябланица	Одобрен	12	362	Частни инвестиции, СПРЗСР
Приоритет 1	Мярка 1.1.1.	Подобряване обслужването на гражданите чрез: осигуряване на IT услуги, поддържане на телефонна, битова техника и др. съвременни услуги	Без проектна готовност	72	250	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции

Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	Обособяване на Западна индустриална зона в местността „Кръст“ с площ от 21 дка. и изграждане на комуналната й инфраструктура	Без проектна готовност	72	2000	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	Разработване на стратегия за развитие и насърчаване на инвестициите в община Ябланица	Без проектна готовност	12	5	Общински бюджет
Приоритет 1	Мярка 1.1.2.	Прилагане на активен маркетинг и реклама на икономическия потенциал на общината	Без проектна готовност	60	50	Частни инвестиции, СПРЗСР, ПРЧР, ПКИП, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	Разработване на програма за реализация на публично-частни партньорства в областна на промишлеността, туризма и услугите	Без проектна готовност	4	5	Общински бюджет, ПКИП, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	Дейности за привличане на частни партньори с административен и експертен капацитет за аутсорсване на част от необходимите на местната общност услуги	Без проектна готовност	60	65	Общински бюджет, ПКИП, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.1.3.	Създаване на каталог с информация за свободните общински сгради и услуги, за които се търсят частни партньори	Без проектна готовност	12	10	Общински бюджет, ПКИП, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	Развитие на междуобщинското сътрудничество и реализация на дейности подобряващи средата и качеството на живот на регионално и национално равнище	Без проектна готовност	72	120	Общински бюджет, ПРР, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.1.4.	Разработване и изпълнение на съвместни проекти с НПО и фирми водещо до подобряване на местното и регионално развитие	Без проектна готовност	60	150	Общински бюджет, ПРР, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	Развитие на поливното земеделие	Без проектна готовност	48	350	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	Широко развитие на биологичното селскостопанско производство и прилагане на екологосъобразни земеделски практики	Без проектна готовност	72	320	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции

Приоритет 1	Мярка 1.2.1.	Създаване на обекти за преработка на селскостопанска продукция и продукти произведени по биологичен начин	Без проектна готовност	24	300	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.2.	Създаване на нови животновъдни ферми и разширяване на съществуващите	Без проектна готовност	36	250	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.2.	Създаване на обекти на месо- и млекопреработвателната промишленост на местно и регионално ниво	Без проектна готовност	36	200	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.3.	Стартова помощ за Развитие на малки стопанства от млади фермери	Без проектна готовност	48	150	Частни инвестиции и СПРЗСР
Приоритет 1	Мярка 1.2.3	Изграждане на фермерски пазар съвместно с община Правец	Без проектна готовност	24	150	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.3	Инвестиции в модернизация на земеделското стопанство	Одобрен	24	319	Финансиран от МИГ Ябланица-Правец
Приоритет 1	Мярка 1.2.3	Закупуване на земеделска техника	Одобрен	24	496	Финансиран от МИГ Ябланица-Правец
Приоритет 1	Мярка 1.2.4.	Залесяване на неземеделски земи и ерозирали почви	Без проектна готовност	48	35	Общински бюджет, СПРЗСР, Привлечени външни инвестиции, Частни инвестиции
Приоритет 1	Мярка 1.2.4.	Интегриране на система за ранно известяване при възникване на горски пожари на територията на общината	Без проектна готовност	36	10	Частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 1	Мярка 1.3.1	Подобряване на инфраструктурата свързваща съществуващите културни и екологични обекти, представляващи интерес за туристите	Без проектна готовност	48	100	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 1	Мярка 1.3.1	Изграждане на еко-пътеки и места за отдих с необходимата маркировка и обозначения	Без проектна готовност	48	180	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания

Приоритет 1	Мярка 1.3.1	Благоустрояване на Извора в Златна Панега и предриемане на всички мерки осигуряващи опазването на прилежащите й територии	Без проектна готовност	24	180	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 1	Мярка 1.3.1	Заграждане езерото в Златна Панега с прозрачни ограждания с цел намаляване на антропогенните въздействия от страна на посетителите	Без проектна готовност	24	350	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 1	Мярка 1.3.1	Реализацията на проект „Ландшафтен парк Драгоишки скален венец“	Стара проектна идея	36	250	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	Съвместно обслужване на туристическите маршрути със съседните общини: Тетевен, Луковит, Червен бряг и Правец	Без проектна готовност	72	35	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	Проучване, запазване и популяризиране на местните кулинарни традиции и храни, като част от културното наследство на територията“	Одобрен от МИГ	12	73	Общински бюджет, СПРЗСР
Приоритет 1	Мярка 1.3.2.	Изграждане на Карстов маршрут, който да преминава през няколко съседни общини	Без проектна готовност	24	120	Общински бюджет, частни инвестиции, СПРЗСР и други външни финансирания
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	Осигуряване на условия за квалификация и преквалификация на представителите на уязвимите социални групи (дългосрочно безработни, безработни с нисък образователен ценз и хора над 50 годишна възраст) за увеличаване на възможностите за тяхното наемане	Без проектна готовност	60	35	Национални програми на МТСП
Приоритет 2	Мярка 2.1.1.	Осигуряване на старт в кариерата за лица завършващи средно и висше образование	Без проектна готовност	60	7	Национални програми на МТСП
Приоритет 2	Мярка 2.1.2	Насърчаване на предприемачите стартиращи самостоятелна стопанска дейност и/или създаващи нови предприятия с работни места и заетост	Без проектна готовност	72	5	Общински бюжет, частни инвестиции, ПКИП, външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.1.3	Подобряване на екологичните мерки за обезопасяване на замърсяванията от производствената дейност	Известна проектна готовност	72	280	Частни инвестиции, ПКИП, външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	Организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на хора с нисък образователен ценз в т.ч. и роми за строителни работници, дърводелци, специалисти в преработвателната промишленост, сладкарство, ресторантьорство и др.	Без проектна готовност	72	25	Частни инвестиции, ПРЧР, външно финансиране

Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	Организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на млади хора или хора в предпенсионна възраст	Без проектна готовност	72	7	Частни инвестиции, ПРЧР, АЗ, външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.2.1.	Привличане на специалисти с висше образование и висококвалифицирани кадри от други общини в региона за подобряване качеството на човешките ресурси	Без проектна готовност	72	15	Частни инвестиции, ПРЧР, АЗ, външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.2.2	Подобряване качеството на партньорствата с бизнеса за повишаване на техния капацитет с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи	Без проектна готовност	72	15	Общински бюджет, Частни ресурси, Външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.3.1.	Осигуряване на заетост и достъпна работна среда за хората с увреждания	Без проектна готовност	72	15	Общински бюджет, АХУ, Частни ресурси, Външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	Повишаване на заетостта и жизнения стандарт на лица от ромската общност, чрез включване в субсидирана заетост	Без проектна готовност	72	60	Общински бюджет, ПРЧР, Частни ресурси, Външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	Създаване на подходящи условия за устойчива интеграция на социално изключени и/или застрашени от изключване роми, чрез подобряване достъпа им до социални и здравни услуги в общността	Без проектна готовност	72	12	Общински бюджет, ПРЧР, Частни ресурси, Външно финансиране
Приоритет 2	Мярка 2.3.2.	Намаляване на бариерите за достъп на маргинализираните общности до обществения и културния живот на общината	Без проектна готовност	72	20	Общински бюджет,Частни ресурси, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	Реконструкция и рехабилитация на общинската пътна мрежа	Без проектна готовност	72	500	Общински бюджет, МРРБ, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	Доизграждане на околовръстния път на Ябланица	С проектна готовност	24	1 200	Общински бюджет, МРРБ, Национален бюджет, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	Ремонт и реконструкция на уличната мрежа	Частична проектна готовност	72	1 500	Общински бюджет, Национален бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.1.	Подобряване на публичната инфраструктура в ромския квартал	Без проектна готовност	72	300	Общински бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	„Реконструкция основни водопроводи с. Малък извор, общ. Ябланица”	Етап оценка	12	839	МРРБ

Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа с.Орешене, общ.Ябланица	Одобрен	12	467	МРРБ
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	Реконструкция на водопроводна мрежа по ул. „Стара планина” и главни водопроводи от напорен резервоар до ул. „Стара планина”, с. Златна Панега, община Ябланица	Одобрен	12	225	ПУДООС
Приоритет 3	мярка 3.1.2.	Реконструкция вътрешна водопроводна мрежа, гр.Ябланица, ул."Мико Петков"	Етап оценка	12	221	МРРБ
Приоритет 3	Мярка 3.1.2.	Реконструкция на водопроводна мрежа по ул."Св.Св.Кирил и Методий от ОТ до ОТ 6 с.Батулци, община Ябланица	Етап оценка	12	240	МРРБ
Приоритет 3	Мярка 3.1.3.	Разширяване на видеонаблюдението на възловите точки от територията на общината	Без проектна готовност	72	20	Общински бюджет, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	Създаване на предпоставки за развитие на кръгова икономика, прилагайки устойчива продуктова политика, използваща повторно използване и рециклиране на материалите	Известна проектна готовност	72	3 000	Частни инвестиции, ПКИП, ЕИП, Външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	Прилагане на Общата селскостопанска политика на територията, в съответствие с целите на Зелената сделка	Без проектна готовност	72	500	Общински бюджет, Външно финансиране, СПРЗСР, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	Прилагане на адекватна политика извън урбанизираните територии, опазваща горите и местообитанията, чрез реализиране на мерки насочени към премахване на причинителите за загубата на биологично разнообразие, замърсяването на почвата и водите	Без проектна готовност	72	300	Общински бюджет, ОПОС, СПРЗСР, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	Предприемане на текущи мерки за борба с ерозията на почвите	Без проектна готовност	72	250	Общински бюджет, МРРБ, СПРЗСР, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.4.	Интервенции за превенция на риска от свлачища и за управление на рисковете в селското стопанство	Без проектна готовност	72	300	Общински бюджет, ОПОС, ПРР, СПРЗСР, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.5	Прилагане на високоефективното комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия /когенерация/ и повторното използване на отпадната топлина и на отделените в процеса на горене газове	Известна проектна готовност	72	700	Външно финансиране, ПКИП, ЕИП, частни инвестиции

	Мярка 3.1.5	Усвояване на местния потенциал за оползотворяване на ЕВИ – слънчева енергия, геотермална енергия, енергия от дървесна и/ или растителна, животинска биомаса	Без проектна готовност	72	1 500	Външно финансиране, ПКИП, ЕИП, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.5	Монтиране на локални инсталации в обществени и частни сгради за производство на електрическа енергия /слънчеви панели/ и подгряване на вода за битово горещо водоснабдяване /слънчеви колектори/ от възобновяем източник на енергия /ВИЕ/ (когенерация, биомаса, соларно-топлинна, фотоволтанчна, биогаз и др.).	Без проектна готовност	72	600	Общински бюджет, Външно финансиране, ПУДООС, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.6.	Създаване на Общ устройствен план на общината	Без проектна готовност	72	600	Общински бюджет, МРРБ
Приоритет 3	Мярка 3.1.6.	Паспортизация на всички общински сгради - описание на сградния фонд и съоръженията	Без проектна готовност	24	50	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	Изграждане на покрит пазар в гр.Ябланица	Има проектна готовност	24	150	Общински бюджет, външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	Ремонт и саниране на сградите на кметства, читалища, училища, детски градини и други общински сгради	Частична проектна готоеност	72	550	Общински бюджет, ПУДООС, СПРЗСР, външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	Благоустрояване и изграждане на паркове, зелени площи, зони за отдих, детски площадки, паркинги, велоалеи и други обществени територии	Без проектна готовност	72	480	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	Благоустрояване на обслужващата среда в ромския квартал: изграждане на тротоари, асфалтиране на улици, поставяне на улично осветление, поставяне на допълнителни контейнери за смет, изграждане на детски площадки и кътове за отдих	Без проектна готовност	72	450	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.7.	Ремонт, оборудване и подобряване на прилежащи пространства на ОУ "Христо Ботев" в с.Брестница, общ.Ябланица	Одобрен	72	278	ПРСР, МИГ Ябланица Правец
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	Изграждане на пречиствателна станция за питейни води в Златна Панега, която да обслужва Луковит, Червен бряг и община Ябланица	Без проектна готовност	72	25 000	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране

Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	"Реконструкция на LOV1257 35847 "/III - 358, Гложене - Ябланица / - Малък Извор - Граница общ. (Ябланица - Тетевен) - за повишаване качеството на транспортния достъп до Манастира "Св. Георги Победоносец" - Паметник на културата с национално значение", с дължина 8,160 км.	Без проектна готовност	24	700	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране
Приоритет 3	Мярка 3.1.8.	Съвместно управление и поддържане на защитените територии и опазване на биологичното разнообразие съвместно със съседните общини	Без проектна готовност	72	**250,000**	Общински бюджет, ОПОС
Приоритет 3	Мярка 3.2.1	Почистване на коритата на наличните реки с цел превенция от наводнения и предотвратяване на свлачищните процеси	Без проектна готовност	72	1 600,000	Общински бюджет, ОПОС
Приоритет 3	Мярка 3.2.1	Аварийно-възстановителни работи по почистване и укрепване за възстановяване и осигуряване на проводимостта на речно корито-дере, в регулационните граници на гр. Ябланица, община Ябланица	Одобрен	24	4 352	Междуведомствена комисия към МС
Приоритет 3	Мярка 3.2.1	Аварийно възстановителни работи по почистване и възстановяване на проводимостта на речно корито, приток на р.Вит, в регулационните граници на с.Малък извор, община Ябланица	Одобрен	24	706	Междуведомствена комисия към МС
Приоритет 3	Мярка 3.2.1	Организиране на екологични клубове с подрастващите с цел подобряване на тяхната информираност за биологичното разнообразие	Без проектна готовност	60	60	Общински бюджет, Програма Образование, Швейцарска програма
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	Предотвратяване образуването и почистване на нерегламентираните сметища в общината	Без проектна готовност	72	270	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	Разширяване на системата за разделно събиране на биоразградими отпадъци	Без проектна готовност	72	270	Общински бюджет, ОПОС, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 3	Мярка 3.2.2.	Поставяне на кошчета в различните населени места на общината с цел подобряване на хигиената на обществените места	Без проектна готовност	72	35	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	Обновяване на офис техниката в общината с цел създаване на по-добри условия за труд на общинските служители	Без проектна готовност	72	70	Общински бюджет, МС, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	Преминаване към електронно предоставяне на административните услуги	Без проектна готовност	72	170	Общински бюджет, МС, външно финансиране

Приоритет 4	Мярка 4.1.1.	Повишаване капацитета на местната общност, чрез участие в семинари, обучителни курсове и информационни срещи	Без проектна готовност	72	90	Общински бюджет, МС, ИПА, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.1.2.	Обмен на опит с европейски общини и въвеждане на добри практики за подобряване на ефективността в работата на общинските служители	Без проектна готовност	72	100	Общински бюджет, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.1.2.	Изграждане на устойчиви партньорства и провеждане на съвместни публични инициативи с всички заинтересовани страни на територията на общината	Без проектна готовност	72	25	Общински бюджет, ИПА, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.1.2.	Повишаване на професионалната компетентност на служителите в администрацията за по-резултатно изпълнение на служебните им задължения	Без проектна готовност	72	80	Общински бюджет, ИПА, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	Разнообразяване на общинските услуги и подобряване достъпа до услуги за гражданите	Без проектна готовност	72	150	Общински бюджет, Добро управление, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.1.3.	Подобряване публичността на административните услуги и повишаване на административната култура, ориентирана към нуждите на обществото	Без проектна готовност	72	6	Общински бюджет, Добро управление, външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	Активно използване на информационните и комуникационните технологии в училищата за повишаване качеството на образованието и придобитите умения	С известна проектна готовност	72	80	Общински и държавен бюджет, Програма Образование
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	Разнообразяване на професионално образование с цел задоволяване изискванията на пазара на труда	Без проектна готовност	72	250	ПРЧР, Национален бюджет, Програма Образование, Частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.2.1.	Използване на извънкласните дейности за допълване на образователните потребности на изоставащите ученици, намаляване на функционалната неграмотност и подобряване на мотивацията им за по-добро образование	С известна проектна готовност	72	300	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране
Приоритет 6	Мярка 4.2.1.	Повишаване квалификацията на учителите в областта на новите технологии, онлайн обучението и придобиването на умения за работа с деца от уязвими социални групи и техните семейства	С известна проектна готовност	72	70	Общински и държавен бюджет, Програма Образование, Външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	Ремонт на сградите на училищата и детските градини, осигуряване на енергийна ефективност и инсталации от възобновяеми енергийни източници	Без проектна готовност	72	400	Общински бюджет, СПРЗСР, Външно финансиране

Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	Обновяване оборудването на учебните кабинети, образователните лаборатории, работилниците и спортните съоръжения- Обновяване оборудването на учебните кабинети, образователните лаборатории, работилниците и спортните съоръжения	Без проектна готовност	72	350	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	Закупуване за нуждите на училищата на таблети, лап топи и карти за интернет за деца от семейства с нисък социален статус	Без проектна готовност	72	250	Общински бюджет, Програма Образование, Външно финансиране
Приоритет 4	Мярка 4.2.2.	Вертикална планировка, озеленяване и изграждане на детски съоръжения за нуждите на ДГ "Райна Княгиня" гр.Ябланица	Одобрен	12	82	ПРСР
Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	Ремонт и обновяване на бившата поликлиника в Ябланица	Без проектна готовност	24	150	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.3.1.	Закупуване на необходимото оборудване/специализиран транспорт за подобряване на здравните грижи за населението	Без проектна готовност	24	120	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.3.2	Повишаване броя на лекарите и стоматолозите, за да се осигури качествено обслужване на местното население	Без проектна готовност	72	60	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.3.2	Създаване на условия за осигуряване на мобилност на медицинските услуги с цел обслужване на гражданите от селата на община Ябланица	Без проектна готовност	72	70	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.3.2	Създаване на условия за осигуряване на лекарства в селата на общината	Без проектна готовност	72	20	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	Изграждане на Социална зона „Слънчев край“ за осигуряване на ПУП за социално слаби. Обособяване на зоната и изграждане на комуникационната й инфраструктура	С известна проектна готовност	36	550	Общински бюджет, Външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	Изграждане на Дневен център за възрастни хора	Без проектна готовност	36	250	Общински бюджет, Фонд “Социална закрила", частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.4.1.	Изграждане на Център за здравни и социални услуги	Без проектна готовност	36	150	Общински бюджет, Фонд “Социална закрила", частни инвестиции

Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	Закупуване на специализирани транспортни средства за осигуряване на необходимата мобилност на социалните услуги	Без проектна готовност	36	120	Общински бюджет, Програма Храни и основно материално подпомагане
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	Увеличаване броя и капацитета на предоставените социални услуги в общността	Без проектна готовност	72	180	Общински бюджет, Програма Храни и основно материално подпомагане
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	Патронажна грижа + , община Ябланица	Одобрен	12	44	МТСП
Приоритет 4	Мярка 4.4.2.	Топъл обяд в условията на COVID 19, общ.Ябланица	Проектна готовност	12	31	АСП
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	Подобряване достъпа и благоустроеността на природните и културните забележителности	Без проектна готовност	36	300	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	Подобряване на визуализацията на културните и природните обекти, чрез въвеждане на новите техники и технологии основани на 3D изображенията	Без проектна готовност	36	400	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП
Приоритет 4	Мярка 4.5.1.	Разширяване на маркетинговата и рекламната дейност на културното и екологичното наследство и тяхното социализиране	Без проектна готовност	72	250	Общински бюджет, външно финансиране, „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" на ФМ на ЕИП
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	Подобряване имиджа на културните институции, чрез обновяване на сградния фонд и осигуряване на енергийната им ефективност	Без проектна готовност	72	300	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	Доставка на необходимото оборудване и обзавеждане, обезпечаващи провеждането на различни празници, обичаи и културни събития на територията на общината	Без проектна готовност	72	150	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.2.	Възстановяване и опазване на религиозните храмове на територията на община Ябланица	Без проектна готовност	72	450	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции

Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	Провеждане на Фестивала на халвата и превръщането му в културно събитие от национално значение	С известна проектна готовност	72	80	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	Активна работа на читалищата с децата от училищата, намиращи се на територията със засилено внимание върху ромите	Без проектна готовност	72	40	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.3.	Интеграция на малцинствата, чрез реализацията на: театрални и концертни представления; литературно четене; училищни представления; конкурси за – танц, песен, рисунка, снимки, приложно изкуство и др.	С известна проектна готовност	72	80	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	Поддържане и обновяване на спортната зала и прилежащата към нея спортна инфраструктура	Без проектна готовност	72	100	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	Изграждане на плувен басейн	Без проектна готовност	36	270	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	Изграждане на фитнеси на открито и закрито	Без проектна готовност	72	150	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.4.	Изграждане на площадка за делтапланери на Драгоица	Без проектна готовност	36	200	Общински бюджет, СПРЗСР, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	Утвърждаване на местните спортни клубове и подкрепа за младите спортни таланти	Без проектна готовност	72	120	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	Реализиране на съвместни спортни инициативи със съседните общини	Без проектна готовност	72	70	Общински бюджет, ММС, външно финансиране, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	Изграждане на Младежки клуб по гражданско образование /Младежки парламент, запознаване с основните държавни институции, с човешките права, с правата на децата и др./	Без проектна готовност	24	10	Общински бюджет, външно финансиране, European Youth Foundation/EYF/, частни инвестиции
Приоритет 4	Мярка 4.5.5.	Подкрепа за създаване на НПО на ромската общност, включително на женски и младежки структури, които да работят по образователни и други теми за подобряване социалната среда в ромската общност	С известна проектна готовност	24	5	Общински бюджет, външно финансиране, частни инвестиции
				ОБЩО:	**64397**	

Приложение № 2 Индикативна финансова таблица

/хил. лв./

Период 2021-2027	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
Приоритет 1	201	0,17	82	0,07	7 250	6,07	3 076	2,57	10 609	8,88
Приоритет 2	28	0,02	79	0,07	825	0,69	73	0,06	1 005	0,84
Приоритет 3	879	0,74	623	0,52	92 096	77,09	488	0,41	94 086	78,76
Приоритет 4	1 028	0,86	523	0,44	11 233	9,40	982	0,82	13 766	11,52
ОБЩО	2136	1,79	1307	1,09	111404	93,25	4619	3,87	119466	100,00

Приложение № 3 Матрица на индикаторите

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО НА ОБЩИНА ЯБЛАНИЦА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

Индикатори за продукт					
Приоритет, мярка	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Източник на информация**	**Период на отчитане**	**Целева стойност**
Приоритет 1: Изграждане на съвременна, иновативна и конкурентоспособна общинска икономика					
	Описание на индикатора	***хил. лв., бр., % и др.***	***НСИ, Общината, Агенция за МСП,Агенция по заетостта и др.***	***6 мес., 1 год. и т.н.***	***Към края на периода***
Приоритет 1	**Мярка 1.1.1. Стимулиране на местното предприемачество**				
Приоритет 1	Нефинансови предприятия на 1000 д. от населението	*Брой*	*НСИ*	*1 г.*	*10*
Приоритет 1	Разкрити нови предприятия, базирани на местни суровини	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*4*
Приоритет 1	МСП, инвестиращи в нови технологии	*Брой*	*Агенция за МСП*	*2 г.*	*4*
Приоритет 1	**Мярка 1.1.2. Привличане на външни инвеститори**				
Приоритет 1	Изградена Западна Индустриална зона	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*1*
Приоритет 1	Приети документи на общината, свързани с привличане на инвестиции	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*2*

Приоритет 1	Участие на общината в инвестиционни инициативи (бизнес форуми, панаири и др.)	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*4*
Приоритет 1	Осигурени облекчения за инвеститорите	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*3*
Приоритет 1	**Мярка 1.1.3. Създаване на публично-частни партньорства и инициативи за икономическо и социално развитие**				
Приоритет 1	Изградени публично-частни партньорства	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*4*
Приоритет 1	Създаване на каталог с информация за свободните общински терени	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*1*
Приоритет 1	**Мярка 1.1.4. Стимулиране на сътрудничеството и партньорството в различни области и на различни равнища**				
Приоритет 1	Реализиране на междуобщински проекти	*Брой*	*Община Ябланица*	*4г.*	*5*
Приоритет 1	Изградени международни контакти	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*2*
Приоритет 1	**Мярка 1.2.1. Прилагане на продуктови, екологични и социални промени за производство и преработка на земеделска продукция**				
Приоритет 1	Сертифицирано биологично селскостопанско производство	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*2*
Приоритет 1	Изградени преработвателни предприятия на селскостопанска продукция	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*2*
Приоритет 1	**Мярка 1.2.2. Развитие на животновъдството**				
Приоритет 1	Създаване на нови животновъдни ферми	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*2*
Приоритет 1	Създаване на обекти за изкупуване и преработка на	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*1*

	животински продукти				
Приоритет 1	**Мярка 1.2.3. Осъвременяване и подпомагане развитието на иновативно и ефективно селско стопанство**				
Приоритет 1	Стартова помощ за развитие на малки стопанства от млади фермери	*Брой*	*ДФЗ*	*4 г.*	*4*
Приоритет 1	Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за реализация на земеделски продукти и храни	*Брой*	*ДФЗ*	*4 г.*	*2*
Приоритет 1	**Мярка 1.2.4. Поддържане и развитие на горските ресурси**				
Приоритет 1	Разработване на Горскостопански план	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*1*
Приоритет 1	Залесяване на неземеделски земи и ерозирали почви	*Дка*	*ТП „ДГС Тетевен“*	*4 г.*	*50*
Приоритет 1	**Мярка 1.3.1. Изграждане на туристическа и техническа инфраструктура**				
Приоритет 1	Подобрен достъп до туристически обекти	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*3*
Приоритет 1	Изградени/обновени екопътеки	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*2*
Приоритет 1	**Мярка 1.3.2. Създаване на интегрирани туристически продукти и активен маркетинг на туристическите обекти**				
Приоритет 1	Създаване на общинска стратегия и програма за развитие на туризма	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*1*
Приоритет 1	Обслужвани междуобщински туристически маршрути	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*2*
Приоритет 1	Изграждане на ТИЦ	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*1*
Приоритет 2: Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите и					

интеграция на малцинствените общности					
Приоритет 2	**Мярка 2.1.1. Насърчаване на работодателите за наемане на работа на представителите на уязвимите социални групи**				
Приоритет 2	Осигуряване на заетост на младежи до 29 годишна възраст	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*5*
Приоритет 2	Квалифицирани и преквалифицирани представители на уязвимите социални групи	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*15*
Приоритет 2	Назначени допълнителен брой роми като здравни медиатори	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*3*
Приоритет 2	**Мярка 2.1.2. Стимулиране на самостоятелна заетост, развитие на предприемачество и създаване на нови предприятия**				
Приоритет 2	Предприемачи стартиращи самостоятелна стопанска дейност	*Брой*	*НСИ*	*4 г.*	*5*
Приоритет 2	**Мярка 2.1.3. Подобряване условията на труд и повишаване на доходите на заетите лица**				
Приоритет 2	Подобрени условия и повишена безопасност на труда в предприятията	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*4*
Приоритет 2	Повишени приходи за МСП	*%*	*НСИ*	*3 г.*	*10%*
Приоритет 2	**Мярка 2.2.1. Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила**				
Приоритет 2	Проведени обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица;	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*6*
Приоритет 2	Обучени безработни лица	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*30*

Приоритет 2	Осигурена заетост на роми	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*20*
Приоритет 2	**Мярка 2.2.2. <u>Превенция на отпадането от пазара на труда</u>**				
Приоритет 2	Проведени курсове за преквалификация на заетите работници	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*5*
Приоритет 2	Осигурена подкрепа за бизнеса от страна на местната власт	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*4*
Приоритет 2	**Мярка 2.3.1. Адаптиране на хората в неравностойно положение към изискванията на трудовия пазар**				
Приоритет 2	Създадени социални предприятия	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*1*
Приоритет 2	Осигурени работни места за хора с увреждания	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*2*
Приоритет 2	**Мярка 2.3.2. Интегриране на маргинализираните общности в обществения живот**				
Приоритет 2	Включени роми в субсидираната заетост	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*25*
Приоритет 2	Повишаване броя на завършилите средно образование роми	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*30*
Приоритет 2	Включени млади роми в различни форми на извънкласна дейност	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*30*
Приоритет 3: Изграждане на устойчива инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство					
Приоритет 3	**Мярка 3.1.1.Ремонт и реконструкция на общинската пътна и улична мрежа**				
Приоритет 3	Реконструкция и рехабилитация на общинската пътна мрежа	*км*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*15*

Приоритет 3	Доизграждане на околовръстния път на Ябланица	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 3	Ремонт и реконструкция на уличната мрежа	*м.*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*140 000*
Приоритет 3	**Мярка 3.1.2. Изграждане на нова и реконструкция на съществуващата водоснабдителна и канализационна инфраструктура**				
Приоритет 3	Потребители ползващи услугата водоснабдяване		*ВиК Ловеч*	*7 г.*	*4 350*
Приоритет 3	Потребители ползващи услугата отвеждане и пречистване		*ВиК Ловеч*	*7 г.*	*920*
Приоритет 3	Изграждане на Пречиствателна станция за питейни води с община Тетевен	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 3	**Мярка 3.1.3. Подобряване качеството и обхвата на съобщителната техника и оборудването**				
Приоритет 3	Осигуряване на широколентов интернет до всички населени места в общината	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*8*
Приоритет 3	Изграждане на нови точки за видеонаблюдение	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*6*
Приоритет 3	**Мярка 3.1.4. Борба с климатичните промени**				
Приоритет 3	Развитие на кръгова икономика, прилагайки устойчива продуктова политика, използваща по-малко материали и гарантирайки тяхното повторно използване и рециклиране	*Брой технологични процеси за рециклиране*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*4*

Приоритет 3	Отстранени или стабилизирани свлачищни процеси	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*5*
Приоритет 3	Предприети мерки за борба с ерозията на почвите	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*3*
Приоритет 3	**Мярка 3.1.5. Повишаване на енергийната ефективност и насърчаване и използването на енергия от възобновяеми източници /ЕВИ/**				
Приоритет 3	Разработване на стратегически документи по енергийна ефективност/за въвеждане на енергоспестяващи мерки	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*2*
Приоритет 3	Изграждане на ЕВИ	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*3*
Приоритет 3	Изграждане на високоефективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия/когенерация/	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*2*
Приоритет 3	**Мярка 3.1.6. Планиране устройството на територията**				
Приоритет 3	Създаване на Общ устройствен план на общината	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 3	Паспортизация на всички общински сгради - описание на сградния фонд и съоръженията	*%*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*100%*
Приоритет 3	**Мярка 3.1.7. Благоустрояване , озеленяване и обновяване на населените места**				
Приоритет 3	Изграждане на покрит пазар в гр.Ябланица	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*1*
Приоритет 3	Благоустрояване и изграждане на паркове, зелени площи, зони	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*5*

	за отдих, детски площадки, паркинги, велоалеи и други обществени територии				
Приоритет 3	**Мярка 3.1.8. Междуобщински инициативи подобряващи регионалното развитие и качеството на живот на територията**				
Приоритет 3	Газифициране на територията съвместно с община Тетевен	*Бой населени места*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 3	„Реконструкция на LOV127 3847“ /III – 38, Гложене – Ябланица/ - Малък Извор – Граница общ.(Ябланица – Тетевен)	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*1*
Приоритет 3	**Мярка 3.2.1. Опазване на природните ресурси на територията**				
Приоритет 3	Разработване на Програма за опазване на околната среда	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*1*
Приоритет 3	Организиране на екологични клубове с подрастващите с цел подобряване на тяхната информираност за биологичното разнообразие	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*3*
Приоритет 3	**Мярка 3.2.2. Подобряване управлението на отпадъците**				
Приоритет 3	Поставяне на кошчета за боклук в различните населени места на общината-места за обществено ползване	*Брой населени места*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*3*
Приоритет 3	Изграждане на площадки за събиране на различни видове отпадъци	*Брой площадки*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*2*

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги					
Приоритет 4	**Мярка 4.1.1. Повишаване на административния и институционален капацитет**				
Приоритет 4	Електронно предоставени административни услуги	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*10*
Приоритет 4	Обучение на общностни/социални медиатори и младежки работници	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*6*
Приоритет 4	**Мярка 4.1.2. Подобряване на квалификацията и уменията на служителите в администрацията**				
Приоритет 4	Провеждане на съвместни обучения с заинтересованите страни на територията на общината	*Брой обучения*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*25*
Приоритет 4	Повишаване на професионалната компетентност на служителите в администрацията за по-резултатно изпълнение на служебните им задължения	*Брой обучени*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*28*
Приоритет 4	**Мярка 4.1.3. Повишаване информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията**				
Приоритет 4	Издадени информационни бюлетини	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*12*
Приоритет 4	Поставяне на информационно табло в центъра на гр. Ябланица	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*1*

Приоритет 4	**Мярка 4.2.1. Подобряване достъпа до образование**				
Приоритет 4	Използване на извънкласните форми на обучение чрез провеждане на различни клубни занимания	*Брой клубове*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*10*
Приоритет 4	Намален брой на отпадналите от образователната система /средно образование/ деца и младежи	%	*Община Ябланица*	*3 г.*	*30%*
Приоритет 4	**Мярка 4.2.2. Обновяване на материалната и техническа база в училищата за задоволяване нуждите на учениците**				
Приоритет 4	Ремонт на сградите на училищата и детските градини	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*2*
Приоритет 4	Обновяване на училищното оборудване	*Брой училища*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*3*
Приоритет 4	**Мярка 4.3.1. Подобряване на материално — техническата база в здравеопазването**				
Приоритет 4	Ремонт и обновяване на бившата поликлиника в Ябланица	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 4	Закупуване на необходимото оборудване/специализиран транспорт за подобряване на здравните грижи за населението	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 4	**Мярка 4.3.2. Подобряване достъпа до здравни услуги и повишаване на тяхното качество**				
Приоритет 4	Повишаване броя на лекарите и стоматолозите	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*2*
Приоритет 4	Допълнително назначаване на	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*2*

	здравни медиатори, които да работят с ромската общност				
Приоритет 4	**Мярка 4.4.1. Изграждане и обновяване на социалната инфраструктура на територията на община Ябланица**				
Приоритет 4	Инфраструктурно изграждане на Социална зона „Слънчев край“	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 4	Изграждане на Дневен център за възрастни хора	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 4	**Мярка 4.4.2. Подобряване качеството и достъпа до социални услуги в общността**				
Приоритет 4	Създаване на интегрирани продукти за предоставяне на услуги в домашна среда към домашния социален патронаж	*Брой*	*Община Ябланица*	*1 г.*	*1*
Приоритет 4	Интегриране на социалните услуги с общините Тетевен и Луковит	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*2*
Приоритет 4	Предоставяне на услугите „Личен асистент", „Социален асистент" и „Домашен помощник"	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*3*
Приоритет 4	**Мярка 4.5.1.Инвестиции, свързани с опазване, възстановяване и използване на културното и природното наследство**				
Приоритет 4	Подобряване достъпа и благоустроеността на природните и културните забележителности	*Брой*	*Община Ябланица*	*4 г.*	*3*
Приоритет 4	Провеждане на археологически разкопки и реставрация на	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*

	археологическите обекти				
Приоритет 4	**Мярка 4.5.2. Обновяване, ремонт и оборудване на културните институции**				
Приоритет 4	Обособяване и обзавеждане на помещения в читалищата за занимания	*Брой*	*Община Ябланица*	*3 г.*	*3*
Приоритет 4	Възстановяване и опазване на религиозните храмове на територията на община Ябланица	*Брой*	*Община Ябланица*	*7 г.*	*1*
Приоритет 4	**Мярка 4.5.3. Развитие на художествена самодейност и организиране на културни събития на територията**				
Приоритет 4	Създаване на Етнографска сбирка	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*1*
Приоритет 4	Провеждане на Фестивала на халвата	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*4*
Приоритет 4	Разширяване обхвата на събитията включени в Културния годишен календар	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*3*
Приоритет 4	Организиране на извънкласни занимания за ромските деца	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*4*
Приоритет 4	**Мярка 4.5.4. Поддържане, модернизиране и изграждане на спортна инфраструктура**				
Приоритет 4	Изграждане и обновяване на съществуващи спортни площадки и други спортни съоръжения	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*5*
Приоритет 4	Изграждане на площадка за делтапланери на Драгоица	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*1*

Приоритет 4	Изграждане на трасе за мото крос	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*1*
Приоритет 4	Изграждане на площадка за фитнес на открито	*Брой*	*Община Ябланица*	*4*	*1*
Приоритет 4	Изграждане на игрище за плажен волейбол	*Брой*	*Община Ябланица*	*2*	*1*
Приоритет 4	**Мярка 4.5.5. Активизиране на дейността на спортните и младежки клубове**				
Приоритет 4	Провеждане на съвместни спортни инициативи със съседните общини	*Брой*	*Община Ябланица*	*6 г.*	*12*
Приоритет 4	Изграждане на Младежки клуб по гражданско образование	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*1*
Приоритет 4	Подкрепа за създаване на НПО на ромската общност	*Брой*	*Община Ябланица*	*2 г.*	*1*

Индикатори за резултат						
Стратегическа цел	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Източник на информация**	**Период на отчитане**	**Базова стойност**	**Целева стойност**
	Описание на индикатора	*хил. лв., бр., % и др.*	*НСИ, Общината, Агенция за МСП, Агенция по заетостта и др.*	*6 мес., 1 год. И т.н.*	*Към началото на периода*	*Към края на периода*
	Специфична цел 1.1. Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, чрез привличане, задържане и подкрепа на инвеститорите в секторите: промишленост, селско стопанство, туризъм и др.					
Специфична цел 1.1.	Размер на привлечени средства от външни източници (ОП, други Национални програми)	Хил. лв.	Община Ябланица	1 г.	100	200
Специфична цел 1.1.	Действащи микропредприятия на територията	Брой	НСИ	1 г.	178	187
Специфична цел 1.1.	Действащи малки предприятия	Брой	НСИ	1 г.	21	24

Специфична цел 1.1.	Нетни приходи от продажби	Хил. лв.	НСИ	1 г.	169 000 (2018 г.)	178 000
Специфична цел 1.1.	Печалби	Хил. лв.	НСИ	1 г.	7 514 (2018 г.)	8 100
	Специфична цел 1.2. Устойчиво развитие на селското стопанство					
Специфична цел 1.2.	Регистрирани земеделски стопани	Брой	Областна служба „Земеделие“ – гр Ловеч	1 г.	104 (2019 г.)	130
Специфична цел 1.2.	Ниви	Дка	Областна служба „Земеделие“ – гр Ловеч	1 г.	61143 (2019 г.)	61338
Специфична цел 1.2.	Трайни насаждения /овощни /	Дка	Областна служба „Земеделие“ – гр Ловеч	1 г.	5867 (2019 г.)	5970
	Специфична цел 1.3. Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на местното природно и културно наследство					
Специфична цел 1.3.	Изработени ПУП на зони за туризъм	Брой	Община Ябланица	1 година	0	1
Специфична цел 1.3.	Приходи от нощувки	Лв.	Община Ябланица	1 година	1528 (2019 г.)	2500
Специфична цел 1.3.	Интегрирани туристически маршрути със съседни общини	Брой	Община Ябланица	2 година	0	1
Специфична цел 1.3.	Изграждане на Зона за туризъм, културно и историческо наследство	Брой	Община Ябланица	4 години	0	1
	Специфична цел 2.1. Намаляване на безработицата, чрез увеличаване на заетостта и създаването на нови работни места					
Специфична цел 2.1.	Равнище на безработица	%	РСЗ	6 месеца	28,8 (2020 г.)	17,0
Специфична цел 2.1.	Заети лица	Брой	НСИ	1 г.	1063 (2018 г.)	1230
Специфична цел 2.1.	Наети лица	Брой	НСИ	1 г.	912 (2018 г.)	960
	Специфична цел 2.2. Постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда, чрез повишаване качеството на човешките ресурси					
Специфична цел 2.2.	Намаляване броя на продължително безработните	Брой	РСЗ	1 г.	208 (2019 г.)	160

Специфична цел 2.2.	Намаляване броя на безработните с начално и по-ниско образование	Брой	РСЗ	1 г.	197 (2019 г.)	170
Специфична цел 2.2.	Увеличаване броя на професионално обучените	Брой	Община Ябланица	1 г.	11 (2019 г.)	33
	Специфична цел 2.3. Насърчаване на социалното включване и на трудовата активност на групите намиращи се в неравностойно положение					
Специфична цел 2.3.	Осигуряване на патронажна грижа	Брой	Община Ябланица	1 г.	94 (2019 г.)	115
Специфична цел 2.3.	Обслужени представители на уязвимите социални групи по Закона за интеграция на хората с увреждания	Брой	ДСП - Луковит	1 г.	1298 (2019 г.)	1320
Специфична цел 2.3.	Обслужени представители на уязвимите социални групи по Закона за социалното подпомагане	Брой	ДСП - Луковит	1 г.	745 (2019 г.)	780
	Специфична цел 3.1. Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване на жизнената среда					
Специфична цел 3.1.	Обновена улична мрежа	Метри кв.	Община Ябланица	1 г.	5266 (2019 г.)	5 350
Специфична цел 3.1.	Ремонтирана пътна мрежа Общо 122.6 км	%	Община Ябланица	1 г.	4,5% (2019 г.)	10%
Специфична цел 3.1.	Реални загуби от вода по водопроводната мрежа – 178 км	%	ВиК Ловеч	1 г.	20.87% (2019 г.)	15%
Специфична цел 3.1.	Брой потребители ползващи услугата отвеждане	Брой	ВиК Ловеч	1 г.	855 (2019 г.)	1000
Специфична цел 3.1.	Изградени и работещи трафопоста	Брой	„ЧЕЗ Разпределение България" АД	1 г.	83 (2019 г.)	90
Специфична цел 3.1.	Общо пренесена ел.енергия	MWh	„ЧЕЗ Разпределение България" АД	1 г.	16 874 (2019 г.)	17 200
Специфична цел 3.1.	Население, ползващо широколентов достъп до Интернет	%	Интернет доставчици	3 години	20%	50%
	Специфична цел 3.2. Опазване на околната среда и биоразнообразието за устойчиво използване на природните					

	ресурси					
Специфична цел 3.2.	Почистване на коритата на наличните реки с цел превенция от наводнения и предотвратяване на свлачищните процеси	Брой	Община Ябланица	1 г.	1 (2019 г.)	4
Специфична цел 3.2.	Предприятия с наложени санкции за замърсяване на атмосферния въздух	Брой	Община Ябланица	1 г.	0 (2020 г.)	0
Специфична цел 3.2.	Техническо оборудване и обслужване е осигурено и за разделното събиране на отпадъците и за тяхното транспортиране да обектите за преработка	Брой	Община Ябланица	1 г.	0 (2020 г.)	20
Специфична цел 3.2.	Събрано количество битови отпадъци	Тона	Община Ябланица	1 г.	1 309,57 (2019 г.)	1 250
	Специфична цел 4.1. Повишаване на институционалния капацитет, чрез подобряване на компетентността и качеството на административните услуги					
Специфична цел 4.1.	Обучени общински специалисти	Брой	Община Ябланица	1 г.	15 (2019 г.)	30
Специфична цел 4.1.	Предлагани административни услуги	Брой	Община Ябланица	1 г.	105 (2020 г.)	115
	Специфична цел 4.2. Подобряване качеството на образование на територията					
Специфична цел 4.2.	Записани деца в детските градини	%	Община Ябланица	1 г.	95 (2019-2020 г.)	100
Специфична цел 4.2.	Учащи в общообразователни и специални училища в VIII-XII клас	Брой	НСИ	1 г.	15 (2018-2019 г.)	25
Специфична цел 4.2.	Напуснали образователната система, Гимназиален етап	Брой	Община Ябланица	1 г.	24 (2019-2020 г.)	10
Специфична цел 4.2.	Напусналите основно образование	Брой	Община Ябланица	1 г.	44 (2018-	35

					2019 г.)	
	Специфична цел 4.3. Повишаване достъпа до качествени здравни услуги					
Специфична цел 4.3.	Осигурени специализирани прегледи	Брой	Община Ябланица	1 г.	4 (2020 г.)	6
Специфична цел 4.3.	Осигурени лекарски прегледи	Брой населени места	Община Ябланица	1 г.	3 (2020 г.)	3
Специфична цел 4.3.	Осигурена доставка на лекарства	Брой населени места	Община Ябланица	1 г.	1 (2020 г.)	3
	Специфична цел 4.4. Разширяване обхвата, вида и качеството на социалните услуги					
Специфична цел 4.4.	Реализирани проекти на територията на общината по национални социални програми	Брой	Община Ябланица	3 г.	2 (2020 г.)	4
Специфична цел 4.4.	Предлагани социални услуги на територията на общината	Брой	Община Ябланица	3 г.	4 (2018 - 2020 г.)	6
Специфична цел 4.4.	Обслужени лица на хора с увреждания	Брой	Община Ябланица	1 г.	185 (2018 г.)	200
Специфична цел 4.4.	Функционираща социална инфраструктура	Брой обекти	Община Ябланица	3 г.	2 (2020 г.)	4
Специфична цел 4.4.	Изграждане на инфраструктура на ПЗЗ „Слънчев край“	Брой	Община Ябланица	4 г.	0	1
	Специфична цел 4.5. Развитие на културата, културното и природното наследство, спорта и младежките дейности					
Специфична цел 4.5.	Културни обекти /читалища и музейна сбирка/	Брой	Община Ябланица	1 г.	9 (2020 г.)	9
Специфична цел 4.5.	Общински фестивали и празници	Брой	Община Ябланица	1 г.	3 (2019 г.)	4
Специфична цел 4.5.	Спортни съоръжения /Закрита спортна зала, игрище пред спортната зала, Стадион „Атанас“/	Брой	Община Ябланица	3 г.	3 (2020 г.)	5

Приложение № 4 Анализ на средата на ромската общност

Анализ за подготовка на План за Интегрирано Развитие на Община Ябланица за периода 2021-2027, касаеща ромската общност

Изготвен от Александра Райкова, експерт, Програма РОМАКТ

Ромите в община Ябланица са част от групата на „дасикане рома“ (български роми) и от подгрупите, предимно на „калайджиите“ и в по-малка част на „цуцуманите“. Ромският език е запазен сред ромите живеещи в общината. Религиозната им принадлежност е християнската. Преобладаващата част от ромското население в общината живее в град Ябланица и селата Брестница и Златна Панега.

По официални данни от Преброяването на населението през 2011 година ромите в Община Ябланица са 916 души, което съставлява около 15% от общото население на града.

По експертни оценки на община Ябланица, обаче, ромите живеещи на територията на общината съставляват около 35% (около 2100 души) от населението на община Ябланица, което по данни на общинската администрация наброява 6094 човека. Според Местната Активна Група на ромската общност (МАГ), броят на ромите, живеещи на територията на общината е около 2800 – 3000 роми.

През м. август 2020 г., МАГ проведе количествено изследване в ромските махали в град Ябланица и село Брестница с цел идентифициране на основните проблеми и нужди на ромите в тези населени места. Изследването обхвана определени на случаен принцип 80 ромски домакинства (60 от град Ябланица и 20 от с. Брестница), в които живеят общо 527 лица. Поради липсата на анкетирани домакинства от с. Златна Панега, където ситуацията на ромите се оценява като значително по-добра от представителите на Местната активна група, е възможно известно изкривяване на данните за цялостната ситуация на ромите в общината.

В периода август - октомври 2020 г. бяха проведени и серия качествени изследвания за ромите в общината:

- анализ на документи, статистически данни и данни от предходни изследвания;
- фокусирана групова дискусия с представители на Местната активна група на ромите;
- две експертни интервюта;

- наблюдения в кварталите в град Ябланица и с. Брестница.

По данни от количественото изследване, децата на възраст 0-18 години съставляват 47.8% от ромската общност (252 души от 527 изследвани лица) – много по-високи стойности от средните за същата възрастова група от възрастовата структура на населението в общината и в страната. Младите хора от 18-29 години съставляват 19.5% от ромската общност (103 от 527 изследвани лица). **Или общо децата и младежите на възраст от 0-29 години съставляват 67.3% от ромската общност.** Този висок дял на децата и младежите може да се разглежда като положителен демографски капитал за община Ябланица. За да не се превърне в предизвикателство, тези деца, младежи и семействата трябва да получат равен достъп до качествено образование и до здравните и социалните услуги на територията на общината, както и до по-добър шанс за трудова реализация и за подобряване на жилищните условия, в които живеят.

Наличието на такъв демографски капитал в община Ябланица налага **необходимост от прилагане на двоен подход за интегриране на идентифицираните нужди на ромската общност в дългосрочното планиране на общината**. От една страна е необходимо трансверсално планиране, при което нуждите на ромите се инкорпорират във всички стратегически цели, мерки и зони за въздействие в общината, а от друга страна е нужно планиране на специфично насочени цели и мерки за подобрение на ситуацията на ромската общност.

I. ОБРАЗОВАНИЕ

По наблюдения на Местната Активна Група на ромската общност и данни на общинската администрация в сравнение с предишни периоди, през последните години **съществува положителна тенденция за засилване на интереса на ромската общност към повишаване на образованието**.

Към настоящият момент, Местната Активна Група съобщава за 2 висшисти и 4 студенти от ромски произход в община Ябланица. От количественото изследване броят на установените роми със средно образование е 5.5% (29 души от 527), с основно са 8.9% (47 души от 527), 16.1% (85 души от 527) са завършили от 5 до 7 клас, 15.3% (81 души от 527) са с начално или по-ниско образование, а 6 % (32 души от 527) въобще не са посещавали училище.

В сравнение с други части на страната, броят на висшистите, студентите и среднистите сред ромите в община Ябланица е сравнително малък и дори незначителен . Но тъй като

в минали години в общината са липсвали студенти роми, а броят на средностите е бил по-малък от сегашния, промяната в последните години може да се счита за индикатор за **начало на формиране на положителната нагласа в общността за значението на образованието на ромските младежи, включително и за ромските момичета.**

На територията на общината се отчита и тенденция за повишаване на посещаемостта и задържане на децата в училище. Фактори (преди началото на пандемията), които допринасят за това са Междуинституционалният механизъм за обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и назначаването на образователни медиатори в училищата, които в настоящия момент са 4 на брой, назначени в четирите училища на територията на общината.

В град Ябланица няма практика на сегрегиране на паралелки по етнически признак. Но в селата Брестница и Златна Панега, които са с преобладаващ брой ромско население, особено в детеродна възраст, училищата са изцяло съставени от ученици роми.

Въпреки наличието на положителни тенденции в образователната сфера, количественото изследване дава възможност да се идентифицират следните проблеми:

- **Все още има деца в училищна и предучилищна възраст, които не посещават редовно училище.** По данни от количественото изследване 11.8% (19 деца от изследваните общо 161 на възраст от 7 до 18 години) не посещават редовно училище; 28% (8 деца на възраст 5-6 години от общо 28) и 50% (12 деца на възраст 3-4 години от общо 24) не посещават редовно детска градина. Причините, посочени за това при учениците са: често боледуване 1.8% , ранни съвместни съжителства 3.7%, бедност/липса на дрехи и обувки 4.34%. Причините, посочени за това при децата в предучилищна възраст са: 36.5% от родителите са посочили, че предпочитат да си гледат децата в къщи (причините за това са основно бедност и затруднения да плащат таксите за детските градини)) и 3.8% са посочили - бедност/липса на дрехи и обувки;
- **Лоши жилищните условия, в които живеят голяма част от ромските деца са пречка за пълноценно участие в образователния процес:** малки и многолюдни жилища (среден брой на домакинство - 6.5 човека), (среден размер на жилищата – 38,6 кв.м. и средно 1.9 обитавани стаи в жилище), липса на самостоятелно пространство за училищна подготовка и почивка, липса на инфраструктура и

достъп до електричество и течаща вода. В 85% от домакинствата няма детска стая, само 30% от децата спят в собствено легло, в останалите спят заедно с други деца, с родителите си или други роднини, а в 5% от домакинствата децата спят на пода с всички останали в една стая. В много от жилищата липсва течаща вода – 41.25 %, а 80% от домакинствата си осигуряват топла вода, като я затоплят на печка, в 45% от домакинствата ползват електричество от съседни къщи и нямат собствен електромер, а в 6.25% домакинства нямат електричество. В 77 % от домакинствата се пере на ръка, в корито. Външните тоалетни, липсата на канализация и изтичането на отпадни води на улицата, гъстата населеност на жилищата и недостатъчните условия за поддържане на добра хигиена (особено в условията на пандемия) увеличават риска от болести и заразяване с инфекции на децата и на техните семейства. **Липсата на обособено място за спане, учене и почивка доказано води до по-ниски резултати в образованието на децата и до по-висок дял на заболеваемостта при тях**.

- **Недостатъчна ангажираност и участие на родителите в подпомагане на образователния процес**. В 87.5% (70 от 80) от домакинствата се посочва, че и двамата родители се грижат основно за децата от 0 до 18 години. В 35% от домакинствата, освен двамата родители, бабата и дядото също се грижат за децата. В 5% от домакинствата основни грижи за децата се полагат от бабата и дядото в семейството. Това се случва в домакинства, в които родителите работят временно в чужбина.

Въпреки данните за висок процент на домакинства, в които се полагат грижи от страна и на двамата родителите и допълнително и от прародителите за децата в семейството, в 21.25% от домакинствата е посочено, че няма възрастен, който може да помага на децата да подготвят уроците и домашните си, поради ниското образователно ниво на членовете в домакинството.

Образователните институции все още отчитат недостатъчен интерес и участие на част от родителите в образователния процес. Едва в 50% от изследваните домакинства споделят, че поддържат редовен контакт с учителите на децата си. **Необходимо е провеждане на по-задълбочен анализ за идентифициране и преодоляване на пречки за по-интензивен контакт между образователните институции и родителите.** В количественото изследване проведено от МАГ причините за нередовния контакт с учителите, изтъкнати от родителите са: липсата на време -

13.75%, незнаене за какво да разговаря с учителя – 6.25%, липсата на интерес от страна на учителите към децата и родителите – 1.25%, поради притеснение да разговаря с учителя – 1.25%.

- **Ранното съвместно съжителство е друг проблем, поради който отпадат ученици от образователната система.** 10.1% (6 ученици са от 59 на възраст между 15-18 години) са отпаднали от образователната система поради ранно съвместно съжителство. В 26.5% от домакинствата е посочено, че в тяхното домакинство е имало ранно съвместно съжителство, въпреки, че към момента на провеждане на изследването повечето участници са навършили пълнолетие. Ранните съвместни съжителства се отчитат като проблем и от Местната Активна Група на ромската общност и от институциите на територията на общината. Тъй като ранните съжителства са феномен, който съществува отдавна в ромската общност в община Ябланица е необходимо планиране на дългосрочни и систематични интервенции, целящи промяна на нагласите сред всички възрастови групи в общността. Според Местната Активна Група и експертни оценки е необходимо от една страна да се засили междуинституционалното сътрудничество и интервенции с цел превенция, сигнализиране и интервенции при такива случаи, а от друга страна да се въведе общностна работа с акцент върху работата със семействата, жените и младежите.
- **Наличие на функционална неграмотност и ниски образователни постижения сред учениците.** По данни от количественото изследване 23% от учениците, завършили начална и по-висока степен на образование не могат да четат, пишат и смятат добре. По експертни оценки и според МАГ, причина за това е въвеждането на делегираните бюджети за образованието. Според МАГ и количественото изследване друга причина е недостатъчното внимание от страна на учителите към учениците, които седят на последните чинове в класните стаи (обикновено ромските деца). Внимание трябва да се обърне и на качеството на подготовката на уроците и домашните на учениците в занималнята, тъй като 22.5 % от изследваните (и приблизително половината от родителите на посещаващи занималня) са отговорили, че децата им не успяват да подготвят добре уроците и домашните си в занималнята. Сред изследваните домакинства, едва един родител е заявил, че детето му е с отличен успех в училище, а 8, че са с много добър такъв.

- **Липсва социална и институционална инфраструктура, която да предлага социални услуги и общностна работа, неформално образование и дейности за свободното време на децата и младежите.** Генерално около ромските махали липсва социална и институционална инфраструктура, която може да се ползва за общностна работа, да предлага възможности за дейности в свободното време, неформално образование и др. Около ромските махали липсват детски площадки, спортни площадки, еко кътове, дневни центрове, клубове и т.н. На територията на общината липсват НПО и младежки НПО, които да работят с общността и младежите в частност. В резултат, младежите се събират в свободното си време и при подходящи климатични условия около сградата на Дирекция социално подпомагане в центъра на града, а голяма част от безработните роми прекарват свободното си време на площада на град Ябланица. В населените места също липсва социална инфраструктура, общностна/социална и младежка работа с общността.

Основна цел: Осигуряване на достъп до качествено предучилищно, начално, основно и средно образование за всички деца. Мотивиране и подкрепа на ромските деца и младежи от община Ябланица да продължат образованието си в средни училища и университети, а рано отпадналите от училище – да получат втори шанс за вечерно, задочно или свободно завършване на по-висока образователна степен.

Количествени целеви индикатори:

- До 2025 г. 90% от ромските деца на възраст 4-6 години да бъдат обхванати в предучилищни форми на обучение. До 2027 г. делът им да достигне 95%.
- До 2025 г. 95% от ромските деца да бъдат обхванати и да завършат начално и основно образование – 1-7 клас. До 2027 г. делът им да достигне 97%.
- До 2025 г. 85% от ромските деца в четвърти и седми клас да покриват минималните изисквания при изпитите с външно оценяване. До 2027 г. делът им да достигне 90%.
- До 2025 г. 80% от ромските деца да продължават обучението си в средните училища и да завършват първа или втора степен на средно образование. До 2027 г. делът им да достигне 90%.
- До 2025 г. броят на ранните съжителства да намалее с 30% . До 2027 г. да намалее със 50%.

- До 2025 г. 10 ромски младежи, завършили средно образование, да продължават обучението си в колеж или университет До 2027 г. броят им да достигне 15.
- До 2025 г. общо 20 родители роми да бъдат включени в училищни настоятелства и родителски настоятелства към детски градини. До 2027 г. броят им да достигне 30.
- До 2025 г. общо 50 души, рано отпаднали от образователната система, да получат втори шанс за завършване на по-висока образователна степен. До 2027 г. броят им да достигне 70 души.

Мерки за постигане на основната цел и на количествените целеви индикатори:

- Въвеждане на обучение в новите технологии още от първи клас. Закупуване за нуждите на училищата на таблети и карти за интернет за ромските деца, които не разполагат с електронни устройства, интернет или ток или и двете. В случай на извънредно здравно положение да се осигури част от децата без достъп до електронни устройства и интернет да ползват по график училищните в компютърните кабинети на училището, в читалища или културни и информационни центрове и интернет клубове в близост да махалите им, а останалите да се раздават на деца, които имат възможност да учат в дома си;
- Повишаване на квалификацията на учители, които не владеят новите технологии и срещат затруднения за онлайн обучение на децата, или на такива, които нямат необходимите умения за работа с деца от уязвими групи и семейства;
- Обучение и назначаване на още образователни медиатори, които да мотивират родителите и децата да продължават образованието и квалификацията си, да съдействат за професионалната ориентация на децата, да подпомагат учителите при дистанционно обучение на учениците, за задълбочаване връзката между училището и ромските родители;
- Организиране на извънкласни дейности, допълващи образователните потребности на учениците и допринасящи за повишаване на интереса на децата към образованието и намаляване на функционалната неграмотност;
- Въвеждане на общностна/социална и младежка работа с ромската общност, за мотивиране на децата да продължават образованието и квалификацията си, за повишаване на социалните умения на представители на общността, организиране на дейности за свободното време на децата и младежите, работа по превенция на ранни съвместни съжителства, образование в човешки права и др.

- Обучение и назначаване на общностни/социални медиатори и младежки работници, които да могат да работят на терен с общността, да осъществяват посредничество за по-добър достъп до институции и услуги, да организират и провеждат обучителни дейности и др.
- Подкрепа за създаване на НПО на ромската общност, включително на женски и младежки структури, които да работят по образователни и други теми за подобряване ситуацията на ромската общност;
- Включване на родителите в училищни настоятелства и родителски съвети към детските градини. Планиране и провеждане на дейности за повишаване на ангажираността на родителите и участието им в образователния процес;
- Една голяма трудност в момента за децата е, че в домовете им нямат условия да учат, защото липсва пространство и няма възрастен, който да ги подкрепя. Това налага, освен занималните в училище, да се изграждат в близост до домовете на семействата, особено които са екстремно бедни, мултифункционални центрове, които предоставят пространство и менторство/коучинг от подготвени възрастни за справяне с уроците и домашните, за занимания по интереси, социализираща работа с деца и родители. В допълнение, понеже много от семействата нямат топла вода, пералня и хигиената трудно се поддържа при такива условия, в тези центрове, може да се осигури пералня и душ срещу поносима сума.
- Друг проблем е недостигът на средства за облекло, обувки, учебни пособия и за храна. Добре е да се предвиди засилване на материалното подпомагане на децата от най-бедните семейства – с безплатно столово хранене, с пакети за дрехи, обувки, пособия, безплатна детска кухня за бебета. Това може да се направи по проекти, с търсене на дарители, учредяване на общински фонд за стипендии за ученици и студенти и др.

II. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Сериозни и видими проблеми има и в жилищните условия на ромската общност в община Ябланица. Данните от количественото изследване сочат, че ромите живеят в гъсто населени жилища, средно 6.5 човека в жилище; малки жилища със средно 38.6 кв.м. площ, състоящи се средно от 1.9 стаи.

Едва една четвърт от изследваните оценяват къщите си като „масивни къщи“, 53% живеят в паянтови къщи, а 21% в бараки, които застрашават здравето и живота им. Една

четвърт от изследваните заявяват, че жилищата им са незаконно построени. Пак близо една четвърт не знаят чия е собствеността на жилището им.

В 41.25 %, от жилищата липсва течаща вода – като част от домакинствата се снабдяват с вода с кофи от съседите си, а 15 % от външни чешми, които се намират на разстояние до 1 км от жилището. 80% от домакинствата си осигуряват топла вода, като я затоплят на печка, в 45% от домакинствата ползват електричество от съседни къщи и нямат собствен електромер, а в 6.25% домакинства нямат електричество. В 77 % от домакинствата се пере на ръка, в корито. Само в една пета от жилищата има баня. 68% от изследваните ползват външна тоалетна, а 21% въобще нямат такава. Отпадните води при близо една трета се изливат в септична яма, при 5 % в реката или друго, а при цели 47,5 % отпадните води се изливат на улицата.

85% от изследваните домакинства се отопляват на дърва, а 15 % се отопляват с отпадъци и каквото намерят, което сериозно замърсява въздуха. Необходимо е в следващия период да се помисли и за възможности за подмяна на отоплението с екологични алтернативи.

Част от улиците в ромските квартали не са асфалтирани. Обслужващата среда е неблагоустроена - няма изградени тротоарни пространства, липсва улично осветление, а контейнерите за смет са недостатъчно на брой. Липсват детски площадки и паркови пространства.

Можем да заключим, че поне 75% от многочислените ромски домакинства на община Ябланица живеят при лоши жилищни условия в паянтови жилища и в бараки, с липсваща техническа и социална инфраструктура и оскъден достъп до комунални услуги.

Община Ябланица стартира процедура за отдаване на общински парцели на представители на уязвими групи за застрояване на жилища, като целта е премахване на обитаваните бараки в ромската махала в град Ябланица и подобряване на жилищните условия на около 200 от ромите в град Ябланица. **Необходимо е обмисляне и планиране и на меки мерки, които да съпътстват този процес.**

През 2020 година, с финансиране по проект на Програма РОМАКТ на СЕ и ЕК, община Ябланица премахна 50 годишно сметище на територията на ромската махала в Ябланица.

Необходимо е обмисляне на краткосрочни мерки в условията на пандемия като поставяне на контейнери с чиста вода, регулярно извозване и почистване на сметищата и др., които да подпомогнат борбата с пандемията.

Основна цел: Подобряване на жилищните условия на ромите

Количествени целеви индикатори:

- До 2025 г. продадени 25 общински имота, премахнати бараки от ромските махали и осигурени алтернативи за нови жилища на 200 човека. До 2027 г. построени 25 нови жилища в кв. „Слънчев край“ и изпълнена програма с меки мерки за подобряване качеството на живота на ромите;
- До 2025 г. изготвена оценка на жилища, които отговарят на условията за включване в ПУП и придобиване на статут на „търпимост“; До 2027 г. включени незконни жилища в ПУП и придобили статут на „търпимост“;
- До 2027 г. проведена оценка на нуждите и изградена ВиК в община Ябланица;
- До 2027 г. благоустрояване обслужваща среда на ромските махали: изграждени на тротоари, асфалтирани улици, поставено улично осветление, поставени допълнителни контейнери за смет, изградени на детски площадки и еко кътове за отдих.
- До 2025 г. подменено отопление в ромските махали с екологично отопление.

Мерки за постигане на основната цел и на количествените целеви индикатори:

- Продажба на общински имоти на социално слаби;
- Разработване и изпълнение на меки мерки за подпомагане на изграждане на нови жилища в кв. „Слънчев край“ за поддържането на правилата на обществения ред, хигиената и доброто състояние на жилищата и общите/околните пространства и за подпомагане на жителите на квартала да подобрят качеството си на живот;
- Включване в ПУП на незаконни жилища, които отговарят на условията за това. Да се изготви оценка на жилищата, които могат да придобият статут на „търпимост“ и да се подпомогнат собствениците им да кандидатстват и получат такъв статут;
- Оценка на нуждите и изграждане на ВиК;
- Благоустрояване на обслужващата среда: изграждане на тротоари, асфалтиране на улици, поставяне на улично осветление, поставяне на допълнителни контейнери за смет, изграждане на детски площадки и еко кътове за отдих.

- Подмяна на отоплението на ромски жилища с екологични алтернативи: печки на пелети, климатици.

III. ЗАЕТОСТ:

Друг съществен проблем на ромската общност в община Ябланица е липсата на заетост. По експертни оценки около 90% от ромите в община Ябланица са безработни. По данни от количественото изследване едва 8.15% от ромите имат постоянна трудова заетост, като 1.1% са наети на трудов договор, наети на граждански договор са 0.37%, а самонаети 3.79%.

Причините за това са, че от една страна едва 5.5% от ромите са със средно образование, а другите са с основно и по-ниско или без образование. От друга страна, на територията на общината липсват възможности за заетост.

Основен работодател за ромите на територията на община Ябланица се оказва самата община, която осигурява заетост на роми предимно **чрез включване в социални програми и проекти като лични асистенти, домашни помощници и др. Вероятно това е една от нишите, в които общината може да продължи да осигурява заетост**, тъй като демографската картина показва, че все по-голяма част от застаряващото население на общината ще има нужда от социални услуги, за предоставянето на които биха могли да бъдат обучени и хора с по-ниско образование.

Тъй като общината е географски и транспортно добре разположена и свързана с другите градове в областта и със столицата, голяма част от ромите (включително и жени) работят в строителния сектор в София като общи и строителни работници. Част от тях работят с трудови договори, но по-голямата част са заети без никакъв договор. Тъй като голяма част от тях са без документи за професионална квалификация, **провеждането на курсове за придобиване на квалификация като строителни работници за хора с ниска степен на образование би породило интерес в ромите, които работят в тази сфера и би повишило възможностите им да работят при по-добри условия и с по-добро заплащане.**

По експертни данни и наблюдения на МАГ, около 20 души са наети като работници в „Мебели Виденов“ в София, част от ромите работят в автотранспорта, в местни производствени цехове и в хранителната промишленост.

Част от ромите се занимават сезонно със събиране на билки и земеделска продукция.

Средното професионално училище в град Ябланица предлага обучение в специалностите автомонтьор с придобиване на свидетелство за управление на МПС и специалист в хранителната промишленост и паралелките са запълнени предимно с младежи от ромски произход.

По наблюдения на МАГ голяма част от ромите в Ябланица са работили и/или в момента работят (временно/ сезонно) в по-развити европейски страни-членки на ЕС – Германия, Великобритания, Белгия, Холандия и др. Спестяванията от трудовата емиграция се инвестират в подобряване на жилищните условия, издръжката на останалите в страната членове, решаване на неотложни здравни проблеми на член от домакинството, повишаване на образователното равнище и дигиталните умения на децата и подрастващите.

Друг аспект, който представителите на МАГ отчитат е, че в местните управления на полицията, пожарната и институциите на местно ниво няма назначени роми. **Според членовете на МАГ назначаването на представители на ромската общност в местните управления на полицията, пожарната, ДБТ и социалните служби би улеснило комуникацията и достъпа до услуги на ромската общност.**

Основна цел: Повишаване на нивото на заетостта сред ромите. Повишаване на броя на ниско образованите роми придобили професионална квалификация. Назначаване на роми на работа в институции на местно ниво и структурите на МВР.

Количествени целеви индикатори:

- До 2025 г. намаляване на безработицата сред ромското население с 10%, а до 2027 г. с 20%;
- До 2025 г. осигуряване на професионална квалификация за 60 нискообразовани роми, а до 2027 г. общо за 100;
- До 2025 г. осигурена заетост на 50 души в сферата на социалните услуги, а до 2027 г. на 70;
- До 2025 г. назначени 8 роми в местни институции и структури на МВР, а до 2027 г. броят им да нарастне на 10.

Мерки за постигане на основната цел и на количествените целеви индикатори

- Организиране на курсове за нискообразовани роми за придобиване на професионална квалификация за: строителни работници, дърводелци, специалисти в хранителната промишленост - сладкарство, ресторантьорство и др.;
- Обучение и осигуряване на заетост за роми като лични асистенти, домашни помощници и др. асистенти в предлагането на социални услуги;
- Организиране на срещи и разговори с местни работодатели за наемане на работа на роми;
- Назначаване на роми като медиатори и други в ДБТ, социалните служби, полицаи, пожарникари и др, с цел подобряване на достъпа до услуги, подобряване на комуникацията между институциите и ромската общност и др.

IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ:

Друг остър проблем на ромската общност е здравеопазването. По данни от количественото изследване 28.8 % от ромите са без здравни осигуровки. Около 1% нямат личен лекар, но вероятно в момента ситуацията е различна, тъй като на територията на общината остана само един ОПЛ и гражданите, които са с нередовни здравни осигуровки, не могат да се запишат при него. Общинската администрация прави усилия за привличане на друг/и ОПЛ, но засега те са неуспешни, въпреки допълнителните стимули, които общината предлага.

До момента общината не е разработвала проекти и програми със здравна насоченост. Наскоро, по инициатива на общината са проведени безплатни профилактични прегледи за установяване на рак на гърдата и болести на опорно-двигателния апарат.

През 2020 г. община Ябланица назначи на работа един здравен медиатор за работа с ромската общност, но **по експертни оценки и наблюдения на МАГ има нужда от назначаване на повече здравни медиатори, включително и в населените места.**

Генерално, ромите в община Ябланица не правят профилактика на здравни проблеми, а изчакват да се появи сериозна нужда от прегледи и лечение и тогава се заемат с него. Сред населението липсва информация за здравни права, здравословен начин на живот, профилактика на заболявания, семейно планиране и др.

Ниското ниво на информираност, заедно с лошите жилищни условия и бедността на ромското население са предпоставки за ниско качество и ниска продължителност на живота сред ромите.

На територията на общината няма изграден Център за социални и здравни услуги, но в момента има изграден Център за патронажна грижа. Той е създаден за 8 месеца в рамките на 2020 и има изградена база в рамките на проект, финансиран по ОПРЧР и персонал от 6 души. В момента персоналът на Центъра се занимава с раздаване на хранителни продукти, лекарства и заплащане на сметки. **Общината би могла, ако използва базата на настоящия Център за патронажна грижа, след изтичане на проекта, да създаде Център за социални и здравни услуги, като разшири и включи допълнителни дейности и персонал, от който може да се възползва не само ромската общност, но и всички граждани на общината.**

Основна цел: Повишаване на броя на здравноосигурените лица. Повишаване на информираността на ромското население по здравни въпроси. Предоставяне на здравни и социални услуги за общността.

Количествени целеви индикатори:

- До 2025 г. да се повиши броят на здравноосигурените лица с 5 % . До 2027 броят им да се повиши с 10%.
- До 2027 г. да намалее ранната раждаемост в общината.
- Да се осигурят възможности до 2025 г. за засилване на информираността на 1/3 от ромските жени и мъже в областта на семейното планиране, превенция на ранните и нежелани бременности, здравни грижи за децата и хронично болните членове на домакинството и други здравни теми, а до 2027 г. това да бъде гарантирано за половината от ромските жени и мъже във фертилна възраст.

Мерки за постигане на основната цел и на количествените целеви индикатори:

- Създаване на Център за социални и здравни услуги;
- Назначаване на повече здравни медиатори, които да работят с ромската общност в град Ябланица и населените места;
- Да се засили информираността на ромските жени и мъже в областта на семейното планиране, превенция на ранните и нежелани бременности, здравни грижи за децата и хронично болните членове на домакинството и други здравни теми;
- Да се засили профилактиката на здравето посредством пълна ваксинация на ромските деца с всички задължителни ваксини, подобряване обхвата на ромските жени в програмите и прегледите за бременни и в детските консултации и профилактиката на хронични заболявания.

Приложение 5 Проблеми на ромската общност

Ф4 – Ромакт форма за оценка на нуждите на общността, община Ябланица

Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
Образование	**Нередовна посещаемост на училища и детски градини**	По данни от количественото изследване 12 % от децата в училищна възраст и 28% от децата в предучилищна възраст	=Малка част от децата не посещават поради често боледуване; =Бедност/липса на дрехи и обувки (в малка степен); Таксата за детската градина ги затруднява; =Предпочитат да си гледат децата в къщи; =Училищната среда не е интересна на децата; =Липса на заинтересованост от страна на родителите;	1. Осигуряване на храна, дрехи и обувки и такса за детска градина за нуждаещите се; 2. Промяна в поведението на родителите по отношение на образованието; 3. По систематична промяна в нагласите на ромската общност относно важността на образованието; 4. Създаване на интересна, привлекателна среда в училище; 5. Неформално обучение с по-големи деца и младежи;	= Безработица и бедност сред общността; = Недостатъчен брой на медиаторите за въздействаща мотивационна работа; =Липсва индивидуална социална работа със семействата; =Няма социални работници-роми; = Ниски интеркултурни компетенции на социалните работници; = Училищата не разполагат с достатъчно средства за създаването на привлекателна среда и извънкласни занимания; = Липсват програми за неформално обучение с деца и младежи;	1.Назначаване на повече образователни медиатори с подходящи умения и подготовка за работа с родители; 2. Назначаване на общностни работници роми, които да бъдат обучени да провеждат индивидуална и групова работа с ромската общност; 3. Програми за обучение на социални работници; 4. Засилване на материалното подпомагане на децата от най-бедните семейства – с пакети за дрехи, обувки, пособия, такси за ДГ и др. 5. Програми за неформално обучение с деца и ученици;	1.Училища и Община 2.Община и училища 3.Община 4.Община и училища 5.Община

Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
	Ниски образователни постижения и функционална неграмотност	В 23% от изследваните домакинства учениците, завършили начална и по-висока степен на образование не могат да четат, пишат и смятат добре. В близо 1/3 от изследваните учениците имат ниски образователни постижения (среден успех).	= На учениците не им е интересно в училище; = Не посещават редовно училище; = Нямат условия за подготовка вкъщи; = Делегирания бюджет; =Неангажираност на родителите/ не могат да помагат за подготовка на уроците и домашните.	Повишаване на мотивацията и интереса на учениците; Редовна посещаемост на училище; По-задълбочена подготовка на домашните и уроците в занималните; Допълнителни форми на работа, подпомагане и извънкласно обучение вкл. менторство/коучинг и др.; Включване на родителите в училищни настоятелства и родителски съвети към детските градини.	= Липсват програми за повишаване на мотивацията и интереса на учениците; = Липсва индивидуална социална работа със семействата; = Училищата не разполагат с достатъчно ресурси за допълнителни форми на работа и извънкласни дейности с учениците; =Лоши битови условия у дома; = Законодателни пречки/Ограничението да не ги оставят да повтарят класове; = Родителите са недостатъчно ангажирани в образователния процес и неподготвени за да помагат с домашните и уроците на децата си;	1.Допълнителни форми за работа, подпомагане и извънкласно обучение на ученици вкл. менторство/коучинг и др.; 2.Организиране на мотивационни срещи на ученици с ролеви модели за професионално ориентиране на учениците; 3.Назначаване на повече образователни медиатори с подходящи умения и подготовка за работа с родители и деца/ученици; 4. Програми включващи учениците в извънкласни и извънучилищни дейности; 5 .Застъпничество за промени на законодателни пречки; 6.Общностна/социална работа за промяна на нагласите и работа с родителите; 7.Включване на родителите в училищни настоятелства и родителски съвети към детските градини.	1.Училища и Община 2.Училища и община 3.Община 4.Училища и Община, НПО 5.Училища и Община 6.Община 7.Община и Ромска Общност

Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
	Отпадане на ученици от образователната система поради ранни съвместни съжителства;	10.1% (6 ученици са от 59) на възраст между 15-18 години са отпаднали от образователната система поради ранно съвместно съжителство. В 26.5% от домакинствата е посочено, че в тяхното домакинство е имало ранно съвместно съжителство, въпреки, че към момента на провеждане на изследването повечето участници са навършили пълнолетие	=Патриархални разбирания на общността; =Недостатъчна ангажираност на компетентните власти;	Промяна на нагласите на ромската общност; По-голяма ангажираност на властите; Превантивна работа с ромските младежи, жените и семействата; По-добра информираност на родителите за последствията - законови, социални и здравни.	=Липсва общностна/социална/младежка работа насочена към промяна на нагласите; = Институциите считат, че това е културен проблем и не се намесват; = Липсват НПО, които да работят по темата;	1.Въвеждане на общностна работа с акцент върху работата със семействата, жените и младежите; 2. Разяснителна работа за възможностите за продължаване на образованието в самостоятелна форма на обучение; 3. Подкрепа за създаване на НПО на ромската общност, вкл. на женски и младежки структури, които да работят по образователни и други теми за подобряване ситуацията на общността; 4.Провеждане на кампании с младежите и общността за последствията от ранни съвместни съжителства; 5. Засилване на междуинституционалното сътрудничество и интервенции с цел превенция, сигнализиране и интервенции при такива случаи; 6. Провеждане на кръгла маса по темата.	1.Община 2.Училища и Община 3. Община и Ромска Общност 5. Община, Училища, НПО 5.Институции на местно ниво: Община, Социални служби, Училища,Полиция и др. 6.Община и Ромска Общност

Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
	Ниско образователно ниво на ромската общност	Много малък брой на висшистите, нисък процент на завършили средно образование – 5.5% от изследваните, 8.9% с основно, 16.1% завършили от 5-7 клас, 15.3 % са с начално и по-ниско образование, а 6 % изобщо не са посещавали училище	= Липса на нагласи сред общността за важността на образованието; = Липса на позитивни ролеви модели; = Трудности в издръжката на ученици и студенти поради бедност; = Липса на информация за възможности и мотивация за продължаване на образованието.	Промяна на нагласите на ромската общност; Повишаване на мотивацията и професионално ориентиране на младежи; Осигуряване на подкрепа за ученици и студенти от бедни семейства; Предоставяне на информация за възможности и повишаване на мотивацията за продължаване на образованието.	=Липсва общностна/социална/младежка работа насочена към промяна на нагласите; = Липса на позитивни ролеви модели; = Бедност;	1.Въвеждане на общностна/социална/младежка работа насочена към промяна на нагласите; 2. Изграждане на мултифункционални центрове за работа с общността; 3. Учредяване на общински фонд за стипендии за ученици и студенти; 4. Организиране на информационни и мотив. кампании за възможности за продължаване на образованието; 5.Осигуряване на възможност на възрастни хора да продължат образованието си.	1. Община 2. Община и НПО 3. Община и НПО 4. Община и Училища 5.Община и Училища

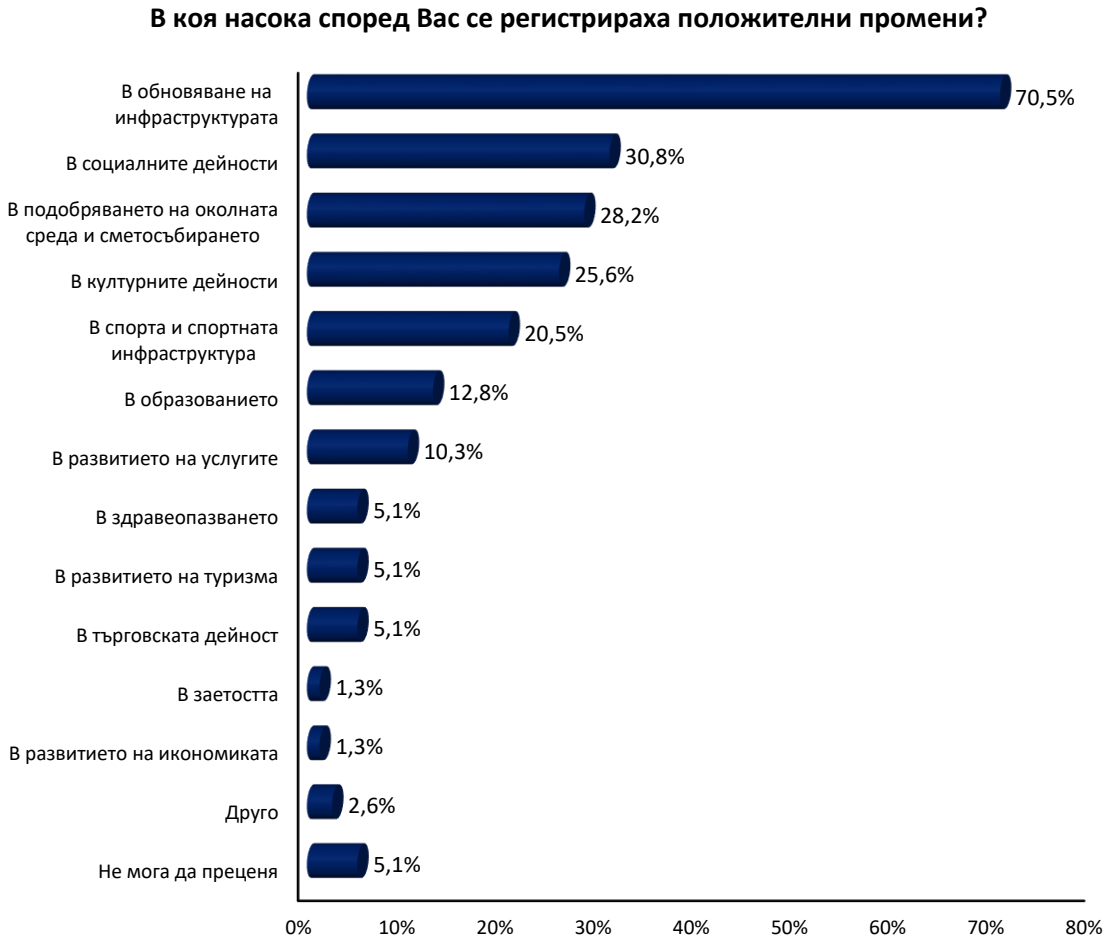
Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
Здравеопазване	**Наличие на здравно неосигурени лица**	По данни от количественото изследване 28.8 % от ромите са без здравни осигуровки	= Безработица = Бедност =Недостатъчна информираност =Законодателни пречки	Намаляване на безработицата и бедността; Повишаване на информираността относно здравни права и здравни въпроси; Законодателни промени;	=Липсват възможности за заетост за ниско образовани и неквалифицирани работници на територията на общината; =Недостатъчен брой здравни медиатори; =Липсват законодателни инициативи по въпроса; = Липсват програми за алтернативна заетост.	1. Програми за намаляване на безработицата; 2. Назначаване на повече здравни медиатори, които да работят и в населелните места: по един в с.Брестница, с.Орешене, с.Добревци и с.Златна Панега; 3. Организиране и провеждане на информационни дейности относно здравни права и други здравни въпроси; 4. Застъпничество за законодателни промени	1.Община 2.Община 3.Община и ЗМ 4.Община
	Липса на информация по здравни въпроси и семейно планиране	Голяма част от ромската общност. По оценка на МАГ поне 50 %.	= Незнаят къде да търсят информация по здравни въпроси = Никой не работи с ромската общност по тези въпроси	По-добра информираност по здравни въпроси и семейно планиране;	= Недостатъчно здраани медиатори, които да работят с общността; = Липсват планирани програми и дейности по здравни теми с ромската общност;	1. Назначаване на повече здравни медиатори, които да работят и в населелните места; 2. Дейности за информиране на ромските жени и мъже в областта на здравни грижи за децата и хронично болните членове на домакинството, семейното планиране, превенция на ранните и нежелани бременности и други здравни теми;	1.Община 2.Община и ЗМ

Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
	Липса на здравна профилактика	По оценка на МАГ между 50 и 75 %	= Свикнали са да чакат здравния проблем да стане сериозен и тогава търсят помощ = Не знаят къде да търсят информация по здравни въпроси = Никой не работи с ромската общност по тези въпроси	По-добра информираност по здравни въпроси; Здравно-профилактични програми; Подобряване на достъпа до здравни и свързани социални услуги;	= Недостатъчно здравни медиатори, които да работят с общността; = Липсват планирани програми и дейности по здравни теми с ромската общност; = Липсват структури, които да предоставят здравни и социални услуги на ромската общност;	1.Назначаване на повече здравни медиатори, които да работят и в населелните места; 2.Засилване на профилактиката на здравето посредством пълна ваксинация на ромските деца с всички задължителни ваксини, подобряване обхвата на ромските жени в програмите и прегледите за бременни и в детските консултации и профилактика на хронични заболявания; 3.Създаване на Център за социални и здравни услуги; 4. Организиране на мобилни кабинети за скрининг на заболявания и разпространение на инфекции, например: рак на гърдата, простата, кардиологични, хепатит А, С и Е.	1.Община 2.Община, здравен медиатор и здравни институции 3. Община 4.Община и РЗИ

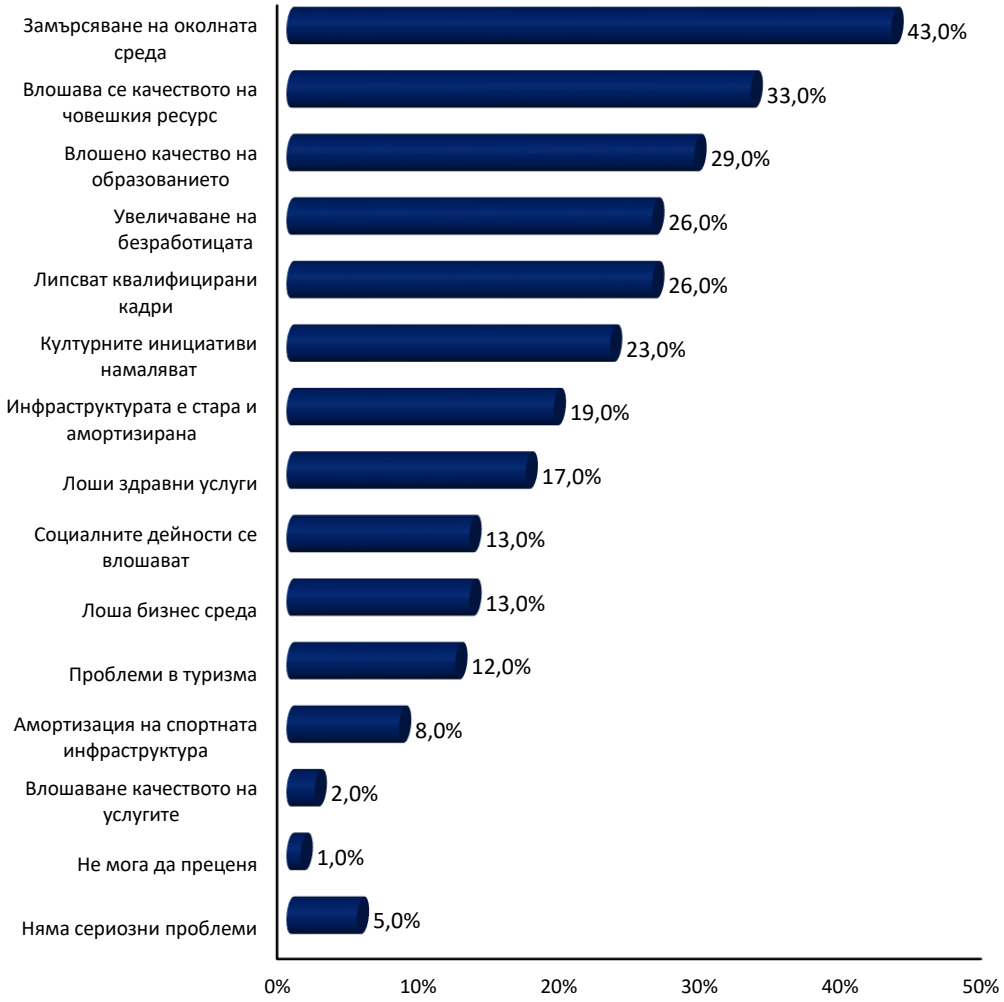
Област	Кои са основните проблеми?	Кои и колко са засегнатите от тези проблеми?	Какви са причините за основния проблем? (Защо го има този проблем)	Какви са нуждите/изискванията на ромската общност?	Какви са пречките за задоволяване на тези нужди/изисквания?	Какви са предложените решения?	Кой е отговорен?
	Ниска продължителност на живота	По данни от количественото изследване едва 0.3 % от изследваните са на възраст над 75 г.	= Ниско ниво на информираност по здравни въпроси и липса на задрана профилактика = Лоши битови условия = Бедност	По-добра информираност по здравни въпроси; Здравно-профилактични програми; Предоставяне на здравни и социални услуги на хронично болни и възрастни хора;	= Недостатъчно здравни медиатори, които да работят с общността; = Липсват планирани програми и дейности по здравни теми с ромската общност; = Липсват структури, които да предоставят здравни и социални услуги на ромската общност;	1.Назначаване на повече здравни медиатори, които да работят и в населелните места; 2.Засилване на профилактиката на здравето и подобряване на живота на възрастните роми посредством различни програми; 3.Създаване на Център за социални и здравни услуги;	1.Община 2.Община, здравен медиатор и здравни институции 3. Община

Приложение 6 Резултати от проведената анкета и генерираните предложения във фокус групите

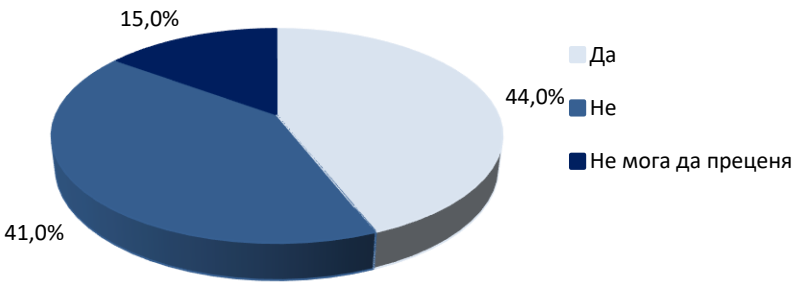

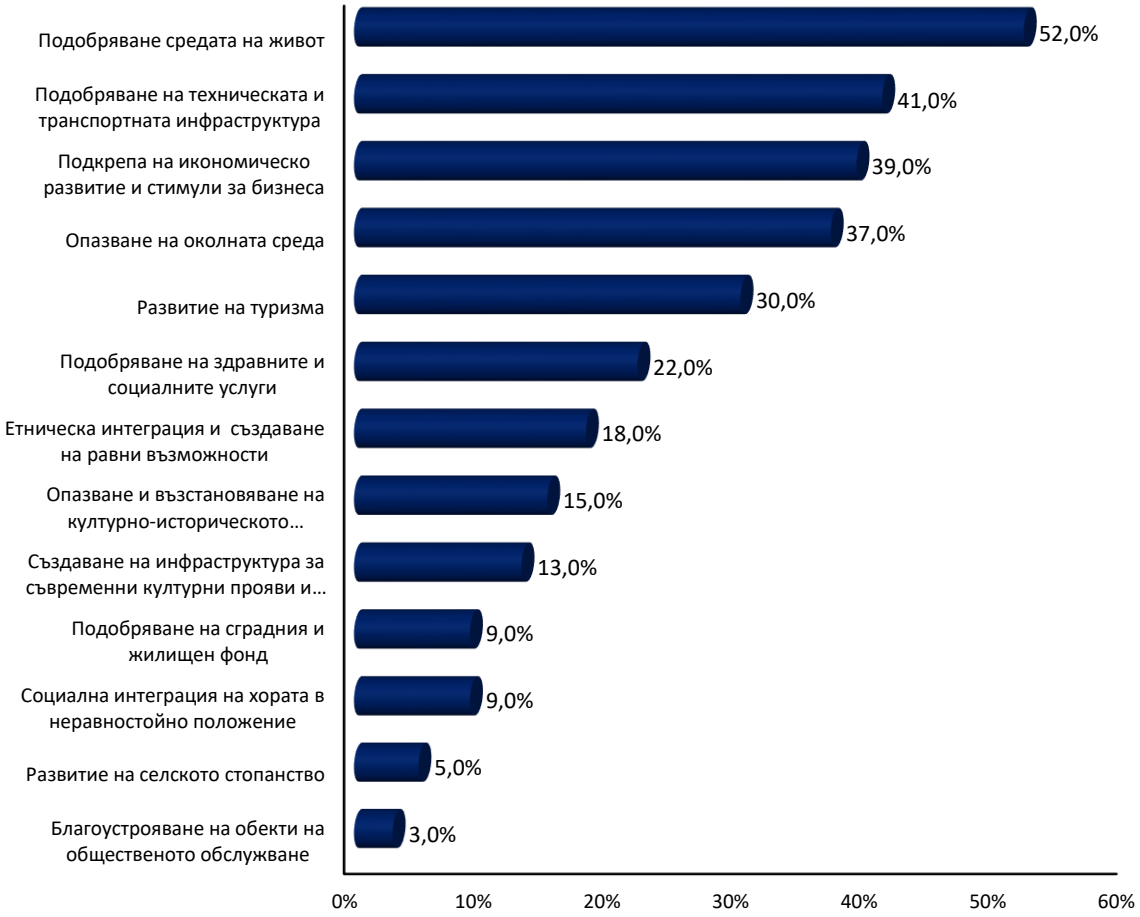
В кои насоки според Вас се регистрира задълбочаване на проблемите?

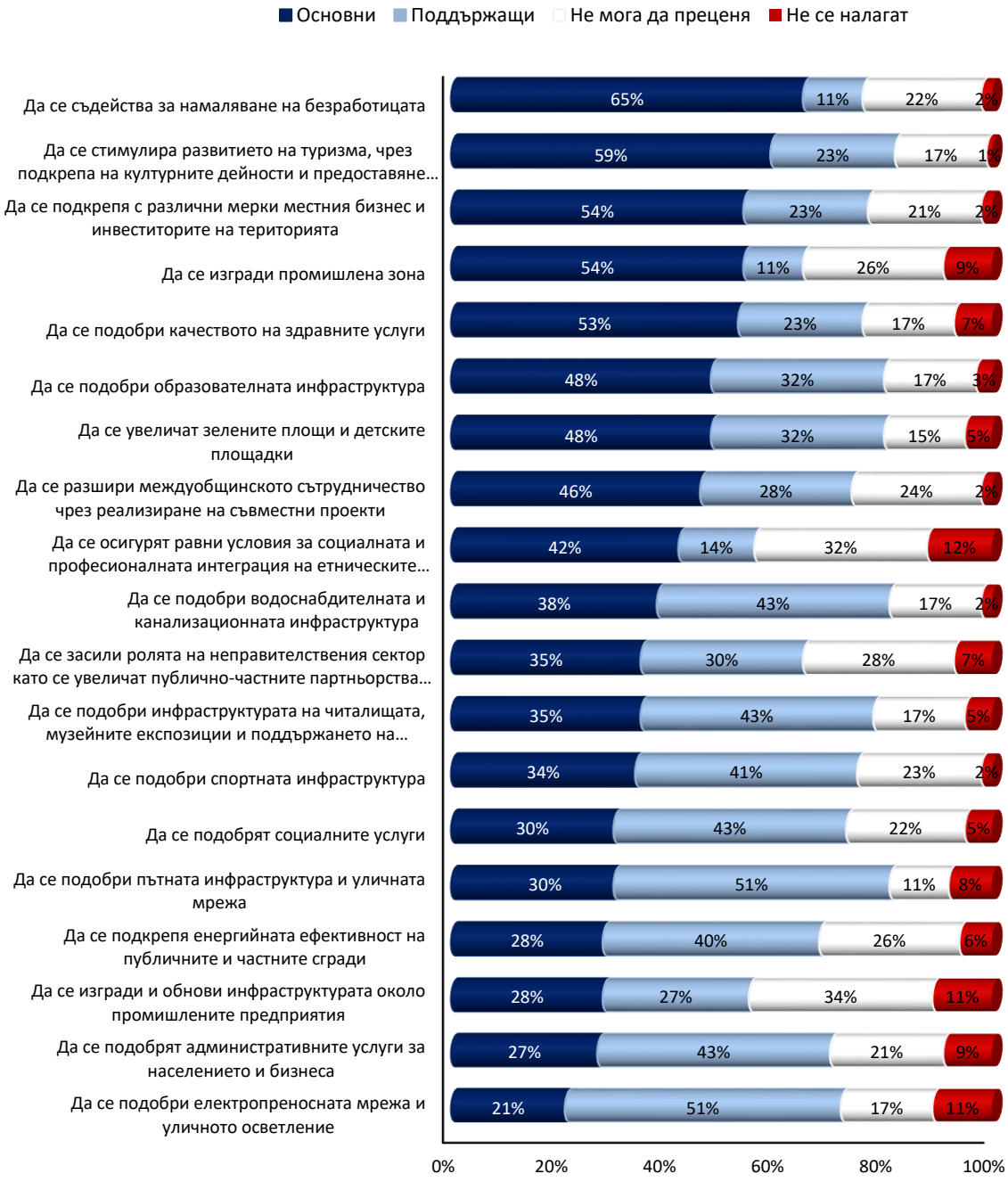
Считате ли, че визията за развитието на общината трябва да се актуализира?

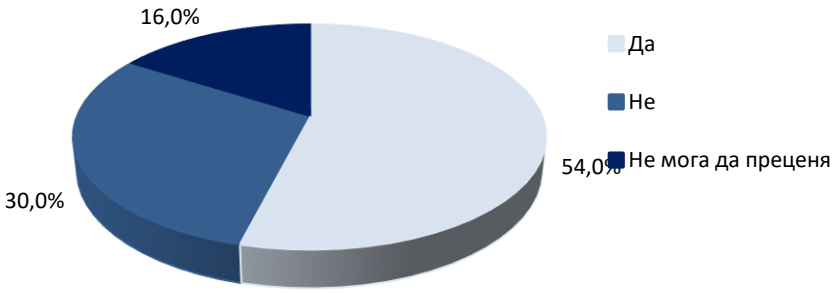
На кои според Вас основни приоритети в бъдещото развитие на община Ябланица трябва да се обърне по-сериозно внимание?

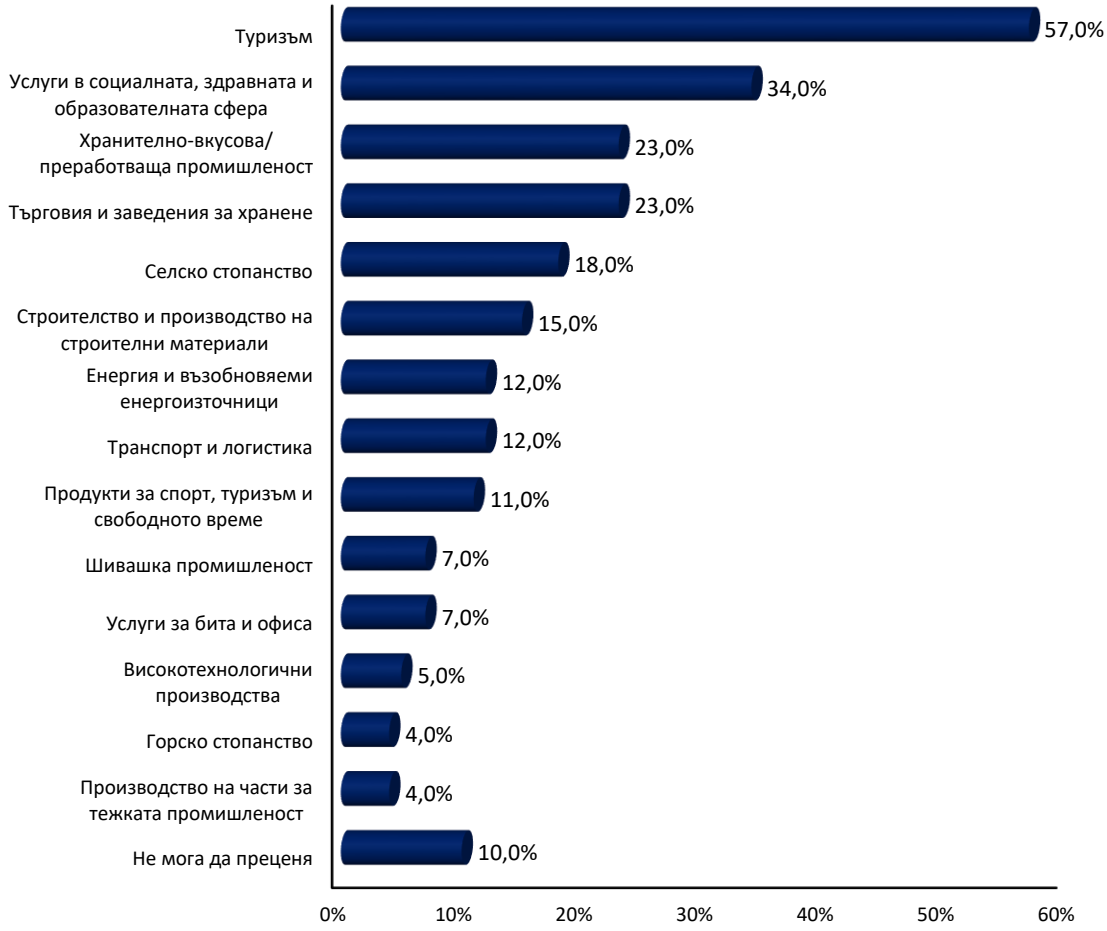
Какви мерки според Вас трябва да се предприемат за подобряване на жизнената среда?

Притежава ли общината местен ресурс, традиции или друга силна страна, която може да се използва за стимулиране на нейното бъдещо развитие?

Кои според Вас трябва да бъдат приоритетните направления за икономическото развитие на общината през следващите седем години?

Генерирани идеи и предложения във Фокус групите проведени на 10 и 11.08.2020 г.

Каква да бъде община Ябланица след 7 години?

Обобщена представа за бъдещето на общината: Привлекателно място за живот, в което са домовете на хората, с чисти и озеленени улици, благоустроен център, възможности за трудова реализация на всички граждани, с гарантиран обществен ред, спокойствие за гражданите и интегрирано ромско население.

Направени предложения:

- Интегрирано ромско население, включващо - образование, придобиване на професия, трудова реализация, създаване на хигиенни навици и култура на поведение;
- Община с бъдеще, а не със затихващи функции;
- Поддържане на отлична техническа инфраструктура осигуряваща необходимия комфорт на местното население;
- Развити разнообразни услуги /битови, IT, административни, спортни, развлекателни и др./, с акцент върху здравните и социалните услуги;
- Информирани и инициативни граждани ценящи предприемчивостта и участващи в решаването на обществените проблеми;
- С достатъчно работни места за нейните жители и привличане на специалисти и млади хора от съседните общини;
- С привлечени външни и подкрепени местни инвестиции и предприемачески инициативи;
- Местна подкрепяща общност, осигуряваща социална свързаност между жителите на общината;
- С повече млади хора и отлични условия за спорт и развлечения;

- С развита икономика и селско стопанство с акцент върху туристическите услуги и преработващата промишленост;
- С население притежаващо култура на поведение и опазване на обществения ред и хигиената;
- Достатъчно места за забавления на децата и младите хора;
- Изграждане и поддържане на паркове, градинки и беседки;
- Видеонаблюдение на възловите места за да няма вандалски прояви;
- Осигурени транспорти връзки между населените места на общината и влизане в Ябланица, на по-голям брой от преминаващите автобуси;
- Създаване и утвърждаване на нови инициативни НПО, които да подкрепят местното развитие, чрез изграждане на публично-частни партньорства;
- Активизиране на спортните структури, развитие на спортните дейности на територията и организиране на спортни състезания;
- По-качествено здравно обслужване и наличие на повече аптеки, работещи със здравната каса.

Има ли според Вас промяна в развитието на общината през последните седем години?

Да, извършиха се подобрения в някои области, основно в пътната инфраструктура.

В коя насока според Вас се регистрираха положителни промени?

- В обновяване на инфраструктурата като цяло. Най-вече в пътната, уличната инфраструктура и уличното осветление, което е енергоспестяващо;
- Почисти се гробищния парк;
- Почистиха се дърветата по главната улица;
- Почисти се ромската махала от нерегламентираните сметища;
- Поставиха се камери за видеонаблюдение;
- Изградена бе Пречиствателна станция на отпадните води.

В кои насоки според Вас се регистрира задълбочаване на проблемите?

- Увеличаване на безработицата и напускане на част от населението, което създава остри демографски проблеми;
- Липсват млади и предприемчиви хора;
- Интеграцията на ромите се бави, а социалната им група бързо се увеличава, което заплашва бъдещото развитие на общината, ако не се вземат спешни мерки;
- Лошо качество на работната ръка, липса на образовани и квалифицирани кадри;
- Влошено качество на образованието и липса на професионално-учебен център, който да осигурява квалифицирани кадри съобразно местите потребности;
- Лоша бизнес и инвестиционна среда;
- Влошени здравни услуги, липса на здравни кадри;
- Културните инициативи намаляват, липсва активност и координация между читалищата в различните населени места;
- Лоша чистота особено в центъра, рядко се извозва отпадъка, появяват се нерегламентирани сметища;
- Туристическата хижа на Драгоица има нужда от основен ремонт;

Настоящата визия за развитие на общината е следната: „Община Ябланица да се превърне в община с привлекателна жизнена среда, устойчиво и балансирано развитие, съвременни услуги, съхранено историческо и природно наследство.“ Считате ли, че визията за развитието на общината трябва да се актуализира?

Нови предложения и коментари:

- Съвременна европейска община с дейни хора, развиващ се бизнес, съвременна инфраструктура, чисто и привлекателно място за живеене.
- Община Ябланица – просперираща, бързо развиваща се община с младежки дух, с чиста околна среда, съхранено природно и културно наследство, осигуряваща добър жизнен стандарт и възможности за личностно развитие на своите граждани.
- Община Ябланица разпознаваема туристическа дестинация, осигуряваща сигурност, привлекателна жизнена среда, равнопоставеност и шанс за всички, място с бъдеще за младите.

Да включва още следните моменти:

- Интеграцията на ромите и индивидуалната работа с техните представители;
- Здравеопазването, работните маста и бизнес средата;
- Образование, инвестиции, чистота;
- Подобряване на условията за развитие на спорта и спортните дейности;
- Привлекателна среда за младите хора, включваща възможности за: работа, развлечения, образование и здравеопазване;
- Ябланица да стане демографски пример за мотивация на младото поколение да остане и работи в родното място;
- Привличане на инвеститори и обособяване на нови работни места;
- Подобрен достъп до природни туристически обекти и тяхното популяризиране;
- Чиста и привлекателна градска среда;
- Обособяване на места за развлечение на деца, младежи и възрастни хора;
- Отваряне на повече заведения за хранене със специализирани кулинарни рецепти;
- Активни представители на местната общност, която да е обединена и да подпомага уязвимите социални групи;
- Културни дейности: театър, кино, библиотека, неформално и електронно интерактивно образование;
- Осигуряване на ред, сигурност и спокойствие за гражданите на територията;

Обобщена визия: Община Ябланица да се превърне в просперираща, бързо развиваща се община с достатъчно работни места, със съвременна инфраструктура, чиста околна среда, съхранено природно и културно наследство, осигуряваща добър жизнен стандарт, спокойна среда и активна интеграция на ромското население.

Кои са трите най-важни проблема в общината, които трябва да бъдат решени в периода 2021-2027 г.?

- !!!Липса на интеграция на ромското население;
- !!!Лош обществен ред и хигиена, особено в центъра;
- !!!Здравеопазването и здравното обслужване се влошават;
- !!!!Безработицата;
- Липса на местни стимули за бизнеса и за инвеститорите;
- Липсата на индустриална зона, слабото развитие на туризма, проблеми с чистотата и реда в населените места;
- Минимална заетост, незадоволително здравеопазване и влошено образование;
- Необразовано, безработно и неинтегрирано ромско население;
- Влошено образование, липса на интегрирани туристически продукти и подкрепа на инвеститорите;
- Проблеми в здравеопазването, висока безработица, намаляване и влошаване на културните инициативи;
- Липса на образовани хора с работни навици сред малцинствата;
- Не се решават етническите проблеми, има проблеми с чистотата и здравеопазването;
- Непрекъснатото седене на ромите в центъра води до неговото замърсяване и лошата визия на града;
- Високият шум от музиката в ромската махала;
- Високата безработица и липсата на работни места;
- Замърсеността, слабата туристическа дейност и намаляването на спортните инициативи;
- Липсата на сериозен бизнес и подкрепяща инвестиционна среда;
- Развитието на животновъдството намалява поради липси на стимули и високи изисквания;
- Опазването на околната среда и намаляване на замърсяванията от завода в Златна Панега;
- Амортизирана и остаряла техническа инфраструктура;
- Малък на брой услуги с незадоволително качество;
- Незадоволителна чистота на населените места;
- Опасности за частната собственост от кражби и взлом;
- Липса на достатъчен брой туристически обекти и целенасочен маркетинг и реклама на общинско ниво;
- Влошаване на образователния процес и произвеждане на неграмотни хора;
- Лош бизнес климат и условия за реализиране на бизнес инициативи;
- Стара и амортизирана водопроводна мрежа;
- Не изградена канализация във всички населени места на общината и частично остаряла канализация в Ябланица;
- Спрени превозни средства на централната улица, които затрудняват движението и създават предпоставки за катастрофи, особено на пътя за Тетевен;
- Липса на инициативи подобряващи социалната интеграция на хората в неравностойно положение /хората с увреждания и възрастните хора/;
- Недостатъчно развитие на туризма и липса на подкрепа от страна на общината;
- Лоши или липсващи транспортни връзки между населените места;

- Липса на градски транспорт;
- Липса на мерки водещи до облагородяване и почистване на общинските територии;
- Липса на млади хора и тяхното ангажиране с решаването на обществените проблеми;
- Влошаване като цяло средата за живот, което влошава и качеството на живот на местното население;
- Не се следи за спазването на обществения ред и не се налагат санкции;
- Не се вземат достатъчно мерки за опазване на околната среда и за поддържане на чистотата в населените места;
- Малък е броя на предлаганите услуги, а на някои от тях качеството им не винаги е добро;
- Децата не са обхванати на 100% от образователната система;
- Лош междуселищен транспорт;
- Лошо състояние на част от уличната и тротоарната мрежа;
- Проблеми с честотата на сметоизвозването;
- Слаб контрол върху персонала в детските градини по селата;
- Лошо качество на обслужване в общината;
- Изхвърляне на боклуците на обществени места и непочистване на нерегламентираните сметища;
- Ремонт и обновяване на училищната инфраструктура;
- Не се подобрява сериозно енергийната ефективност на жилищата;
- Неспазване законите от ромите и бездействието на институциите;
- Лоша поддръжка на жилищните сгради и влошаване на външния им вид.

Решението на кой проблем във Вашето населено място налага да се вземат спешни мерки?

- !!!Намаляване на безработицата, чрез създаване на нови работни места;
- !!!Привличане на инвестиции и бизнес, чрез изграждане на индустриална зона и провеждане на активна рекламна кампания за нейното популризиране;
- !!!!Да се махнат ромите от площада;
- !!По-често извозване на боклука;
- !!!Разкриване на аптека работеща с НЗОК и аптеки в другите населени места;
- Да има по-ниски местни данъци за фирмите;
- Осигуряване на трудова заетост за ромите по различни проекти или чрез публично-частни партньорства;
- Привличане на млади и квалифицирани хора в общината;
- Подобряване на здравеопазването и привличане на здравни кадри;
- Развитие на селското стопанство, туризма и интеграция със съседните общини;
- Подобряване качеството на човешкия ресурс, чрез осигуряване на по-добро образование и възможности за професионална квалификация на местното население;
- Поддържане на обществен ред, осигуряване на спокойствие за гражданите и поддържан на чистотата на обществените пространства;
- Да се ограничи висенето в центъра, неговото замърсяване, високата безработица сред ромите, непосещаването на училище и безцелното мотаене по площада, вдигането на шум, чрез различни мерки за интеграция и поддържането на обществения ред;

- Спазване на обществения ред от всички жители и налагането на санкции при неговото неспазване;
- Опазване на околната среда;
- Подобряването на техническата инфраструктура в населените места;
- Подобряване средата за живот;
- Стимули и преференции за бизнеса;
- Подобряване на визията на централната градска част;
- Да се привличат млади хора;
- Спазването на Наредба 1;
- Редовно почистване на дърветата от клони;
- Контрол върху шума от ромската махала;
- Обособяване на повече детски площадки и места за забавления на децата;
- Да се спре изхвърлянето на отпадъци в реките;
- Да се спре притока на роми от други общини;
- Привличане на квалифицирани специалисти;
- Подобряване и поддържане на техническата инфраструктура;
- Да се вземат мерки за намаляване на бездомните кучета;
- Връщане на пещерата;
- Да се включат активно младите хора в културната дейност и в други обществени инициативи;
- Ремонт на собствените водоизточници и на водопреносната мрежа;
- Подобряване на учебния процес и неформалното образование;
- Ограничаване на скоростта на преминаващите през населените места /Брестница/ на МПС;
- Доизграждане на околовръстния път в Ябланица;
- По-строг контрол от страна на Полицията на пътя;
- Поставяне на легнали полицаи и пешеходни пътеки по централната улица;
- Отваряне на градска тоалетна.

Има ли сериозен проблем или инициатива, които Вашата община може да реализира съвместно със съседна/и община/и, за да се подобри качеството Ви на живот? (Определете инициативата и посочете имената на конкретните общини за осъществяване на подобно партньорство)

- В областта на туризма и обслужването на туристическите маршрути;
- В развитието на търговията и услугите;
- Газифициране съвместно с общините: Тетевен, Луковит и Правец;
- Сътрудничество в бизнеса и при реализацията на общи предприемачески идеи;
- Подобряване на бизнес средата, чрез изграждане на съвместни организации на предприемачите, селскостопанските производители и собствениците на туристически обекти;
- Доизграждане на ВиК за Ябланица и за другите населени места и пречиствателна станция за питейна вода;
- В спорта и съвместните спортни инициативи;
- В опазването на околната среда и биоразнообразието;
- При подобряване организацията на сметосъбирането, сметоизвозването и разделното събиране на отпадъците;
- В транспортните връзки и тяхното обслужване;

- Обмен на положителни практики и опит;
- Подобряване на социално-икономическото развитие съвместно с община Правец, чрез МИГ;
- Изграждане на язовир, който да захранва с вода Ябланица, Луковит и Тетевен;
- Изграждане на пречиствателна станция з питейни води в Златна Панега, който да обслужва Ябланица, Луковит и Червен бряг;
- При изграждането на социална инфраструктура и предоставянето на социални услуги, да се инициира интеграция с Тетевен и с Луковит;
- Да се изгради Карстов маршрут, който да преминава през няколко съседни общини;
- Да се обединят усилията за подобряване на квалификацията и професионалното обучение на кадрите в региона;
- При предоставянето на здравни услуги, да се осигуряват по-голям брой посещения на здравните кадри от съседните градове в Ябланица.

Какви са местните ресурси?

- Местоположението, близостта до София, транспортната инфраструктура и отличните транспортни връзки;
- Наличието на два транспортни коридора преминаващи през територията;
- Местните традиции и обичаи;
- Спорта и спортните традиции основно във волейбола;
- Самодейните състави и културните традиции;
- Традициите в производството на халва и локум и традиционна местна кухня;
- Природните забележителности: Съева дупка, Драгоица, Бездънния пчелин, Извора на Златна Панега, много пещери и богатото биоразнообразие /възможност за наблюдение на птиците/;
- Културни обекти и паметници на културата: Музея, Паметника на загиналите във войните пред Църквата, църковните храмове, Къщата музей на Васил Левски, Къщата на Марковци и старите къщи в Батулци. Гложенският манастир, който не е на територията на общината, но е в непосредствена близост и има важно значение за развитието на културния и религиозния туризъм;
- Красива природа и спокойствие;
- Социални контакти и активно общуване между представителите на местната общност;
- Традициите в грънчарството;
- Наличие на воля на общинското ръководство за промяна и местно развитие;
- Читалищата да се активизират в културната и развлекателната дейности, като започнат активна работа с децата и младежите;
- Природни изкопаеми, особено наличието на мрамор;
- Язовирите и възможностите за напояване и създаване на водни атракции.

Какви проекти могат да се реализират?

- Развиващи туристическата инфраструктура, туристическите услуги и създаването на общинска структура, която да ги инициира;
- Проекти създаващи работни места;

- Изграждане на детски площадки, паркове, градинки с цветя, места за спорт и развлечения;
- Организиране на Арт работилница за деца от ромски произход;
- Изграждане на еко пътеки и възстановяване на съществуващите;
- Почистване на тротоарните площи в с.Брестница;
- Дигитално измерване на отпадъците;
- Измервателна система за по-чист въздух;
- Неформално/гражданско образование сред учениците;
- Видеонаблюдение на повече места в Ябланица;
- Насърчаване възможностите за разнообразни форми на придвижване /велоалеи/;
- Осигуряване на безопасни пешеходни пространства;
- Доизграждане на инфраструктурата: обществени паркинги, места за краткосрочен отдих, обществени тоалетни, достъпност до обществените сгради;
- Изграждане на нова Автогара;
- Изграждане на басейн;
- Разширяване на спортната база и дооборудване на съществуващата;
- Изграждане на градска тоалетна;
- Подобряване визията на Ябланица на входовете и изходите й;
- Да влизат в града повече от преминаващите автобуси;
- Да има повече транспортни връзка с близките селища;
- Проекти за опазване на околната среда;
- Създаване на етномузей;
- Откриване на фитнес на открито и на закрито;
- Популяризиране на Гложенския манастир и местностите около него;
- Почистване на язовира и облагородяване на прилежащите му площи;
- Изграждане на фермерски пазар;
- Ежегодно организиране на Фестивала на халвата с голям брой съпътстващи инициативи и превръщането му в междуобщинска инициатива от национално значение, която да привлича гости на града;
- Поставяне на информационно табло в центъра;
- Откриване на нови места за нощувка и заведения за хранене;
- Организиране на оброци по кварталите;
- Възраждане на грънчарството;
- Изграждане на професионално-учебен център и обучение на квалифицирани кадри съобразно нуждите на територията;
- Изграждане на площадка за делтапланери на Драгоица;
- Изграждане на трасе за мотокрос;
- Да се поставят кошчета за боклук в центровете на населените места;
- Да се обучат и създадат планински водачи, екскурзоводи и местни гидове;
- Да се поставят информационни табели;
- Създаване на Клуб на природолюбителя за изучаване на биоразнообразието и неговото популяризиране;
- Организиране на спортни и туристически лагери, походи и други туристически инициативи;
- Изграждане на тенис корт;
- Изграждане на фитнес на открито;

- Изграждане на футболно игрище;
- Активно развитие на волейболните традиции и разширяване на обхвата на спортуващите волейбол;
- Откриване на клуб за народни танци за любители;
- Създаване на фолклорен ансамбъл от три възрастови групи;
- Организиране на различни изложби по време на местни и общински празници;
- Възстановяване на Къщата музей в Батулци;
- Доизграждане на околовръстния път в Ябланица;
- Реставрация на паметника на загиналите във войните пред Църквата;
- Провеждане на ежегодния панаир с богата програма и голям брой съпътстващи културни инициативи;
- Изграждане на площадка за делтапланеризъм на Драгоица;
- Създаване на условия /места за нощувки/ за организиране и провеждане на зелени училища и младежки лагери в региона;
- Благоустрояване на Извора в Златна Панега и подготовката му за посещение от туристи без заплаха от замърсяване;
- Заграждането на езерото в Златна Панега с прозрачни ограждания за да се предпази извора от антропогенните въздействия;
- Ремонт и оборудване на Общежитието в място за отдих и развлечения на младите хора от общината и страната;
- Реализацията на проект „Скален венец – Драгоица“ ;
- Обособяване и изграждане на Западна индустриална зона в местността „Кръст“ – 30 дка;
- Провеждане на рекламна кампания за привличане на инвеститори, които да се настанят в Западната индустриална зона;
- Обособяване на парцели и изграждане на инфраструктура за предоставянето им на социално слаби жители – квартал „Слънчев бряг“;
- Изграждане на уличен театър и лятно кино;
- Организиране на празниците и различни културни събития от Клуба на пенсионера „Докле е младост“;
- Организиране на конкурси и публични състезания за: рисунки, снимки, есета, песни, танци, стихотворения или разкази, предмети изработени от екологични материали или отпадъци замърсяващи околната среда; местни ястия; местни обичаи и обреди; местни легенди; важни събития от историята на Ябланица и останалите населени места в общината, мис/мистър Ябланица;
- Изграждане на Дневен център за възрастни хора, където да се събират, да осъществяват постоянни контакти и културно-развлекателни събития, както и здравни услуги;
- Да има денонощен магазин;
- Да има дискотека за младите хора;
- Да има магазин за сувенири с местните забележителности;
- Да са осигурени нормални закуски за нселението;
- Да има лятно кино;
- Да има клуб за хип-хоп танци;
- Изграждане на клубове по ръкоделие и предмети незамърсяващи околната среда в които да се включват млади и стари;

- Изграждане на Младежки клуб по гражданско образование /Младежки парламент, запознаване с основните държавни институции, с човешките права, с правата на децата и др./;
- Провеждане на рекламна кампания за разделно събиране на отпадъците сред подрастващите;
- Интеграция на малцинствата, чрез реализацията на: театрални и концертни представления; литературно четене; училищни представления; конкурси за – танц, песен, рисунка, снимки, приложно изкуство и др.
- Създаване на клуб /етно клуб/ за проучване на местните обичаи, празници, кулинария и тяхното популяризиране;
- Превръщането на библиотеките в места за провеждането на културни събития: организиране на дискусии, публични четения, лекции, представяне на книги, среща с писатели, поети, художници, драматизации, изложби, конкурси, провеждане на симулативни игри, запознаване с основни техники за рисуване и възможност всеки да нарисува нещо свързано с живота му в Ябланица и др.;
- Обособяване и обзавеждане на помещения в читалищата за занимания, четения и игри с децата;
- Издаване на ежемесечен информационен бюлетин от общината;
- Да се обърне сериозно внимание на инфраструктурата в ромските квартали.